DÜRR-ÜL ME’ÂRİF

Raûf Ahmed Müceddidî

1998
İSTANBUL

ÖNSÖZ

Allahü teâlâya hamd olsun. Resûlüne “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” salât ve selâm olsun. O yüce Peygamberin temiz ehl-i beytine ve âdil ve sâdık Eshâbının “rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma’în” herbirine, hayrlı düâlar olsun.

Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” buyurdular ki, **(Ümmetim arasında fesâd yayıldığı zemân sünnetime yapışana yüz şehîd sevâbı vardır)**. Bir hadîs-i şerîfde de buyurdular ki, **(Allahü teâlânın çok sevdiği kimse, dînini öğrenen ve başkalarına öğretendir. Dîninizi islâm âlimlerinin ağızlarından öğreniniz!)**. Dört mezhebden herhangi birisinin âlimlerine **(Ehl-i sünnet âlimi)** denir. Bu âlimler, ilm, amel ve ihlâs sâhibidirler. Ehl-i sünnet âlimlerinin reîsi imâm-ı a’zam Ebû Hanîfe Nu’mân bin Sâbitdir “radıyallahü anh”. Ehl-i sünnet âlimleri, Eshâb-ı kirâmdan öğrendiklerini yazmışlar, Eshâb-ı kirâm da bunlara Resûlullahdan “sallallahü aleyhi ve sellem” işitdiklerini söylemişlerdir. Dünyâda râhat ve huzûr içinde yaşamak ve âhıretde de sonsuz se’âdete kavuşmak için, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği gibi îmân etmek ve yaşamak lâzımdır. Bunun için de onların sohbetini aramalı, sohbetlerine kavuşamaz ise, mutlaka kitâblarını okumalıdır.

Resûlullahın “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”, dîni teblîg, Kur’ân-ı kerîmin ma’nevî ahkâmını kalblere yerleşdirmek ve dînin hükmlerini yapdırmak vazîfelerini, **(Hulefâ-i Râşidîn)** tam olarak yapmış idi. Sonra bu üç vazîfeyi bir kişi yapamaz oldu. Bu üç vazîfe başka başka üç sınıfa ayrıldı. Îmânı ve fürû’ ahkâmı bildirmek vazîfesi, din imâmlarına, ya’nî müctehidlere verildi. Îmânı bildirenlere **(Mütekellimîn)**, fıkhı bildirenlere **(Fukahâ)** denildi. İkinci vazîfe, Ehl-i beytin oniki imâmına ve tesavvuf büyüklerine verildi. Üçüncü vazîfe, meliklere, sultânlara verildi. Birinci sınıfın kısmlarına **(Mezheb)**, ikincinin kısmlarına **(Tarîkat)**, üçüncüsüne de **(Kanûn)** denildi. Mezhebler i’tikâd ve amel mezhebleri olarak ikiye ayrılır. İ’tikâd mezhebleri yetmişüçe ayrılmış olup, bir mezheb doğrudur. O da **(Ehl-i Sünnet vel cemâ’at)** mezhebidir. Ehl-i sünnetin i’tikâdda iki imâmı olup, Ebû Mansûr Mâ-tûrîdî ve Ebûl Hasen Eş’arîdir “rahmetullahi aleyhim.” Ehl-i sünnetin amelde mezhebleri, Hanefî, Mâlikî, Şâfi’î, Hanbelî mezhebleri olarak dörde ayrılmışdır.

Kur’ân-ı kerîmin ma’nevî ahkâmını kalblere yerleşdirmek vazîfesinin, oniki imâma ve tesavvuf büyüklerine verildiğini bildirmişdik. Tesavvuf büyükleri, Resûlullahdan “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” bugüne kadar, bağlı olduğu mürşidinin kalbinden yayılan feyzleri almışlar, ken-

dilerine bağlananların kalblerine yaymışlardır. Bu tesavvuf yollarının çeşidli ismler alması, bunların başka olduklarını göstermez. Aynı Velînin talebeleri, birbirini tanımak ve üstâdları ile öğünmek için, bulundukları yola üstâdlarının ismini vermişlerdir. Tesavvuf yolları, **(Zikr-i hafî)** ve **(Zikr-i cehrî)**, ya'nî sessiz ve yüksek sesle zikr yapan yollar olarak ikiye ayrılır. Birincisi, Ebû Bekr-i Sıddîkdan "radıyallahü anh", ikincisi, Alîyyül mürtedâdan "radıyallahü anh" gelen yoldur. Bütün tesavvuf yolları imâm-ı Ca'fer-i Sâdıkda "radıyallahü anh" birleşir. Bu yollar içinde, Ebû Bekr-i Sıddîkdan "radıyallahü anh" başlayıp, günümüze kadar gelen **"Silsile-i aliyye"** büyüklerinin yolu, en kıymetli yoldur. Bu silsilenin bir çok büyüğü diğer tesavvuf yolları ile de talebe yetişdirmiş ve birçoğu, Nakşîbendiyye, Çeştiyye, Kübreverdiyye, Sühreverdiyye yollarından icâzet almışlardır. [Bir mü'min, kendi zemânında bulunan bir Velîyi tanıyıp, çok sever ve sohbetinde bulunarak, kendini sevdirirse, Resûlullahın mubârek kalbinden Velînin kalbine gelmiş olan nûrlar, bunun kalbine de akarak kalbi temizlenir. Nûrlar ve feyzler, ibâdetleri ve takvâsı çok olanlara gelmekdedir. Harâmlar, feyzin gelmesine mâni' olmakdadır.]

Silsile-i aliyyenin büyüklerinden Abdüllah-i Dehlevî "rahmetullahi aleyh", 1158 [m. 1744] senesinde Hindistanın Pencâb şehrinde tevellüd etdi. 1180 [m. 1765] senesinde Mazher-i Cân-ı Cânân hazretlerinin sohbetine kavuşdu. Çok kerâmetleri görüldü. En büyük kerâmeti, gelen sâdık kimselerin kalblerine bir teveccüh ederek feyz ve bereketle doldururdu. Binlerce âşıkı, bir bakışda cezbelere ve vâridât-ı ilâhiyyeye kavuşdururdu. 1240 [m. 1824] senesinde Delhîde vefât eyledi. Şâhcihân câmi'i yakınındaki, kendi Dergâhında, çok san'atla yapılmış mermer dıvâr içinde, üstâdının yanında ve onun garb tarafında medfûndur. Çeşidli memleketlere göndermiş olduğu mektûblarından yüzyirmibeş adedi, talebelerinden Raûf Ahmed Müceddidî tarafından toplanarak **(Mekâtib-i şerîfe)** ismi verilmişdir. 1334 de Madrasda, 1371 de Lâhorda, 1396 [m. 1976]da İstanbulda basılmışdır. Şâh Raûf Ahmed 1231 senesinde, bir sene içinde mürşidinden [Abdüllah-i Dehlevîden] işitdiklerini de bir kitâb hâlinde toplamış, buna **(Dürr-ül me'ârif)** adını vermişdir. 1394 [m. 1974] de ve sonraki senelerde İstanbulda müte'addid baskıları yapılmışdır. Raûf Ahmed Müceddidî, İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin küçük oğlu Muhammed Yahyâ soyundan olup, 1253 [m. 1837] de hacca giderken, Yemende şehîd oldu. Behûpal şehrinde irşâdı ile meşhûr idi.

Allahü teâlâ hepimizi, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiği doğru yolda bulundursun! O büyüklerin rûhlarından feyz alarak sonsuz kurtuluşa kavuşmamızı nasîb eylesin! Âmîn.

DÜRR-ÜL ME’ÂRİF

Bismillâhirrahmânirrahîm

Fesâhat ve belâgat sâhibleri sözlerine, Allahü teâlâya hamd ve senâ ile başlayarak, sözlerini zînetlendirmişlerdir. Başlangıcı olmayan Allahü teâlâ, ihsân cevherinin yüzüne, Peygamberlerin “aleyhimüsselâm” feyzli lisânının suyundan renk ve cilâ vermiş ve yine nihâyeti olmayan Allahü teâlâ, irfân cevherinin yanağına, büyük velîlerin cevher saçan dilinin tarâvetinden [tâzeliğinden] bir tâzelik ve ışık bahşetmişdir.

Beyt:

Enbiyâya ihsân cevherini verirsin,
Evliyâya irfân cevherini verirsin.

Allahü teâlânın esmâ ve sıfatlarının künhünü [ismlerinin ve sıfatlarının aslını] azıcık idrâkde akllıların aklı şaşkın kalmışdır. En büyük âlimler bile Onun zâtının en küçük mertebesini anlamakda hayrân olmuşlardır.

Şi’r:

Yücelerden yücedir, yükseklerden yüksekdir,
Yükseklik kelimesi bile oraya sığmaz.
Makâmını, Enbiyâ bile idrâk edemez,
Künhünü Resûller de hakkıyla anlayamaz.

Sübhânallâhi velhamdülillâhi velâ ilâhe illallâhü vallâhü ekber, velâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm.

Enbiyânın serverine, muttakîlerin rehberine, sayısız ve en temiz salât ve selâm olsun. O, risâlet zirvesinin hümâsı, Rabbi cemîl ve celîlin yakınlık Kafının ankası, Allah yolunun kılavuzu, Rabbi cemîlin halîli, ilklerin ilki, rehberler rehberi, ilâhî nûrların başlangıcı, olgunluk yükselişinin sonu, ilâhî yükseklikler timsâli, nihâyetsiz âlemlerin özü, bütün Enbiyânın ümmetlerinin şefâ’atcisi, bütün hastalıkların ve dertlerin şifâsı, dünyâ ve âhiretin efendisi, din ve dünyânın hocası, Enbiyânın reîsi, Evliyânın önderi, hesâb gününün şefâ’atcisi, Allahü teâlânın mahbûbu, asfiyânın övüncü, Ahmed-i Müctebâ Muhammed Mustafâdır “sallallahü aleyhi ve alâ âlihî ve sahbihî salevâtullahil melikil a’lâ”.

Neseben ve tarîkaten müceddidî olan bu fakîr Şâh Raûf Ahmed derim ki: **(Saîd, başkasından nasîhat, ibret alandır)** ve yine **(Saîd, annesinin karnında iken saîd olandır)** hadîs-i şerîflerinin nûrları, nûr saçan alnında parlıyan, kardeşim, dayanağım, şerî’at ve tarîkat sırlarının kâşifi, hakîkat ve ma’rifet nûrlarının vâkıfı, Hâfız-ı Kur’ân Şâh Ebû Sa’îd, Hazret-i pîr-i destgîr, devrânın kutbu, zemânın kayyûmu, vilâyet semâsının güneşi, hidâyet göğünün ayı, takvâ burcunun kandili, seçilmişlik hazînesinin

cevheri, irşâd semâsının güneşi, imdât ufkunun parlıyan ayı, safâ meclisinin kandili, rızâ meclisinin çırağı, ilâhî sırların aynası, sınırsız nûrlara ve sübhânî feyzlere kavuşan, Rahmânî bereketlerin kaynağı, müceddidiyye târikatının yücelticisi, kemâlât-ı Ahmediyyenin mazharı, şerî'at ve îmân yolunun sâliki, tarîkat ve ihsân yolunun üsûllerini koyan, dostluk sırlarının kâşifi, muhabbet ve mahbûbiyyet nûrlarının vâkıfı, onüçüncü asrın müceddidi, Hayr-ül Beşerin şerî'atinin teşvikcisi, Abdüllah-i Dehlevî "kaddesenallahü teâlâ bi esrârihim ve envârihim" hazretlerinin kudsî sohbet meclislerinde, cevher saçan dilleriyle buyurduklarını ve parlak inciler gibi olan ma'rifet bilgilerini, nasîhatlarını cezbe ve sülûk ile alâkalı parlak cevherler gibi olan bilgilere dâir beyânlarını yazmam için, herşeyden mahrûm olan bu fakîre izn verdi.

Kasîde:

İhsân, rahmet denizi, cömerdlikler ummânı,
Kâinâtın imâmı, iki dünyâ sultânı.

İki cihânın Şâhı, ma'rifet müjdecisi,
Yolunu kaybedenin o yol göstericisi.

İlâhî sırrı bilen, Hak yolunun mürşidi,
İmâm-ı ümmet odur, cûdun serdârı idi.

Kalb derdinin devâsı, her hastalığa şifâ,
Vahdet delîli, dinde burhân-i ilm-ü zekâ.

Hak yolunun yolcusu, dîn-i nebî kefîli,
Reîs-i ins enîs-i melek Rabbin celîsi.

Güzellik yüzü safâsı, mahbûbiyyet kemâli,
Zâtın tek sevgilisi, âşık ona ahâli.

Vilâyetin güneşi, yükseliş kemâl ayı,
Halkın intizâmında onundur kutub payı.

İllet-i kalbe tabîb, kuşu kudsî bağçenin,
Günâhdan temizlikde misli peygamberlerin.

Hak kapısı fakîri, ins-ü melek emîri,
Hakkın mücerred feyzi ve sulehânın pîri.

Muhabbet feyzi sunan, sükünü müştakların,
İzzet ve yücelikle dostudur kibriyânın.

Allahın sır kitâbı ve sırlar sahîfesi,
Âlemlerin kerîmi, Ekremin sevgilisi.

Velîyullah ve vâkıf gizli açık her sırra,
Vefâ aslanı surûr aynası, sâhib her nûra.

İki cihân hadîsi, zemîn, zemân rehberi,
Safâ gökü hümâsı, Cennet bağçesi eri.

Kelîm gibi muhabbet kilimine bürünen,
Kelîmidir, Mevlânın Tûra tecellî eden.

Zemîn zemânın şâhı hazret-i Gulâm Alî,
Her hastalığa şifâ, hesâb gününde Şâfi’.

Şâh Ebû Saîd hazretlerinin itâ’ati gerekdiren işâreti ile, yüksek pîrimiz, dayanağımız Abdüllâh-i Dehlevî hazretlerinin feyzli sohbetlerini, arşa benzeyen dergâhının hizmetçilerinin en aşağısı olan bu fakîr kul, buna lâyık olmamakla berâber, yazdım. Muvaffâkiyet ve yardım Allahü teâlâdandır. Ondan yardım isteriz.

Yüksek pîrimizin sözlerini şu tarzla yazacağım. Önce günün târihîni kayd edip, sonra bu fakîrin, pîrimiz Abdüllâh-ı Dehlevî hazretlerinin cevher saçan dilinden buyrulanlarını bizzat işitdiğim gibi yazacağım. Mübârek ismleri yerine Hazret-i îşân diye yazacağım.

Bu kitâbı yazmakdan maksâdım, sevâba kavuşmakdan başka birşey değildir. Allahü teâlâdan ümmîdim, **(Ameller niyyetlere göredir)** hadîs-i şerîfinin müjdesinden nasîbdâr olmakdır. Muvaffâkiyetim Allahü teâlânın yardımıyladır. O bana kâfîdir. O ne iyi vekîldir.

Hicrî 1231 senesi, 12 Rebî’ül âhir, Salı günü.

Bu zevallı kul, hazret-i Îşânın feyzli sohbetlerinde idim. O sırada feyzler hazînesi huzûrlarında “fakîr” sözü geçdi. İnci saçan dilleriyle buyurdular ki, fakîr kelimesindeki (fa) harfi, fakîrlik, yoksulluk çekmek ve tevekkül etmekden ibâretdir. (Kaf) harfi, kanâat etmek, aramayı bırakmakdır. (Ya) harfi, ihsân sâhibi olan Allahü teâlâyı yâd etmek, anmak ve iki cihânı unutmayı ifâde eder. (Ra) harfi ise, riyâzet çekmekden ve mücâhede yapmakdan ibâretdir. Bunların hepsini yapan, fakîrliğin ma’nâsıyla zînetlenmiş olup, fadlın fa’sına, kurbun [yakınlığın] kaf’ına, yârî [dostluğun] yâ’sına, rahmet ve rü’yetin ra’sına kavuşmuş olur. Eğer insan, hakîkî fakîrlik ile zînetlenmez ise, fakîrdeki (fa) fadîhat, rüsvâ olmak, (kaf), kahr, galebe, (ya) ye’s, ümmîdsizlik, (ra) rüsvâlık olur. Bunlardan Allahü teâlâya sığınırız.

O gün huzûrlarında Simâ’dan da söz edildi. Buyurdular ki: Simâ’ ehli, Allahü teâlâya yönelen ve Ondan başka herşeyden yüz çevirenlerdir. İşitdiklerini Hakdan bilirler. Gayrilik nazarlarından kalkmışdır.

Buyurdular ki: Nizâmeddîn-i Evliyâ hazretleri “rahmetullahi aleyh”; “Ah keşke ben simâ’ esnâsında ölseydim” demişdir. Yine buyurdu ki, Nizâmeddîn-i Evliyâ ömrünün sonuna kadar bunun hasretini çekmiş ve şöyle buyurmuşdur: Feridüddîn-i Genc-i Şeker hazretleri, bir gün son derece lütf ve teveccühle bana: “Ne diliyorsan bizden iste” buyurdu. Ben istikâmet taleb etdim. Simâ’ esnâsında ölmeyi istemedim. Yazık ki, fırsat elden gitdi. Yine buyurdular ki, vecd ve tevâcüd arasında fark vardır. İhtiyârî olmayan raks etmeye vecd, ihtiyârî olana tevâcüd denir. Yine bu-

yurdular ki, tevâcüd doğru niyyet ile olunca sôfiyye arasında câizdir. Nitekim, Nizâmüddîn-i Evliyânın “rahmetullahi aleyh” meclîsinde, simâ’ vardı. Fekat çalgı, kadın ve oğlan yokdu. Elleri birbirine vurmak da yokdu. Böyle simâ’ şerî’atde de câizdir. Böyle olduğu **(Fevâid-ül Füâd)** ve **(Siyer-ül Evliyâ)** ismli kitâblarda yazılıdır. Yine buyurdular ki, hakîkate ermişlerin kutbu Hâce Bahtiyâr Uşî Kâkî “kaddesenallahü bi sırrıhil akdes”, Simâ’ esnâsında şu beyti terennüm ederek, bu fânî dünyâdan ebedî âleme göçmüşlerdir.

Beyt:

Teslîmiyyet hançerinin öldürdüklerinin,
Her zemân gaybdan ayrı bir cânı vardır.

Allah, Allah, Ahmed Câmi’ hazretleri ne güzel buyurmuşlar: **(Vuslât kadehinden içiriyor ve varlık tuzağından kurtarıyor.)**

O gün insanın câmi’ıyyetinden de bahsedildi. Buyurdular ki: İmâm-ı Muhammed Gazâlî “rahmetullâhi aleyh” şöyle buyurmuşdur: İnsanın bütün mahlûkâtı câmi’, ya’nî kendinde toplamış olması şöyle îzâh edilir: Kâinatda ne varsa, hepsi yalnız insanda vardır. İnsanın başı göklere, düşünceleri meleklere, kemikleri dağlara, kanı denizlere, dayanıklı sağlam damarları ağaçlara, iki gözü parlayan güneşe ve aya benzer. Diğer uzvları da kâinatdaki başka şeylerin bir nümûnesidir.

Lâkin biz de deriz ki; İnsanın bütün mümkinâtı, varlıkları câmi’ olmasının, kendinde toplamasının ma’nâsı şudur: Bütün âlem, Allahü teâlânın ism ve sıfatlarının zuhûru, görüntüsüdür. İnsan Zât-ı teâlânın mazharıdır ve Zât-ı teâlâ da bütün sıfatları câmi’dir.

Yine buyurdular ki; İnsanın kalbi cihânı gösteren bir ayna gibidir. Lâkin ârif, bütün âlem benim kalbimdedir; hattâ Hak celle ve a’lâ da bende tecellî etmekdedir diye görür. Evliyâ-yı kirâmın çoğu bu hâlde vahdet-i vücûda kâil olmuşlardır. Enel-hak, Sübhânî mâ azame şânî, Leyse fî cübbetî sivallah, sözlerini söylemişlerdir.

Mevlânâ Câmî şöyle demişdir:

Şi’r:

Cihânı gösteren o ayna biziz,
Cemâl-i kibriyânın nûru biziz.

Başka mevcûd yok, var olan biziz,
Bakdığın herşeyde gördüğün biziz.

Deryâda gördüğün her damla tek tek,
Bilesin ki, damla değil, o biziz.

Evliyânın büyüklerinden ma’rifetler sâhibi Abdurrahmân Câmî “kuddise sirruh” hazretleri de şu şi’rleriyle bu makâma işâret buyurmuşdur.

Şi’r:

Yaratıklar yokluğun darlığından çıkmadı.
Vâcîb kıdem evinden taşra adım atmadı.

İnsanların gördüğü bu sûret levhâsında,
Bu çok güzel nakışlar nedir anlaşılmadı.

Gizli bade ve gizli kadeh ortaya çıkdı,
Kadeh bade badeyse kadeh hâlini aldı.

Sonumuz ve önümüz Câmî vahdetdir yeter,
Bize kesret içinde bir mevhûm olmak kaldı.

Evliyâyı kirâmdan bir kısmı vahdet-i şühûda kâil olmuşlardır. Bunlar: Âlemin ayna gibi bir yer olduğunu, hakîkî ma’şukun cemâlinin nûrlarının güneş gibi orada parladığını söylerler.

Beyt:

Senin yüzünün aksi kadeh aynasına düşdü,
Ârif mey’in gülmesinden ham ümîdlere düşdü.

Fâide: Müellîf der ki; Âletsiz, çalgısız olan sese simâ’ denir. Âlet ile, çalgı ile birlikde olan insan sesine gınâ denir. Gınânın harâm olduğunu bütün âlimler sözbirliği ile bildirmişlerdir. İsrâ sûresinin altmışdördüncü âyetinde, gınâın harâm edildiği açıkdır. Çünki müfessirler, âyet-i kerîmedeki savtdan murâdın gınâ olduğunu yazmışlardır. Lokmân sûresi altıncı âyeti kerîmesi de gınânın harâm olduğunu bildirmekdedir. Gınânın harâm olduğunu gösteren hadîs-i şerîfler de çokdur. Hadîs-i şerîfde **(İlk nevhâ ve tegannî eden şeytândır)** ve **(Suyun yeşertdiği gibi, gınâ da kalbde nifâkı büyütür)** buyruldu. Âlimler simâ’ın harâm olmasında ihtilâf etdi. Gınânın harâm olduğunda ihtilâf yokdur. Kadın ve oğlan sesi gınâya dâhildir. Kadın ve oğlan sesi ve çalgı bulunmayan simâ’, gönül ehline zevk, şevk, vecd ve kendinden geçme, ızdırâb, envâr, esrâr ve terakkiler hâsıl eder. Bu ancak tesavvûf ehlinin bildirdikleri şartlarla câizdir. Bu şartlar bulunmazsa câiz olmaz.

13 Rebî-ul âhir, Çarşamba günü:

Feyzli huzûrlarında bulunuyordum. O sırada anber saçan dilleriyle Kâfirûn sûresinin tefsîrini yapdılar. Söz nasîh ve mensûha gelmişdi. Müşrikler, Allahü teâlânın takdîrinde tereddüd bulunduğunu, bu sebeble emrlerinde değişiklik meydâna geldiğini söylediklerinden –böyle sözlerden Allahü teâlâya sığınırız– bahs edip, buyurdu ki: Hak sübhânehû ve teâlâ Hakîm-i mutlakdır, eşsiz tabîbdir. İnsanlar hasta gibidir. Peygamberler “aleyhimüsselâm” ise eczâcı gibidirler. İlâhî kitâblar da reçete gibidir. O hâlde tabîb, her zemân hâle ve mîzâca göre reçete yazar. Çünki, tabîbin maksâdı hastayı sıhhatine kavuşdurmakdır. İşte, Allahü teâlâ insanlığın hidâyeti için, her asra uygun reçeteyi ulül’azm Peygamberler-

le göndermişdir. Nihâyet, Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmı resûl olarak insanlığa gönderince, Ona her zemânın ihtiyâcına ve îcâbına göre ahkâm indirmişdir.

Sonra, İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî “radıyallahü anh” hazretlerinden bahsederek buyurdular ki: Hazret-i Müceddidi anlatmaya nasıl güç yeter. Onun mübârek vücûdu bin senenin evliyâsına bedeldir.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Hâce-i Hâcegân pîri pîrân Fânî fillah Hâce Bâkî Billâh “radıyallahü anh”, Şeyh Ahmed öyle bir güneşdir ki, bizim gibi binlerce yıldız, onun gölgesi ya’nî ışığı altında, kaybolmuşdur, buyurdu. Onun ma’rifetleri, Enbiyâyı kirâmın “alâ nebiyyinâ ve aleyhimüssalâtü vesselâm” anlayabileceği bilgilerdir. Yine buyurdular ki: Şeyh Abdülhâk-ı Dehlevî “rahmetullahi aleyh” kendi risâlesinde şöyle yazmışdır: “Hazret-i Müceddid hakkında düşünüyordum. Ansızın kalbime Mûsâ aleyhisselâm hakkındaki şübheyi gidermek için inen âyet-i kerîme geldi.” Sonra buyurdular ki: Bu sözden anlaşılıyor ki, imâm-ı Rabbânî hazretlerini sevip, kabûl edenler, Mûsâ aleyhisselâmın meşrebindedirler. İnkâr edenler de, Firavnun meşrebindedirler. Bundan Allahü teâlâya sığınırız.

Şeyh Abdülhâk-ı Dehlevî “rahmetullahi aleyh”, Muhammed Bâkî Billâh hazretlerinin halîfesi Hâce Hüsâmeddîn Ahmede gönderdikleri mektûbda, imâm-ı Rabbânî hazretlerine i’tirâzdan vazgeçdiğini şöyle yazdı: “Allahü teâlâ meyân şeyh Ahmede selâmetler ihsân etsin. Bu fakîrin kalbi şimdi ona karşı değişdi, çok hâlis oldu. Onun hakkında gönlümde beşeriyyet perdeleri kalmadı. Böyle büyüklerle kötü olmamak içime doğdu. Bu beşeriyyet perdeleri sözünden anlaşılıyor ki, onun i’tirâzları, beşeriyyet ve nefsâniyyet sebebi ile idi, hakîkî değildi. Bu söz Abdülhâk-ı Dehlevînin i’tirâzlarının hepsinin cevâbıdır. O esnâda hazreteynin, ya’nî rahmetler hazînesi hâce Muhammed Saîd ve Urvet-ül vüskâ Hâce Muhammed Ma’sûm “radıyallahü anhümâ” hazretlerinin fazîletlerinden bahsederek buyurdular ki: Hazret-i Hâce Bâkî Billah “nevverallahü merkadehu”, “Şeyh Ahmedin çocukları birer pırlantadır,” buyurmuşlardır. Sözlerine devâmla, bu iki yüksek oğulları Müceddid-i elf-i sânî “kaddesenallahü teâlâ bi sırrıhissâmî” hazretlerinin makâmlarının nihâyetine vâsıl olmuşlardır, buyurdu. Sonra, hazret-i Kâdî Senâullahi Pânî Pûtînin “rahmetullahi aleyh”: “Hazret-i Hâce Muhammed Ma’sûm “radıyallahü anh” müceddidlikde babasına ortakdır,” diye yazdığı arz edildi. Bunun üzerinde hazret-i Îşân şöyle buyurdular: Müceddidlikde ortaklık kesin olarak söylenemez. Ancak şunu da söyliyelim ki, hazret-i Müceddid-i elf-i sânî “radıyallahü anh” [çok kıymetli oğlu] Muhammed Ma’sûm “radıyallahü anh” hakkında buyurmuşlardır ki, “seninle bizim durumumuz, **(şerh-i Vikâye)** sâhibi ile dedesi arasındaki hâle benzer. Şöyle ki, onun dedesi **(Vikâye)**yi yazdıkca, o da yazılanları öğrenip ezberlerdi. Bunun gibi, bana ne keşf olunduysa, sen de bu ma’rifetleri elde etdin.”

Beyt:

> ***Bu levhâda bir nokta bırakmadın,***
> ***Benim bırakdığımı, sen kaldırdın.***

Bundan sonra meclis-i şerîflerinde Gulam Ma'sûmun "rahmetullahi aleyh" halîfelerinden olan, Mîr Gıyâseddin hazretlerinden bahs edildi. Hazret-i Îşân hazretleri fasîh bir lîsanla, Mîr Gıyâseddin hazretlerinin şu şi'rini okudular ve onun için: "Şevk ve zevk sâhibi idi" buyurdular.

Beyt:

> ***Yay gibi kaşını göster ve kirpik oklarını saç,***
> ***Ermemiş zâhidin ciğerine derin oluklar aç.***

14 Rebî-ul âhir, Perşembe günü:

Nûrlu huzûrlarına gelip, eşiklerini öpmekle şereflendim. Hazret-i Îşânın halîfelerinden Gül Muhammed Gaznevî, teveccüh usûlünü sordular. Buyurdular ki, Nakşîbendî, Müceddidî, Mazherî büyüklerinden "rıdvânullahi aleyhim ecma'în" bize ulaşan, yapmakda olduğumuz teveccüh usûlü şöyledir: Önce Hazret-i İmâm-ı Enbiyâ ve Seyyid-i asfiyâ Ahmed-i müctebâ Muhammed Mustafâ "aleyhi ve alâ âlihî minessalevâtü efdalühâ ve minetteslîmâti ekmelühâ" ve hazerât-ı pîrân-ı kibâr ve mürşidân-ı kâşifi esrâr, husûsen Hâce-i Hâcegân pîr-i pirân hazret-i hâce Behâeddîn Nakşibend ve Hâce Ubeydullahı Ahrâr ve hazret-i imâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî Şeyh Ahmed-i Fârûkî Serhendînin ve hazret-i Mirza Sâhib Mazher-i esrâr ve Masdar-ı envâr kutbu zemân hazret-i Cân-ı Cânânın "radıyallahü teâlâ anh ve anhüm ecma'în" ervâhı tayyibelerine fâtihâ okuyup, Allahü teâlâya düâ ve tazarru ederek ve pîrandan istimdad dileyerek, tâlibin kalbi tarafına dönerim. Bu şeklde kalbimi tâlibin kalbinin karşısına getirerek himmet ederim. Büyük Evliyâdan kalbime gelmiş olan zikr nûrunu tâlibin kalbine akıtırım. Tâlibin kalbi zikr edinceye kadar buna devâm ederim. Sonra rûh, sır, hafî, ahfâ latîfelerine ayni üsûl ile zikri yerleşdiririm. Her latîfeye üçer kerre teveccüh ederim. Ardından tâlibin kalbindeki düşüncelere teveccüh ederek hayâl himmetiyle onları gideririm. Tekrâr teveccüh ederek cem'iyyet huzûrunu, (kalbin dünyâdan soğuyarak Allahü teâlânın muhabbeti ile dolmasını) kalbine yerleşdiririm. Kalbimin himmetiyle tâlibin kalbini yukarıya doğru çekerim. Yine aynı şeklde nefs ve anâsır-ı erbeâ latîfelerine teveccüh ederim. Sonra kalbde bütün kemâl sıfatları câmi' noksânlık ve zevâlden münezzeh olan Allah mübârek isminin müsemmâsı olan ehadiyyet murakabesi yapılır. Yine **(Nerede olursanız, O sizinle berâberdir)** [Hadîd sûresi: 4] meâlindeki âyet-i kerîmesinin ma'nâsını düşünerek ma'iyyet murâkabesi yapılır. Ya'nî her an kalbde Allahın berâberliği düşünülür. Hattâ her latîfede ve her sinir ve damarda, hattâ âlemin hepsinde Kur'ân-ı kerîmde buyrulduğu üzere Allahü teâlânın bîçûn ve bînümûn [anlaşılmaz ve görünmez] olan ma'iyyeti (berâberliği) tasavvur edilir. Böylece, fi'llerin tecellîsi, vahdet-

i vücûd, zevk, şevk, istigrâk, kendinden geçme, âh, nâra, vecd ve tevâcüd hâsıl olur. Sonra nefs latîfesinde **(Biz ona şâh damârından dahâ yakınız)** [Kâf sûresi: 16] meâlindeki âyet-i kerîmenin ma'nâsı düşünülerek akrabiyyet murakabesi yapılır. Bu murakabanın feyzi, nefs latîfesine âlem-i emr latîfeleriyle berâber gelir.

Bu fakîr –Şâh Raûf Ahmed–, yüksek huzûrlarına hastalığı gidermek için nasıl teveccüh buyurduklarını arz etdim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Evvelki büyüklerde, hastalığı izâle için teveccüh iki şeklde olurdu. Birincisi, hastanın karşısında sıhhate kavuşmasını tasavvur edip, Allahü teâlâya müteveccih olarak oturulur. İkincisi, himmet ve hayâl yoluyla hastadan hastalığı kaldırarak kendi üzerine alır. Nitekim, Mevlânâ Câmî "rahmetullahi aleyh" hazretleri hasta ziyâreti için gitmişdi. Hastanın yüzünde çok çıbanlar vardı. Mevlânâ Câmi' hazretleri hastaya o kadar teveccüh etdi ki, hastanın yüzündeki o şişlikler kendi mübârek yüzünde zuhûr etdi.

Hazret-i Kayyûmu zemân Mirza Cân-ı Cânân –kalbim ve rûhum ona fedâ olsun– "kaddesenallahü teâlâ bisırrıhissâmî" hazretleri hastalığı gidermek için teveccüh esnâsında, hastanın karşısına oturup, kendisi ile hasta arasına beyâz bir bezle bir bardak su veyâ başka birşey koyarlar. Himmetle hastadan hastalığı çekip, aradaki o şeyin üzerine bırakırlardı. Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Biz hastanın bedeninden hastalığı çıkarıp, arka tarafına atarız.

Yine Mevlevî Şir Muhammed Sâhib yüksek huzûrlarında, keşfin hâsıl olması için nasıl teveccüh buyurduklarını arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Tâlibe doğru dönülür, kalbde olan nûr, tâlibin gözünün bebeğine atılır. Bu yolda nisbete olan cehâleti kaldırmak için teveccüh edilir. Ya'nî tâlibin kalbindeki cehâlet kaldırılıp, nisbetin idrâki yerleşdirilir.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Bizim yolumuzda, makâmları sıçrayarak geçirme ve çabuk yükseltme vardır. Bir kimseyi, kısa zemânda yüksek makâmlara çıkarmak isterlerse, ona o yüksek makâmın nûrlarını ve sırlarını verirler. Şöyle ki, mürşidler, kendini o makâma getirip, o makâmın nûrlarını tâlibin kalbine akıtırlar. O sırada Mevlevî Şâh Muhammed Azîm Sâhib orada bulunuyorlardı. Arz etdiler ki, o makâmın nûrlarını getirip tâlibe mi verirler. Yoksa tâlibi himmetle o makâma mı getirirler. Hazret-i Îşân buyurdular ki, siz öyle yapınız. Ve yine buyurdular ki, hazret-i Mirzâ Sâhib-i kıble "kaddesallahu sirruhû" makâmları bizim beyân etdiğimiz gibi açıklamadılar. Bana, Senin sînenden bir yol çıkmışdır, diye ilhâm olundu.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Kalabalık bir cemâ'ate şöyle teveccüh ederiz: Cemâ'atin hepsinin kalblerini hayâlle toplayıp, Allahü teâlâ hazretlerine, İlâhî! Herbirine kendi derecesine göre feyz ver, diye yalvarırız. Böylece himmetimizi herbirinin kalbine yöneltiriz. Allahü teâlânın fadlıy-

la herbirine urûc, yükselme vâki' olur.

Bu sırada huzûrlarında zevk ve şevkden söz açıldı. Buyurdular ki, zevk, şevk, keşf ve kerâmet isteyen de Allahü teâlâyı istemiş olmaz. Tâlib, sırf Allahü teâlânın zâtını taleb etmelidir. Yolda karşılaşdığı herşeyi nefy etmeli, Allahü teâlânın zât-ı pâkinden başka hiçbir maksûd yokdur demelidir. Nakl etdiler ki: Bizim mürşidimiz ve pîrimize –rûhum ve kalbim ona fedâ olsun– ilk zemânlarımda, filan şahs zevk, şevk, keşf ve kerâmete tâlibdir denildi. "Bu aslsız şeylere, tâlib olana söyleyiniz, benim dergâhımdan gitsin. Benim yanıma gelmesin," buyurdular. Bu haber bize ulaşınca, nûr saçan huzûrlarına çıkdım. Efendim böyle buyurdunuz mu, buyurmadınız mı, diye arz etdim. "Evet söyledim" buyurdular. Zât-ı âliniz neden râzıdır diye arz etdim. "Burada tuzsuz taş yalamak vardır. Bunu isteyen buraya gelsin. Yoksa gelmesin" buyurdu. Ben bunu istiyorum diye arz etdim. O zemân mes'ele kalmadı, gel buyurdular.

Beyt:

Sâdece istikâmet için geldik,
Keşf için, kerâmet için gelmedik.

Hazret-i Îşân, hazret-i Kayyûm-i zemân, Kutb-i cihân ârif-i bülend seyr [seyri yüksek] kıble-i âlem hâce Muhammed Zübeyr "radıyallahü teâlâ anh" mübârek başını tâlibin kalbi üzerine koyarak teveccüh ederlerdi, buyurdular ve onun çok menkîbelerini anlatdılar. Hâce Muhammed Zübeyrin "radıyallahü anh" büyük halîfelerinden hâce Ziyâullahdan bahsederken, müceddidî nisbetini mücessem olarak görmek isteyen, hâce Ziyâullaha "rahmetullahi aleyh" baksın, buyurdular. Yine buyurdular ki, hazret-i Hâce Ziyâullah gecenin sonunda ağlayıp inlerler ve herkesi zorla ve ikâz ederek uyandırır ve buyururdu ki, vah! vah! size yazıklar olsun. Hem Allahü teâlâyı sevdiğinizi söylersiniz, hem de bu sâatde uyursunuz. Hâlbuki sizin mahbûbunuz ve yâriniz uyanıkdır [uyumakdan münezzehdir] ve size teveccüh etmekdedir. Ondan gâfilsiniz. Bu durumda seviyorum demenize inanılmaz. Yoksa âşıkların hâli şöyledir:

Şi'r:

Mecnûn Leylânın zülfü hayâliyle çölde,
Onu bulmak için dolaşdı durdu.
Dolaşdı durdu, hep Leylâ dedi,
Hep Leylâ dedi dili döndükçe

Dahâ sonra meclis-i şerîflerinde bulunanlardan bir kimse dedi ki: Sübhânallah, bu şerefli yolun büyükleri ne kadar büyükdürler ki, himmet ve teveccüh ile, vehm ve hayâle gelmeyen makâmlara ulaşdırıyorlar. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bütün bu bereketler hazret-i İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânînin "kaddesenallahü teâlâ biesrârihissâmî" sebebiyle olup, her makâmın keyfiyyetleri ve sırları mihnetsiz ve meşakkatsiz

gelmekdedir. Yoksa başka yollarda ağır mücâhedeler ve riyâzetler çekmekle bu büyük devlete ve ihsâna kavuşmak az ele geçer.

Beyt:

Şemseddînin bir bakışına Tebrîzde kavuşan kişi,
Çile çıkaranlara güler, ayblar dâim herkesi.
Nakşîbendiyye, nasıl kâfile sürücüdür,
Kâfilesini gizlice maksada götürür.

Yine buyurdular ki: Bütün bunlar, hazret-i hâce Behâeddînin "radıyallahü teâlâ anh" inâyetleridir. Çünki, secdeye kapanıp, "yâ Rabbî! Bana öyle bir yol ihsân eyle ki, muhakkak sana kavuşdursun" diye yalvardı. Düâları kabûl eden Allahü teâlâ, onun düâsını kabûl eyledi ve kendisine mutlaka kavuşduran bir yol ihsân etdi. Hazret-i hâce Behâeddîn Nakşîbend "kaddesenallahü teâlâ biesrârihissâmî" buyurdular ki, bizim yolumuzda mahrûmluk yok olur. Bizim yolumuzda mücâhede yokdur. Biz, murâdlardanız. Bizim yolumuzda nihâyet başlangıca yerleşdirilmişdir.

Beyt:

Bizim başlangıcımız başkaların sonudur,
Sonumuzu bilen yok ki, desin son budur.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Nihâyetin başlangıca yerleşdirilmesinin ma'nâsı şudur: Bu yüksek yolda, Allahü teâlâya yönelmekden ibâret olan huzûr ve âgâhlık hâli başlangıçda hâsıl olur. Cem'iyyet, kalbe düşüncelerin hiç gelmemesi veyâ az gelmesi hâli ele geçer. O dereceye ulaşılır ki, kalbe hiç mâsivâ düşüncesi gelmez. O kimse bin yıl yaşasa mâsivâyı kalbine getiremez. İşte bu başkalarının sonudur. Veyâ bu kıymetli sözün ma'nâsı şöyledir: Bu yolda cezbe sülûkdan öncedir. Diğer yollarda ise cezbe sonradır.

Hazret-i Îşân şu şi'ri okudular:

Beyt:

Beni öldürmekden korkma ki, mahşerde me'mûrlar,
Senin yüzünden yüz günâhsızı suçlu tutarlar.

15 Rebî'ül âhir, Cum'a günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Buyurdular ki: İnsan her vakt Allahü teâlâya müteveccih olmalıdır. Her zemân ve her işde nûrları, sırları, feyzleri ve bereketleri fark etmelidir. Meselâ nemâz kılarken nûrların ve bereketlerin nasıl geldiğini, Kur'ân-ı kerîm okurken ne şekilde geldiğini, salevât söylerken hangi feyzin geldiğini, dil ile kelime-i tehlîl söylerken hangi bereketlerin ele geçdiğini, hadîs-i şerîfleri okurken hangi sırların münkeşîf olduğunu hayâl etmelidir.

Aynı şekilde harâmlardan ve şübhelilerden gelen zararları düşünmeli-

dir. Meselâ şübheli lokmadan hangi zulmet geldiğini, gıybetden kalbe ne zarar ulaşdığını, yalandan nasıl bir zulmet geldiğini düşünmelidir. Bunlar gibi bütün yasakların kendisine olan zararlarını anlayıp, onlardan sakınmalıdır. Kıymetli sözleri temâm oldu.

Mü'ellîf der ki: Tâlib her ân kendi kendine, benden hangi şeyler zuhûr etmişdir diye düşünmelidir. Eğer bu şeyler Kitâb ve Sünnete muvâfık ise şükr etmeli, Kitâba ve Sünnete muhâlif ise –Allahü teâlâ bizleri bundan korusun–, tevbe ve istiğfâr etmelidir. Gizli işlenen günâhın tevbesini gizli, âşikâre işlenen günâhın tevbesini de âşikâre yapmalıdır. Tevbe etmekde gecikmemelidir. Çünki, kirâmen kâtibîn melekleri günâhı yazarken beklerler. Eğer o kimse tevbe ederse, günâh yazmazlar, etmezse yazarlar.

Yine hazret-i Îşân halkadan önce, mübârek Allah lâfzını iki üç kerre sesli olarak söylediler. O sırada bu fakîr üzerinde öyle bir hâl zuhûr etdi ki, beyânı yazıya gelmez. Hazret-i Îşân da o sırada mübârek ellerini yukarı kaldırıp şaşılacak bir hâle girdiler. Mübârek dilinden gayr-i ihtiyârî şu şi'r döküldü.

Beyt:

Yâ Rabbî! İhsânına kurbân olayım,
Bu ne ihsândır, sana kurbân olayım.

Sonra bir şahs huzûra gelip, zikr telkîn etmelerini istedi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Dilini damağına yapışdır, mübârek Allah lâfzını, birincisinde Allahü, ikincisinde Allah diyerek hayâl ile, sanki mübârek Allah lâfzı kalbine giriyormuş gibi kalbden söyle. Kalbin yeri sol memenin iki parmak altıdır. Mübârek Allah lâfzını yirmi otuz kerre söyledikden sonra: "Yâ Rabbî! Benim maksûdum Sensin ve Senin rızândır. Bana muhabbetini ve ma'rifetini ver" de. Bu üsûl üzere devâm edersin.

Sonra başka bir şahs şöyle arz etdi: Zât-ı âlinizi çok sevmekde olan âlim bir zât var. Fekat bu âlim zât diyor ki: Birkaç yerde büyüklerin huzûrunda bulundum. Habs-i nefes ve riyâzetler yapdım. Fekat şimdi tâkatım kalmadı. Hazret-i Îşân buyurdular ki, benim yolumda mücâhede yokdur. Kalbin Zât-ı ilâhîye devâmlı teveccühünden ibâret olan vukûf-ı kalbî vardır ve kalbi her ân, geçmiş ve gelecek düşüncelerden korumakdan ibâret olan nigâhdahş vardır. Bu iki şeyi yapmak lâzımdır. Kalbi, geçmiş ve gelecek düşüncelerden korumak için, (falanca iş falanca zemân nasıl olmuşdu veyâ falanca yere gideyim. Orada şöyle yaparsam şu menfe'atim olur) diye kalbe bir düşünce gelince, hâdisenin temâmı kalbe gelmeden o ânda hemen kalbden atılmalıdır.

Hülâsâ, Allahü teâlâdan başka düşünce kalbe gelince, derhal def etmeli ve kalbe gelmesine fırsat vermemelidir.

Sonra teveccühden bahsedildi. Hazret-i Îşân buyurdular ki, te'sîri çabuk görülen teveccüh şöyle olur: Kendi sûretini mürşidinin sûreti ola-

rak tesavvur eder. Mâiyyet [berâberlik] murâkabesini düşünüp, tâlibin kalbine himmet teveccühü yapılır. Tâlibde elbette zevk ve şevk hâsıl olur.

Mısrâ:

Bakalım yâr kimi ister ve kime meyleder?

Sôfiyyenin evlenmesinden bahs açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Sırlarına vâkıfı, nûrların kâşifi hâce Ubeydullah-ı Ahrâr “radıyallahü anh” buyururlardı ki: Benden bir günâh zuhûr etmişdir ki, şâyet beşyüz sene yaşasam ve hep bunun için tevbe ve istiğfâr etsem, ona keffâret olmaz. Eshâbı, bu ne biçim bir günâhdır, diye arz etdiler. Buyurdu ki, evlenmek: [Bu sözler, sekr hâlinde söylenmiş o büyüğe âid sözlerdir. Çünki evlenmenin ehemmiyyeti ile alâkalı haberler de meşhûrdur.] O hâlde düşünmelidir ki, bu kadar büyüklükleriyle berâber yine de böyle bâtınî zarâr mevzû’ bahsdir.

Hâlbuki, onların zâhirî hâlleri gâyet açık, meşhûr ve ma’rûfdur. Nitekim, Mevlânâ Abdurrahmân Câmî “rahmetullahi aleyh” onların büyüklüğü hakkında şöyle der:

Beyt:

Dervîşlik saltanât kaftânı içinde gelseydi,
Muhakkak, Ubeydullâhî tedbîrle gelirdi.

Yine bir şahs, hazret-i Îşâna, hazret-i Mirzâ Sâhib kıble, Mazher-i rahmân Cân-ı Cânân “radıyallahü teâlâ anh” hazretleri, Kâdirî yolundan da feyz almış mıdır, diye arz etdi. Cevâben buyurdular ki: Müceddid-i elf-i sânî “kaddesallahü teâlâ bî esrârihissâmî” hazretine gelmiş olan Nakşîbendî, Kâdirî ve Çeştî büyüklerinin feyzleri, Mirzâ Sâhib kible Mazher-i Cân-ı Cânân hazretlerine de hâsıl olmuşdur. Mazher-i Cân-ı Cânân hazretleri, Gavs-ul A’zam mahbûb-i sübhânî şeyh Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin rûhâniyyetinden ve Hazret-i kutbul-muhakkîn Hâce Kutbuddîn Bahtiyâr Kâkinin rûhâniyyetinden de fâideler almışdır. Hazret-i Gavs-ul vâsılîn Hâce Behâeddîn-i Nakşibendin rûhâniyyetinden aldığı feyzler ise apaçıkdır.

Bundan sonra yüksek huzûrlarında teveccühün te’sîrinin keskinliği konuşuldu. Buyurdular ki: Bir gün Meyân Kerâmetullah şiddetli zât-ül cenb hastalığına yakalanmışdı. Elimi onun üzerine koyarak himmet etdim. O anda hastalığından hiçbir eser kalmadı. Bunları anlatırken, huzûrlarında Meyân Kerâmetullah da bulunuyordu, o da tasdîk etdi.

Yine Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir gün giden bir gemiye teveccüh etdim, gemi derhâl durdu.

16 Rebî’ül âhir, Cumartesi günü:

Fakîr, Hazret-i Îşânın nûrlu huzûrlarında bulunuyordum. Nakşîbendiyye tarîkatında neler farzdır, diye arz etdim. Buyurdular ki: İki şey farzdır:

Vukûf-ı kalbî ve Nigâhdaşt-ı havâtır. Aynı şekilde zekât mes'elesi de huzûrlarında konuşuldu. Buyurdular ki: Zekât, nisâb mikdârı mal üzerinden bir sene geçdikden sonra verilir. Fekat ben nisâb mikdârı meblâğ elime geçince hemen zekâtını veriyorum. Yine buyurdular ki: Bir şahs Şeyh Şiblî hazretlerinden zekât mes'elesini sordu. Hazret-i Şeyh buyurdu ki: Yüz rupye meblâğa bir sene sonra iki rupye ve sekiz âne, (iki buçuk rupye) verilir. Lâkin bizim sözümüz budur ki; iki buçuk rupyeyi zekât olarak veririm ve yüz rupyeyi de Allah yolunda tasadduk ederim.

Yine şerefli meclislerinde vasl-ı üryânî [tam kavuşma] makâmı konuşuldu. Buyurdular ki: Vasl-ı üryânî kemâlâtda ele geçer. Vasl-ı üryânî teayyün i'tibârlarından arınmış zâtın tecellîsinden ibâretdir. Sıfatlardan çok ötedir. O makâmda Allahü teâlânın zâtından başka hiçbir şey söylenemez. O makâmda sâlikin ye'îs, ümmîdsizlik ve mahrûmiyyetden başka nasîbi yokdur. Her ne kadar vüsûl varsa da husûl yokdur. Ne zevk, ne şevk, ne âh, ne nâra, ne vecd ve ne tevâcüd, ne istigrâk ve ne bî hôdî (kendinden geçmek) vardır. Bütün bu hâller bu hânedânın, ya'nî bu büyükler yolunda olanların başlangıcı olan kalbin vilâyetinde hâsıl olur. Sâlik burada kendi nisbetini de bilmez.

Sâlike vârid olan kalb hâlleri, sağnak hâlindeki yağmura benzer. Sonra kalb makâmından yukarı çıkıp, nefs latîfesinde seyr edince, çiseleme şeklini alır. Nefs latîfesinden de yukarıya çıkdığı kadar nisbet anlaşılamaz olur. İstihlâk ve izmihlâl o nisbetde çoğalır. Sâlikin nisbeti incecik çiğ dâneleri şeklinde görülür.

Mısra':

Kimbilir yâr kimi ister, kime gönül verir?

17 Rebi'ül âhir, Pazar günü:

Feyzli meclislerinde bulunup, eşiklerini öpmekle şereflendim. Huzûrlarında evlenmekden bahsedildi. Buyurdular ki: Dervîşin evlenmesi, kadınlarla sohbet etmesi münâsib değildir. Yine buyurdular ki: Hazret-i Ziyâeddîn Ebû Necîb Abdülkahîr-i Sühreverdî "radıyallahü teâlâ anh" **(Âdâb-ül mürîdîn)** kitâbında şöyle yazmakdadır: Zemânımızda evlenmemelidir. O hâlde bu zemânda evlenmeye cesâret eden sûfînin vay hâline! Yine buyurdular ki: Hazret-i Gavsüssekaleyn mahbûb-i sübhanî Seyyid Muhyiddîn Ebû Muhammed Abdülkâdir-i Geylânî el-Hasenî el-Hüseynî "radıyallahü teâlâ anh", evlenince, o zemânın sufîleri hayret etdiler. Bunun üzerine o hazret, ben Allahü teâlânın emriyle evlendim, buyurdular.

Sohbete devâm ederek buyurdular ki: Dervîşin bu zemânda dünyâyı terk etmesi, evlenmemesi ve mâsivâdan yüz çevirmesi, ağyârdan uzak olması ve zenginlerle sohbetden uzak durması lâzımdır. Evlenmek bunlara ma'nîdir. Çünki kadınlarda, sabr, tevekkül, kanâat pek bulunmaz. An-

cak, Allahü teâlânın diledikleri müstesnâ. Çünki, mâşâallah ba'zı kadınlar tevekkül ve bâtınî nisbet sâhibidirler. Şöyle nakl edilmişdir ki: Hazret-i Gavsüssekaleyn "radıyallahü teâlâ anh" Kâ'beyi mu'azzamayı ziyârete gidiyordu. Azıksız, bineksiz, hizmetçisiz ve arkadaşsızdı. Yolda âniden bir şahsa rastladı ve o şahsa nereye gidiyorsun diye sordu. O şahs Hacca gidiyorum. İstedim ki yalnız başıma, azıksız ve bineksiz gideyim, diye cevâb verdi. Böyle söylemekden maksâdı, Hazret-i Gavsa yol arkadaşı olmakdı. Hazret-i Gavs, ben de bu niyyetle yola çıkdım, dedi ve birlikde yola devâm etdiler. Bir yere vardıklarında âniden bir kadın, havâda uçarak yanlarına geldi: Sizin nûrunuzu Habeş diyârından gördüm. Bu gün bize dâvetlisiniz, dedi. Onlar da kabûl etdiler. Yemek vakti gelince, bir de ne görsünler, gök yüzünden yere bir sofra indi. Sofrada altı ekmek, üç kap katık ve üç su kabı vardı. O kadın bunları üç kısma ayırıp, bir hisse kendisi aldı. Diğer iki hisseyi de onlara verdi: Elhamdülillah! Allahü teâlâ misâfirlerimize ihsân etdi, dedi. Sonra havada uçup gitdi. Hazret-i Gavs, yanındaki kişi ile Kâ'beye vardıkdan sonra, hikmet-i ilâhî, o kişi orada vefât etdi. Bu sırada, o Habeşli kadın yine havada uçarak, Kâ'benin yanına inip, hazret-i Gavsın huzûruna geldi. Ey ölüleri dirilten Rabbim, bunu dirilt, diye düâ etdi. Allahü teâlânın izniyle o şahs dirildi ve ayağa kalkdı.

Yine Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Gavs-ul A'zâmın "radıyallahü teâlâ anh" vefât târihîyle ilgili üç rivâyet vardır. Bunlar Rebî'ussânî ayının dokuzuncu, onbirinci ve onyedinci günleridir. Müellif Ahmed Râuf, Allahü teâlâ onu afv buyursun, derim ki: Hazret-i Gavsussekaleynin "radıyallahü teâlâ anh" doğum ve vefât târihini ve yaşını bir şahs bir beytde nazm olarak yazmışdır.

Beyt:

(Âşık) tevellüdü, (kâmil) yaşı oldu,
Vefât târihini "Tû ma'şûkı ilâhî" bil.
("Sen ma'şûku ilâhîsin" sözü bil.)

Bir şahs bî'at için huzûruna geldi. Hazret-i Îşân onun iki elini birlikde kendi mübârek eliyle tutdu. Üç def'a; "Estagfirullahe Rabbî min külli zenbin ve etûbü ileyh" okudu. Sonra, "Âmentü billâhi ve Melâiketihi ve Kütübihi ve Rüsülihi vel-yevmil-âhıri ve bil kaderi, hayrihi ve şerrihi min allahi teâlâ vel-ba'sü ba'del-mevt. Âmentü billâhi kemâ hüve bi esmâihi ve sıfâtihi ve kabiltü cemîa ahkâmihi" diye okudular. Bir def'a kelime-i şehâdet ve üç def'a da kelime-i tayyibeyi, Lâ ilâhe illallaha kadar okudular. Bundan sonra o şahsa, hangi târikatdan bî'at almak istiyorsun diye sordu. Kâdirî yolundan istediğini söyleyince, Hazret-i Îşân, hazret-i Gavsul A'zâmın rûhuna ve bütün Kâdirî silsilesi evliyâsının rûhlarına Fâtiha okudu ve Nakşîbendî büyüklerinin üsûlü üzere kalb zikrini telkîn etdi. O sırada meclislerinde çok feyz ve bereket zâhir oldu.

18 Rebî'ul âhir, Pazartesi günü:

Şerefli meclislerinde idim. O gün Allahın sevgili kulu Nizâmüddîn Evliyânın vefât yıldönümü idi. Hazret-i Îşândan izn alıp, hazret-i Nizâmüddînin "radıyallahü anh" nûrlu kabrini ziyârete gitdim. Bütün gün orada kalıp, akşam olunca hazret-i Îşânın huzûruna döndüm. Bu ziyâretim sebebiyle o günki feyzli sözlerinden istifâde edemedim. Ancak, akşamleyin yüksek huzûrlarına geldiğimde buyurdular: Bir kimse, Peygamberlerden veyâ Evliyâdan birinin rûhuna Fâtiha okusa ve o Nebînin veyâ Velînin kabrinin bulunduğu yere doğru yönelerek otursa muhakkak onun feyzinden nasîb alır.

19 Rebî'ul âhir, Salı günü:

Feyzli meclislerinde idim. Buyurdular ki: Huzûr iki kısmdır. Birincisi, zikr huzûrudur. Latîfelerin zikr etdiği ilk hâldeki huzûrdur. Bu huzûru korumak lâzımdır. İkincisi, huzûr-i maallahdır [Allahü teâlâ ile olan huzûrdur]. Buna bizim yolumuzda **yâd-ı dâşt**, **teveccüh** ve **âgâhî der huzûr** da denir. Diğer yollarda şuhûd derler. Bu, kalbin Hak tarafına bakmasıdır. Bu hâsıl olunca muhâfazası zarûrîdir ki, kalbde meleke hâline gelsin ve huzûr dâimî olsun ve gaflet ona yol bulmasın. Zâhirde dünyâ işleriyle meşgûl olsa bile, bâtını Allahü teâlâ ile berâber olur. Nitekim el kârda, gönül yârda, demişlerdir. İşte bu dâimî huzûr, hazret-i Muhyiddîn ibni Arabîye "radıyallahü teâlâ anh" göre, uykuda dahî Allahü teâlâdan gaflet olmadığı vakt ele geçer. Bize göre bu huzûr, uykudan uyandığında kalbini âgâh, ya'nî Hakla buluyorsa, ele geçmiş demekdir. Mevlânâ Câmî hazretlerine göre ise, kalbine yöneldiğinde, kalbini Zât-ı teâlâyı müşâhede eder bulursa, bu dâimî huzûrdur.

Yine hazret-i Îşân buyurdu ki: Vilâyet mertebesinde hatarât [düşünceler] zarâr verir. Nübüvvet kemâlâtı mertebesinde iyi düşünceler zarârlı değildir. Nitekim, Hazret-i Emîr-ül evliyâ İmâm-ı asfiya Ömer bin Hattâb "radıyallahü teâlâ anh" nemâz kılarken, Allahü teâlânın düşmanlarıyla gazâ için plân yapar, askerlerin saflarını düzeltirdi. Böyle düşüncelerle onların kalbinden huzûr gitmezdi. Nitekim, güneş kalbdeki hayâller sebebiyle gözden kaybolmaz. İşte bu huzûr ve müşâhedenin kemâlidir. Allahü teâlâ müyesser eylesin.

Aranan hazîneden bir nişân verdim sana,
Belki sen yetişirsin biz varamadıksa da!

Sonra huzûrlarında sôfiyyenin yemeğinden bahs edildi. Buyurdular ki, yemekde bir nefsin rızâsı, bir de nefsin hakkı vardır. Nefsin rızâsı çok ve iyi yemekler yimekdir. Nefsin hakkı ise farzları ve sünnetleri yerine getirecek kuvveti elde edecek kadar yimekdir. Müellîf der ki, bir büyük şöyle buyurmuşdur. Beyt tercemesi:

Ağzından taşacak kadar çok yime,
Açlıkdan ölecek kadar az yime!

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Nizâmeddîn Evliyâ “radıyallahü anh” hazretlerinin dergâhında bir sufî bir gün dilencilik yapar, birkaç gün onu yir idi. Ba’zı sufîler yevmiye ile çalışıp, kazandıklarını yirlerdi. Meselâ Ahmed Sebtî “rahmetullahi aleyh” Hârun Reşîdin oğlu idi. Cumartesi günü yevmiye ile çalışır, o gün kazandığını altı gün yir, ibâdetle meşgûl olurdu. Hârun Reşîdin evinden hiç yimezdi. Mescidde ibâdet ve tâ’atle meşgûl olurdu. Bir gün Hârun Reşîd yanına gelip; ey oğul, sen beni rezîl etdin. İnsanlar pâdişâhın oğlunun bu hâlde olması yazıkdır diyorlar, dedi. Babasına şöyle cevâb verdi. Ey babacığım, ben seni rüsvây etmedim. Fekat senin yüzünden ben âr ediyorum. Hârun Reşîd bu nasıl oluyor diye sorunca, havada uçan kuşları gösterip, onları çağır dedi. Hârun Reşîd kuşları çağırınca, kuşlar dahâ yükseğe uçarak kaçdılar. Kendisi işâret edince, kuşlar uçup önüne geldiler. Bunun üzerine babasına, görüyorsun ki, senin sesinden kuşlar kaçıyorlar. Benim işâretimle geliyorlar, dedi. Bundan sonra Ahmed Sebtî hazretleri başka bir şehre gitdi. Giderken annesi koluna kıymetli bir yâkut taşı bağladı. Ayrıca kendisi yanına okumak için bir de Kur’ân-ı kerîm aldı. Gitdiği yerde bir inşâ’atda cumartesi günü işçilik yapıyordu. Altı gün de sahrâda bulunan bir mescidde halvete çekiliyordu. İş yaparken gevşeklik göstermek işçilerin âdetidir. O ise işinde hiç gevşeklik göstermeden çalışıyordu. Bu gayretli çalışmasını bulunduğu yerin emîri [vâlîsi] görüp, onu çok beğendi. Bu ne iyi bir insan, işinde hiç kusûr göstermiyor ve beş vakt nemâzını kılıyor, dedi. Fekat, bir cumartesi günü işe gitmedi. Emîr işçilere, filân şahs bu gün niçin gelmedi, nerede kalıyor, diye sordu. Biri o kişi falan mescidde kalıyor, hastadır, dedi. Emîr, yanına gidip, onu ziyâret etdi ve çok saygı gösterdi. Hastalığı gerçekden ağırdı. Emîre, eğer yerine getirirsen sana üç vasiyyetim olacak, dedi. Emîr, her ne vasiyyet ederse mutlaka yerine getireceğini söyledi. Bunun üzerine şöyle dedi: Ben Hârun Reşîdin oğluyum. Ondan hiç birşey almadım. Ancak şu yâkutu zorla koluma bağladılar. Bir de Kur’ân-ı kerîm getirmişdim. Şu anda her ikisi de yanımdadır. İlk vasiyyetim şudur: Bu her iki emâneti Hârun Reşîde ulaşdırınız. İkinci vasiyyetim şöyledir: Bütün ömrüm boyunca Allahü teâlânın rızâsına muvâfık bir iş yapamamışım. İsyân ve kusûrdan başka bir işim olmamışdır. Ben öldükden sonra yüzümü siyâha boyayıp, boynuma bir ip takarak, sokak sokak bütün şehrde dolaşdırsınlar ve: Sâhibine itâ’atsizlik yapan kulun hâli böyle olur, desinler. Üçüncü vasiyyetim ise şudur: Kabrime bir nişân koymasınlar. Bu vasiyyetleri yapdıkdan sonra bu fânî cihândan göçüp gitdi. Emîr çok üzüldü. Vasiyyetini yerine getirmek için boynuna bir ip bağlayıp dolaşdırmak istedi. O sırada kulağına gâibden açık bir ses geldi: Ey edebden mahrûm kimse! Böyle bir edebsizliği bizim mukarreb [çok yakın] kulumuza mı yapıyorsun, gadâbımızdan korkmuyor musun?

Sonra söz fakr ve dervîşlikden açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Geçmiş büyükler mücâhede ederek, riyâzetler çekerek dervîşlik yaparlardı. Günler sonra az bir yiyecek yirler idi. Nefsin hakkı kadar [farzları ve

sünnetleri yapacak kadar] yirler, nefsin arzûsu olanı ise terk ederlerdi. Bende geçmiş mutasavvıfların hâlleri olmadığı için, dervîşlikden bahsetmekden hayâ ederim.

Sonra buyurdular ki: Mısra’ tercemesi:

Bütün ayblarını söyledin, hünerini de söyle.

Allahü teâlânın lütfuyla bütün varlığımla ona dönmüşüm ve Ondan gayrısından tam yüz çevirme hâline kavuşmuşum. Her iki cihânda Allahü teâlânın rızâsından başka maksâdım ve arzûm yokdur. Dosta kavuşmağa müştakım. O sevgilimin didârını görmek için kendimden geçmişim. Dünyâ ve âhirete âid birşey ile işim yokdur.

Şi’r:

Dilerim ki, dâimâ aşkınla yaşayayım,
Toprak olup, ayağın altında yaşayayım.
Ben hastanın maksadı iki cihânda Sensin,
Senin için öleyim, senin için yaşayayım.

Hazret-i Î̂şân ba’zen şevk-i ilâhî ile “celle celâlüh” gayri ihtiyârî ve tam bir aşkla şu rubâiyi okurdu:

Hûrîler sevgilimi görmek için saf durdu,
Rıdvânsa hayretinden elin eline vurdu.
O ipek yüze siyâh güzel bir ben vuruldu,
Ebdâller korkusundan mushafa bir el vurdu.

Yine bendeniz (müellîf, Şâh Ahmed Râuf müceddidî) hâllerimi bildiren bir mektûbu kendilerine arz etmişdim. Hazret-i Î̂şân şu birkaç satır cevâbı yazdılar. Bunu da teberrüken yazayım:

Bismillâhirrahmânirrahîm. Kıymetli mektûbunuz geldi. Yazdıklarınız bizi sevindirdi. Allahü teâlâ sizi kıymetli babalarınızın makâmlarına, ilmlerine ve ma’rifetlerine kavuşdursun. Seyr-i kalbîde [ya’nî kalb makâmında ilerlerken] çok telvinât ile karşılaşılır. Bunların hepsi renk ve hâl değişmeleridir. Bâtın hâllerinizin temkîne ulaşması ve Hak sübhânehûnun mübârek zâtıyla berâberlikden ibâret olan huzûr hâlinin parıltısı, şerefli kalbinizde zuhûr etmesi için çalışınız ve Allaha sığınınız. Böylece hâtıra yukarıdan geldiği sanılan ve devâm eden ve bütün yönleri kaplayan cihetsiz ve ardında kaybolma bulunmayan huzûr ele geçip nakşîbendî nisbeti hâsıl olsun. Keyfiyet ve hâllerden geçip, tam teveccüh olmadan maksada kavuşulmaz. Hattâ, o dahî müstehlek (gayb) olur. Bu istihlâk, ya’nî yok oluş, kalb latîfesindeki ilerlemenin temâm olduğunun alâmetidir. Vesselâm.

20 Rebî’ül âhir, Çarşamba günü:

Nûrlu huzûrlarında bulundum. Buyurdular ki: Tarîka-i aliyye-i Nakşîbendiyye [yüksek Nakşîbendî yolu] dört şeyden ibâretdir. Birincisi, bî hatıra-

gî [kalbe mâsivâ düşüncesinin gelmemesi]. İkincisi, devâmlı huzûr ve âgâhlıkdır. Üçüncüsü cezbeler, dördüncüsü vâridâtdır.

Buyurdular ki: **Sefer der vatan,** Tarîka-i aliyye-i Nakşîbendiyyeye [yüksek Nakşîbendî yoluna] âid ıstılâhlardandır. Bize göre vatanda sefer, kötü hasletlerden iyi hasletlere gitmekdir. **Sefer der vatan**, sôfiyyeye âid olan makâmat-ı âşereyi [on makâmı] hâsıl eder. Ya'nî sabrsızlıkdan sabra, tevekkülsüzlükden tevekküle, kanâatsızlıkdan kanâata geçmeğe sebeb olur. Diğerlerini de buna kıyâs et.

Buyurdular ki: Makâmât-ı aşereyi [on makâmı] elde etmenin yolu, kelime-i tehlîl çok söylemekdir. Lâ ilâhe derken sabrsızlık nefy edilir. Ya'nî benim maksûdum sabrsızlık değildir. Benim maksûdum, yalnız Allahü teâlânın zât-ı pâkidir. Buna bir müddet devâm edilir. İnşâallah, sabr makâmı hâsıl olur. Aynı şeklde tevekkülsüzlük, kanâatsizlik ve diğer nefyler yapılır.

Buyurdular ki: Halvet der encümen [halk içinde Hakla olmak]; huzûr, teveccüh, âgâhlık, yâd-ı daşt ve şuhûddan ibâretdir. Bu beş sözün hepsi aynı ma'nâdadırlar.

Buyurdular ki: Bütün büyüklere göre "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" vilâyet mertebesinin kemâli, gönüle mâsivâ düşüncesinin gelmemesi, teveccüh ve Hazret-i Hakkı "celle ve a'lâ" şuhûdun kalbde meleke olmasıdır. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânîye "radıyallahü teâlâ anh" göre ise, bundan ötededir. Allahü teâlâ nasîb eylesin.

Buyurdular ki: Göğsümden tepeme kadar olan kısm sâf [temiz] bir levhâ gibidir ki, gayr düşüncesi, mâsivânın hayâli, hâtırıma gelmez. Eğer zâhirde dahî bir kimseye baksam, Mevlânâ Celâleddîn Rûmîye olduğu gibi bir hitâb gelir.

Beyt:

Kâfiye düşünürüm, o sevgili der bana,
Bir şey düşünmiyesin, beni görmekden başka.

Hazret-i İşân, letâif-i sebâ'yı [yedi latîfeyi] şöyle açıkladılar: Bunların beşi âlem-i emrden, ikisi âlem-i halkdandır. Âlem-i emrden olan beş latîfe; kalb, rûh, sır, hafî ve ahfâdır. Âlem-i halkdan olan iki latîfe ise, nefs ve kalıbdır. Kalb latîfesinin yeri, sol memenin iki parmak altıdır. Rûh latîfesi sağ memenin iki parmak altındadır. Sır latîfesi sol memenin hizâsında, göğsün ortasına yakındır. Hafî latîfesi sağ memenin hizâsında göğsün ortasına iki parmak yakındır. Ahfâ latîfesi göğsün ortasındadır. Nefs latîfesinin yeri alındır. Altısını bildirdik. Yedinci latîfe kalıb [beden] olup, anâsır-ı erbe'âdan [dört unsûrdan, ya'nî ateş, hava, su ve toprakdan] meydâna gelmekdedir. Bu unsûrları ayrı ayrı sayarsak, latîfeler on olur. Onun için bunlara letâif-i aşere [on latîfe] denilmişdir.

21 Rebî'ül âhir, Perşembe günü:

Nûrlu huzûrlarında idim. Kalbim ve rûhum onlara fedâ olsun. Buyurdular ki: Peygamberimiz "aleyhi efdalüssalevât ve ekmelüttehıyyât", nübüvvet, risâlet ve vilâyet kemâlâtının hepsini kendilerinde toplamışlardı. Lâkin, her kemâlin zuhûru için belli vakt, belli zemân ve belli şahslar vardır. Bu kemâller bu ümmetin ferdlerinde meydâna çıkar. Meselâ, Server-i âlemin "aleyhi ve alâ âlihi minessalevâti etemmühâ ve minettehıyyâti ekmelühâ" mübârek bedeninden neş'et eden [zuhûra gelen], aç kalmak, cihâd etmek ve ibâdet etmek gibi kemâlât, Sahâbe-i kirâmda "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" zuhûr etdi. Resûlullahın "aleyhissalâtü vesselâm" mübârek kalbinden neş'et [zuhûr] eden zevk, şevk, istigrâk, bîhodluk, âh, nâra ve esrâr-ı vücûd kemâlleri, hazret-i Cüneyd-i Bağdâdî "rahmetullahi aleyh" zemânından i'tibâren ümmetin Evliyâsında görülmekdedir. İnsanların en üstünü olan O serverin "aleyhi salevâtullahil melikilekber" nefs latîfesinden neş'et eden istihlâk ve izmihlâl kemâlleri Nakşîbendiyye silsilesi büyüklerinden hâce Behâeddîn Nakşîbend "radıyallahü teâlâ anh" zemânından i'tibâren ortaya çıkmışdır. Muhammed ismi şerîfinden "aleyhissalevâtullahil melikissamed" zuhûr eden kemâlât ise, bin yıl sonra hazret-i Müceddid-i elf-i sânî ile ortaya çıkdı "kaddesallahü teâlâ bî esrârehüm".

Kâmillerden zuhûr eden her kemâlât, bütün kemâlâtı kendinde toplıyan Peygamberin "aleyhissalâtü vesselam" kemâlatından bir aks ve bir parıltıdır.

Bütün güzellerin güzelliği sendedir.

Şi'r:

Ey, o eşsiz zâtın, vasfımızdan pâk,
Senin hakîkatin olunmaz idrâk.
Yıldız kandilinin ışığı senden,
Senden yükselmişdir, şu kasr-ı eflâk.
Âdem parlak oldu seninle aydan,
Nice makâm verdi bir zerre-i hâk.

O sırada, nefsin itminânı ve rızâ makâmının hâsıl olmasından konuşuldu. Buyurdular ki: Bizim yolumuzda önce kalbin tasfiyesi denen mâsivâyı unutmak, devâmlı huzûr ve âgâhlık vardır. Teveccüh, çok zikr ve murâkabe ile birlikde yapılır. Kalbin tasfiyesi esnâsında dört latîfenin tehzibi hâsıl olur. Kalbin tasfiyesinden sonra, nefs latîfesinin tezkiyesi ile meşgûl olunur. Nefs latîfesinin tezkiyesi istihlâk, izmihlâl ve enenin [benin] kırılmasından ibâret olup, sâlike ben demek neredeyse imkânsızdır. Bu mertebede sâlik Rabbinden râzı, Rabbi de ondan râzı olur. Enenin fenâsı hâsıl olur. Nefs-i emmâre mutmâinne olur. Kötü huylar ve hâller yok olur. Ya'nî gurûr, kibr, hased, buğz, kin, ucb ve diğer kötü huylar, iyi huylara çevrilir.

22 Rebî'ül âhir Cum'a günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Bir şahs Nakşîbendiyye-i Müceddidiyye yolundaki sülûkden süâl etdi. Hazret-i Îşân bu sülûkü başından sonuna kadar kısaca açıkladılar. Bu fakîr, iksirin gıpta etdiği, kalblerin kimyâsı o sözleri, o güzel üslûbu ile ifâde etdikleri şekilde tam hâtırımda tutamadım. Kısaca ma'nâsını yazayım:

Bil ki, insan on latîfeden mürekkebdir. Bunlardan beşi âlem-i emrden olup, kalb, rûh, sır, hafî ve ahfâdır. Diğer beş dânesi ise, âlem-i halkdan olup, nefs, havâ, toprak, su ve ateşdir. Yerin dibinden Arşa kadar, âlem-i halkdır. Onun üstü âlem-i emrdir. Sâlike önce zikr-i kalbî, nigâhdâşt-ı havâtır ve vukûf-i kalbî telkîn edilir. Kalbe mâsivâ düşüncesinin gelmemesi veyâ az gelmesi hâli ve huzûr ve âgâhlık hâsıl olunca, cezbeler ve vâridât gelir. Mâsivâyı unutmak demek olan kalbin fenâsı hâsıl olur. Fi'llerin tecellîsi zuhûr eder. Sâlik bu hâlde iken işleri kendisine ve hiç kimseye nisbet edemeyip, her işi, hakîkî fâilin [Allahü teâlânın] fi'ili olarak bilir ve görür ve der ki,

Şi'r:

Nâz kâkûlünü iki parça yapdı, kim yapdı, yâr yapdı,
Gönlü iki âleme âşinâ yapdı, kim yapdı, yâr yapdı.
Kâ'be, kilise ve puthâne yapdı, kim yapdı, yâr yapdı,
Kâfir, rind ve zâhid yapdı, kim yapdı, yâr yapdı.

Kalb latîfesinin seyrinde, sâlike zevk, şevk, âh, nâra, istiğrak, bîhôdî vecd ve raks, hâsıl olur. Tevhîd-i vücûdî ele geçer. Enelhak ve sübhanî der. Gayri ihtiyârî şöyle söyler.

Beyt:

Ben enelhak demiyorum, yâr söyle diyor,
Ben söylemeyince, sevgili söyle diyor.

Nazârdan gayriyet [ikilik] kalkınca, sâlik kendini o zan eder. Lisân-ı hâl ile şöyle der.

Beyt:

Biz deryâdanız, deryâ bizdendir,
Bu sözü âşinâ olan kimse bilir.

Sâlik bir varlıkdan başkasını bilmez.

Şi'r:

Güneş binlerce cama parlamakdadır,
Herbirinin renginde bir ışık vermekdedir.
Hepsi bir ışık olup, renkleri muhtelîfdir,
Ama bu sarı, o kırmızı söylenmekdedir.

Sâlik ba’zen fenâ elbisesine bürünür ve der ki;

Şi’r:

Efendi, deme, Ben benim, ben ben değilim, değilim ben ben,
Bedenimde cânım Odur, ben ben değilim, değilim ben ben.
Açığı, gizlisi benim, hazînesi, cânı benim,
Cevheri kaynağı benim, ben ben değilim, değilim ben ben.
Güneş benim, ay benim, deryâ benim, elmas benim,
Altın, gümüş cevheri benim, ben ben değilim, değilim ben ben.

Sâlik ba’zen bekâ hil’ati giyer ve şöyle der.

Şi’r:

Her nakşimin nakkaşı bellidir,
Ben hep o eski âşığım.
Arada hiç kimse yokdur,
Ben hep o eski âşığım.

Ben hem arzım, hem semâyım,
Ben seninle her yerdeyim.
Ben hem güneşim hem ziyâ,
Ben hep o eski âşığım.

Bu kalb latîfesinde, önce ehadiyyet murâkabesi emr edilir. Ya’nî gönülde Allah mübârek isminin müsemmâsını mülâhaza etmek emr edilir. Ondan sonra mâiyyet murâkabesi yapılır. **(Nerede olursanız O sizinledir)** [Hadîd sûresi: 4] âyet-i kerîmesinin ma’nâsı düşünülür. Tevhîd-i vücûdî bu murâkabe ile hâsıl olur. Sâlik kalb latîfesinin seyrini temâmlayınca, rûh latîfesinin seyrine urûc eder, yükselir. Onda sübûtî sıfatların tecellîsi hâsıl olur. Öyle ki sâlik, kendisinin ve bütün âlemin sıfatlarının Allahü teâlânın sıfatlarında yok olduğunu görür. Sonra sır latîfesinde seyr vâki’ olur. Bunda zât-i ilâhiyyenin şuûnları tecellî eder. Bundan sonra hafî latîfesinde seyr vâki’ olur. Bunda selbî sıfatların tecellîsi hâsıl olur. Sonra ahfâ latîfesine seyr vâki’ olur. Bunda ise, tecelli-i şân-ı câmi-i ilâhînin tecellîsi hâsıl olur. Sonra nefs latîfesinin tezkiyesi ile meşgûl olunur.

Bütün bu söylenenler, imâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî hazretlerinin telkîn üsûlüdür. Fekat hazreteyn [imâm-ı Rabbânî hazretlerinin iki oğlu, Muhammed Sa’îd ve Muhammed Ma’sûm] uzun yolu kısaltmışlar, kalb latîfesinin tasfiyesinden sonra, nefs latîfesinin tezkiyesi ile meşgûl olmayı kendilerine üsûl edinmişlerdir. Kalbin zımnında dört latîfenin tasfiyesi de müyesser olur. Ya’nî buraya kadar iki dâire aşılır. Bu iki dâire, imkân ile vilâyet-i suğrâ dâireleridir. Bu iki dâirenin hülâsası makâmât-ı aşere [on makâm diye bilinen]; tevbe, inâbet, zühd, vera’, tevekkül ve diğerlerinin elde edilmesidir. Bundan sonra nefs latîfesinin tehzîbi ile meşgûl olunur. Enenin fenâsı [ben kalmaması] ve tevhîd-i şuhûdî hâsıl olur. Akrebiyyet –dahâ yakınlık– murâkabesi bu makâmda yapılır. Ya’nî **(Biz**

ona şâh damârından dahâ yakınız) [Kâf sûresi: 16] meâlindeki âyet-i kerîmenin ma'nâsını düşünür. Bu latîfede üçbuçuk dâire geçilmiş olur. Vilâyet-i kübrâ bu dâireler içerisinde bulunur. Bundan sonra toprak unsûru hâriç üç anâsırın seyrine başlanır. Buna vilâyet-i ulyâ denir. Bu vilâyet-i mele-i a'lâdır. Bundan sonra nübüvvet kemâlât-ı dâiresi münkeşîf olur. Burada toprak unsûrunda seyr olur. Zâtın tecellîsi dâimî olur. Bundan sonra risâlet kemâlâtı dâiresi, sonra ulül'azm kemâlâtı dâiresi, zâhir olur. Sonra hakîkatlere seyr olur. Hakîkat-ı Kâ'be, hakîkat-ı Kur'ân, hakîkat-ı salât, ma'budiyyet-i sırfa, hakîkat-ı İbrâhîmî, hakîkat-ı Mûsevî, hakîkat-ı Muhammedî, hakîkat-ı Ahmedî, hubb-ı sırfa, lâ te'ayyün dâireleri zâhir olur. Buralara ulaşmak acaba kime nasîb olur? Bu makâmlara seyr hangi bahtiyara müyesser olur? İnceliklere vâkıf akllıların aklları burada hayret deryâsına dalmış, her nükteyi kapan zekî kimselerin anlayışları burada donup kalmışlardır! Bu Allahü teâlânın fadlıdır, dilediğine verir.

Bundan sonra buyurdular ki, hazret-i Müceddid-i elf-i sânî bin senelik evliyâya bedeldir.

23 Rebî'ül âhir, Cumartesi günü:

O insanların gönüllerinin kıblesinin huzûrunda idim. O sırada halâl yemekden bahsedildi. Buyurdular ki: Halâl yemek mü'minler üzerine farz olduğu gibi, âriflere halâli terk etmek de vâcibdir. Bu sırada nefsin hevâsını terk etmekden bahs edildi. Buyurdular ki: Nefsinin hevâsına uyan, nasıl Allaha kul olur. Ey azîz! Kimin veyâ neyin bağı ile bağlanmışsan, Onun kulusun.

Sonra sôfiyyenin nefssizliğinden söz açıldı. Buyurdular ki: Ebûl Abbâs ibni Kassâbın dergâhına birisi bî'at için geldi. İstincâ için su testisi istedi. Bir sûfî testiyi su ile doldurup ona verdi. O şahs testiyi kırdı. Başka bir testi istedi, verdiler. Onu da kırdı. Başka bir testi istedi ve onu da kırdı. Tekrâr testi istedi, verdiler, yine kırdı. İstedikçe testi verdiler. Nihâyet dergâhın bütün testilerini kırdı. Sonra dedi ki, şeyhinize söyleyin, sakalını bana istincâ etmem için getirsin. Ebûl Abbâs ibni Kassâba haber verdiler. Bunun üzerine sakalını eliyle tutarak geldi ve buyurdu ki: Ne se'âdet ki ibni Kassâbın sakalı bir müslimânın istincâsına, tahâretlenmesine yarıyor. O şahs bu sözleri duyunca Ebûl Abbâs ibni Kassâbın ayaklarına kapanıp ona bî'at etdi ve talebesi oldu ve: "O hazretin nefs sâhibi olmadığını gördüm", dedi.

Hazret-i Îşân sözlerine sabrdan bahsederek devâm edip, buyurdu ki: Büyüklerden birinin mübârek bedeni temâmen yaralıydı. Başının saçından tırnağına kadar kurtlanmış, kurtlar etlerini yiyorlardı. Bir gün mürîdlerinden birine vücûdumda kurtsuz yer kalmış mı diye sordu. Mürîd yalnız mübârek dilinize kurt düşmemiş dedi. Hamd olsun ki, şükr etmek için dilim kalmış buyurdu ve ardından dedi ki, bunun gibi iç organlarda da kalb hâriç, kurtsuz bir yer kalmamışdır. Şükr ki, zikr için gönül kalmışdır.

Sonra buyurdu ki: Eyyûb “alâ nebiyyinâ ve aleyhissalâtü vesselâm”: **(Yâ Rabbî! Şübhesiz bana gerçekden hastalık isâbet etdi. Sen erhamürrahimînsin)** [Enbiyâ sûresi: 83] söyledi, ama bu fakîr şu âna kadar, bunu söylemedim.

Bundan sonra söz ma’sivâdan [Allahü teâlâdan gayrı her şeyden] yüz çevirmekden açıldı. Buyurdu ki: Hazret-i Şeyh Mimşâd “radıyallahü anh” buyururdu ki: Kırk senedir bakmam için gözümün önünde Cennet kapılarını açıyorlar. Ama ben gözümü başkasından emânet aldım, ondan başkasına bakamam.

24 Rebî’ül âhir, Pazar günü:

Huzûrlarında idim. Buyurdular ki, kudemânın [öncekilerin] yolu riyâzetler ve mücâhedeler idi. Hâcelerin hâcesi, pîrlerin pîri, dertli gönüllerin merhemi hâce Behâeddîn Nakşibend “radıyallahü anh” ise sünnet üzere amel edip: **(Allahü teâlâ size kolaylık ister, zorluk istemez...)** [Bekâra: 185] âyet-i kerîmesi gereğince, yolu kolay yapmışlardır. Çetin riyâzetlerden men’ etmişler, bizim gibi himmeti, gayreti az olanlara büyük ihsânda bulunmuşlardır. Bu yüksek pîrân-ı kibârın teveccühleri sebebiyle, sıkıntı çekmeden feyzlere kavuşulur ve sâlik her makâmdan bir nasîb, pay alır. Sübhânallah! Hâce-i Hâcegânın [şâh-ı Nakşîbend hazretlerinin] şânı ne kadar yücedir. Dil onu anlatmağa yetmiyor.

Beyt:

Medîne ve Mekkede basdıkları sikkeyi,
Bu def’a Buhârada basdılar ve çok iyi.

25 Rebî’ül âhir, Pazartesi günü:

Nûrlu huzûrlarında bulunuyordum. Buyurdular ki: Allah için fakîrlere bir şey verdiğim zemân, o ânda kalbimde sevâbını üçe taksîm ediyorum. Bir hissenin sevâbını Seyyîd-il evvelîn vel âhırîn “aleyhi efdalussalevâtil musallîn” rûhuna, bir hisseyi pîrimin ve mürşidimin rûhuna bağışlarım. Kalbim ve rûhum ona fedâ olsun ki, onlar bundan haberdâr olurlar. Îşânın pîrleri de bunları bildikleri şeklde taksim ederler. Bir hisseyi de ana ve babamın rûhuna bağışlarım.

Sonra dervîşlerin makâmlarından söz açıldı. Buyurdular ki: Hazret-i Ebûl Hasen Harkânî, büyük bir zât ile berâber “radıyallahü teâlâ anhümâ” Ebûl Abbâs Kassâbın “aleyhimerrahme” yanına gitdiler. Ona, devâmlı sevinçli hâl mi, yoksa devâmlı gamlı hâl mi dahâ iyidir diye sordular. İbni Kassâb buyurdu ki: Elhamdülillah. Ben her ikisinden dahâ yüksek bir makâma vardım. Orada sevinç ve hüznün yeri yokdur.

Beyt:

Biz vaslı ve faslı geçip bir makâma ermişiz,
Neş’e, gamın sığmadığı bir mahfîle gelmişiz.

Sonra vilâyetin ma'nâsından söz açıldı. Buyurdular ki: Vilâyet tasarruf ma'nâsınadır. Velâyet ise, Allaha yakınlık ma'nâsınadır. Bizim yolumuzda velâyet diye okumak gerekir. Vilâyet diye söylemek zarûrî değildir.

Yine buyurdular ki, Velî kelimesi "faîl" vezninde olup, sıfat-ı müşebbehedir. İsm-i fâil ve ism-i mef'ûl ma'nâlarına gelir. Ya'nî ism-i fâil ma'nâsıyla Allahü teâlâyı seven, ism-i mef'ûl ma'nâsıyla Allahü teâlâ tarafından sevilen demekdir. Her iki ma'nânın hülâsası birdir. Ya'nî Allahü teâlâ velîyi günâhlardan korur veyâ velî Allahü teâlânın yardımıyle günâhlardan sakınır. Hattâ mâsivânın hepsinden yüz çevirir.

Sonra meclis-i şerîflerinde keşf ve kerâmetden bahsedildi. Buyurdular ki: Çok kerâmet göstermek Seyyidüttâife Cüneyd-i Bağdâdî hazretleriyle başlamışdır. Bunun sebebi, az yimek, harâmlardan sakınmak, az konuşmak, avâmdan uzak durmak, az uyumak, devâmlı oruç, çok zikr, devâmlı tefekkür ve diğer mücâhede ve riyâzetlerdir. Lâkin hazret-i İmâm-ı Esfiya seyyid-ül evliyâ hâce Behâeddîn Nakşîbendin "radıyallahü teâlâ anh" şerefli yolunda, tarîkatın temeli iki şey üzerine binâ edilmişdir. Birincisi muhabbetdir. İkincisi, şerî'ate uymak ve eğer mümkîn ise azîmetle ameli tercîh etmekdir. Yoksa ruhsata da izn vermişlerdir. Bu tarîka-i âliyyede kerâmet, himmet edip, talebenin kalbini zikr eder hâle getirmek ve teveccühle talebenin gönlünde cem'iyyet hâsıl etmek, ayrıca teveccüh ederek talebelerin gönüllerine huzûr, âgâhlık, cezbeler ve vâridât sunmakdır. Havâs bunları kerâmet saymışdır. Avâma göre kerâmet ölüleri diriltmek ve diğer hârikulâde şeylerdir ki, bunlar Allah yolunda bir fâide te'mîn etmezler. İşte bu, doğru yolun tâ kendisidir. Evliyâ-i kirâmın bu temiz yolu Eshâb-ı kirâmın yolu gibidir ki, onlarda da huzûr ve cem'iyyet vardır, keşf ve kerâmet değil.

Beyt tercemesi:

Biz istikâmet için gelmişiz,
Keşf-ü kerâmet için gelmemişiz.

26 Rebî'ül âhir, Salı günü:

Bu fakîr feyzli meclislerinde hâzır idim. Buyurdular ki: Tarîka-i aliyye-i Nakşîbendiyyede [Yüksek Nakşîbendî yolunda] iki şey önemlidir: Sünnete ittibâ ve kalbe teveccüh. Tıbkı Sahâbe-i kirâmın yolu gibi. Eshâb-ı kirâm kemâlâtda ümmetin Evliyâsının hepsinden üstündür. Zîrâ Eshâb-ı kirâmın kemâlâtı asldır. Evliyânın kemâlâtı ise füru' ve zıldir. O hâlde hangi yolda Eshâb-ı kirâmın hâli ve tarzı bulunursa, o yol diğer tarîkatlardan [yollardan] üstündür.

Sonra huzûrda cem'iyyet ve bîhâtıragîden, kalbe düşüncelerin gelmemesinden bahsedildi. Buyurdular ki: Gönülden hataralar [düşünceler] zâil olunca, ya'nî yok olunca ve kalbe gelmeyince, kalbin dışında bir yere yerleşirler. Bunları oradan gidermek îcâb eder. Bu düşünceler kalbin

dışından giderilince, bu sefer hiss-i müşterek vâsıtasıyla alında toplanırlar. Hataralar hiss-i müşterekden de kovulunca mütehayyile vâsıtasıyla dimâga giderler. Allahü teâlânın ihsânı ve pîrânı kibârın teveccühleriyle, hataralar oradan da gidince, artık bir dahâ gelmezler. Lâkin, hatarâları, düşünceleri bu şekilde yok etmek çok zordur. Bu Allahü teâlânın ihsânıdır, dilediğine verir.

Sonra nûr dolu huzûrlarında ilhâmdan söz açıldı. Buyurdular ki: İlhâm için, halâl yemek, doğru konuşmak, devâmlı abdestli olmak, insanlara çok karışmamak ve günâhlardan sakınmak lâzımdır. İlhâm, bir kaç kısmdır: Birincisi, Allahü teâlâ tarafından olur. İkincisi, melek tarafından olur. Üçüncüsü, rûhânî bir nidâ şeklinde olur. Dördüncüsü, nefs-i mutma'inne ve nefs-i fânînin seslenmesi ile olur. Hangi çeşidi olursa olsun, kalbe o kadar dalmalı, kalble o kadar meşgûl olmalıdır ki, gaybî olan ilhâm, şübhesiz olsun ve şeytânın sapdırması olmasın. Bundan Allahü teâlâya sığınırız.

27 Rebî'ül âhir, Çarşamba günü:

Bu fakîr, insanların gönüllerinin kıblesi, avâmın ve havâssın kalblerinin Kâ'besinin huzûrunda idim. Buyurdular ki: Fenâ, arzûların yok olmasından ibâretdir. Büyüklerden biri bu ma'nâyı işâret ederek şöyle buyurmuşdur.

Beyt:

Temennîm var ise, temennîndendir,
Arzûm var ise, arzû etmendendir.

Sonra nûrlu huzûrlarında Allahü teâlâya yakın olanlara belâ ve musîbetlerin gelmesinden bahsedildi. Buyurdular ki: Belâya mübtelâ kılmak, üzüntü ve derd vermek, nazlı mâşûkun, aşkının doğru ve samîmi olup olmadığı husûsunda zevallı âşığı imtihân etmesidir.

Beyt:

Bize eziyyet sebebsiz değildir,
O yâr bizi imtihân etmekdedir.

Bu kitâbı yazan (Şâh Ahmed Râuf Müceddidî) der ki: Ah! Yüzlerce âh! Âşık ne kadar ağlarsa, mâşûk o kadar gülmekdedir. Derdli âşık, hicrân ateşiyle yandıkça, o sevinmekdedir. Zevallı âşığın elemleri gönlünü çalan mâşûkun râhatlamasına sebeb olmakdadır. Mecnûna dönmüş âşığın elem ve belâları, o eşsiz mâşuğa neş'e vermekdedir.

Beyt:

Kurbanımız tepinmekde,
Kâtilimiz sevinmekde.

O meclisde yine buyurdular ki: Temyîz ehli (hak ile bâtılı ayıran) iki kı-

rık, iki de sağlam şeye sâhibdir. Kırık gönül, kırık ayak, sağlam din, sağlam yakîn. Ya'nî gönül Mevlâyı temennîden başka arzûlardan, ayak da mâsivâ peşine düşmekden kırılmışdır. Sağlam din, şerî'ate ve sünnete tâbi' olmak, sağlam yakîn ise hakîkat ve mârifete münâsib olmakdır.

28 Rebî'ül âhir, Perşembe günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Buyurdular ki: Allahü teâlâya îmân farzdır. Bu sözün üç ma'nâsı olduğunu bildirdiler. Birisi, Allahü teâlânın vahdâniyyetine inanmak. İkincisi, meydâna gelen işi Allahü teâlânın kazâsından bilmek. Üçüncü, karşılaşılan her sevinç ve kederi Allahü teâlâdan bilmek, Allahü teâlâdan olduğunu söylemek, Allahü teâlâdan görmek, kederin gelmesinden sevinmek, acılardan dolayı memnûn olmakdır. Mü'ellîf der ki: Çünki, mahbûbdan olan şey mergûbdur, beğenilir. Dostdan olan şeyin fâidesi dostadır.

Şi'r:

Ey Nâsih dost öldürse de bizi, biz Onu dost biliriz,
Katlime fermân verse, biz Onu dost biliriz.
Kahrı rızânın aynı, sevgisiyse murâddır,
Ey azîzler, ne biçim sözü biz dost biliriz.

Âşık mahbûbun cevrini ihsân, cefâsını da vefâ olarak görür.

Şi'r:

Zevallı âşıka cevr, mükâfâta benzer,
Susamış, sel suyuna belki âb-ı hayât der.

Hayır, hayır, azârlamada ihsândan dahâ çok lezzet, cevrde ikrâmdan dahâ çok sevinç vardır.

Şi'r:

Bana kötü dedin, temâm, Allah afv eylesin seni,
Şeker yiyen yâkut al dudağa, acı cevâb yaraşır. [Dost acı söyler.]

Evet böyle olmayanın aşkla ahbâblığı yokdur. Âşık bîçâre âvâre ve gamlı olmalı, çâresizlik üzüntüsü ile lezzetlenmeli ve âvârelik ile râhatlamalıdır. Kirpik oku yarasını râhatlık, kaş kenârındaki gamzeyi sevincin nihâyeti görse değer. Birisi ne hoş demiş:

Şi'r:

Güzeller âşıkların cân ve gönlünü ister,
Yara açarlar hem de bedel rızâ isterler.
Bunlardan, kem gözlerden, sakın ha, çok uzak dur,
Adamı öldürürler, diyetini isterler.

Sonra nûrlu huzûrlarında simâ' ve simâ' ehlinden söz açıldı. Buyurdular ki: Tarîkatin pîri, hakîkatin rehberi, denizlerin ve dağların kutbu Abdül-

kuddûs Gengûhî “rahmetullahi aleyh” simâ’ın harâm olduğunu söylemişdir. Simâ’ın harâmlığı simâ’ ile kalbin fısk tarafına meyl etmesi sebebiyledir. Hâlbuki bende [kul] Hakka meyl oluyor. O hâlde sebeb mevcûd olmayınca müsebbib nasıl mevcûd olur? Nitekim şart bulunmayınca meşrût bulunmaz denilmişdir.

Yine buyurdular ki: Simâ’ kalb vilâyetinde elbetde ilerleme yapar. Yüksek vilâyetlerde ise, Kur’ân-ı kerîm okumak, salevât-i şerîfe söylemek, çok nâfile nemâz kılmak, vilâyet derecelerinin farklılıklarına göre ilerleme yapar.

Yine buyurdular ki: Nakşîbendiyye-i Müceddidiyye nisbeti ince bir bulut gibi başımızın üzerinde gölge yapmakdadır. Ba’zan kulağımıza ulaşan simâ’, nağme ve kasîdeler onu yırtar, kalbe yönelir. Zevk, şevk hâsıl edip güçsüz bırakır.

29 Rebî’ül âhir, Cum’a günü:

Bu aşağı kul, dînini seven ve kayıranların gönüllerinin kıblesinin huzûrlarında bulunuyordum. Buyurdular ki: Fakr ve fâka tarîkatin kemâlidir. Dervîşlere Peygamberin “aleyhi salevâtullahil ekber” tavrı, hâli gerekir. Aksi lâyık değildir. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” açlığının ziyâdeliğinden mübârek karınlarına taş bağlarlar, tevekkül ile otururlar, belâ ve musîbetlere karşı sabr ve ihsânlara teşekkür ederlerdi. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” az yidiğine dâir çok hadîs-i şerîf vardır. **(Âl-i Muhammed** “sallallahü aleyhi ve sellem” **vefât edinceye kadar iki gün peşpeşe arpa ekmeği ile doymamışdır.)** Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” doyuncaya kadar yimezdi. Âh! Tirmîzinin **(Şemâil)** kitâbında şöyle bildirilmişdir: Fakîrler derler ki: Aç geçen gece, dervîşlerin mi’râc gecesidir. Yine derler ki: Dervîş eğer üç günden sonra yemek isterse o sûfî değildir. Onu dergâhdan çıkarmak gerekir. Nakledilir ki: Büyüklerden birinin gönlüne üç gün üç geceden sonra yemek düşüncesi gelince kendisine şöyle ilhâm olundu. Ey aşağı himmetli! Benimle sohbeti ekmeğe satdın!

Sonra Allahü teâlâ ile olmakdan söz açıldı. Buyurdular ki: Kalbde huzûr öyle olmalıdır ki, Allahdan gayri hiçbir düşünce ona gelmemelidir.

Buyurdular ki: Büyüklerden biri murâkabe hâlindeyken, bir kedi tam bir dikkatle fâreyi yakalamak için pusuya yatmışdı. Her nasılsa o zâtın kalbine başka şeylerin düşüncesi geldi. Bunun üzerine kendisine şöyle bir itâb [azarlama] geldi: Ey dûn [aşağı, alçak] himmetli! Ben fâreden aşağı değilim; sen de kediden aşağı değilsin. O hâlde dikkat et! Kedi bütün varlığı ile avını nasıl bekliyor, ama sen aradığınla, sevdiğinle değil, başkası ile olup, beni hâtırlamayı bile unutmuşsun.

Buyurdular ki: Huzûr, cem’iyyet ve tevhîd-i vücûdî, kalb latîfesi seyrinde olur. Lâkin Enenin fenâsı [Benin yok edilmesi], izmihlâl ve istihlâk,

nefs latîfesi seyrinde vâki' olur. Kırıklık ve yokluk sâlikin sermâyesi olur. Nitekim Mevlânâ Celâleddîn Rûmî buyurdu ki:

Beyt tercemesi:

Fenâ mi'râcı nedir? Bu yoklukdur,
Âşıklar için mezheb ve din yoklukdur.

Bir ara, Eshâb-ı kirâmdan sonra Tâbi'în asrının en fazîletlisinin kim olduğundan bahsedildi. Buyurdu ki: Bu mes'elede ihtilâf vardır. Ba'zıları ibâdet ve neseb sebebiyle Âriflerin imâmı Zeynel Âbidîn "radıyallahü anh" efdâldir demişler. Ba'zıları fakr, zühd, terk, tecrîd ve Hazret-i Hâtemürresûle "aleyhittehıyyât" muhabbetde son derecede olması sebebiyle Üveysî Karnîyi [Veysel Karânîyi] "kuddise sirruh" efdâl tutmuşlardır. Ba'zıları da şerî'ati yaymak ve dindeki müceddidliği sebebiyle Ömer bin Abdül'azîzi "rahmetullahi aleyh" efdâl saymışlardır. Ba'zıları ise şerî'atı kuvvetlendirmesi ve tarîkat yollarını icrâ etmesi sebebiyle Hasen-i Basrînin "radıyallahü teâlâ anh"ın dahâ üstün olduğunu söylemişlerdir.

30 Rebî'ül âhir, Cumartesi günü:

Bu fakîr, insanların gönüllerinin kıblesinin huzûrunda idim. Buyurdular ki: Nûrları tanımak şöyle olur: Sâlik, feyzlerin, nûrların ve sırların, herbirini tek tek özellikleriyle tanır. Ya'nî aralarındaki farkları görür. Kur'ân-ı kerîm okumanın, salevâtın, nâfile nemâz kılmanın ve diğerlerinin nûrlarını birbirinden ayırır. Zulmetleri tanımak ise, meselâ harâm ve şübheli şeyler yimek, gıybet etmek, fuhş ve başka günâhlara âid zulmetleri birbirinden ayırmakla olur.

O meclisde, Mevlevî Abdülkâdir Sâhibin halîfesi Meyân Ramezân Şâh da vardı. Rü'yâda, (âdillerin imâmı Ömer bin Hattâbın "radıyallahü anh" vefât etdiğini ve Ümmü Gülsümün "radıyallahü anhâ" çok ağlayıp, gözünden yaşlar döküldüğünü, bu arada benim de ağladığımı gördüm. Büyük bir üzüntü ile uyandım. Ta'bîr edemiyorum) diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Siz emr-i ma'rûfu terk etdiniz veyâ terk edeceksiniz. Bu ta'bîr ile bir de misâl verdiler ve buyurdular ki, Âlemgîr Şâh rü'yâda Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" vefât etdiğini görmüşdü. Aynı gün Şâh Alîmullah Berîlevi vefât etdi.

Yine aynı meclisde bir şahs Şeyh Ahmedin mektûbunda şöyle yazılıdır, dedi. Hazret-i Îşân: Şeyh Ahmed kimdir diye sordu. Şeyh Ahmed Serhendîdir, deyince, hazret-i Îşân, pîrime böyle edebsizlikde bulunuyorsun, buyurdu. Ya'nî böyle ifâde kullanan kişiye meclisinde yer vermeyip, dışarı çıkartdılar.

Ondan sonra Hicâz yolculuğundan bahsedildi. Buyurdular ki: Beytullâh-ı şerîfin isminden beni nûrlar kaplıyor. Gönlüm tavâf şevkiyle kendinden geçiyor.

Buyurdular ki: Bir kerresinde Kâ'be-i mu'azzamayı ziyâret maksadıyla oturduğum yerden yarı kalkmışdım ki, bana: "Senin burada kalman dahâ iyidir. İnsanlara fâideli oluyorsun" ilhâmı geldi.

Yine buyurdular ki: Kâ'be-i mu'azzamada iki rek'at nemâz kılmak başka yerde kavme, celse ve tumâninete riâyetle kılınan yüz bin rek'ate denkdir. Bu sırada sôfiyyenin ahvâlinden bahsedildi. Şöyle buyurdular: Sûfî dünyâ ve âhıreti arkaya atıp, temâmen Allaha yönelir, Allahü teâlâdan başka maksadı kalmaz.

Beyt:

Âşıklar milleti ayrı milletdir,
Âşıkların dîni, mezhebi Hakdır.

Sonra Müceddidî nisbetinden söz açıldı. Hazret-i Îşân düâ için ellerini açarak buyurdular ki: İlâhî! Hayâtımda, rûhumu teslîm ederken ve kabrimde, beni bu nisbet-i şerîf ile dolu eyle. Tekrâr dirildiğimde, haşrde ve neşirde bu nisbet-i aliyye üzere bulundur. Ardından tekrâr düâ için ellerini kaldırarak, tazarru ve niyâzla şu rubâiyi okudular ve: Yâ Rahmân! Bizi bu yol üzere kıl diye düâ etdiler.

İbn-i Yemînin kanla dolu gönlüne bakma,
O bu fânî serâydan nasıl çıkdı ona bak.
Mushaf elde, ayak yolda ve gözleri dostda,
Ecel habercisine güldü çıkdı, ona bak.

Hicrî 1231 senesi, 1 Cemâzil-evvel, Pazar günü:

Bu fakîr, feyz hazînesi meclislerinde idim. Buyurdular ki: Birgün Hazret-i Mevlevî Şâh Abdül'azîz Sâhib ile birlikde bir meclisde bulunuyorduk. Birden Nakşîbendî nisbetinden söz açıldı. Mevlevî Sâhib buyurdu ki: Bu Nakşîbendî nisbeti tuzsuzdur. Ben dedim ki: Biz tuzsuz nisbet sofrasının misâfirleri değiliz. Bir nisbet istiyorum ki, keyfiyyetleri, cezbeleri, vâridâtı, nûrları ve sırları olsun. Sonra gayr-ı ihtiyârî şu şi'ri söyledim.

Beyt:

O kadar kötü huylu yapdı ki, aşkın beni,
Artık iki âlem de tesellî etmez beni.

Yine hazret-i İşân, hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "kaddesallahü teâlâ bi esrârihissâmî" **(Mektûbât)**ından ders yapıyordu. Bir yerde bir müddet düşündükden sonra, mübârek başını kaldırıp, şöyle buyurdular: Pîrin asâsı pîrin yerindedir. Bundan sonra **(Mektûbât-ı şerîfe)** tarafına işâret edip, bu kitâb da pîrin yerindedir, buyurdular ve şu mısra'yı okudular.

Mısra':

Sözü, insanın bir parçasıdır.

Sonra Evliyânın sabrından bahsedildi. Buyurdular ki: Hazret-i Ferîdüd-

dîn Genc-i Şekerin “rahmetullahi aleyh” oğlu vefât etmişdi. Kendisine haber verildiğinde: “O eniği bir yere atsınlar,” buyurdu.

Bundan sonra Vahdet-i vücûd hâllerine sâhib büyüklerden söz açıldı. Buyurdular ki: Bu makâmın müctehîdi, ehâdiyyet menbâ’ının yâkutu, ferdiyyet bahrının incîsi, maksad cevheri Muhyiddîn-i Arabîdir “kuddîse sirruh”. Nitekim şöyle buyurmuşlardır.

Şi’r:

Varlıkda ne Âdem vardır ne iblîs,
Ne mülk-i Süleymân ne Belkîs.
Hepsi birer ibâre, sen ise ma’nâ,
Kalblerin mıknâtısı muhtâcım sana.

Evliyânın ekserîsi “radıyallahü teâlâ anhüm ecmâin” bu irfân denizinin dalgıçlarıdır. Müellîf (Allahü teâlâ onu afv eylesin) der ki: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî “kuddîse sirruh” şöyle buyurmakdadır.

Beyt:

O her lahzâ kendine yapar secde,
Nitekim kendinedir ayna önünde secde.

Mevlânâ Mağribî de “radıyallahü teâlâ anh” şöyle buyurmuşdur.

Şi’r:

Denizden çeşid çeşid dalgalar hâsıl olur,
Bî çûndan çûn gibiler hâsıl olur.
Ba’zan Leylâ sûretine bürünür,
Ba’zan Mecnûn kisvesinde görünür.
O sevgili husûsî odasından çıkınca,
Bu gizli güzel nakışlar görünür.

Mevlânâ Ahmed Câmî “rahmetullahi aleyh” de şöyle buyurur.

Beyt:

Biz deryâdanız, deryâ bizdendir,
Bu sözün ma’nâsını, âşınâ olan bilir.

Mevlânâ Abdürrahmân Câmî “kuddîse sirruh” şöyle buyurmuşdur:

Şi’r:

Bilir misin ne der cenk, davul ve ud,
Ente Hasbî, Ente Kâfî Yâ Vedûd.

Kudsî aşk cenâbının sûreti yok âlemde,
Ve lâkin O kendini gösterir her sûretde.

Göründü Leylânın güzel şeklinde,
Sabr-ü aram bırakmadı Mecnûn gönlünde.

Azra yüzünü örtüp ona göstermeyince,
Gamdan yüz kapı açdı Vâmıkın yüzüne.

Hakîkatde aşkı kendi kendinedir,
Vâmık ve Mecnûn ismden başka nedir!

Sonra buyurdular ki:

Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî "kaddesallahü bi esrârihissâmî" eğer bütün bu büyüklere, tam bir himmetle teveccüh etselerdi, içinde bulundukları bu makâmdan (vahdet-i vücûd makâmından) muhakkak yükselirlerdi. Lâkin Hazret-i Muhyiddîn İbn-ül Arabî "kuddise sirruh" bu deryâya öyle dalmış ki, onları oradan çıkarıp sâhile ulaşdırmak pek zordur. Fekat onların da bu makâmdan yükselmeleri umulur. Hazret-i İşân, Allahü teâlâyı müşâhede hususunda şu şi'ri okudular.

Ben güneşi severim, ne dersem ondan derim,
Geceyle işim yokdur, ben rü'yâyı neylerim.

2 Cemâzil-evvel, Pazartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Buyurdular ki: İmâm Muhammed Gazâlîye "rahmetullahi teâlâ aleyh" göre fenâ, kötü hasletlerin ve huyların kaybolmasıdır. Bekâ ise, kötü huylar yerine, güzel ahlâkın ve hasenâtın yerleşmesidir. Hazret-i mahbûb-ı sübhânî Gavs-ı Samedânî Seyyid Muhyiddîn Ebû Muhammed Abdülkâdir-i Geylânîye "radıyallahü teâlâ anhüm" göre, fenâ, üç kısmdır. Biri, fenâ-i halk, ya'nî halkdan ümîd ve korkunun yok olmasıdır. İkincisi, fenâ-i hevâ, ya'nî gönülde Hak teâlâ ve tekaddesden başka hiçbir arzûnun kalmamasıdır. Bu ma'nâda şöyle bir şi'r okuyarak sözlerine devâm etdiler.

Şi'r:

Ben o serhoş değilim ki, şerâb istiyeyim,
Dönmesi yeter bana senin göz kadehinin.

Fenânın üçüncü kısmı; fenâ-i irâde, ya'nî gönülde hiç irâde kalmamasıdır. Bir büyük şöyle buyurmuşdur: İstiyorum ki, istemeyeyim. Pınar [kaynak] her nehrin aslı olduğu gibi, irâde de her hevesin aslıdır. Müceddidî büyüklerinin ıstılâhlarına uygun olan halkın ve hevânın fenâsı, fi'llerin tecellîsinden ibâret olan kalb latîfesi seyrinde ele geçer. İrâdenin fenâsı ise, nefs latîfesinde zâhir olur.

Yine buyurdular ki: Müceddidiyye büyüklerinin yolunda her latîfenin ayrı ayrı fenâsı vardır. İlk fenâ kalbin fenâsı olup, mâsivâyı unutmakdan ibâretdir. Kalb makâmı hazret-i Âdemin "alâ nebiyyinâ ve aleyhissalâtü vesselâm" ayağı altındadır. Hak sübhânehü ve teâlâ her kimi bu vilâyetle şereflendirirse ve bu yolla kendisine yaklaşdırırsa, o kimseye Âdemî meşrebli denir. Bundan sonra rûh latîfesinin fenâsı gelir. Bu da hazret-i Nûh ve hazret-i İbrâhîmin "alâ nebiyyinâ ve aleyhimesselâm" ayakları al-

tındadır. Her kime bu vilâyet ihsân edilirse, ona İbrâhîm meşrebli denir.

3 Cemâzil-evvel, Salı günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Buyurdular ki: Kalb latîfesi, hazret-i Âdemin ayağı altındadır. Bu vilâyetin seyrinde fi'llerin tecellîsi münkeşîf olur. Rûh latîfesi, hazret-i Nûh ve hazret-i İbrâhîmin ayağı altındadır. Bu vilâyetin seyrinde Allahü teâlânın sübûtî sıfatlarının tecellîsi hâsıl olur. Sır latîfesi, hazret-i Mûsânın ayağı altındadır. Bu vilâyetin seyrinde zât-i ilâhînin şânlarının tecellîleri hâsıl olur. Hafî latîfesi, Îsâ aleyhisselâmın ayağı altında olup, seyrinde selbî sıfatların tecellîsi olur. Ahfâ latîfesi, Hâtemürrüsûlün "aleyhi ve aleyhimüssalevâtü vetteslimât" mübârek ayağı altındadır. Bunun seyrinde tecelli-i şân-ı câmi-i ilâhî hâsıl olur. Bu da sıfatların aslıdır. Şu'âların güneş ışığının aslı olması ve güneşden dahâ yakın olmasına benzer. Ahfâ latîfesinde tecelli-i zâtî şimşek gibi zuhûr eder.

Buyurdular ki: Rûh latîfesinin seyrinde sıfatları kendinden görmeyip, Hak sübhânehü ve teâlâya âid bulur. Sır latîfesinin seyrinde, kendi zâtını Hak teâlânın zâtında yok olmuş görür. Hafî latîfesinde, Cenâb-ı Kibriyâyı bütün mezâhirlerden [görünenlerden] ayrı bulur. Ahfâ latîfesinin seyrinde ise, Hak sübhânehü ve teâlânın ahlâkıyla ahlâklanmak ele geçer.

Bundan sonra sôfiyyenin kazancından bahsedildi. Buyurdular ki: Sôfiyyeden ba'zısı halâl yimek için ticâret ve başka işler yaparlardı. Fekat, sabâh nemâzından öğle nemâzı vaktine kadar bu işlerle meşgûl olurlardı. Diğer vakitlerini, ashâbı arasında halka, murâkabe, zikr ve teveccüh ile geçirirlerdi.

Buyurdular ki: Ehlullah hangi işi yapsalar, ezân sesini duyduklarında, o işlerini bırakıp nemâza hâzırlanırlardı. Büyüklerden biri halâl kazanç için hallaçlık yapardı. Bir gün işinin bitmesi için birkaç ipçik kalmışdı. Bu sırada ezân sesi kulağına geldi. Fekat nemâz hazırlığına başlamayıp ipleri bitinceye kadar bekledi. Ezândan sonra işini bitirip, abdest almak için kovayı kuyuya saldı. Kovayı çekdiğinde su yerine gümüşle dolu olduğunu gördü. Gümüşleri yere dökdü. Su çıkarmak için kovayı tekrâr kuyuya saldı. Bu def'a kova altınla dolu idi. Onları da dökdü. Üçüncü def'a kovayı kuyuya saldı. Bu sefer de kova ağzına kadar mücevherât ile doluydu. Onları da etrâfa saçıp: İlâhî, beni imtihân mı ediyorsun. Ben bunları ne yapayım. Bana abdest için su lâzım. Biliyorum ki, ben bir günâh işledim; nemâzı gecikdirdim. Senin afv ve mağfiretin benim günâhımdan dahâ genişdir. Bana rahmetin ile nazâr buyur. Günâhımı afv eyle. Bana abdest için su ihsân eyle. Ey her şeyi yapan ve yaratan Allahım", dedi.

Buyurdular ki: İmâm-ı Kuşeyrî "rahmetullahi aleyh" bir gün istincâ için taş arıyordu. Bu sırada eline bir yâkut geldi. Onu yere atıp: Ben istincâ için taş arıyorum. Sen bana yâkut veriyorsun. Yâkutun senin olsun, bana lâzım değildir." dedi. Ya'nî, âriflerin nazârında dünyânın hardal dâne-

si kadar bile kıymeti yokdur. Dostu [Allahü teâlâyı] taleb eden dünyâdan râhatsız olur.

Müellîf der ki: Dünyâya tutulmuş olan kimse, Allahü teâlâya nasıl âşık olabilir. Allahü teâlâya tâlib olan her iki cihândan kurtulmuşdur. Sübhânallah, bir şahs ne güzel söylemiş ve ne ma'nâ incileri dizmiş!

Şi'r:

Kabûl edelim ki, koltuğun billûr ve yeşimdendir,
Gözü kuvvetli olan onu cam ve taş görür.
Kakum, samur ve sincab tüyü süslü minderler,
Hasırda oturanın gözüne yün görünür.

Bundan sonra feyz kaynağı meclislerinde düânın nûrlarını ve bereketlerini tanımakdan söz açıldı. Buyurdular ki: Düâ sırasında nûrlar ve bereketler gelir. Lâkin bunların düâ nûrları mı yoksa kabûl edildiğine âid nûrlar mı olduğunu anlamak zordur. Çünki, bu nûrlar yâ düâ, yâhud icâbet nûrlarıdır. Büyüklerden ba'zısı şöyle yazmışdır: Eğer düâ ederken iki elde ağırlık olursa, bu icâbet alâmetidir. Ben düânın kabûl olduğunu şu yolla anlıyorum: Eğer düâ sırasında kalbde genişlik, gönülde ferâhlık ve açılma olursa, gelen nûrlar icâbet içindir, yoksa düâ nûrlarıdır.

Buyurdular ki: Bir gün hazret-i Mirzâ Sâhib Kıble-i mazhâr-ı esrâr-ı Rahmân envâr-ı sübhân hazret-i Cân-ı Cânân (Allahü teâlâ kabrini nûrlandırsın), bir iş için düâ buyurdular. Nûrlar geldi; düânın kabûl olduğunu ümmîd ediyorum diye işâret buyurdu. Ben kendi kendime bu iş olmayacak dedim. Gerçekden hükm-i ilâhî ile o iş olmadı.

Buyurdular ki: Bir gün hazret-i Kâdî Senâullah Pânî Pûtînin "rahmetullahi aleyh" bir işi için düâ etdim. Kabûl olmadığını anladım. Tekrâr düâ etdim. Yine kabûl olmadığını anladım. Kabûl olmadı dedim. Tekrâr düâ etdim. Bu def'a kalbime bir genişlik geldi. Düâ kabûl oldu, dedim. Gerçekden Allahü teâlânın ihsânıyla o iş oldu.

Sonra Allahü teâlâdan başkasından birşey istemekden söz açıldı. Buyurdular ki: Allahü teâlâdan başkasından istemek yâ filân, işimi gör demek, şerî'atde elbette câiz değildir. Fekat, Allahü teâlânın dostlarından istimdât, yardım istemek, eğer onların Allahü teâlâya yakınlıkları sebebiyle ise, câizdir.

Müellîf der ki: Bir işi büyüklerden istemek hatâdır. Allahü teâlânın râzı olmadığı bir şeydir. Fekat, bir müşkilin hâllini büyüklerin hürmeti, hâtırı için Allahü teâlâdan istemek yerindedir ve Allahü teâlânın râzı olduğu bir işdir. Allahü teâlânın Evliyâsından, sevdiklerinden şöyle istimdât etmelidir: Ey hazret! Teveccüh buyurunuz, murâdıma kavuşdurması için Allahü teâlâya düâ ediniz, benim için yalvarınız.

Yine buyurdular ki: Bir gün: Ey hazret-i şeyh Abdülkâdir Geylânî! Al-

lah için bir şey ver, demişdim. Gâibden bir ses: Yâ Erhamerrâhimîn! Bana bir şey ver, söyle, diye bir ses kulağıma geldi.

Buyurdular ki: Çarşıda bir iş, meslek tutmanın zararı yokdur. Lâkin insanların ihtiyâçları olan bu işi, onların ihtiyâçlarını gidermek niyyetiyle yapmalıdır. İşde çalışmayı ve sebebleri hakîkî müessir bilmemelidir. Evliyânın ekserîsi "kaddesenallahu teâlâ bî esrârihim", sebeb ve dünyâ işlerini terk edip, Allahü teâlâya tevekkül ederlerdi.

Müellîf der ki: Allahü teâlâ onu afv eylesin. Sebebler üç kısmdır: Birinci kısm, kat'î sebeblerdir. Meselâ yemek açlığı gidermek sebebidir. Terki günâhdır. Bir kimse yanında yemek hâzır iken yemek yimez ve ben Allahü teâlâya tevekkül etmişim, o benim karnımı doyurur der veyâ yemeği kendi eliyle yemez, Allahü teâlâ yedirirse yerim derse, günâh işler. Başkalarını da buna kıyâs et.

Sebeblerin ikinci kısmı, zannî sebeblerdir. Ticâret yapmak, geçimini te'mîn için bir iş ve meslekle meşgûl olmak, hastalığa karşı ilaç kullanmak ve benzerleri gibi; böyle şeylerde muhayyerdir. İster bu sebebleri terk eder, isterse tevekkül eder. Lâkin tevekkül evlâdır. [Te'sîri kat'i ilâçları kullanmak da birinci kısm sebeblerdendir.]

Üçüncü kısmı, vehmî sebeblerdir: Bunlar fal yapmak, işlerde uğurlu uğursuz vaktler gözetmek gibi şeylerdir. Ba'zı kimselerin yazdığı gibi, herşeyin uğurlu olduğuna ve uğursuzluğuna göre hareket etmek şirk kabîlindendir. Terki vâcibdir. Evliyâullahın terk etdiği sebebler ve alâkalar bu son iki kısmda olanlardır. [Bu üç kısm sebebler için, **(Se'âdet-i Ebediyye)** 692.ci sahîfesine bakınız!]

Buyurdular ki: Bir gün tarîkatin pîri, hakîkatin rehberi, sonu başlangıca yerleşdiren kâmil mürşid. Allahü teâlâda fânî, fâni fillah hâce Muhammed Bâkî billâhın nûr dolu mezârının –Allahü teâlâ mezârını güzel kokulu ve nûrlu eylesin– yanında idim. Kendilerine: Sizin teveccühünüzle hazret-i şeyh Ahmed-i Serhendî İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî meydâna geldiler "kaddesenallahü bi esrârihissâmî". Ben de huzûrum için inâyetinizi ümmîd ediyorum," diye arz etdim. Gördüm ki, hazret-i Hâce mübârek mezârından çıkdılar. Bana himmet ve teveccüh buyurdular. Öğle vakti çok şiddetli sıcak olduğundan, orada az kalabildim. Yeteri kadar oturamadım. Hâlâ onun hasret ve nedâmetini çekmekdeyim. O kısa müddet içerisinde Muhammed Bâkî Billâh hazretlerinin teveccühlerinden o kadar feyz, bereket ve fâidelere kavuşdum ki, ta'rîf edemem.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Emîr Hüsrev Dehlevî "rahmetullahi aleyh", hazret-i Ebû Alî Kalenderin "kuddise sirruh" huzûrunda bulunmakla şereflenmişdi. Hazret-i Ebû Alî Kalender buyurdu ki: Sen o hâ, hâ, hey, hey, yapan Hüsrev misin? Hazret-i Emîr Hüsrev evet diye arz etdi. Hazret-i Ebû Alî Kalender "kuddise sirruh" tekrâr: Sen manzûm şi'rler yazarsın. Benim de bir gazelim var dedi ve kendi gazelini okudu. Hazret-i Emîr, onun oku-

duğu gazeli dinlerken çok ağladı. Bunun üzerine Hazret-i Ebû Alî Kalender: Sen benim sözlerimden bir şey anlıyor musun ki böyle ağlıyorsun, diye sordu. Emîr Hüsrev buyurdu ki: Ben zât-ı âlînizin sözlerini anlamadığıma ağlıyorum. Hazret-i Ebû Alî bu sözden çok hoşlandı ve ona: Hüsrev! Hoş yaşayasın, hoş ölesin, kabrden hoş kalkasın, diye düâ buyurdu.

4 Cemâzil-evvel, Çarşamba günü:

Yüksek huzûrlarında bulunuyordum. Hazret-i Îşânın eşiğini öpmek şerefine kavuşmak için Semerkanddan bir kaç talebe gelmişdi. Hazret-i Îşân Allahü teâlâya tazarru ve niyâzda bulundular. Sonra din ve îmân kıblesi, Rahmânın nûrlarının mazhârı hazret-i Mazher-i Cân-ı Cânânın nûrlu mezârına işâret edip, şöyle buyurdular: "Ey hazret-i Mirzâ Sâhib, benim kıblem! Böyle büyüklerin, bu kadar uzun yolları kat' edip, benim yanıma gelmelerine lâyık değilim. Bütün bunlar sizin inâyetinizdendir. Aslında onlar sizin huzûrunuza geliyorlar. Ben Pencâblı zevallı bir kimseyim. Sizin inâyet nazârınızdandır ki, insanlar buranın toprağını gözlerine sürme yapıyorlar. Sizin kimyâ te'sîri gösteren bakışınız benim bakır vücûdumu altın gibi yapmışdır.

Şi'r:

Ben evden gelir iken getirmedim hiç bir şey,
Neyim varsa sen verdin, senindir olan her şey.

Benim yerim ise, üzerinde oturduğum toprakdır deyip, şu şi'ri okudular.

Toprakda oturan bir Süleymânım,
Tâcların utandığı bir sultânım.

Bunları söyledikden sonra buyurdu ki: Allahü teâlâya şükrü yerine getirebilecek ve Cenâb-ı Server-i âleme "aleyhi ve salevâtullahil melikil ekber" ve Cenâb-ı Hazret-i Mazher-i Cân-ı Cânâna "rahmetullahi teâlâ aleyh" teşekkürü izhâr edecek bir dile sâhib değilim.

Beyt:

Ey ebr-i behâr çemen şükrünü nasıl etsin,
Dikeni de, gülü de hep sen beslemekdesin.

5 Cemâzil-evvel, Perşembe günü:

Bu fakîr, o kıble-i enâmın [insanların gönüllerini çevirdiklerinin] huzûrunda idim. Hazret-i Îşân, hâcelerin hâcesi, pirlerin pîri Hâce Muhammed Bâkî Billâhın "radıyallahü teâlâ anh" nûrlu türbesine teşrîf etdiler. Bu hizmetçileri de se'âdetli rikâbında bulunuyordum. Hazret-i Îşân yolda çok ma'rifetleri beyân buyurdular. Fekat şimdi onları hâtırlıyamıyorum. Tekrâr kendi yerlerini teşrîf buyurunca, Hakîm Abdülkerîm Cenbehânî, hazret-i Îşândan kendi eserleri olan **(Mürâkabât)** risâlesini nakl etmesini arz etdi. Hazret-i Îşân da onun bu arzûsunu yerine getirip nakletdiler. O ha-

vâs ve avâmın kıblesi, –kalbim ve rûhum ona feda olsun– bu köleye dahâ önce bu risâleyi lutf etmişlerdi. O risâle şöyledir:

“Bismillâhirahmânirrahîm. Hamd ve salâtdan sonra bildiririm ki, bu şerefli yolun büyükleri, misâl âlemindeki kurb makâmlarını doğru keşf ile ve açıkca görüp, o makâmları dâire ile ifâde etmeyi uygun bulmuşlardır. Çünki o makâmlar bîcihet ve bî çûndurlar. Ya’nî cihetsiz ve anlaşılmazdırlar. Dâire de cihetsizdir. Yoksa Allahü teâlâ bahis mevzû’u olunca, dâire ne işe yarar. İlk dâire imkân dâiresidir. Onun aşağı yarısında seyr-i âfâkî ele geçer. Seyr-i âfâkî kendi dışında, çeşidli renklerde nûrları görmekdir. Yukarı yarıda Seyr ve sülûk-i enfüsî vardır. Bu ise kendi içinde nûrları ve tecellîleri müşâhededen ibâretdir. Rü’yâlara, vâkı’alara i’tibâr etmeyip, devâmlı huzûr ve âgâhlığın hâsıl olmasına çalışmalıdır. Burada Allah ism-i şerîfini anmak, nefy ve isbâtı [Lâ ilâhe illallah zikri], dil ile kelime-i tehlîli söylemek de terakkî hâsıl eder. Allah, mubârek isminin müsemmâsı olan zât-ı teâlânın ehâdiyet-i sırfa murâkabesi yapılır.

Kalbe teveccüh ve zikr lâfzını doğru söyliyerek, senin zât-ı pâkinden başka hiç maksûd yokdur ma’nâsını mülâhaza etmek ve gönlü başka düşüncelerden korumak ma’nâsı taşıyan **Vukûf-i kalbî**ye devâm etmelidir. Çünki, kalb çok zikr olmadan açılmaz. Kalbe yönelerek ve Allahü teâlânın yüce zâtına teveccüh ederek ve hâtırına bir şey getirmiyerek ve doğru telaffuzla zikrin ma’nâsını düşünmek, zikr ve bâzgeşt, senin zât-ı pâkinden başka hiç maksûdum yokdur ma’nâsını veyâ Ey Allahım! Benim maksûdum sensin ve senin rızândır ma’nâsını düşünmelidir. Bu esnâda kendi yokluğunu ve Allahü teâlânın zâti pâkini düşünmelidir. Bu mülâhaza ve düşünceler, kırıklık ve tazarru’ hâliyle birlikde ve devâmlı olmalıdır. Teveccühe ve keyfiyyete ma’nî olan düşüncelerin kalbe hiç gelmemesi veyâ az gelmesi hâli onbeş dakîka olunca, **(Nerede olursanız olun o sizinle berâberdir)** [Hadîd sûresi: 4] meâlindeki âyet-i kerîmeyi düşünerek, her ân murâkabe-i maiyyet [Allahü teâlâ ile berâber olmak] yapmalı ve dil ile kelime-i tehlîli söylemelidir. Bu murâkabe vilâyet-i sugrâda yapılır. Vilâyet-i sugrâ ikinci dâiredir. Burada Allahü teâlânın fi’llerinin tecellîlerinin seyri ve ism ve sıfatların zılleri vardır. Tevhîd-i vücûdî, zevk, şevk, âh, nâle, istigrak, kendinde olmama, devâmlı huzûr ve teveccüh hâli ve benzerleri burada hâsıl olur. Teveccüh altı ciheti ihâta edip beklenince, vilâyet-i kübrâ dâiresinde seyr başlar. Bu, üçüncü dâire olup, üç dâireyi ve ilk dâirede bir yay içine alır. **(Biz ona şâh damârından dahâ yakınız)** [Kâf sûresi: 16] meâlindeki âyet-i kerîmenin ma’nâsını düşünerek, akrabiyyet murâkabesi yapılır. İlk dâirenin aşağı yarısı olan zikr-i tehlîl esmâ ve zâid sıfatların tecellîlerine şâmildir. Bunun üst yarısında ise zâtın şuûn ve i’tibârları vardır. İkinci dâire o tecellîlerin asllarıdır. Üçüncü dâire o aslların da asllarıdır. Yay ise, o aslların da asllarıdır. Bu ikinci, üçüncü dâirelerde ve yayda **(Allah onları sever, onlar da Allahı sever)** [Mâide sûresi: 54] meâlindeki âyet-i kerîmeyi düşünerek, muhabbet murâka-

besi yapılır.

Enbiyânın “aleyhimüsselâm” vilâyeti olan bu vilâyet-i kübrâda tevhîd-i şühûdî [bir görmek], enenin fenâsı [benin gitmesi], bâtın nisbetinde istihlâk ve izmihlâl, islâm-ı hakîki, göğsün genişlemesi, âlemi Allahü teâlânın varlığının zıllı ve Onun varlığına tâbi’ görmek, kötü sıfatların yok olması, iyi ahlâk ile ahlâklanmak ele geçer. Bütün bu ismlerin ve sıfatların zıllerinin tecellîleri ve ism ve sıfatlarla alâkalı tecellîlerle “Zâhir” ism-i şerîfinin seyri temâm olur. Bundan sonra “Bâtın” isminin seyri, buna âid tecellîler ve hâller gelir. Bu dördüncü dâire, makâmlardır. Bu seyre **vilâyet-i ülyâ** denir. Burada uzun kırâ’et ile nâfile nemâz kılmak ve Bâtın isminin müsemmâsının murâkabesi terakkî hâsıl eder. Bundan zâtın dâimî tecellîsinde seyr ele geçer. Bu dâimî olan zâtın tecellîsine **Nübüvvet kemâlâtı** denilmişdir. Bu beşinci dâiredir.

Zâtın tecellîsinin dereceleri vardır. İlki nübüvvet kemâlâtıdır. Burada i’tibârları da araya katmadan zâtın murâkabesi yapılır. Burada feyzin geldiği yer, toprak unsûru latîfesidir. Kur’ân-ı kerîm okumak terakkî hâsıl eder. Bâtın hâllerinin belirsizliği, anlatılamıyan ve nasıl olduğu bilinemeyen hâller ele geçer. Devâmlı olarak niyyet ve akîdeler kuvvetlenir. İstidlâlî olan şeyler bedîhî olur. Kur’ân-ı kerîmdeki mukataat harflerine âid sırlar, bu derecelere kavuşanlarda hâsıl olur. İkinci derece, risâlet dâiresi kemâlâtıdır. Üçüncü derece, ulül-azm kemâlâtı dâiresidir. Bu her iki dâirede feyzin geldiği yer, sâlikin hey’et-i vahdânîsidir. Bu hey’et tasfiyeden, âlem-i emrin beş latîfesinin fenâsından ve âlem-i halkın beş latîfesinin tehzîbinden sonra başka bir hey’et hâlini alır. Bundan sonra hâsıl olacak olan yedi hakîkatde feyzin geldiği yer hey’et-i vahdânîdir. Kur’ân-ı kerîm okumak, bilhâssa nemâzlarda terakkî hâsıl eder. Ba’zı büyükler seyr-i hakâik-ı enbiyâ olan bu üç kemâlâtın husûlünden sonra Hıllet dâiresini bildirmişlerdir. Bu da hakîkat-ı İbrâhîmîdir “aleyhisselâm”. Burada, hakîkat-ı İbrâhîmînin kendisinden neş’et etdiğini düşünerek, hazret-i zâtın murâkabesi yapılır. Salât-ı İbrâhîmi çok okunur.

Muhabbet-i zâtiyye dâiresi, Mûsâ aleyhisselâmın hakîkatidir. Burada hakîkat-i Mûsevînin menşe’i olan hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. Ve “Allahümme salli alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ ıhvânihî minel enbiyâi husûsan alâ kelîmike Mûsâ ve bârik ve sellim” düâsı vird yapılır. Muhabbet-i zâtiyyenin, mahbûbiyyet-i zâtiyye ile mümtezic olan dâiresi hakîkat-i Muhammedîdir “sallallahü aleyhi ve sellem”. Burada hakîkat-i Muhammedînin menşe’i olduğunu düşünerek, hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. Sırf zâtî mahbubiyyet olan hakîkat-i Ahmedîde, hakîkat-i Ahmedînin menşe’i olan hazret-i Zâtın sübhânehü murâkabesini yapmak gerekir. Sırf zâtın hubbunda, hubb-i zâtiyyeyi düşünerek, hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. “Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âlihî ve eshâbihî efdalü salâtike bi adedi ma’lûmâtike ve bârik ve sellim” salâtını çok söylemek de bu makâmlarda terakkiler hâsıl eder.

Bundan sonra, te'ayyünü ve ayırıcı vasfı olmayan hazret-i Zâtın "sübhânehü" mertebesidir. Dahâ sonra hazret-i Zâtın kibriyâ ve a'zâmetinin zuhûrundan ibâret olan Kâ'be-i hüsnânın hakîkat dâiresi gelir. Burada mahlûklar tarafından secde edilmesi i'tibariyle hazret-i zâtın murâkabesi yapılır. Kur'ân-ı kerîmin hakîkatı dâiresi, hazret-i Zâtın vüs'atının başlangıcından ibâretdir. Burada Kur'ân-ı kerîmin mebde' [başlangıç] olması i'tibâriyle hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. Nemâzın hakîkati dâiresi, hazret-i Zâtın sübhânehü vüs'atının kemâlinden ibâretdir. Burada nemâzın hakîkatinin menşe'i olması i'tibâriyle hazret-i Zâtın murâkabesi yapılır. Bundan sonra ma'bûdiyyet-i sırfa mertebesi gelir. Orada seyr gözle olup, ayakla ilerleme şeklinde değildir. Ayakla ilerleme Âbdiyyet makâmındadır. **(Mektûbât-ı şerîfe)**de geniş açıklanan Ahmediyye yüksek yolundaki makâmların ve murâkabelerin ismleri bunlardır. Üç vilâyetde keyfiyyetler zuhûr eder. Bu keyfiyyetleri kısaca yazalım:

Bîhûdî ve istigrak, tevhîd-i vücûdî, istihlâk, izmihlâl, tevhîd-i şühûdî, fenâ-ı ene, üç kemâlâtda dâimî olan zâtî tecellîlerin latîfelerdeki zuhûrunun keyfiyyetleri yedi hakîkatdeki latîfeler, genişlikdeki sâdelik, bâtın nisbetindeki keyfiyetsizlik ve renksizlikdir. Îmân bilgileri kuvvetlenir, akîde dosdoğru olur.

Bu yüksek makâmlarda çok murâkabe yapan kimse her makâmın renksizliğini (belirsizlik) ve genişliğini ayırabilir. Allahü âlem. Abdüllah-i Dehlevî hazretlerinin mübârek sözü temâm oldu.

6 Cemâzil-evvel, Cum'a günü:

Feyz dolu huzûrlarında bulunuyordum. Hazret-i Îşân benden önce pek kıymetli birkaç şey anlatmışlar. Kıymetli kardeşim Sâhib [Ebû Sa'îd Müceddidî], o meclisde hâzır idiler. Onlardan naklen yazıyorum. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Büyüklerin huzûruna giden kimse önce iki rek'at nemâz kılmalı, sonra kalbi o büyüğe müteveccih olarak gelip, yüksek huzûra girmelidir ki, o büyüğün feyzinden istifâde etsin. Onun sohbetinde sessizce oturmalıdır. Nitekim;

Mısra':

Susmakda, konuşmakda olmayan ma'nâ vardır,

Yine buyurdular ki: Hadîs-i şerîfde: **(Çarşıların kalabalığından sakınınız)** buyuruldu.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Emîr-ül mü'minîn Ebû Bekr-i sıddîk "radıyallahü anh", yüksek sesle [ve acele] konuşmamak için, mübârek ağzında çakıl taşları tutardı. Âlemin gönüllerinin kıblesi hâce Muhammed Zübeyr "kaddesenallahü bi sırrihilakdes" de az konuşmak için ağızlarında şeker gibi bir şey tutarlardı. Çünki, insana âfetler en çok dilinden gelir. Belâlardan en çok susmakla sakınılır. Bundan sonra Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmînin bir beytini okudular:

Beyt:

Ey dil! Hem dermânsız yara açarsın,
Hem her an kendini iğri yaparsın.

Hazret-i Îşân feyzli meclislerinde şu şi'ri çok okurlardı.

Beyt:

Aşkınla eğer deli olmasam ne yapardım,
Mecnûn gibi sahrâya dönmesem, ne yapardım.

Sonra Mevlevî Nûr Muhammed Sâhibin bî'at etme isteğini arz etdim. Buyurdular ki: Bî'at üç kısmdır: Bir kimse Nakşîbendî, Kâdirî veyâ Çeştî ve dilediği diğer tarîkatlardaki büyükleri vesîle etmek için bî'at eder. İkincisi günâhlardan sakınmak için olur. Bu bî'at günâh işleyince bozulur. Bunu tâzelemek câizdir. Hattâ bir günâh meydâna gelince bî'atı yenilemek lâzımdır. Üçüncüsü, bâtın sülûkunu kazanmak için yapılan bî'atdır. Ya'nî tesavvuf yolunda ilerlemek için bî'at etmekdir. [**(Se'âdet-i Ebediyye)** kitâbının 766.cı sahîfesine bakınız!]

7 Cemâzil-evvel, Cumartesi günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Şeyh Yahyâ Münîrî "rahmetullahi aleyh" şöyle yazmışlar: Bir kimse hastalıklara ve belâya mübtelâ olsa, derdin şiddetinden âh! vâh! diye inlese, Allahü teâlâ meleklerine buyurur ki, onun derdini şiddetlendirin, artırın. Onun ağlaması bana hoş geliyor. Bundan sonra şu şi'ri okudular:

Kurbanımız tepinmekde,
Kâtilimiz sevinmekde.

Sonra yüzlerce tazarru' ve niyâzla şu düâyı okudular: "Allahümme innî es'elükel âfiyete, Allahümme innî es'elükel âfiyete, Allahümme innî es'elükel âfiyete fiddîni veddünyâ vel âhireti. Allahümme innî es'elüke devâmel âfiyeti."

Sonra huzûrda fasl [ayrılmak] ve vasl [birleşmek]dan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Büyüklerden ba'zısı faslı vasla takdîm etmişlerdir. Ba'zı ârifler ise vaslı fasla takdîm etmişlerdir. Ya'nî Hakka vuslat olunca, mâsivâdan da ayrılık olur. Yâhud da mâsivâdan ayrılık olunca, Hakka kavuşmak olur. Bu fakîr müellîf derim ki, her iki söz de doğrudur. Gönülde aşk-ı ilâhî ateşi yanınca, beden odunu da tutuşur. Aynı şeklde gönül aynası mâsivâ düşünceleri kirlerinden pâk ve sâf olursa, sevgilinin yanaklarının nûrları görünür. Şi'r:

Bir ayna ki, pasdan, kirden uzakdır,
Hem nûra, hem Hak sırrına tuzakdır.
Haydi, o pası aynadan temizle,
Bundan sonra o nûru geçir ele.

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Benim nezdimde vasl fasldan öncedir. Çünki, muhabbet-i ilâhî gelmedikce, dünyâ muhabbeti gitmez. Âriflerden ba'zısı her ikisi birlikde olur, demişlerdir. Ya'nî Hakka kavuşunca halkdan ayrılır. Aynı şekilde halka âid bağlardan sıyrılınca, Hakla berâber olur.

Müellife âid bir rubâi:

İki âlemin ihlâs ipini koparınca,
Muhabbet-i ilâhî yolunda karar kılar.
Râfet! burada önce ve dahâ sonra yokdur,
Ya'nî ayrılık varsa, elbette kavuşmak var.

Sonra nûr dolu meclisde Allahü teâlâyı talebde yok olmakdan söz açıldı. Hazret-i Îşân şu anlamda iki (urdûca) beyt okudular: "Aşk efsânesi derim, dinleyin arkadaşlar! Yâri kaybetdim, bulmak nerede, ben kayboldum." Fakîr müellîf derim ki, evet kendini kaybetmek, Onu bulmakdır.

Beyt:

Ben kendimden geçdim, sevgilim geldi,
Umulmadık ânda bak ne el verdi.

Benlik perdesi ebedî mâşûkun cemâline perdedir. Her kim ki bu perdeyi yırtarsa, Onun cemâlini görür.

Beyt:

Sevgilinin yüzüne çekilen örtü yokdur,
Sen benlik perdesini aradan kaldır Hâfız.

Hazret-i Îşân yine buyurdular ki: Benlik ilâhlıkdır, ya'nî benlikde Allahü teâlâya düşmanlık vardır. Benliğin kökünü kazımadıkca Allahü teâlâya kavuşamazsın. Benliğinden kurtulmadıkça Allahü teâlâya kavuşmakla mesrûr olamazsın. Bunun içindir ki:

Mısra':

Kendiyle olmak küfr, olmamak ise dindir

demişlerdir. Müellîf fakîrin hâtırına bu mevzû'da şöyle bir hikâye geldi. Şimdi onu manzûm olarak yazayım:

Mahâret sâhibi bir kimse varmış,
Bütün varlığı ile kimyâya dalmış.

Ona tutulup, her işi bırakmış,
Hayâlinden bir sâat çıkarmamış.

Zemânında bir ârif-i ba safâ,
Veliyyi Hudâ nâib-i Mustafâ.

Kalb hastalıklarına şifâ idi,
Her derde her kedere devâ idi.

Toprağa bir kere nazar etseydi,
Toprak hâlis iksir oluverirdi.

İkisi de aynı şehrde idi,
Bir gün mâhir adam Velîye geldi.

Dedi ben tâlibim Hakkın sırrına,
Başdan sona her şeyi öğret bana.

Onun gönlünde hep vardı o iksir,
Onunçün Velîden bulmadı te'sîr.

Ayna gibi gönlü olsa idi saf,
Te'sîr de çok olur kalmazdı bir laf.

Sevgilinin aksi görünür kalble,
Zâhir olur aksle toz olsa bile.

Çok zemân bu Velînin huzûrunda,
Hâzır bulundu o tâlib-i kimyâ.

Bir gün bin şevk ile huzûra geldi,
Arzû ve edeble şöyle arz etdi.

Ey bahr-ı zât-ı Hüdâya cevher,
Allah hakkı için bana cevâb ver.

Temennîler dolu gönlümü şâd et,
Sen beni kimyâ ilmine irşâd et.

Peki dedi ol Velî gel yanıma,
Kimyâ nüshâsını vereyim sana.

Şöyledir, şöyledir, şöyledir nüshâ,
Böyle yap bu târifeyi müheyyâ.

Ancak maymun şekli düşüncesini,
Kalbine getirme o zemân, emi?

Sonra dedi o zât, ey kutb-i zemân,
Senden feyz alırken cümle cihân.

Eğer nüshâ olacaksa âşikâr,
Maymunun zikrinde ne fâide var.

Bu sözdeki sırrı anlayamadı,
Çünkü Velî söylemişdi kapalı.

Bu düşünce kalbden olursa uzak,
Şübhesiz ki olur iksire tuzak.

Senin benliğindir maymundan murâd,
Onu yok etmekdir kimyâ; onu at.

Benliğinden geç ki, Hakka varasın,
Bu geçişle her sırra kavuşasın.

Sevgilinin yüzüne perde sensin,
Bırak benliğini Ona erersin.

Güzelliğini takın ve öyle bak,
Benlik hicâbını yırt, kenâra bırak.

Mâsivâullahdan pâk et kalbini,
Tâ ki, bulasın ârifler sırrını.

Ne zemâna kadar bakarsın hatda,
Hattan geç ma'nâyı bul bir noktada.

Çünkü hat noktalardan olur hâsıl,
Bunları örtmeye kalkarsın nasıl.

Sus artık ey Râfet, bu nükte yeter,
Açma sırrı, bilenler bunu örter.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" latîfe yaparlardı. Fekat o latîfede yalan bulunmazdı. Nitekim hadîs-i şerîfde şöyle gelmişdir. Yaşlı bir kadın Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimizin huzûruna gelerek, yaşlı kadınların Cennete girmeyeceklerini duydum, bu söz doğru mudur diye arz etdi. Resulullah "sallallahü aleyhi ve sellem" o yaşlı kadına latîfe ederek, **(Cennete genç kadınlar girecek, yaşlılar değil)** buyurdu. Bunun üzerine o yaşlı kadın üzgün bir hâlde evine gitmek için izn isteyince, Resûlullah efendimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" o kadına tekrâr, Allahü teâlâ yaşlı kadınlara gençlik ihsân etdikden sonra Cennete sokacakdır. Bunun için, Cennetde ihtiyâr bulunmayıp, herkes genç olacakdır, buyurdular.

Hazret-i Îşân yine buyurdular ki: Resûlullah efendimizin bu mîzâhını işitmeden önce, ben de mîzâh yapardım. Bir gün bana mîzâh yapmamam ilhâm olundu.

8 Cemâzil-evvel, Pazar günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân Mîr Kamerüddîn Semerkandîden yana dönüp buyurdular: İnsanın vaktini zâyi' etmemesi îcâb eder. Vaktleri zâyi' etmek derecelerin noksânlaşmasına sebeb olur.

Bundan sonra şöyle buyurdular: Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" teheccüd nemâzını onüç rek'at olarak uzun kırâ'et ile, kavme ve celseleri de uzatarak kılarlardı. Muhtelîf rivâyetlere göre teheccüd nemâzını ba'zen dokuz, ba'zen de beş rek'at kılardı [Bunun üç rek'ati salât-i vitr idi]. Sabâh nemâzından sonra, güneş şark tarafında, biraz yükselinceye ya'nî ikindi vaktinde garb tarafındaki yüksekliği gibi, yükselinceye kadar otururlardı. Sonra iki rek'at gündüzün şükrü nemâzı ve iki rek'at de istihâre nemâzı kılarlar ve şöyle düâ ederlerdi: İlâhî! Benim dînim ve dünyâm hakkında hayrlı olan işi nasîb eyle. Dînim ve dünyâm hakkında hayrlı olmayan işi nasîb eyleme. Hadîs-i şerîfde şöyle buyrulmuşdur: **(Kim sabâh**

nemâzını cemâ'at ile kılar ve sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allahü teâlâyı zikr eder, sonra iki rek'at nemâz kılarsa, ona tâm hac ve umre sevâbı vardır.) Resûlullah efendimizin istihâre düâsı şöyledir: **(Allahümme innî estehîrüke bi-ilmike ve estakdirüke bi-kudretike ve es'elüke min fadlik'el-azîm fe inneke takdirü ve lâ akdirü ve ta'lemü velâ a'lemü ve ente allâmül-guyûb. Allahümme in künte ta'lemü enne hâzel emre... hayrunlî fî dînî ve meâşî ve akîbet-i emrî ev âcili emrî ve âcilihî fakdirhulî ve yessirhulî sümme bâriklî fîhi ve in künte ta'lemü enne hâz'el emre... şerrun lî fî dînî ve meâşî ve akîbeti emrî ev âcil-i emrî ve âcilihî fasrifhu annî ve'srifnî anhu vakdirlî el hayrâ haysü kâne sümmerdınî bihî.)**

Sonra güneş şark tarafında öğle vaktinden garb tarafındaki kadar yükselince dört rek'at duhâ [kuşluk] nemâzı kılarlardı. Sonra zevâl vaktinde fey-i zevâl nemâzını uzûn kırâ'et ile kılarlardı. İkindiden evvel dört rek'at nemâz ve akşamdan sonra altı rek'at evvâbin nemâzı ve yatsıdan önce de dört rek'at nemâz kılarlardı. Yine buyurdular ki, hazret-i Mefhâr-i Zâhid Şeyh Muhammed Âbid "rahmetullahi teâlâ aleyh" teheccüd nemâzında altmış kerre Yâsîn-i şerîf sûresini okurlardı. Bundan sonra buyurdular ki, bin salavât okumalıdır. Mümkin olduğu kadar kelime-i temcîd [Lâ havle...] ve diğer me'sûr düâları ve istigfâr okumalıdır. Gece ve gündüzün geri kalan zemânlarında kalb ile zikr, dil ile tehlîl okumak ve murâkabeler yapmak îcâb eder. Kur'ân-ı kerîmden de bir cüz' okumalıdır.

9 Cemâzil-evvel, Pazartesi günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i İşân Mevlevî Şîr Muhammede: "Size, cezbeler, hangi latîfe ile hâsıl oluyor ve feyz hangi makâmda geliyor," diye sordu. Mevlevî Sâhib de, zât-ı âlinizin teveccühleriyle her latîfede cezbeler hâsıl oluyor. Feyz, önce nefs latîfesine geliyor. Sonra göğse müteveccih oluyor, muzmahil ve müstehlik yapıyor, dedi.

Bu sözlerden sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i mahbûb-i sübhânî Müceddid-i elf-i sânî "kaddesenallahü teâlâ bi sırrıhissâmî" buyurdular ki: Nefs mutma'inne olup, râzı ve merdî olunca, mu'amele sadra te'alluk eder [sâlikin işi göğüsle alâkalı olur] ve şerh-i sadr hâsıl olur. Îmân ile ilgili husûslarda delîle ihtiyâç kalmaz. Nazarî [düşünmekle anlaşılan] şeyler bedihî olup, i'tikâdî şeyler keşf ile bilinir.

Sonra buyurdular ki, sübhânallah! Nakşîbendî tarîkati, güzelliğine şaşılacak bir yoldur, çok kolay ve çok fâidelidir.

Bu sözlerden sonra feyzli huzûrlarında Nakşîbendî büyüklerinin nisbetinden söz açıldı "rıdvânullâhi aleyhim ecmaîn". Buyurdular ki: Hazret-i Hâce Abdülhâlık Goncdüvânîden "kaddesenallahü teâlâ bi esrârihissâmi" önce nisbet **ihsân** idi. Bu nisbetin parlaması, huzûr ve âgâhlık onlar vâsıtası ile ortaya çıkdı. Sonra Hâce Behâüddîn Nakşîbend "radıyallahü anh" yeni bir yol izhâr etdi. Oniki gün düâ edip: İlâhî! Bana mutlaka ka-

vuşduran bir yol ihsân et. Allahü teâlâ onun düâsını kabûl edip, kendisine dahâ kolay ve dahâ kavuşdurucu bir yol ihsân etdi.

Sohbete devâmla buyurdular ki: Bir gün Hâce Kutbüddîn Bahtiyâr Kâkînin nûrlu mezârı başında bulunuyordum. Ondan teveccüh ve yardım istedim. Allah için birşey ver, diye arz etdim. Bunun üzerine, geniş bir havuzun ağzına kadar su ile dolu olduğunu ve kenârından suyun taşmakda olduğunu kalb müşâhedesiyle gördüm. Bu sırada, "senin göğsün müceddidî nûrlarla bu havuz gibi doludur. Başka bir nûra yer yokdur," ma'nâsı kalbime ilkâ olundu.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Bir gün hazret-i Nizâmeddîn Evliyânın "kuddise sirruh" kabr-i şerîflerine gitdim: "Bana teveccüh buyurunuz" diye arz etdim. Kemâlât-ı Ahmediyyenin temâmı size hâsıl olmuşdur," buyurdular. Kendi nisbetinizi de ihsân ediniz diye arz etdim. Teveccüh buyurup, kendi nisbetlerinden de nasîblendirdiler. O nisbetin eserlerini o ânda kendimde buldum. Onun çehresinin benim çehrem sûretinde, benim çehremin de onun çehresi gibi olduğunu gördüm.

Beyt:

Ben sen oldum, sen ben oldun, ben ten oldum, sen cân oldun,
Artık kimse söyleyemez, ben başkayım, sen başkasın.

10 Cemâzil-evvel, Salı günü:

Feyzli sohbet meclislerinde hâzır idim. Hazret-i İşânın o sırada şiddetli kalb za'fiyeti sebebiyle oturmaya tâkâtı yokdu. Bir şahs: Efendim zât-ı âliniz çok zaîfsiniz. Sıhhâtinize kavuşmanız için ilâc alsaydınız, dedi. Hazret-i Îşân muhabbet-i ilâhînin ateşiyle coşarak, gayri ihtiyârî şu şi'ri okudular.

Gerçi gönlü gitmiş bir dermânsız ihtiyârın,
Gençleşirim, ne zemân yüzünü hâtırlarım.

Bu şi'ri okudukdan sonra ayağa kalkdılar. Sohbet halkasında bulunan dostlara teveccüh etdiler. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Seyr-i ilallah, mâsivâdan bütün alâkaları kesmek ve arzûları terk etmekdir. Alâkalar kesilince ve arzûlar kaybolunca seyr-i fillah başlar.

Buyurdular ki: Bir gün mürşidimiz, hidâyet sebebimiz, mazhâr-ı esrâr-ı rahmân Mevlânâ Mirzâ Cân-ı Cânân "aleyhi rahmetürrahmân" za'îflik sebebiyle teveccüh edemediler. Dostlar ise teveccüh için gelerek oturmuşlar ve bekliyorlardı. Gönüller kıblesi Hazret-i Mirzâ Sâhib şu şi'ri okudular.

Yâr ona son kez bakınca Hızır ölür gıbda etmekden,
Artık bir dahâ bakmaz yoluna devâm eder.

Bu beyti okudukdan sonra kuvvetle kalkıp, eshâbına teveccüh buyurdular.

Hazret-i İşân Mîr Kameruddîn Semerkandîye, sen müteveccih ol, ben de himmet edeyim. Âlem-i emrin beş latîfesi, nefs latîfesi ve anâsır-ı selâsenin hepsi sende bir olsunlar buyurdu. Bundan sonra Mevlevî Şîr Muhammed ve Mevlevî Muhammed Azîm, Makbûlünnebî Kübrevî Keşmirî ve Meyân Muhammed Câna: “Siz dört arkadaş bize müteveccih olunuz. Ben de size teveccüh edeyim. Sizin beş latîfeniz nefs latîfesi ile birleşsin. Arada bir mesâfe kalmasın,” buyurdular.

Müellîf der ki, latîfelerin bir olması, her latîfenin seyrinin temâm olmasından ibâretdir. Her bir latîfe bir sonrakine bitişikdir. Ya’nî kalb latîfesinin sonu ile rûh latîfesinin başlangıcı birleşmişdir. Diğerlerini de latîfelerin sırasına göre bu ikisine kıyâs ediniz. Bir latîfeyi temâmlayan sâlik, diğer latîfeye ayak basar ve o onda seyre başlar.

Makâmların sülûkü iki kısmdır: Birincisi, her makâmın sülûkünü temâmlamak olup, mürşidinin teveccühüyle bir latîfenin makâmının seyrini başından sonuna kadar kateder ve sonra diğer latîfenin seyriyle meşgûl olur. İkincisi, bir büyük tarafından atlatılma yoluyla makâmları sülûkdur. Bu ilerletme şöyledir: Mürşid, sona çabuk kavuşmasını istediği kimsenin ilk latîfesine teveccüh eder. Dahâ ilk latîfedeki seyri bitirmeden ikinci latîfenin nûrlarını ilkâ eder. Aynı şeklde ikinci latîfeyi geçmeden onun üçüncü latîfesine teveccüh buyurur. Diğer latîfelerde de aynısını yapar. Teveccühleriyle her makâma âid feyzler, nûrlar ve keyfiyyetlerden bir mikdâr sâlikin kalbine ilkâ eder. Sonunda atlatılarak makâmları geçen o sâlik, sanki her makâmı kısaca görmüş gibi olur. Dahâ sonra her makâmın tafsilâtı Allahü teâlânın inâyeti ile sâlike hâsıl olur. Hazret-i İşânın dört eshâbına birlikde latîfeleri bir olması için teveccüh buyurmalarından anlaşıldı ki, onlara önce atlama sûretiyle latîfeleri sülûk etdirmişler. Şimdi ise her latîfenin seyrinin temâmlanması için teveccüh buyurdular.

11 Cemâzil-evvel, Çarşamba günü:

Bu fakîr, genç-ihtiyâr herkesin sohbetine koşduğu o mübârek zâtın huzûrlarında idim. Buyurdular ki; Bir gün hazret-i Şâh Abdülazîz ve hazret-i Şâh Refîüddîn ile birlikde bir meclisde idik. Söz ilmin ibâdetden üstün olduğundan açıldı. Şâh Refîüddîn, hadîs-i şerîfde ilmin ibâdetden fazîletli olduğu bildirilmişdir. Bundan murâd, mes’elelerle alâkalı ilmdir dedi. Ben de, O ilmden murâd, Allahü teâlâyı tanımak ilmidir. Allahü teâlâyı bilmenin iki ma’nâsı vardır. Birincisi, Allahü teâlânın zâtında mustagrak olmak, ikincisi, hâdiseleri, hâkim-i mutlak olan Allahü teâlânın kazâsıyla veyâ herşeye gücü yeten Hakkın yaratmasıyla bilmekdir, dedim.

Bundan sonra hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “kaddesenallahü bi sirrıhissâmi” evlâdlarının fazîletinden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Mahbûb-ı Sübhânî müceddid-i elf-i sânî “radıyallahü anh”: “Benim nisbetim bütün evlâdlarıma sirâyet etmişdir. Hattâ kıyâmete kadar devâm eder. Fekat kiminde hâl-i hayâtında, kiminde de ölürken nasîb olur.

Hiçbiri bu nisbetden mahrûm kalmayacakdır," buyurmuşdur.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Gönlüm, mürşidimiz, sığınağımız Mevlânâ Mazher-i Rahmân hazret-i Cân-ı Cânânın "kaddesenallahü teâlâ bî sırrıhilakdes" dergâhının geniş olmasını istiyor. Benim, ehlim ve âilem yokdur ki, bu dergâhı onlar için genişletmek istiyeyim. Benim arzûm sırf Allah rızâsı içindir. Çünki, insanlar Allahü teâlâyı taleb için vatanlarından geliyorlar, doğru dürüst kalacak yer bulamıyorlar. Bu sebeble geniş yer istiyorum. Yine buyurdular ki: Benden sonra bu mekânda Meyân Ebû Sâid oturup, halka ve murâkabe, hadîs dersi ve tefsîr dersi ile meşgûl olurlar. Bunu da söyledikden sonra, Allahım, benden sonra durum ne olur, benim üsûlüm üzere mi kalır, yoksa başka bir hâl mi alır" dedi. Sözlerine devâmla şöyle buyurdular: Ba'zı kimseler Meyân Ebû Sâide bu kadar inâyet niçindir diyorlar. Hâlbuki onlar anlamıyorlar ki o, beşyüz müridini bırakıp benim yanıma geldi. Üstelik dahâ önce diğer şeyhlerden hilâfet hırkası almışdı. Mürşidi hayâtda iken onun verdiği hilâfeti ve icâzeti bırakarak bana bî'at etdi. Mürşidliği bırakıp, müridliğe tâlib oldu. Hâl böyle iken, o nasıl inâyet ve himmete kavuşmasın.

O gün meclisde Nakşîbendî büyüklerinin "rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma'în" ismlerinden de bahs edildi. Hazret-i Îşân buyurdu ki, hatimleri, Hatm-i hâcegân diye meşhûr olan Nakşîbendî büyükleri yedi zâtdır: Birincisi, hâce Abdülhâlık Goncdüvânî, ikincisi, hâce Ârif-i Rîvegerî, üçüncüsü, hâce Mahmûd-i İncirfagnevî, dördüncüsü, hâce Alî Râmîtenî, beşincisi, hâce Bâbâ Semmâsî, altıncısı, hâce Emîr Gilâl, yedincisi, Behâüddîn Nakşîbenddir "kaddesenallahü teâlâ bi esrârihim".

12 Cemâzil-evvel, Perşembe günü:

Yüksek huzûrlarında hâzır idim. Mîr Kamerüddîn Semerkandî hazret-i Îşâna, hazret-i Hasen ve hazret-i Hüseyn, Eshâb-ı kirâmdan mı, yoksa tâbi'înden midirler diye arz etdi. Buyurdu ki, Eshâbın küçüklerinden idiler. Hazret-i Hasen "radıyallahü teâlâ anh" şu hadîs-i şerîfi Peygamberimizden "aleyhissalevâtullahil melikil ekber" rivâyet etmişdir: **(Şübhelendiğin şeyi bırak. Şübhelenmediğin şeyi yap)**. Şâfi'î mezhebinde okunan kunût düâsını da Server-i kâinâtdan "aleyhi efdalüssalât ve ekmelüttehıyyât" hazret-i Hasen rivâyet etmişdir: O düâ şöyledir: **(Allahümmehdinî fîmen hedeyte ve âfinî fîmen âfeyte ve tevellenî fîmen tevelleyte ve bârik lî fîmâ a'tayte vekınî şerre mâ kadayte fe inneke takdî velâ yukdâ aleyke ve innehû lâ yezillu men vâleyte velâ yeizzü men âdeyte tebârekte rabbenâ ve teâleyte estegfiruke ve etûbü ileyke.)** İşte bu iki hadîs-i şerîf hazret-i Hasenden "radıyallahü teâlâ anh" rivâyet edilmişdir.

Sonra buyurdular ki, hazret-i Fâtıma tüz-zehrâdan "radıyallahü teâlâ anhâ" az hadîs rivâyeti gelmişdir. Sebebi, Peygamberden "aleyhi tahıyyâtül melikil ekber" sonra altı aydan fazla yaşamamış olmasıdır. Hakîkat

sırlarını ortaya çıkaran hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîkdan az hadîs rivâyet edilmesinin sebebi de budur. Çünki, Cenâb-ı Peygamberin "aleyhi salevâtullâhil melikil ekber" irtihâlinden sonra iki sene ve üç ay gibi az bir zemân yaşamışdır. Ebû Hüreyreden "radıyallahü teâlâ anh" ise çok hadîs-i şerîf rivâyeti gelmişdir. Sebebi onun ömrünün uzun olmasıdır. Ayrıca Resûllah "sallallahü aleyhi ve sellem" bir gün hazret-i Ebû Hüreyreye eteğini uzat, buyurdular. O da eteğini uzatdı. Resûlullah "efdalüssalevâti ve ekmeluttehıyyât" her iki mübârek elleriyle üç def'a nûr atdılar ve göğsüne sür buyurdular. Allahü teâlâ ona öyle bir hâfıza kuvveti ihsân etdi ki, hiç bir şeyi unutmadı. Nitekim, yedibinbeşyüz hadîs-i şerîfi Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" rivâyet etdi. Bu sırada, bundan Resûlullahın teveccüh ve himmet etdikleri anlaşılmaktadır, diye arz edildi. Hazret-i Îşân buyurdu ki, bundan o en büyük Peygamber "aleyhi salevâtullâhil-melikil ekber" hıfzı, ezberleme kuvvetini Ebû Hüreyrenin "radıyallahü teâlâ anh" sînesine yerleşdirdikleri anlaşılmakdadır. Resûlullahın "aleyhi minessalevâti etemmühâ ve ekmelühâ" himmet etmesi, diğer bir hadîsde gâyet açık ve meydândadır. Ubey bin Kâ'bın "radıyallahü anh" kalbine cehâlet hatarası [düşüncesi] gelmişdi. Hazret-i İmâm-ül enbiyâ "aleyhi salevâtullahil melikil a'lâ" himmetle mübârek elini onun kalbi üzerine koydular. O anda kalbinden hatara kalkdı. Temiz sînesinden o aslsız kuruntular kayboldu. Bunun üzerine şöyle dedi. Sanki, Allahü teâlâyı görüyorum. O seyyidi evlâd-ı Âdem "sallallahü aleyhi ve sellem" diğer bir eshâbından mâsivâ düşüncesini gidermek için, hazreti Mûsânın yed-i beydâsının gıpda etdiği mübârek ellerini, onun sînesinden göbeğine kadar çekdiler. O himmetin eseri öyle zuhûr etdi ki, o kimsenin hayâtı boyunca kalbine hiç mâsivâ düşüncesi gelip yerleşmedi.

Yine huzûrlarında hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin halîfelerinden olan şeyh Tâhir-i Lahôrîden bahs edildi. Hazret-i Îşân buyurdu ki, şeyh Tâhir-i Lahôrî büyük bir şân ve yüksek bir derece sâhibidir. Çoğu zemân kendisine, "Ey Tâhir, benim ayağım, Evliyânın başları üzerindedir de" diye ilhâm olunurdu. Hazret-i Îşân bunu söyledikden sonra şöyle anlatdılar:

Bir gün Müceddid-i elf-i sânî "kaddesenallahü teâlâ bi sırrıhissâmi" sohbet halkasında oturmuşlardı. Mükâşefe yoluyla Şeyh Tâhirin hâlleri Müceddid-i elf-i sânîye zâhir ve mâ'lûm oldu. Şöyle buyurdu: Bana mâ'lûm oldu ki bu halkada bulunanlardan bir şahs dalâlet halkasını boynuna takıp, hidâyet ve irşâd yolundan dönerek, kendini küfr sahrâsına atacak. Bundan Allahü teâlâya sığınırız. Ben onun alnında, o kâfirdir, diye yazılmış olduğunu görüyorum. Bunun üzerine kulluk halkasını ihlâsla kulağına takan, kölelik atını mürîdlik meydânına süren mürîdler, böyle bir hâle düşmekden, bu hâlin kötü akîbetinden ve îmânlarının gitmesinden korkdular ve şöyle arz etdiler: Her birimiz bu sözden korkmakdayız. Elem ve sıkıntı çekmekdeyiz. Lütf ederek, bizi, bu belirsizlik uçurumunun kenârından kurtarıp, emniyete ulaşdırınız. Bizden kimin hâli korkunç be-

lâ dalgalarına gark olacak? İrşâd buyurunuz, o bedbaht kimdir ve ismi nedir. Mâdem ki âkıbetini söylediniz, ismini de söyleyiniz. Bunun üzerine o Rahmânî sırların vâkıfı Müceddidi elf-i sânî “kaddesenallahü teâlâ bi sırrıhissâmi” buyurdular ki: “Şeyh Tâhir-i Lahôrîdir.” Orada bulunanlar böyle yüksek ve şerefli bir kimse, nasıl dalâlete sapar, nûrdan zulmete nasıl koşar diye şaşırdılar. Bir kaç gün sonra Müceddid-i elf-i sânînin buyurduğu gibi oldu. Şeyh Tâhir islâmın temizliğini bırakıp, küfrün pisliğine düşdü. Boynuna irtidât zünnârını takdı. Üstelik, hazret-i Müceddidin oğullarından ikisinin hocasıydı. Bu iki oğlu babalarına, Şeyh Tâhirin yeniden müslimân olmakla şereflenmesi için teveccühde bulunmasını istediler. Hazret-i İmâm-ı Rabbânî teveccühde bulundu ve onun hakkında Levh-il mahfûzda o kâfirdir diye yazılı olduğu anlaşıldı. Tekrâr Allahü teâlâya tam bir tazarrûda bulundu ve şöyle düâ etdi: İlâhî! Hazret-i Gavsussekaleyn “radıyallahü anh”: Hiç kimse kazâ-i mübhemi değişdiremez, fekat ben değişdiririm, demiş ve yine, yiğit kaderle münâzaa edendir, ona muvafakât eden değildir, buyurmuşdur. Dostlarından birine bu mertebeyi ihsân etdin. Ben de ümmîd ederim ki, benim vâsıtamla bu belâ kalkar. Allahü teâlâ onun düâsını kabûl buyurdu. Şeyh Tâhir yeniden müslimân olmakla şereflendi. Hattâ vilâyet-i hassâ ile de şereflendi ve kendisine dahâ yakın kılmakla onu mümtâz eyledi.

Bunları anlatdıkdan sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Takdîr üç kısmdır: Biri, takdîr-i muallakdır ki, Allahü teâlâ bu kısm takdîri düâya veyâ devâya bağlı kılmışdır. İkinci kısm, takdîr-i mübremdir. Bu, hiç bir kimseye bağlı değildir. Ne yazılmışsa aynen vukû bulur. Üçüncü kısm, ilm-i ilâhîde olan takdîrdir. Bu kısm takdîr levh-il mahfûzda muallak veyâ mübrem olarak yazılmamışdır. Bunu Allahü teâlânın çok sevdiği husûsî kullarına, sevdiklerine arz etmek câizdir. “Yiğit kaderle münâzaa edendir, ona muvafakât eden değildir” sözü kaderin bu kısmı için söylenmişdir.

Yine buyurdular ki: Bir gün mürşidimin nûrlu kabrinin yanında oturmuşdum. Yüksek Çeştî nisbeti tarafına müteveccih oldum. Gördüm ki, hazret-i İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî “kaddesenallahü teâlâ bi esrârihissâmi” teşrîf etdiler ve buyurdular ki, böyle olmaz. Hazret-i hâce Bâki billâhdan “radıyallahü teâlâ anh” gelen nisbete teveccüh etmek ve onunla meşgûl olmak lâzımdır.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Mirzâ Sâhib kıble “radıyallahü teâlâ anh” buyurdular ki, hazret-i Gavs-ül a’zam “radıyallahü teâlâ anh” dört mürşidden bî’at almışdır. Bunlardan üçünü biliyorum. Biri, kendi yüksek babası hazret-i Ebû Sâlih “radıyallahü anh”, ikincisi, Şeyh Ebû Sâid Mahzûmî “kuddîse sirruh”, üçüncüsü, Hammâd-ı Debbâsdır “rahmetullahi aleyh”. Hazret-i Hammâd ağaç kap yapardı. Onun yapdığı kabın üzerine hiçbir zemân sinek konmazdı. Bu onun hârikalarından, kerâmetlerindendi. Bir gün ona bir şahs gelip, ticâret için yolculuğa çıkmak üzere izn istedi. O şahsa, bu yolculukda malının ve cânının zarara uğrayacağı gö-

rünüyor. Gitmeyin, buyurdu. O şahs dahâ sonra Gavs-ı a'zamın huzûruna gidip, sefer için izin istedi ve o da izn verdi. Bunun üzerine yola çıkdı. Dönüşü sırasında rü'yâsında, dört bir tarafdan yol kesenlerin hücûmuna uğradı. Yanında bulunan malları ve paraları aldılar. Kendisini de kılıç ve okla yaraladılar. Uykudan uyanınca, malının ve cânının selâmetde olduğunu gördü. Yolculuğunu temâmlayıp sağ sâlim evine döndü. Sonra, hazret-i Hammâdın huzûruna gitdi. Hazret-i Hammâd ona dedi ki, hazret-i Abdülkâdir-i Geylânî düâ ile kazâyı çevirdi. Uyanıklık hâlinden rü'yâ hâline döndürdüler.

Yine buyurdular ki: Bir gün hazret-i Gavs-ül a'zam "radıyallahü teâlâ anh" hazret-i Hammâdın nûrlu kabrini ziyâret ediyordu. Birden mübârek çehresinin rengi değişdi ve düâ için ellerini kaldırdı. Allahü teâlâya tazarru' etdi. Bir müddet sonra yüzünün rengi önceki hâline döndü. Ayağa kalkıp, hazret-i Hammâdın rûhuna fâtiha okudu. Bir kimse bu durumu açıklamasını istedi. Hazret-i Gavs-ül a'zam buyurdu ki, hazret-i Hammâd "radıyallahü teâlâ anh" soğuk bir günde beni bir havuza atmışdı. Bütün bedenim o soğuk sudan çok üşümüşdü. Elimde bir kitâb vardı. Islanmaması için elimi yukarı kaldırmışdım. Sudan çıkınca hazret-i Hammâd, senin temkînini gördüm ve bu yüzden seni imtihân için suya itdim, demişdi. Hazret-i Hammâd bana buyurdu ki: Seni suya atdığım elim kurudu. Düâ ediniz de, elim eski hâline gelsin. Ben de düâ etdim. Beş yüz Evliyâ da düâ için el açdılar. Elhamdülillah, kabûl oldu ve hazretin eli iyileşip eski hâline döndü. Bu hayrete şâyân hâdiseyi duyanlardan ba'zıları inkâr etdi. Hazret-i Gavs-ül a'zamı inkâr edenler, aleyhinde konuşarak kendi mürşidi üzerinde tasarrûf icrâ ediyor deyip, ona dil uzatdılar. Gavs-ül a'zam "radıyallahü anh" bu duruma muttalî oldu. Hammâd-ı Debbâs "rahmetullahi aleyh" kırk günlük mesâfeden bunu size kendisi bildirecek buyurdu. Âniden hazret-i Hammâdın halîfelerinden biri uzun ve uzak yoldan gelip, dedi ki: Bana Pîrim buyurmuşdu ki, "Abdülkâdir her ne söylerse yerindedir, doğrudur." Hazret-i Îşân bunları anlatdıkdan sonra, eshâbına teveccüh buyurup, murâkabe halkasıyla meşgûl oldular. Sonra halkada se'âdetli ve bahtiyâr meyân Ahmed Sâidin tarafına feyzli nazârlarıyla bakarak, yukarıya teveccüh ediniz, buyurdu. Bunun üzerine ihvân sahîb: "Zât-ı âliniz teveccüh buyursanız da beş latîfem birleşsin" diye arz etdi. Bunlar bir olur, lâkin bir kimse bununla müceddidî olmaz. Müceddidî kemâlât nisbeti hâsıl olunca olunur, buyurdu.

13 Cemâzil-evvel, Cum'a günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdu ki, cezbe Allah ism-i şerîfinin zikrinden meydâna gelir. Sülûk yolunun açılması nefy ve isbât [Lâ ilâhe illallah zikri] iledir. Ya'nî, zikr olunanla olarak, kalble Allah Allah söylemek, cezbenin hâsıl olmasına yardımcıdır. Lâ ilâhe illallah kelimesi sülûk yolunu açar.

Yine buyurdular ki, Müceddid-i elf-i sânîden "kaddesenallahü teâlâ bi

sırrihissâmi” evvel vukûf-i kalbî ve nigâhdâşt-ı havâtır vardı. İsm-i zâtı şimdiki gibi zikr etme usûlü yokdu. Nitekim hazret-i pîrim ve mürşidim de Allah ism-i şerîfinin zikrini bana telkîn etmediler. Vukûf-i kalbî ve nigâhdaşt ile iktifâ etdiler. Fekat, hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü anh” **(Mektûbât-ı şerîfe)**sinden ism-i zâtın telkîn buyurulduğu anlaşıldığından, ben de bunu usûl edindim. Cezbenin çok olmasında sâlik için fâide vardır.

Hazret-i Îşân yine buyurdular ki: Çocuklara harfler öğretilmeye başlandığında: Elif üstün (e), elif esre (i), elif ötre (ü) de, denir. Bunun ma’nâsı şudur ki, yukarı çık aşağı in, Allahü teâlânın huzûrunda aşağı ol (kendini değersiz tut). Hülâsâ yukarı gel. En’aniyetinden geç. Çünki, Allahü teâlânın huzûrunda eneniyet yokdur. Fenâ makâmına ermedikçe, o yüksek dergâha yol bulamazsın. Mısra’:

Var isen yoksun, yok isen varsın.

14 Cemâzil-evvel, Cumartesi günü:

Bu zevallı huzûrlarında hâzır idim. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Büyüklerden birini hazret-i Hızır “alâ nebiyyinâ ve aleyhissalâtü vesselâm” nemâz için uykudan uyandırdı. O büyük benim nemâzımdan sana ne gibi fâide var, dedi. Hazret-i Hızır, kalkınız bana düâ ediniz, dedi. O zât, siz bana düâ ediniz, dedi. Sonra bir o, bir hazret-i Hızır, siz bana düâ ediniz dedi. O büyük zât hazret-i Hızıra Allahü teâlâ kendinden nasîbini bol eylesin diyerek düâ etdi.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Evliyânın kemâli huzûr ve âgâhîlik ve bî hâtıragîlikdir. Nitekim işin sonu da, başı da intizârdır, demişlerdir. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî “kaddesenallahü bi sırrihissâmi”, kemâl; intizârın da kalmamasıdır, buyurmuşdur. Nitekim intizârın yok olması ilm-i huzûrîde olur. Kurbun kemâlinde intizâr kalmaz. Meselâ bir şahs elini gözlerinin önüne getirip, yüzünün karşısına tutsa bu intizâr (bekleme)dir. Elini göz bebeğinin üzerine koyunca bekleme ve müşâhede kalmaz, buyurmuşdur.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Herkesin kendini bilmesi vardır. Lâkin bu bilmek ilm değildir. Yine buyurdu ki: Hazret-i şeyh Âdem Bennûrî “radıyallahü teâlâ anh” pîri ve mürşidi Müceddîd-i elf-i sânînin “kaddesenallahü teâlâ bî sırrihissâmî” hâllerini anlatırken şöyle yazmışdır: Târikat büyüklerinin teveccühünden sâlikin kalbinde bir teveccüh hâsıl olur. Benim mürşidimin teveccühünden ise kalbden teveccüh yok oluyor. Aradaki farkı bundan anlayınız. Hazret-i Îşân bu mevzû’da buyurdu ki, hadîs-i şerîfde **(Kânellahu fî amâi)** buyruldu. Bu büyük ni’met ve devlet kemâlâtda ele geçer.

15 Cemâzil-evvel, Pazar günü:

Feyzler hazînesinin huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdu ki, âyet-

i kerîmede buyuruldu ki: **(Kim Resûlullaha itâ'at ederse, Allaha itâ'at etmiş olur.)** [Nisâ sûresi 80]. Vahdet-i vücûda kâil olan tarîkat büyüklerinden bir kısmı, bu âyet-i kerîmeyi kendilerine delîl olarak almışlardır. Peygamberimizi "salevâtullahil melîkil ekber" Allahü teâlânın zâtının aynısı bilmişler ve vahdet-i vücûda kâil olmuşlardır. Bize göre bu âyet-i kerîmeden bu meşreb, ya'nî vahdet-i vücûd anlaşılmıyor. Zîra hazret-i Risâlet penâh emrlerden ve nehylerden her ne buyurmuşlarsa, hepsini Hak sübhânehüdan getirmişdir. O hâlde Resûlullaha itâ'at Allahü teâlâya itâ'atdir.

Resûlullaha "sallallahü aleyhi ve sellem" nâzil olan ahkâm iki kısmdır: Bir kısmı **(vahyi celî)** ile nâzil olanlardır. Bunlar Allahü teâlânın kelâmının âyetleridir. Bir kısmı da vahy-i hafî olup, Resûlullahın mübârek kalbine nâzil olanlardır. Bunlara **(hadîs-i kudsî)** denir. O hâlde O, ya'nî Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" ne buyurmuşsa, Allahü teâlânın buyurduğudur.

Aynı yerde şöyle nakletdiler. Bir gün Ebû Sâid Ebül Hayrın "kuddîse sirrûh" meclisinde, şehrin ileri gelenlerinden bir topluluk bulunuyordu. O topluluk içinde evlâd-ı Resûlden "sallallahü aleyhi ve sellem" bir seyyid de teşrîf etmişdi. O sırada hâller sâhibi bir meczûb geldi. Hazret-i Şeyh o meczûbu seyyidden dahâ ileri bir yere oturtdu. Bu muâmele seyyidin hoşuna gitmedi. Şeyh o seyyide şöyle buyurdu: Size hürmet Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" dolayıdır. Bu meczûba hürmet ise Allahü teâlâ içindir. Bu sebeble o meczûbu senden önce tutdum. Hazret-i Îşân buyurdular ki, bu nakl bize hoş gelmiyor. O meczûb elde etdiği kemâlin temâmını Allahü teâlânın Habîbinin "sallallahü aleyhi ve sellem" sadakası olarak elde etmişdir. O vâsıta olmadan hiç kimse Allahü teâlâya yol bulamaz.

Kurtulamazsın ey Sâdi Hoca,
Muhammed aleyhisselâma uymadıkca!

Bu sohbetleri sırasında buyurdular ki: Pîrimiz hazret-i Müceddid-i elf-i sânî "radıyallahü anh" buyurdular ki: Nemâzda kıyâmda iken secde edilecek yere bakmak sünnetdir. Bu amel, sünnete uygun olmayan birçok erbeîniyâtdan, ya'nî kırk gün çile çekmekden dahâ iyi ve dahâ fâidelidir.

Yine buyurdular ki, Hâcegân büyüklerinin yolu her ne kadar sünnete ittibâ ise de, amele çok dikkat etmek, hazret-i Şâh-ı Nakşîbendden "radıyallahü anh" başlamışdır. Hazret-i Müceddid "radıyallahü anh" bu sünnete ittibâ yolunu yaymış ve revâçda tutmuşdur.

16 Cemâzil-evvel, Pazartesi günü:

Feyz hazînesinin huzûrlarında bulunuyordum. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Öncekilerin nezdinde fenâ şuursuzlukdan ibâretdir. Fenâ-ül fe-

nâ ise şuursuzluğu bilmemekden ibâretdir. Ya'nî kalbde mâsivâdan şuursuzluk hâlî olunca fenâ hâsıl olur. Şuursuzluğu bilme hâli kalmayınca, fenâ-ül fenâ hâsıl olur. Nitekim Mevlânâ Câmî "rahmetullahi aleyh" de böyle buyurmuşlardır. Bu makâma gelen sâlike tarîkat icâzeti vermeyi uygun görmüşlerdir.

Bundan sonra tatlı istediler ve Mevlevî Şîr Muhammed Sâhibe tarîkat icâzeti verdiler. Hırka ve kendi mübârek külâhını giydirdiler. Tarîka-i aliyye-i Nakşîbendiyye [Yüksek Nakşîbendî yolunun] büyüklerinin rûhlarına Fâtiha okuyup pîrandan istimdâtda bulundular ve Mevlevî Şîr Muhammed Sâhibe çok düâ etdiler.

Yine o sırada hazret-i Îşân buyurdu ki: Bu Müceddîdî tarîkatında icâzet vermekde en aşağı mertebe, kalbin tasfiyesinden sonradır. Kalbde huzûr, âgâhlık ve bî hâtaragî hâsıl olunca, tarîkât telkînine icâzete elverişli hâle gelir. Nefs latîfesinin tezkiyesinden sonra icâzet için orta derecedir. Nitekim ben sâliklerin ekserîsine nefs tezkiyesinden sonra icâzet veriyorum. Ondan sonra sâlik kemâlât nisbeti elde edince hilâfete elverişli olur. O hâlde icâzet derecesinin ilki kalbdir. İkincisi nefs ve üçüncüsü kemâlât nisbetinin hâsıl olmasıdır. Ba'zen, ba'zı kâmiller nâkıs kimselere de tarîkat icâzeti verirler. Nitekim Hâce-i Hâcegân hâce Behâeddîn Nakşîbend "radıyallahü anh ve erdahû anna", Mevlânâ Ya'kûb-i Çerhîye tarîkat icâzeti vermişlerdi ve buyurmuşlardı ki, benden sana ne ulaşdı ise, sen de insanlara ulaşdır. Dahâ sonra hazret-i Hâce vefât edince, Mevlânâ Ya'kûb-i Çerhî, hazret-i Alâ'üddîn-i Attârın huzûrunda nihâyete ulaşdı.

Yine hazret-i Îşân buyurdu ki; Bu gün gaybdan bir kimse bana, Müceddid-i elf-i sânîye hemen niyâz ve tazarru' yap, dedi. Sonra tatlı istediler ve düâ etdiler.

17 Cemâzil-evvel, Salı günü:

Bu âciz, avâmın ve havassın gönüllerinin kıblesinin yüksek huzûrlarında idim. Kalbim ve rûhum ona fedâ olsun. Buyurdular ki: Hazret-i Gavs-ül a'zam mahbûbi Sübhânî şeyh Abdülkâdîr-i Geylânî "radıyallahü teâlâ anh" küçük yaşda iken Bağdâdda bir kâmil ârif vardı. Zemânın gavsı idi. Ba'zen insanların gözünden kaybolur, ba'zen de görünürdü. Hazret-i Gavs-ül a'zam Allah için o büyük zâtı ziyârete gitdi. Yolda bir kişiye rastladı. O şahs nereye gidiyorsunuz diye sordu. O büyük zâtı ziyârete gitdiğini söyledi. Bunun üzerine o kişi, ben de oraya gidiyorum, onun kemâlini deneyeceğim, dedi. Sonra İbn-i Sakka adında bir kişi dahâ onlara katıldı. Ben de o zâtın yanına gidiyorum. Ona bir mes'ele soracağım ki, cevâb veremeyecek dedi. Gavs-ı a'zam o iki kişiyle berâber o büyük zâtın huzûruna vardılar. O zât, Gavs-ı a'zamın yanında gelen iki kişiye siz beni imtihân için gelmişsiniz. Sizin sorularınız şu, cevâbı da şöyledir diyerek, her ikisinin de sorularını ayrı ayrı cevâblandırdı. Birisine sen dünyâ-

ya gark ol dedi. Buyurduğu gibi oldu. Diğerine de sen îmânını kaybedersin, dedi. Nitekim o kişi bir hıristiyan kralının kızıyla evlenip, hıristiyan oldu. Öleceği zemân ona dediler ki, sen âlim ve hâfız idin. Kur'ândan hâtırında birşey var mı? Şöyle cevâb verdi: Hepsini unutdum, hepsi kalbimden gitdi. Ancak bir âyet-i kerîme hâtırlıyorum, o da şudur: **(Kâfirler azâbı gördükleri zemân çok kerre: keşke müslimân olsaydık diye temennî edecekler.)** [Hicr sûresi: 2. âyet-i kerîmesi meâli].

O büyük zât, hazret-i Gavs-ül a'zama buyurdu ki: Sen buraya Allah için geldin. Senin merteben çok yüksek olacak. Görüyorum ki, sen bir minberde durup şöyle diyeceksin. "İki ayağım bütün Evliyânın boyunları üzerindedir." [Bağdâddaki o büyük zât, silsile-i aliyyenin büyüklerinden Yûsüf-i Hemedânî hazretleridir. Abdülkâdir-i Geylânînin yanındaki diğer zât, Ebû Sa'îd-i Abdüllahdır. Diğeri İbni Sakka olup, İstanbula sefir olarak gitdi. Orada hıristiyan oldu. **(Se'âdet-i Ebediyye)** kitâbının 1193.cü sahîfesine bakınız!]

Yine hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Hammâd-ı Debbâs da Gavs-ül a'zam "radıyallahü anh" için böyle müjdeler vermiş idiler. Devâmla buyurdular ki, hazret-i Gavs-ül a'zam süt emdiği sırada Ramezân ayında oruc tutardı (süt emmezdi).

Sonra iki kişi bî'at için huzûra geldiler. Hazret-i Îşân birine Kâdirî, diğerine de Nakşîbendî yolundan vazîfe verdi. Ve buyurdu ki, benim ecdâdımın çoğu yüksek Kâdirî yolundaydılar. Ben de pîrim ve mürşîdimden bu silsile üzerine vazîfe aldım. Lâkin Nakşîbendî yolundan sülûk yapmamışım. Bu yüksek müceddidî yolunda, ister Kâdirî, ister Nakşîbendî, ister Çeştî, ister Sühreverdîde olsun, ona Nakşîbendiyye yolunun zikr ve murâkabesini telkîn ederler. Çünki, bu büyüklerin, ya'nî müceddidîlerin ameli, Nakşîbendî tarîkati üzeredir. Yine buyurdular ki: Esrâr-ı ilâhînin dört nehri bu müceddidî yolunda akmakdadır. Bu nehrlerden ikisi Nakşîbendiyye, biri Kâdiriyye, yarımı Çeştiyye ve yarımı da Sühreverdiyye yoludur.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Hazret-i hâce Behâeddîn Nakşîbend ve hazret-i Gavs-ül a'zam Muhyiddîn Abdülkâdir-i Geylânî ve hazret-i hâce Mu'înüddîn Çeştî ve hazret-i şeyh Şihâbüddîn Sühreverdî "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" hazretlerinden her biri, esrâr-ı ilâhînin kaynağı ve nâmütenâhî sırların mazhârıdırlar. Birini diğerinden üstün tutmak uygun olmaz. Birinin kemâlini diğerinin kemâlinin üstünde bilmek güzel olmaz. Bu büyükler çeşidli renklerdeki aynalar gibidirler. Meselâ dört ayna vardır, biri kırmızı, ikincisi yeşil, üçüncüsü sarı, dördüncüsü beyâzdır. Herbirinde güneş parlamakdadır. Aynı güneşin parıltıları ve nûrları ortaya çıkar. O hâlde güneşin parıltılarını aks etdirmekde hepsi birbirine müsâvîdir. Her ne kadar renkleri değişik ise de, güneşden almakda aynıdırlar.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki, insanlar dört kısmdır: Birincisi, nâmerdlerdir. Bunlar dünyâya tâlibdirler. İkincisi, merd olanlar, yiğitlerdir.

Bunlar dünyâ ve âhirete tâlibdirler. Üçüncüsü, merdlerdir. Fekat bunlar âhıreti ve Allahü teâlâya kavuşmayı isterler. Dördüncüsü, civânmerdlerdir. Bunlar sâdece Allahü teâlânın cemâlini isterler. Bunların dünyâ ve âhıretle bir işleri yokdur. Nitekim büyüklerden biri buyurmuşdur:

Şi'r:

İki cihânda Hakdan başka işimiz yokdur,
Ve hazret-i Cebbârdan başka yârımız yokdur.
Baş açık yalın ayak Hüdâ âşıklarıyız,
Ne cübbe, ne sarığa ihtiyâcımız yokdur.

Yine buyurdu ki: Bir gün müşâhade hâlinde gördüm ki, hazret-i Hâce Behâeddîn-i Nakşîbend "radıyallahü teâlâ anh" bir yerde oturuyorlardı. Hazret-i Gavs-ül a'zam "radıyallahü teâlâ anh" da oraya doğru teşrîf etdiler. Behâeddîn-i Buhârî hazretlerinin huzûruna gitmek istedim. Hazret-i Gavs-ül a'zamı görünce, edebimden olduğum yerde kaldım. Hâcenin yanına gitmeyi münâsib görmedim. Hazret-i Gavs-üs sekaleyn "radıyallahü teâlâ anh" beni görüp, pekçok iltifât ederek, niçin sıkılıyorsun. Hâcenin huzûruna gidiniz, buyurdu. Bundan çok memnûn oldum ve Behâeddîn-i Buhârî hazretlerinin hûzuruna gitdim.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Bu şerefli Nakşîbendî yolunda mahrûmluk yokdur. Her kim ezelde bedbaht ise, bu yola dâhil olamaz. Her kim ki, bu yola girer, bu yoldan mahrûm olarak gitmeyecekdir.

18 Cemâzil-evvel, Çarşamba günü:

Bendeleri, yüksek huzûrlarında hâzır idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Sâlike zâhir olan birinci dâire, imkân dâiresidir. Bu dâirede ehâdiyyet murâkabesi yapılır. İkinci dâire, kalb vilâyeti dâiresidir. Ona vilâyet-i sugrâ denir. Bu dâirede mâiyyet murâkabesi yapılır. Üçüncü dâire, vilâyet-i kübrâ dâiresidir. Bu dâire, üç dâireyi ve bir kavsi [yayı] içine alır. Vilâyet-i kübrânın bu birinci dâiresinde akrabiyyet murâkabesi yapılır. Burada âlem-i emrin latîfeleriyle birlikde nefse feyz gelir. Ondaki ikibuçuk dâirede muhabbet murâkabesi yapılır. Burada sâdece nefs latîfesine feyz gelir.

Yine buyurdular ki: Ulemâ nezdinde Allahü teâlânın zâtının bütün âlemle olan maiyyeti, ya'nî berâberliği ilm iledir. Sôfîyye nezdinde ise maiyyeti zâtidir. Sôfîyye buna şu misâli vermişlerdir. Gökyüzüne doğru giden kasırga [hortum] toprakdır. O kasırgayı ise, rüzgâr yapmakdadır. Toprağın her zerresi ile rüzgârın maiyyet-i zâtîsi [aslî berâberliği] vardır. Rüzgârsız onun bu hareketi mümkin değildir. Rüzgâr, görülmeyen bir varlıkdır. Toprak [toz] ise görünen bir yokdur [madûmdur]. Çünki rüzgâr zâhiren görünmüyor, fekat aslında iş yapıcıdır, fâil mevkı'indedir. Toprak zâhirde görünüyor, bâtınen ise hareketsiz ve bir şey değildir. Bu misâlde olduğu gibi, rûh da bedeni ayakda tutan ve görünmeyen bir varlıkdır. Beden ise görünen bir yokdur. Bedenin her zerresi rûhun hareketiyle ha-

reket eder. Yoksa beden aslâ iş yapamaz. Rûhun bedenin her zerresiyle maiyyeti, berâberliği vardır. Bunun gibi Vâcib-ül vücûd olan Allahü teâlâ, bütün mahlûkları varlıkda tutmakdadır. O hareket etdirmeden varlıkların hiçbir zerresinin hareket etmesi mümkin değildir. Bütün âlemi varlıkda tutan Odur. O hâlde maiyyet-i zâtî, ya'nî zâtî berâberliği vardır. Bütün işlerin hakîkatini Allahü teâlâ bilir.

19 Cemâzil-evvel, Perşembe günü:

Fakîr, iksîr gibi feyzli huzûrlarında idim. Buyurdular ki: Bir kimsenin şeyhliğe ve irşâd makâmına oturmaya lâyık olabilmesi için, zarûrî mes'eleleri bilmesi, sôfîyyenin on makâm dediği, tevekkül, kanâat, zühd, sabr ve diğerlerine kavuşmuş olması, dünyâ ehlinin sohbetinden sakınması, meşâyıh-ı kirâmın sohbetinden feyz almış olması, keşf veyâ idrâk sâhibi olması, mâsivâ düşüncelerinden pâk olması, zâhirinin şerî'at ile, bâtınının tarîkat ile süslenmiş olması lâzımdır. Sonra buyurdu: "Kendi hâllerimizden ne izhâr edelim ki, Irâkînin sözüne uygundur."

Toprağa secde etdim toprakdan bir ses geldi,
Riyâkâr secdenle, sen beni mahv etdin dedi.
Kâ'beyi tavâf için gitdim yol vermediler,
Sen dışarda ne yapdın ki giriyorsun, dedi.

20 Cemâzil-evvel, Cum'a günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Keşfin doğru olmak ihtimâli de yanlış olmak ihtimâli de vardır. Vicdânda [bulmakda, tadmakda] ise hatâ ihtimâli yokdur. Meselâ, bir şahs uzakdan gördüğü bir hayvânı aslan zan eder. Hâlbuki o başka bir hayvân olabilir. Yâhud da su diye gördüğü şey serâb olabilir. İşte keşf sâhiblerinin hâli böyledir. Vicdân ise görünmeyen, fekat sıcaklığı ve soğukluğu hissedilen havayı idrâk etmek gibidir. Bu idrâkde hatâ ihtimâli yokdur. Bunun üzerine hazret-i İşân buyurdular ki: Bana sahîh vicdân ihsân etdiler. Onunla yakından, uzakdan, önden, arkadan, ölülerden ve dirilerden, nûr ve nisbetlerin idrâki hâsıl oluyor.

Sonra bu fakîre hitâb edip, sen, **(Fıkarât-ı Hâce Ahrâr)** ve **(Reşehât)** ve benzeri Nakşîbendî büyüklerinin "rahmetullahi teâlâ aleyh" kitâblarını mütalâa etdin mi, buyurdular. Susup durdum. Bunun üzerine buyurdular ki: Bu silsilenin büyükleri, kitâblarında, işte bu huzûr ve cem'iyyete talebeleri teşvîk etmişlerdir. Harâret, zevk ve şevke o kadar i'tibâr etmemişlerdir.

21 Cemâzil-evvel, Cumartesi günü:

Bu fakîr feyz hazînesi olan huzûrlarında hâzır idim. Arkadaşlardan biri hazret-i Îşâna arz edip dedi ki, rü'yâda bana sordunuz ki, sen Kur'ân-ı kerîm okuyunca dıvârlar yıkılıyor mu, yoksa ayakda mı duruyor? Ben de, Kur'ân-ı kerîm okurken feyz ve bereket iniyor. Lâkin dıvârlar yıkılmıyor.

Bizim önceki büyüklerimizin hiçbirisinden dıvârların yıkılması nakl edilmemişdir, dedim. Hazret-i Îşân buyurdu ki: **(İşte âhıret yurdu! Biz onu yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu arzûlamayan kimselere veririz...)** [Kasâs sûresi: 83] âyet-i kerîmesinden bu ma'nâ anlaşılıyor. Bu rü'yânın ta'bîrinde şu açıklamayı yapdılar: Dıvârlardan murâd sâlikin varlığıdır. Ya'nî sâlik, Allahü teâlânın kelâmını okurken, kendi varlığından ve en'aniyyetinden temâmen boş olması, kendi beşeriyyet dıvârını ve en'âniyyetini kökünden sökmesi lâzımdır. Buna göre âyet-i kerîmenin ma'nâsı şöyle te'vîl edilir. Âhıretde bana kâmil bir yakınlığı [ya'nî Allahü teâlâya yakınlığı], yeryüzünde beşeriyyet ve en'âniyyet kibrinden uzak duran fesâdı, kötü sıfatları ve huyları tercîh etmeyen kimselere ihsân ederim.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Dergâhda bulunan sôfilerin ne kadar vukûf-i kalbî yapdığını, ma'nâsını düşünerek dil ile ne kadar kelime-i tehlîl söylediklerini, Allah mübârek ismini kalb ile ve dil ile ne kadar söylemeye devâm etdiklerini, ne kadar salât, istigfâr ve Kur'ân-ı kerîm okumayı günlük vazîfe etdiklerini, gece ve gündüzü neler yaparak geçirdiklerini, vaktlerini ne sûretle değerlendirdiklerini bildiriniz. Bu işlerle ve bu zikrlerle meşgûl olanları dergâhda tutunuz. Yapmıyanları dergâhdan çıkarınız. Çünki, böyle kimseler fukâra ile [dervîşler ile] birlikde bulunmaya ve Evliyânın himmetine lâyık değildir.

Rafet, kim ki gece ve gündüzünü,
Zikr ile süslemez dil ve özünü.
Onunla oturmak kalbe zulmetdir,
Sohbetiyse zehrli bir sohbetdir.
Her kim ki bir ân gâfil-i Hüdâdır,
Onunla bir sâat olmak cefâdır.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i fânî fillah Hâce Bâkibillah "radıyallahü teâlâ anh", hazret-i Müceddid-i elf-i sânîye "radıyallahü anh" mektûbunda, sözümüzle alâkalı olarak: Buradaki dostlar bir makâmda bağlanıp kalmışlar, urûc vâki' olmuyor, diye yazmışlardı. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî cevâben gönderdikleri mektûblarında şöyle buyurdular: Dostlara, murâkabeler, tehlîl, tilâvet ve nâfilelerle çok meşgûl olmalarını emr buyurursanız, urûc [yükselme] vâki' olur.

Beyt:

Râbıta, zikr kalbe açılmak için yeter,
O endâmın hayâli, dostu yukarı çeker.

22 Cemâzil-evvel, Pazar günü:

Bugün bu köleleri ihvân Sâhib ile berâber, o insanların gönüllerinin kıblesinden müsâade alıp, Hâce Muhammed Zübeyrin kabrini ziyârete gitdik. Bu sebeble hazret-i Îşânın herkesi irşâd eden feyzli sohbetlerinden

istifâde edemedim. Ancak, Mevlevî Sâhib Muhammed Azîmden dinledim. Hazret-i İşân şöyle buyurmuşlar: Bir gün bir şahs sohbetimize geldi. Teveccüh etdim. Onun idrâkinde hiç te'sîr meydâna gelmedi. İkinci gün teveccüh etdim. Yine bir te'sîr meydâna gelmedi. Üçüncü gün teveccüh edince, kalbî zikrin te'sîri ile elini kalbinin üstüne koyarak âh çekdi ve kalbim Allah, Allah diyor dedi. Arzû ve iştiyâkının çokluğundan kalbini eliyle tutup öpüyor, neş'e ve sevincini izhâr ediyordu. Sonra hazret-i Îşân şu şi'ri okudular.

Beyt:

Suyu, öldürdüklerinin cürmünü yuyan kılıçdan,
Öyle bir yara aldım kaçdım ki, öperim ağzından.

23 Cemâzil-evvel, Pazartesi günü:

İhvân sâhib ve bu fakîr taht-ı şerîfi [kabr-i şerîfi] ziyâretden dönüp, feyz hazînesi huzûrlarında bulunduğumuzda, hazret-i Îşân, taht-ı şerîfe murâkabe yaptınız mı, buyurdular. Taht-ı şerîfe müteveccih olarak oturduk, çok bereketler ve nûrlar gördük, diye arz etdik. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Oranın bereketleri nasıl anlatılabilir ki, o gönüllerin kıblesi kendi zemânlarında irşâd kutbu idiler. İsmleri Abdülmelik olmuşdu. Bu mertebeye ulaşan herkes bu isimle anılır.

Buyurdular ki: Ben de ayağımda, kuvvet a'zâlarımda güç bulunduğu müddetce yaya olarak gidip, âlemin gönüllerinin kıblesi hâce Muhammed Zübeyrin vefât yıldönümü meclislerinde hâzır bulunurdum. Bir gün yine böyle bir meclisde hâzır bulunmuşdum. Kendilerini gördüm. Bana: Çok ibâdet ediniz. Çünki, bu yolda kulluk gerek. Ancak bu sûretle bir tesarruf kapısı açılır, buyurdular.

Sonra huzûrda hazret-i İmâm-ı Rabbânînin "kaddesallahü teâlâ bi esrârihissâmî" **(Mektûbât-ı şerîf)**inden ders yapıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu ma'rifetler çok yüksekdirler. Âriflerin anlayışından ve akllıların idrâkinden çok uzakdır. Sonra şöyle buyurdular: Mektûbâtı anlamakdaki hâlimiz şöyledir: Acem diyârında birisi vardı. Hiç okuma-yazma bilmezdi. Abdest alıp kıbleye doğru oturur, Kur'ân-ı kerîmi açar parmaklarını satırlar üzerinde dolaşdırır ve: Yâ Rabbî! Doğru söyledin, doğru söyledin. Çok güzel buyurdun, çok güzel buyurdun, derdi.

Mektûbâtdaki yok olmakdan, enenin fenâsından [ben kalmamakdan], kendini ve sıfatlarını asldan görmekden, kendini tam yok bulmakdan söz açıldı. Hazret-i Îşân, fürû, usûl, aklî ve naklî ilmlere vâkıf olan Mevlevî Şîr Muhammed Sâhibe "sellemallahü teâlâ" size bu hâl hâsıl oluyor mu, diye sordular. O da ba'zen huzûrunuzda bulunmanın bereketiyle, bütün beşerî sıfatlarımın benden alındığını, hattâ kendi varlığımı da tam bir yok görüyorum, dedi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu hâller Allahü teâlânın yardımı ile devâmlı olursa nefsin fenâsı hâsıl olur.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü anh” beyân buyurduğu ma’rifetleri ümmetden hiç kimse izhâr etmemişdir.

Yine buyurdular ki: Hazret-i hâce Ubeydullâhi Ahrâr “aleyhi rahmetul Gaffâr” buyurmuşlardır ki: “En-el Hak demek kolaydır. Enenin ayrılıp gitmesi zordur.”

Beyt:

Kolaydır enel-hakkı dile almak,
Zor olan eneyi kendinden atmak.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Fahr-ül vâsılîn hâce Muînüddîn Hasen Çeştî Sencerî “kuddîse sirruh” yedi günde bir yemek yir, istincâ eder ve abdest alırdı. Sonra hafta boyunca abdest almağa ihtiyâcı olmazdı. Kabristanda ikâmet ederdi. Hindistânı teşrîf edince, sultân tarafından son derece hürmet ve kabûl gördü. Ancak, kendi mülkü olan arâzîsi için Hindistân pâdişâhının yanına gitdiğine dâir hakkındaki söylentiler akla hiç uygun değildir. Çünki, dünyâyı terk eden böyle bir zât zenginlere nasıl sığınır ve bir arâzî yüzünden böyle bir şeye nasıl râzı olur.

Beyt:

Kim benlik toprağını atarsa Allah için,
Mülk-i Hüdâ onundur, çalışmaz toprak için.

Şi’r:

Kabûl edelim ki, koltuğun billûr ve yeşimdendir,
Gözü kuvvetli olan onu cam ve taş görür.
Kakum, samur ve sincab tüyü süslü minderler,
Hasırda oturanın gözüne yün görünür.

Şeyh Abdülhak “rahmetullahi teâlâ aleyh” (Yukarıdaki hâdisede adı geçen) Muînüddîn adındaki zâtın başka bir Muînüddîn olduğunu, mülkü olan arâzî için sultânın yanına onun gitdiğini yazmakdadır.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Ârif-i Kâmil şeyh Âdem Bennûrî “rahmetullahi aleyh” bî’at, ya’nî zikr telkîn için kimin elini tutsa, o anda onu fenâ-yı kalbî makâmına ulaşdırırlardı. Bir gün huzûruna fâsık biri geldi. Kendisine bî’at etmek istediğini bildirdi. Âdem Bennûrî “rahmetullahi aleyh” buyurdu ki: Önce zâhîrîni şerî’at-ı nebevî “alâ sâhibihessalâtü vesselâm” ile süsle, sonra bizim yanımıza gel, buyurdu. O şahs gönül koyup gitdi. Bu sırada Şeyh Âdeme: Sen ne yapdın! Bizi taleb edeni kapından mahrûm etdin, ona telkînde bulunmadın diye ilhâm olundu. Bunun üzerine şeyh Âdem hazretleri bir şahsa, o kimseyi bulup getirmesini emr etdi. O da koşarak gitdi. Onu buldu ve: Gel, hazret-i Şeyh seni istiyor dedi. Gelmem dedi. Sonra hazret-i Şeyh başka birini gönderdi. Yine gelmedi. Nihâyet hazret-i Şeyh başka birine: Benim tarafımdan onun kulağına Allah mübârek ismini söyle diye emr etdi. O kimse koşarak gidip, dur sana bir şey

söyleyeceğim dedi. O da biraz durakladı. Yaklaşıp kulağına, hazret-i şeyh Âdem senin için: “Allah desin” buyurdu, dedi. O kimse Allahü teâlânın ism-i şerîfini işitir işitmez, kalbindeki perdeler yırtılıp, ya’nî kalb gözü açıldı ve Nakşîbendî vilâyetine kavuşdu. Hazret-i Îşân tekrâr buyurdu ki: Hazret-i şeyh Âdem “kuddise sirruh” kendine mürid yapdığı kimseyi, bî’at sırasında, bir ânda, fenâ-yı kalbî makâmına ulaşdırırlardı.

24 Cemâzil-evvel, Salı günü:

Bu fakîr, o insanların gönüllerinin kıblesinin feyzler hazînesi huzûrlarında idim. O sırada İmâm-ı Rabbânî mahbûb-i sübhânî, vâkıf-ı esrâr-ı mukattaât-ı Kur’ânî, kâşif-i Rümûz-ı müteşabihât-ı Furkânî, Müceddid-i elf-i sânînin “kaddesenâllahü teâlâ bi esrârîhissâmî” **(Mektûbât-ı şerîf)** dersi vardı. Okunan mektûbda şu mevzû’ anlatılıyordu. Birisi, hazret-i Müceddid-i elf-i sânîden “radıyallahü teâlâ anh” şöyle bir süâl sormuş: Mürşid-i kâmil ve mükemmil, sâliki bir vilâyetden diğer vilâyete geçirir mi, yoksa makâmı olan vilâyetde mi onu ilerletir. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî “radıyallahü anh” bunun cevâbında şöyle yazmışlar: Bir vilâyetden diğer vilâyete geçirmenin vâki’ olduğu mâ’lûm değildir. Ancak, o vilâyetde, mürşidin teveccühlerinden ilerlemeler vâki’ olur. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü teâlâ anh” sözü temâm oldu.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Müceddîd-i elf-i sânî “radıyallahü teâlâ anh” bu mektûbu ilk zemânlarında yazmışlardır. Dahâ sonra başka bir mektûblarında, kâmil bir mürşid, sâliki bir vilâyetden diğer vilâyete geçirir, diye yazmışlardır. Nitekim hazret-i Müceddid-i elf-i sânî “radıyallahü teâlâ anh”, büyük oğulları ya’nî mazhâr-ı tasdîk, mevred-i tahkîk, kâşif-i esrâr-ı dekâik, vâkıf-ı esrâr-ı hakâik, vâris-il enbiyâ vel mürselîn seyyîd-il esfîyâ vessıddîkîn, âlim, âmil, fârık-ı beynel hakkı vel-bâtıl, mefharil halâyık Şeyh Muhammed Sâdıka “rahmetullahil-hâlık” teveccüh ve himmet buyurup, makâm-ı vilâyet-i Mûsevîden vilâyet-i Muhammedîye “alâ sâhibihessalâtü vettehıyyât” ulaşdırdılar.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Şeyhimizin şeyhi, ya’nî kutb-ul Aktâb Gavs-uş-şeyh veşşâb, Ârif-i âgâh mücâhid fî sebîlillah seyyâh-ı bihâr-ı Lâhût, tayyâr-ı cevv-i hâhût, kutb-ı rahâl-vücûd, sâlik-i sırât-il maksûd, merkez-i dâire-i hillet ve kayyûmiyyet, mevred-i feyz-i muhabbet ve mahbûbiyyet, Âbid, zâhid Şeyh Muhammed Âbid “radıyallahü anh ve erdâhu anna” cenâb-ı kayyûmizzemân, mahbûb-ı Rahmân, şems-i felek-i vilâyet, necm-i semâ-i hidâyet, gavvâs-ı lücce-i hüviyyet seyyâr-ı meâric-i ülûhiyyet, anka-i kâf-ı kurbet, tavus-ı riyâd-ı muhabbet mazhâr-ı berekât-ı Yezdân, hazret-i mevlânâ ve kıbletünâ ve hâdînâ Mirzâ Cân-ı Cânâna “aleyhirrıdvân” teveccüh buyurarak, vilâyet-i Mûsevîden vilâyet-i Muhammedîye “alâ masdarihessalâtü vesselâm” ulaştırdılar. Aynı zemânda bizim pîrimiz ve mürşidimiz de şöyle müşâhede etmişler: Cenâb-ı Seyyîd-ül beşerin “aleyhi salevâtullahil melikil Ekber” karşılarına oturmuşum. Sonra bulunduğum yere Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sel-

lem” teşrîf buyurduklarını ve Resûlullahın teşrîf buyurdukları makâmda kendimin bulunduğunu gördüm. Sonra her iki yerde de Resûlullahın “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” oturduklarını, kendimin ise, her iki yerde de olmadığımı gördüm. Dahâ sonra ise, her iki makâmda da kendimin bulunduğumu gördüm.

25 Cemâzil-evvel, Çarşamba günü:

Bu günâhkâr kul, feyzlerin şekllendiği sohbetlerinde bulundum. Buyurdular ki: Bir tâlib bir şeyhin huzûruna geldiği zemân, şeyh önce istihâre yapmalı, sonra onu tarîkata dâhil etmelidir. Bu sırada her şeyhin istihâre yapmaya ihtiyâcı var mı yok mu diye arz edildi. Buyurdu ki: Kötü huyları iyi huylara dönmüş, benliğinden kurtulmuş, göğsü genişlemiş ve hakîkî islâma kavuşmuş olan, vilâyet-i kübrâ makâmı sâhibi şeyhin, istihâreye ihtiyâcı yokdur. Çünki onun o sırada yapdığı iş, temâmen Mevlânın rızâsına uygun olup, kendisi temâmen yok olmuşdur.

26 Cemâzil-evvel, Perşembe günü:

Bu fakîr, o gönüller kıblesinin huzûrunda idim. Bir şahs bî’at için gelmişdi. Dervîşlerin sığınağı hazret-i Îşân –kalbim ve rûhum ona fedâ olsun– o şahsa hangi tarîkate bî’at etmeyi istersin diye sordu. O şahs Kâdirî tarîkatine bî’at edeceğim dedi. Hazret-i Îşân bir mikdâr tatlı isteyerek, Seyyid-ül evvelîn vel-âhirîn “aleyhi efdalü salât-il musallîn ve ezkâ selâmil müsellimîn” rûh-ı pürfutûhuna ve hazret-i Gavs-ül a’zam Seyyid Muhyiddîn Abdülkâdir-i Geylânînin “radıyallahü teâlâ anh” rûh-i tayyibesine ve Resûlullaha “aleyhi salâtullahil melîkil ekber” kadar ism ism kendi pîrlerinin rûhlarına ve Mevlânâ ve kıbletünâ mazhâr-ı Rahmân hazret-i Mirzâ Cân-ı Cânâna “radıyallahu teâlâ anhüm ecma’în” kadar, onun tarîkatına mensûb olanların rûhlarına Fâtiha okudular. Sonra o şahsın her iki elini kendi mübârek elleriyle müsâfeha şeklinde tutarak: Üç kerre “Estagfirullahe Rabbî min külli zenbin ve etûbü ileyh” deyip, iki kerre kelime-i tayyibeyi ve bir kerre kelime-i şehâdeti okutdular. Bundan sonra, o şahsın, orada bulunan ve bulunmayan bütün eshâbın ve bütün mü’minlerin din ve dünyâ işlerinin açılması için Kâdirî tarîkati pîrlerini vesîle ederek Allahü teâlâya düâ etdi, yalvardı. Sonra, Nakşîbendî tarîkatinde yapılan kalbî zikri, nigâh dâşt-ı havâtır, vukûf-ı kalbî ve ehâdiyyet murâkabesini telkîn buyurdular. Hazret-i Îşânın üsûlü şöyledir ki, bî’at etdirdiği tarîkatda tâlibe Nakşîbendînin ezkâr murâkabelerini telkîn buyururlardı. Nitekim Müceddidî hânedânının husûsiyyeti de öyledir. Her silsileye dâhil ederler. Fekat sülûku Nakşîbendî tarîkatine göre yapdırırlardı. Bundan sonra hazret-i Îşân başka bir şahsı Nakşîbendî tarîkatine bî’at etdirdiler. Bir tatlı üzerine, Nakşîbendî büyüklerinin ervâhına Fâtiha okudular. Yalnızca üç kerre: Allahümme magfiratüke evse’u min zünûbî ve rahmetüke ercâ indî min amelî” düâsını okutdular. Müteakiben, “Allahümmec’alhü lilmüttekîne imâmen” düâsını okudu ve “İlâhî! Hazret-i hâce Behâeddîn Nakşîbendînin “radıyallahü anh” nisbeti şerîfesinden bu şah-

sa bol nasîb inâyet buyur” diye düâ etdiler. O şahs hemen bu şerefli nisbetden tam bir te’sîre kavuşdu. Çok bereketler ve feyzler müşâhade etdi. Mısra’: **Büyüklerin nazarı, bakırı altın eder.**

27 Cemâzil-evvel, Cum’a günü:

Nûrlu huzûrlarında hâzır idim. Hazret-i Îşân bir şahsa, nemâzın edâsıyla alâkâlı olarak nasîhatda bulundular: “Nemâzı huşû’ ve hudû’ ile, kavme ve celsede tumânînete riâyet ile kılmalıdır ki, imâm-ı a’zam Ebû Hanîfenin “radıyallahü teâlâ anh” mezhebinde vâcib, ba’zı mezheblere göre farzdır”, buyurdular.

Buyurdular ki: Bir kimse mescidde, kavme ve celsede tumânînetsiz nemâz kılıp, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” huzûruna geldi. Esselâmü aleyke yâ Resûlallah, dedi. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” onun selâmına cevâb verdi ve: **(Nemâzı kıl da gel)** buyurdu. O şahs nemâzı önceki kıldığı gibi kılıp, huzûr-i se’âdete geldi. Resûlullah “aleyhissalevâtü vettehıyyât” tekrâr: **(Nemâzı kıl, sen sanki nemâz kılmamış gibisin)** buyurdu. O şahs tekrâr nemâz kıldı. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” ona yine: **(Nemâz kıl, sen nemâz kılmadın)** buyurdu. Bunun üzerine o şahs: Yâ Resûlallah “sallallahü aleyhi ve sellem”! Ben bildiğim şeklde kıldım, dedi. Bunun üzerine Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” ona, kavme ve celsede tumânînete [ta’dîl-i erkâna] ri’âyet ederek nemâz kılmasını buyurdular.

Bundan sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir kimse bir nemâzı kılmakla on nemâz sevâbına kavuşur. Birisi dokuz, birisi sekiz, bu minvâl üzere bir kimse de bir nemâz sevâbına kavuşur. Yine bir kimse de nemâz kılar, hiç sevâba kavuşamaz. O hâlde, anlaşıldı ki, bir kimse sünnetlerine ve âdâbına ri’âyet ederek, tedebbür, huşû’, hudû’ ve itmi’nân, ya’nî ma’nâsını düşünerek okumak, kulluk vazîfesini yerine getirmek, bunu yaparken bedenen ve kalben sâkin olup, başkasıyla olmamak ve ta’dîl-i erkâna ri’âyet etmek niyyetiyle nemâz kılarsa, çok ecr ve sevâb alır. Her kim bunlara az ri’âyet ederse az sevâb alır. Ba’zı âriflerin hâlleri nemâzda şöyle olur:

Beyt:

Vaktâ ki, tekbîr ile nemâza koyulurlar,
Bismil edilmiş gibi, dünyâdan kurtulurlar.

Hazret-i Îşân cevher saçan dilleriyle şöyle buyurdular: Bir gün ansızın cân burnuma öyle güzel bir koku geldi ki, beni çok hoş ve serhoş etdi ve her tarâfı kapladı. Aklı alan ve sevinci artdıran o ânda, gözümü açıp yukarıya doğru bakdığımda, tepemde, münevver, mutahhâr ve muattâr [nûrlu, temiz ve çok güzel kokulu] bir rûhun zuhûr etdiğini gördüm. O rûhun etrâfında ve üstünde güneş ışığı gibi nûrlar vardı. O tecellî eden rûhun feyzlerinin ve bereketlerinin süsleri sebebiyle, bu nedir diye hayret-

de kaldım. Bu kimdir, diye şaşdım. Beni bu sırdan haberdâr etmediler, nâm ve nişânına muttali' kılmadılar. Sonra, yâ Cenâb-ı Seyyid-il Beşerin "aleyhi salevâtullahil melikil ekber" rûh-i pür fütûhu, yâhud hazret-i Gavs-ül a'zamın rûh-i pâkî zuhûr etmiş olsa gerek. Böyle bir güzelliğe ancak onlar lâyıkdır diye hâtırıma geldi.

Bu satırların müellîfi (Şâh Râuf Ahmed Müceddidî) der ki: Bu hâl hazret-i Îşânın bir özelliğidir ki, ekseriyyetle bulundukları yerin her tarafı misk gibi kokardı. Sohbetde bulunanlar bu misk gibi kokuyu duyarlardı. O gün yüksek dergâhlarında ba'zı kimseler arasında bir iddi'â vâki' oldu. Hazret-i Îşân: Cenâb-ı hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" temiz rûhu teşrîf etdi ve: "Dergâhda her kim ihtilâfa sebeb olursa, onu dışarı çıkarın" buyurdu, dedi.

28 Cemâzil-evvel, Cumartesi günü:

Hazret-i İşânın huzûrunda idim.O sırada, Mektûbât dersi başlamışdı. Hazret-i Îşânın üsûlü, dâima hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" feyzli sözlerini (Mektûbları) ikindi nemâzından sonra okumak idi. Hazret-i Îşân murâkabe hâlinde okuyana doğru dönerek, Mektûbât-ı şerîfeyi dinleyip, cevher saçan dilleriyle buyurdular ki: Mürîdler kendi pîrlerinden feyzler ve bereketler aldıkları gibi, ben de bu Mektûbât-ı kuds-i âyâtdan feyz alıyorum.

Yine buyurdular ki: Sübhânallah! Allahü teâlânın takdîs ve tenzîhini ne kadar mükemmel beyân buyurmuşlardır. Onların (İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânînin) kelâmı, insan beyânının ötesindedir. Gerçek şu ki, onun sözleri başdan başa Rabbânî ilhâmlardır. O insanların gönüllerinin kıblesinin feyzli kelâmı, böyle havâs ve avâmı doğru yola götürücü olunca, o sözün sâhibini buna kıyâs etmek, bu vesîle ile övmek, güzel hâllerini dile getirmek lâzımdır.

Beyt:

> ***Zâtını vasf etmekde her ne söylense azdır,***
> ***Peygamber değildir o, ama kitâbı vardır.***

Bundan sonra, hazret-i Îşân teveccüh için, dervişlerin toplandığı yere gitdiler. Buhârâ, Gazne, Taşkend, Hisâr, Kandehâr, Kâbil, Peşâver, Mültân, Keşmîr, Lâhor, Serhend, Emruhe, Senbehel, Berîlî, Rampûr, Luknov, Câyis, Behrâic, Gurgehpûr, Azîmâbâd, Duhâke, Bengale, Haydârâbâd, Pûne ve diğer yerlerden, vatanlarını terk ederek, Allahü teâlâyı taleb için gelen bu sayısız ihlâslı mensûblarına ve mümtâz muhlîsler cemâ'atına nazâr buyurdu. O günlerde kendileri çok râhatsız olduğu için, otuz kişi sabâh, otuz kişi ikindi halkasına, kalanları da ertesi gün için otuzar kişilik gurublar hâlinde alınız. Böylece teveccühden istifâde etsinler. Hepsi bitince aynı şekilde baştan otuzar otuzar tekrar gelsinler, buyurdu.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyal-

lahü teâlâ anh", Hazreteynin (Muhammed Sâid ile Muhammed Ma'sûm Fârûkî hazretlerinin) ve büyük mürşid hazret-i Mirzâ Sâhibin "radıyallahü anhüm ecmaîn" üsûlü, hâzır olanların hepsine bir def'ada teveccüh idi.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir gün bana şöyle ilhâm olundu. Hazret-i Nizâmüddîn Evliyâ halîfelerini Dekken tarafına göndermişdi. Siz ise halîfelerinizi Kâbil, Buhârâ ve Kandehâr tarafına gönderiniz.

29 Cemâzil-evvel, Pazar günü:

Bu bende yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân, Mevlevî Şîr Muhammedi irşâd edip, buyurdular ki: Size nüzûl, urûcdan [inmek, çıkmakdan] fazla vâki' olmakdadır. Bu sebeble "Lâ ilâhe illallah" kelime-i tehlîlini çok söyleyiniz. Yüz def'a "Lâ ilâhe illallah" dedikden sonra, "Muhammedün Resûlullah" deyiniz ki, yükselmek fazla olsun.

Yine buyurdular ki: Urûcu fazla olan sâlik, dil ile kelime-i tehlîli söylerken her def'asında "Muhammedün Resûlullah" diye de ilâve ederse, nüzûl ziyâde olur. Urûcu ve nüzûlü müsâvî olan, on veyâ onbeş kerre "Lâ ilâhe illallah" dedikden sonra, "Muhammedün Resûlullah" desin. Bu üsûl, urûc ve nüzûlün hâsıl olması için çok fâidelidir.

Buyurdular ki: Bir gün arkadaşlarımla oturmuşduk. Yüksek pîrim ve mürşidimin en büyük halîfelerinden Kâdî Senâullah Pânipûtî ve Hazret-i Muhammed İhsân "rahmetullahi aleyhimâ" da o meclise teşrîf etmişlerdi. Bu sırada birisi gelip: "Mevlevî Senâullah Senbehlînin "rahmetullahi teâlâ aleyh" geçim masrâfı için başkalarının günlük bir rupye vermeleri kararlaşdırılmışdır" dedi. Orada bulunanlar: "Başkalarına âid bu meblâg harâma yakındır. Böyle bir meblâgın sâhib olmasından dolayı, onun bâtınında zulmet hâsıl olur" dediler. Muhammed İhsân, İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânînin feyz oluğu akdığı zemân, dağlar gibi zulmeti saman çöpü gibi sürüp götürür, buyurdu. Bu sözü söyleyip bir âh çekdi ve düşüp kendinden geçdi.

30 Cemâzil-evvel, Pazartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Meyân Muhammed, yüksek mürşidimizin halîfelerinden idi. Bir gün ona kabz hâli vâki' oldu. Mürşidimiz teveccüh buyurdular. Kabz hâli gitmedi. Ondan sonra hâcelerin hâcesi, pîrlerin pîri Hâce-i Büzürk [büyük üstâd] Behâeddîn Nakşîbendînin "radıyallahü teâlâ anh" mübârek rûhu göründü ve şöyle buyurdu: Oğulcağızım! Bu nisbet az mıdır ki, ya'nî bu hâllerden terakkî hâsıl olmasa bile, bu nisbet çokdur. Böylece meşgûl olmalıdır.

Bir gün, bahs edilen bu Meyân Muhammed, her nasılsa hazret-i pîr Mirzâ Sâhibi inkâr edenlerin meclisine oturmuşdu. Orada hazret-i Mirzâ Sâhib hakkında uygunsuz konuşmalar olmuşdu. Meyân Muhammed bu konuşmalara karşı çıkdı. O meclisden gizlice kalkıp, hazret-i Mirzâ Sâhibin huzûruna geldi. Hazret-i Mirzâ Sâhib çok memnûn olup, kendisine

teveccüh buyurdular. Bu sırada ondan derhâl kabz hâli kalkdı. Urûc vâki' oldu. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Onun riyâzetlerle olan terakkîsi, hizmet sebebiyle olan terakkîsinin yüzde biri bile olamaz. Hizmet ile bu kadar senelik iş bir ânda müyesser olur. Hizmet sâliki ilâhî cezbelere kavuşdurur.

Hicrî 1231 senesi, 1 Cemâzil-âhir, Salı günü:

Huzûrlarında idim. Âşıkların gıdâsı olan açlıkdan söz açıldı. Hazret-i Îşân Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" hiçbir zemân karnı doyacak kadar yemek yimediklerine dâir hadîs-i şerîfi okudular. Aynı şekilde Eshâb-ı kirâm da "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" açlık çekmişlerdir. Önceki Evliyâ meşakkatli riyâzetler ve şiddetli mücâhedeler yapmışlardır. Ağaç yaprakları ve ot kökleri yemişlerdi. Yolda atılmış olan eski parçaları temizleyip kendilerine elbise yapmışlardı. Kimi onbeş günde bir yir, kimi, bir aya yakın hiçbir şey yimezdi. Kimi altmış sene sırtını yere koymamış, kimi kırk sene hiç uyumamışdı. Hazret-i Hâce Büzürk Şâh-ı Nakşîbend "radıyallahü teâlâ anh" kendi yollarında orta hâli seçmişler ve buyurmuşlardır ki: Kuvvetden düşmemek için yarım âsârdan [tokluk mikdârının yarısından] az yimemelidir. İmâm-ı Gazâlî "rahmetullahi teâlâ aleyh" buyurmuşlardır ki: Süt, yağ ve ekmeğin yanında yinen diğer katıklar yarım âsâra dâhildir.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Kendi hâlini Risâlet penâhînin "sallallahü aleyhi ve sellem" hâline kıyâs etmemelidir. Çünki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem": **(Ben, sizin gibi değilim. Yimem ve içmem Rabbimin huzûrunda olur, ya'nî Rabbimin huzûrunda yiyorum)** buyurdu.

2 Cemâzil-âhir, Çarşamba günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân, şöyle buyurdu: Kul, Allahü teâlânın va'dlerinin doğruluğuna bakmalı, zannî ve vehmî sebebler tarafına bakmamalıdır. Kesin olarak inanmalıdır ki, rızkı O [ya'nî Allahü teâlâ] verir ve kimi yaratmışsa, rızkını da hâzırlamışdır.

Mısra' tercemesi:

Rızkı, rızk gönderen çok veriyor.

Yine buyurdular ki: Dergâhı yapmadan evvel yer azlığı sebebiyle sôfîlerin kalmaları için bir yer yapmayı son derece arzû ediyorduk. Bitişikde bir yer vardı. Sâhibi onu satıyordu. Bir şahs bize burayı siz satın alın dedi. O zemân bir tek merkeb boncuğuna bile sâhib değildim. Allahü teâlâya, bu dileğime kavuşdurması için düâ etdim. Hak sübhânehü ve teâlâ bu düâmı kabûl buyurdu. Gaybdan yardımlar gönderdi ve o yer satın alınarak tesarrûfum altına girdi. Sonra yedi sekiz bin rupyeye başka bir kaç yer dahâ satın alarak dergâha dâhil etdik. Bu gaybî yardımlar bugüne kadar devâm etmekde ve ihtiyâçlarımı en güzel bir şeklde karşılamakdadır.

3 Cemâzil-âhir, Perşembe günü:

Bu fakîr, feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân cevher saçan dilleriyle buyurdular ki: Dergâhdaki sôfîlerin hâllerini bildiriniz. Sôfîler teheccüd nemâzını kılıyorlar mı ve buna devâm ediyorlar mı, devâm etmiyen varsa, dikkatle ta'kîb ediniz. Uyuyanı gidib bizzat uyandırınız. Uyanık olanı da Allahü teâlâya müteveccih yapınız. Nitekim şöyle buyurmuşlardır:

Şi'r tercemesi:

Bir ân bile gafleti yakışmaz o dilberin,
Belki sana bakar da senin olmaz haberin.
Otuz yıllık tecribeyle şübhesiz söyler Hâkânî:
Bir an Allah ile olmak değer mülk-i Süleymânî.

4 Cemâzil-âhir, Cum'a günü:

Feyz menbâ'ı huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân ikindi nemâzı için mescîde gitdiler. Nemâzı kıldıkdan sonra, Molla Gül Muhammed Gaznevî bir şahs hakkında konuşdu. Hazret-i Îşân: Allahü teâlânın dergâhına gelip, edebe riâyetsizlik etmemeli, Allahü teâlâdan başkasına müteveccih olmamalısınız. Dünyâ pâdişâhlarının karşısında edebe ri'âyeti çok düşünüyorsunuz da, hakîkî pâdişâhın huzûruna nasıl çıkıyorsunuz? O huzûrda, kendinizi dahâ çok kırınız ve kendinizi hiç sayınız. Kendinizi yok sayıp, Yârin kapısına geliniz, buyurarak, Molla Gül Muhammed Gaznevîyi böyle konuşmakdan kuvvetle men' etdi.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Sôfî nemâz kılarken, kıyâmda hangi keyfiyyetlerin hâsıl olduğuna, rükü'da hangi nûrların peydâ olduğuna, secdede hangi sırların zâhir olduğuna ve ka'dede hangi feyzler geldiğine dikkat etmelidir. Nemâzdan sonra, nemâzı kılmak sebebiyle hangi bereketler hâsıl oldu diye düşünmelidir.

Sonra **(Mektûbât)** dersine başlandı. Hazret-i Îşân çok sırlar ve yüksek makâmlara âid derin ma'nâlar beyân buyurdular. O esnâda Mîr Kamerüddîn Semerkandî: Fenânın geri gelmesi vardır. Fekat ademin yokdur, diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ademin vücûdu geri gelir. Fenânın dönmez. Adem mertebesi evveldir. Fenâ mertebesi sonradır. Ademler arka arkaya gelince fenâ-i fenâ hâsıl olur. Sonra şu şi'ri okudular:

Gücün yetiyor ise, ademleri birleşdir,
Zîrâ merde yakışan, merde âid işlerdir.

Sonra Mevlevî Şîr Muhammed: Bana ademiyyet (yokluk) geliyor. Bir müddet kalıyor. Ba'zen az ba'zen çok oluyor. Zikr edince o hâl gidiyor diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: O zemân zikr yapmamalı, o nisbetle meşgûl olmalı ve onların zuhûrunu o kadar çoğaltmalıdır ki, hiç gitmesinler.

Sonra hazret-i Îşân cevher saçan dilleriyle şu mısra'ı okudular:

Sana ta'zîm için kalkıp toz kaldırmayalım.

Sonra bir şahs, hastasının şifâ bulması için hazret-i Îşâna okutmak üzere su getirdi. Hazret-i Îşân kendi içdiği sudan kalan bir mikdârı o suyun içine dökdü. Sonra şunu anlatdılar: Dârâşükûh, büyüklerden birine hastasının şifâ bulması için okunmak üzere su gönderdi. Bu sudan içip kalanını gönderiniz. Çünki, hadîs-i şerîfde: **(Mü'minin artığı şifâdır)** buyurulmuşdur, dedi. O büyük zât, gönderilen sudan biraz içip, geri yolladı ve o ânda Allah korkusundan, îmânım var mı, yok mu diye ishal oldu ve: "Eğer bu hastaya şifâ hâsıl olursa, bu benim îmânıma işâretdir. Yoksa vay bize ve tutulduklarımıza."

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ben hergün şu düâyı okuyorum. Herkesin de okuması gerekir: **(Allahümmagfir lî verhamnî ve âfinî fiddünyâ ve'l-âhıreti veşfinî şifâen âcilen lâ yügâdirü sekamen ve ente erhamürrâhimîn ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azîm.)** (Allahım! Beni afv et. Bana merhâmet eyle. Dünyâda ve âhiretde âfiyet ver. Hiç bir hastalık bırakmayan âcil bir şifâ ihsân eyle. Sen erhamürrâhimînsin. Mâ'siyetden vazgeçmek ve ibâdete güç ve kuvvet ancak yüce Allahın tevfikıyledir.)

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Kelâmda (sözde) mütekellimîn (söz sâhibinin) nisbeti zâhir olur. Sonra buyurdular ki: Bundan önce Mevlevî Beşâretullah Sâhibin bir arzı (mektûbu) gelmişdi. Bâtın hâllerini başından sonuna kadar yazmışdı. Sahîh idrâk sâhibi olan Meyân Ahmed Yâr Sâhib de yanımda idi. O mektûbu okuduğum zemân onda yazılı olan bütün makâmların nisbeti öyle zâhir oldu ki, Meyân Ahmed Yâr Sâhib de anladı.

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Meyân Ebû Sa'îd Sâhib de kendi bâtın hâlleri hakkında bir risâle yazmışlar. Başından sonuna kadar okudum. Hepsi hazret-i imâm-ı Rabbânînin Mektûbât-ı şerîfine uygundur.

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî Rûmîye de kendi bâtın hâllerini yazmalarını söyledim. İnşâallah onlar da yazıp gönderecekler. Mevlânâ Hâlid, hazret-i Îşânın halîfelerinin en üstünüdür. Bağdâd-ı şerîfde tâliblerin hidâyeti ve sâliklere rehberlikle meşgûldürler. Âlemin merci'idirler. Onun bir mektûbu hazret-i Îşâna gelmişdi. Mektûbda, oradaki sevdiklerinden tasnifât (eserler) sâhibi yüz mütebahhir, derin âlimin icâzete elverişli olduğu, ayrıca büyük âlimlerden beşyüz kişinin tarîkata girdiği, avâmdan ve havâsdan pek çok kimsenin bî'at etdiği yazılıydı.

5 Cemâzil-âhir, Cumartesi günü:

Nûr dolu huzûrlarında bulunuyordum. Emr-i şerîf mûcibince hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" **(Mektûbât)**ından huzûrda birkaç satır okudum. Hazret-i Îşân irşâd buyurdular ki: Bu feyzli ke-

lâm derin düşünmekle anlaşılabilir. Fekat feyz ve bereketleri hemen ele geçmişdir.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Kalb latîfesi seyrinde önce kabz ve bast, ferâh ve surûr, zevk ve şevk gibi telvînler gelir. Kalb değişmelerden kurtulup, fenâ ve bekâya kavuşduğunda, telvînlerden kurtulup, temkîne ulaşır. Bundan sonra nefs latîfesi seyrinde de telvinât gelir. Çeşid çeşid hâller ile karşılaşılır. Bukalemunlukdan, ya'nî değişikliklerden geçip, fenâ ve bekâya ulaşınca, telvînden temkîne gelir. Bundan sonra ahvâl ve sırlar kâlıb latîfesine gelir. Telvînler, değişmeler peydâ olur. Lâkin âlem-i emrin latîfeleri telvînden geçip, temkîne kavuşamaz. Kavuşsa da tâbi' olmaklık sebebiyledir, aslî değildir.

6 Cemâzil-âhir, Pazar günü:

Feyz hazînesi huzûrda idim. Bir şahs Mekke-i mükerremeden hazret-i Îşânın mübârek ismini duyup gelmişdi. Hazret-i Îşân ona: Sen ne duydun ki, tâ Mekkeden kalkdın buraya geldin, dedi. O şahs şöyle cevâb verdi: Ben Beytullahda (Kâ'bede) idim. Bağdâd-ı şerîfden bir kâfile gelmişdi. O kervânda bulunanlar Harem-i şerîfde şunları anlatdılar: Bağdâd-ı şerîfde Mevlânâ Hâlid adında mütebahhir bir âlim var. Hindistâna gidip Nakşîbendî tarîkatını hazret-i kayyûm-ı zemân Gulam Alîden [Abdüllah-i Dehlevî "radıyallahü anh"] alıp, hilâfet hırkasını giymiş, iklîm-i Rûmda şöhreti her tarâfı kaplamış, diyâr-ı Rûmun âlimleri ve büyükleri ona bî'at etmişler. Bu sözleri duyunca, zât-ı âlinize kavuşmayı cândan ister oldum. Nihâyet inâyet-i ilâhiyye ile feyz sunan bu büyük kapının eşiğine kavuşdum.

7 Cemâzil-âhir, Pazartesi günü:

Feyzli meclislerinde hâzır bulundum. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Nakşîbendî nisbeti devâmlı huzûr ve âgâhlıkdan ve gönülde düşünce kalmamasından ibâretdir. Bu şerefli yolun büyükleri böyle bildirmişlerdir. Lâkin bize göre kalbe gelen düşüncelerin az olması yok olması yerindedir.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin bildirdiği dört kısm fenâ –ki, dahâ önce bahs edilmişdi– mâsivânın unutulmasından ibâret olan fenâ-yı kalbîde hâsıl olurlar.

8 Cemâzil-âhir, Salı günü:

Uğruna cânını hiçe sayan bu hizmetcileri, o sevgili kulun huzûrunda idim. Cevher saçan dilleriyle buyurdular ki: Tarîkat büyüklerinin bütün tasnîflerinin ve âriflerin te'lîflerinin hepsinde, tevhîd-i vücûdî, zevk, şevk ve tevbe, inâbet, sabr, kanâat, zühd, tevekkül, rızâ, teslîm ve diğerlerinden ibâret olan makâmât-ı aşere [on makâm] vardır. Lâkin hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" yazdığı makâmları, bu ma'rîfetlerin âriflerinden hiçbiri yazmamışdır. Allahü teâlâyı tanımakda, hazret-i Müceddidin yazmış olduğu **(Mektûbât)** kitâbının bir benzeri yokdur.

Hazret-i Îşân yine buyurdular ki: Salîk için kalb ve nefs latîfelerinin seyrinde zikr-i hâfî, nefy ve isbât, tehlîl-i lisânî, anâsır-ı selâsenin [üç unsûrun] seyrinde uzun kırâ'etle kılınan nâfileler; üç kemâlâtda Kur'ân-ı kerîmin tilâveti, yedi hakîkatda ise salevât okumak terakkîye sebeb olur.

Sonra riyâzet ve ibâdetden bahsedildi. Buyurdular ki: Ba'zı Evliyânın Allahü teâlâya tam bağlılığı, zühd, riyâzet, terk ve tecrîdinin kemâliyle hâsıl olur. Ba'zısına Allahü teâlâya yakınlık, çok ibâdet etmekle hâsıl olur. Fekat ibâdet ehlinin makâmı, tevekkül, zühd ve riyâzet sâhibi olandan yüksekdir.

Yine buyurdular ki: Yakîni ziyâde olanın makâmı dahâ yüksekdir.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Şâh Gülşen "rahmetullahi aleyh", keşf, kerâmet, zühd ve riyâzet sâhibiydi. Hayâtının otuz senesini eski bir elbise ile geçirdi. Üç günde bir parça yemek yirdi. Kavun, karpuz kabuğu, sokakda ve pazarda her mevsime uygun diğer yiyeceklerin kabuklarını alıp temizler, sonra yirdi. Cum'a mescidinde istikâmet ile meşgûl olurdu. Çok susadığı zemân, havuzdan iki üç avuç su alıp içerdi. Hâlbuki o su çok acıydı. Bir gün fâhişe bir kadın, son derece süslenmiş hâlde çatıdaki pencereden bakıyordu. O meclisde bulunan tarîkat dostları, hidâyete gelmesi için o kadına teveccüh buyurmasını arz etdiler. Fekat o ilk önce bunun üzerinde durmadı. Ancak eshâbı çok ısrâr edince, o kadına teveccüh buyurdular. Allahü teâlânın izniyle biraz sonra o kadın süslü elbîselerini çıkarıp, bir kilime bürünerek huzûruna geldi. Geçmişdeki günâhlarına tevbe ve istigfâr edip bî'at etdi ve ihlâs gerdânlığını boynuna takdı.

Hazret-i Kayyûm-i zeman hâce Muhammed Zübeyr "radıyallahü anh" de o devrde bulunmakda idi. İnsanları irşâd makâmında bulunuyordu. Çok ibâdet ederdi. Akşam nemâzından sonra evvâbîn nemâzını kılar, Kur'ân-ı kerîmden on cüz' okurdu. Sonra erkeklerle halka yapar, onlara teveccüh buyururdu. Sonra kadınlar halkasının bulunduğu yere giderek [onlar ile bir olmıyarak] teveccüh buyururdu. Gecenin yarısında bir müddet istirahât edip, teheccüd nemâzı için kalkardı. Teheccüd nemâzında kırk def'a veyâ altmış def'a Yâsîn-i şerîf sûresini okurdu. Sonra kuşluk vaktine kadar murâkabe yapardı. Bundan sonra, erkeklerin zikr halkasını yapardı. Öğlene kadar teveccüh ve insanları irşâd ile geçirirdi. Sonra bir müddet kaylûle yapıp, fey-i zevâl nemâzı için kalkar, uzun kırâetle dört bölüm hâlinde kılardı. Müteâkiben Hatm-i hâcegân yapıp, öğle nemâzını kılardı. Sonra Kur'ân-ı kerîm okuyup yemek yirdi. Bu vakt o hazretin yemek yime zemânı idi. İkindi nemâzından sonra **(Mişkât-ı şerîf)** veyâ **(Mektûbât-ı şerîf)** okunurdu. Meclisden mescid-i şerîfe teşrîf etdiklerinde, ümerâ, mübârek ayakları yere değmesin diye feyzli eşiklerinden tâ mescîd-i şerîfe kadar şallarını ve mendillerini yere sererlerdi. Eğer hasta ziyâreti veyâ bir da'vete icâbet için ata binseydi, onun ata binmesi sultânların ata binmesi gibi olurdu.

Bir gün o, Cum'a câmi'inin alt tarâfından at üzerinde geçiyordu. Hazret-i Şâh Gülşen "rahmetullahi aleyh" bu sırada bir şahsın mahfeye oturmuş ve rikâbında da (atının üzengesi hizâsında da) bir çok mahfelerin gitmekde olduğunu gördü. Büyük bir kalabalık hizmetciler gibi idiler. Mahfenin önünde o bulunuyordu. O mahfeyi öyle bir nûr kaplamışdı ki, sanki mahfenin üstünden tâ semâya kadar nûr parlıyor, bulundukları sokağın ve pazarın temâmı o nûrla doluyordu. Hazret-i Şâh Gülşen "rahmetullahi aleyh" kendi eski kilimini başından atıp, eshâbına: Bunu ateşde yakınız, buyurdu. Eshâbı, sebebi nedir diye arz etdiklerinde, şöyle buyurdu: Bu giden emîrde öyle bir nûr var ki, ben otuz yılımı bu kilimde [eski dokuma elbisede] geçirmeme rağmen, kendi kilimimde zerrece kokusunu müşâhede etmedim. Bu sırada birisi oradan geçmekde olan zâtın hazret-i Muhammed Zübeyr olduğunu söyleyince, Şâh Gülşen hazretleri: Elhamdülillah ki, bizim pîrimizin oğluymuş. Yine yüz akımız devâm etmekdedir, buyurdu. Mürîdlerini istifâde etmeleri için onun huzûruna gönderdi ve hazret-i Îşânın teşrîf buyurdukları yerde bizim mürîd edinmemiz câiz değildir, dedi.

Bu sırada hazret-i Îşân önceki evliyânın riyâzât ve mücâhedelerini beyân buyurdular. Ve (bu riyâzât ve mücâhedeler için) elimizden hiç gelmiyor diye teessüf etdiler. Sonra şükr tavrı takınıp buyurdular ki: Allahü teâlânın lütfuyla eğer, bir kimse buraya gelir ve bizim emrimize muvâfık olarak hareket ederse, elbette ona birşeyler verilir. Sonra şu şi'ri okudular:

Nerede âşık var da, yâr kalbine bakmadı,
Nerede hasta var da, orada tabîb olmadı.

9 Cemâzil-âhir, Çarşamba günü:

Yüksek huzûrlarında bulunuyordum. Tâliblerin hataralarından ve vesveselerinden söz açıldı. Buyurdular ki: Kalbe gelen vesveseler ve hataralar dört kısmdır: Şeytânî, melekî, nefsânî ve hakkânî. Şeytânî olan vesvese ve hataralar sol tarafdan, melekî olanlar sağ tarafdan gelir. Nefsânî olanlar üst tarafdan ya'nî, dîmağdan, hakkânî olan ise fevk-ül fevkden, dahâ yukarıdan kalbe iner.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Seyyid-ül-Beşer "aleyhi salevâtullahil melîkil ekber" şöyle buyurdular: Bu îmânın kemâlindendir. Ya'nî bu hataraların [düşüncelerin] gelmesi, îmânın kemâlinin îcâbıdır. Çünki, bir yerde bir şey varsa, elbette oraya hırsızın gelmesinden korkulur.

Buyurdular ki: Bu tarîka-i şerîfede, Allahü teâlânın inâyeti ve pîrân-ı kibârın teveccühleriyle, talebelerin gönlündeki hataralar az olur. Sonra kaybolur, kalbin içine giremezler. Nitekim sinekler de aynaya konarlar, fekat aynanın içine giremezler. Veyâ denizdeki çer-çöp, suyun yüzüne çıkıp, dibine inemez. Bunun gibi hataralar dışarı çıkar ve kalbe giremezler. Sonra oradan itilerek nefs latîfesine gelirler. Nefsin tezkiyesinden sonra

muhayyilede zuhûr ederler. Oradan da gidince, hiçbir zemân hiçbir yere giremezler. Bu makâmın sâhibine, farazâ bin yıl ömür verilse, aslâ gayr düşüncesi ya'nî, Allahü teâlâdan başka şeylerin düşüncesi kalbine gelmez.

10 Cemâzil-âhir, Perşembe günü:

Bu hizmetci feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Yakîni ziyâde olanın, kurb makâmı dahâ yüksekdir. Yakîn makâmı üç kısmdır. Birincisi, İlm-ül yakîn, ikincisi, ayn-ül yakîn, üçüncüsü, hakk-ul yakîndir. Bunların tafsilâtı kitâblarda yazılıdır. Bu sebeble yazmaya ihtiyâc yokdur.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir gün hazret-i Kutbüddîn Bahtiyâr Kâkînin "radıyallahü teâlâ anh" nûr dolu mezârına gitmişdim. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Hâceyi gördüm. Mezârından çıkıp beni karşıladı ve çok iltifât buyurdu.

11 Cemâzil-âhir, Cum'a günü:

Yüksek huzûrlarında bulunuyordum. O sırada büyüklerin vefâtından söz açıldı. Buyurdular ki: Muhterem babam "rahmetullahi aleyh" şerefli Kâdirî tarîkatinde idiler. Vefât edecekleri vakt, hazret-i Gavs-ül a'zam Mahbûb-i Sübhânî seyyid Abdülkâdir-i Geylânî "radıyallahü teâlâ anh" teşrîf etdiler. Sonra mübârek eliyle: İşte ayakdalar deyip, hazreti Gavs-ül a'zama işâret edip, rûhunu Allahü teâlâya teslîm eylediler. Allahım! Kabrini nûrlu, yatdığı yeri serin eyle deyip, babalarının çok kerâmetlerini ve hârikul'âde hâllerini anlatdılar.

12 Cemâzil-âhir, Cumartesi günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Mevlevî Beşâretullahın bir mektûbu gelmişdi. Cevâbında şöyle yazdık: Geçmiş günâhlar için pişmân olunuz ve istigfâr ediniz. Gelecek için ise günâhlardan sakınmayı lâzım biliniz. Devâmlı Allahü teâlâyı anmakla meşgûl olunuz.

Bu sırada birisi: Efendim! Benim için bir şey yazsanız, diye arz etdi. Hazret-i Îşân, meâl-i şerifi **(... Allah de ve onları bırak, daldıkları bozuk âdet ve işlerinde oynasın dursunlar)** olan En'am sûresinin 91.ci âyetini yazdı. Bu âyet-i kerîmenin tefsîrini de şöyle yazdılar: Küçük büyük bütün işleri Allahü teâlâya tefvîz, havâle etmeli, tedbîr ve geçimi hiç düşünmemelidir. Mâsivâya bağlılığı bırak, işlerini Allahü teâlâya havâle et.

Beyt:

Kendi hesâbımı bırakdım sana,
Sen vâkıfsın azına hem çoğuna.

13 Cemâzil-âhir, Pazar günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Önceki

mutasavvıflar, Allahü teâlâya giden yol iki adımdır. İlk adım, kendi varlığından dışarı çıkmak, diğeri Allahü teâlâya kavuşmakdır, buyurmuşlardır. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî "radıyallahü teâlâ anh" buyurmuşlardır ki: Bizim aşmak istediğimiz yolun hepsi yedi adımdır. İki adımı âlem-i halka, beş adımı âlem-i emre âiddir. Sâlikin âlem-i emrde ayak basdığı ilk adımda, kalbin fenâsından ibâret olan fi'llerin tecellîsi yüz gösterir. İkinci adımda, rûhun fenâsından ibâret olan subûtî sıfatların tecellîsi, üçüncü adımda, sırrın fenâsından ibâret olan zâtın şânlarının tecellîsi, dördüncü adımda, hafînin fenâsından ibâret olan selbî sıfatların tecellîsi, beşinci adımda, ahfânın fenâsından ibâret olan Şân-ı Câmi-i ilâhi yüz gösterir. Âlem-i halka âid olan iki adımdan ilki nefs latîfesinin fenâsı, ikincisi kalıb latîfesinin fenâsıdır.

Bundan sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Yedi latîfenin katedildiği buraya kadar, müceddidî sülûk yolunun yarısı kat edilmiş olur. Kalan ikinci yarı, birinci yarıdan birkaç derece dahâ geniş ve yüksekdir ve üç kemâl ile yedi hakîkatden ibâretdir. Bunların tafsîlatı, hazret-i İmâm-ı Rabbânînin "radıyallahü teâlâ anh" **(Mektûbât)**ında geniş olarak vardır.

14 Cemâzil-âhir, Pazartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân o sırada Kelâm-ı mecîd dersi yapdılar [Kur'ân-ı kerîmden ba'zı âyet-i kerîmeleri tefsîr etdiler]. Gâyet tedkîkli ve tahkîkli bir şeklde inci gibi ma'nâları beyân buyurdular. Bu sırada bir şahs, hazret-i Îşânın hâli, hazret-i Mevlevî Abdül'azîz Sâhibden ziyâdedir diye arz edince, hazret-i Îşân: "Tevbe! Onlar ilm ve beyân deryâsı olup, gülden güldesde yaparlar. Ben ise gülden gonca yapmakdayım, buyurdular.

15 Cemâzil-âhir, Salı günü:

O gönüller kıblesinin huzûrunda idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir gün hazret-i Şâh Gülşen "rahmetullahi teâlâ aleyh" oturuyorlardı. Bir zimmî [müslimân olmamış ehl-i kitâb] ansızın kapıdan içeri girdi. Îşân ona hürmet için ayağa kalkdılar. Orada bulunanlar zimmî birisine hurmeten ayağa kalkmasından dolayı hayretde kaldılar. Bunun üzerine hazret-i Îşân o zimmîye: Senden mürşidimin kokusu geliyor, buyurdu. O şahs, yanımda bir kitâbdan başka hiçbir şey yok, dedi. Hazret-i Şâh Gülşen kitâbı açdı ve onda hazret-i Mazhâr-ı Esrâr hazret-i Şeyh Abdülehadın "radıyallahü teâlâ anh" el yazısı olan birkaç satır yazıyı gördü.

Yine buyurdular ki: Bir gün Mevlevî Refîüddîn Sâhib "meddezıllehümullahü teâlâ" bir kitâb okuyorlardı. Ben de o meclisde idim. Ansızın pekçok nûrlar ve bereketler geldi. Ben, bu iki satırı okumak sebebiyle çok feyz geldi, deyince, Mevlevî Sâhib bu iki satır hazret-i Abdülehadin yazısıdır buyurdular.

Yine buyurdular ki: Başka bir gün aynı şeklde vukû' buldu. Ben, bu

def'a feyz başka bir çeşid geldi dedim. Mevlevî Sâhib: Bu satırlar hazret-i Şâh Velîyullahın “rahmetullahi teâlâ aleyh” yazısıdır, buyurdular.

Bu satırların yazan (Şâh Râuf Ahmed Müceddidî “rahmetullahi teâlâ aleyh”) der ki: Evliyâullah vahdet bağının gülleridir. Her güle ayrı koku ve ayrı bir renk verilmişdir. Koklama kuvveti verilen kimse, bu renkleri ve kokuları temyîz ve tefrîk eder. Bütün bu renkler, her gülde ayrı bir renkle tecellî eden, O, bî rengin (anlaşılmaz ve anlatılmazın) zuhûrudur. Âşık-ı Şeydâ, gördüğü her rengi bî rengin rengi bilir. Kokladığı her kokuda Mahbûb-ı Hakîkîyi arar. Çâresiz bülbül gibi karârsızlık kadehinden mey içip, zincirini kırmaya çalışır.

16 Cemâzil-âhir, Çarşamba günü:

Başdan başa nûr olan huzûrlarında bulunuyordum. O sırada nûrlu huzûrlarında bulunan Gazne ve Buhârâdan gelmiş müsâfirler gitmek için müsâade istediler. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Sizden biriniz burada kalsın. Bir müddet istikâmetle meşgûl olsun. Bâtınî nisbet elde edip, memleketine dönsün. Şeyh Gül Muhammed Gaznevî de o meclisde bulunuyordu. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Gül Muhammede bakın, Buhârâda şeyh olduğu hâlde, buraya geldi. Kur'ân-ı kerîmi okuyamıyordu. Allahü teâlânın lûtfu ve pîrân-ı kibârın inâyetleriyle, kısa bir müddet içinde, Kur'ân-ı kerîmi hatmetdi. Fıkh ilmini tahsîl etdi. Bâtın nisbetini bütün gücüyle elde etdi. Bizden hilâfet hırkasını alıp Buharâ-yı şerîfde pîr oldu. Şimdi o diyârdaki insanların hidâyeti ve irşâdı ile meşgûl olmakdadır. Sonra hazret-i Îşân şu şi'ri okudular.

Beyt tercemesi:

Dostun olsun O dostun kapısındaki fukarâ,
Onlarla oturanlar şâh olup, kalkar zîrâ.

17 Cemâzil-âhir, Perşembe günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân şöyle buyurdular: Nefs mutmainne olup, kötü huyları iyi sıfatlara dönüşünce.

Mısra':

Şâh olup, yüksek tahta oturur.

Bu hâl, üç dâire ve bir yayı ihtivâ eden vilâyet-i kübrâ dâiresini kat etdikden sonra müyesser olur ve göğsün genişlemesi hâsıl olur. Nazârî olanlar, bedîhî, İstidlâlî olanlar keşfî olur. Nefsin fenâsı budur. Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu fenânın kemâli uzun müddetden sonra hâsıl olur. Hazret-i hâce Bâkî Billah “radıyallahü teâlâ anh” buyurdular ki: Bir sâlik, kırk yıl yalnız bir yerde, hergün kırk bin kere Allahü teâlânın mübârek ismi şerîfini ve nefy ve isbât zikre devâm ederse, fenânın kemâline kavuşur.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân hazret-

leri] –Allahü teâlâ kabr-i şerîfini nûrlandırsın– buyururlardı ki: Otuz yıl pîrân-ı kibârın hizmetinde bulundum. Şöyle ki, dört yıl hazret-i mazhâr-ı envâr-ı sübhânî Seyyîd Nûr Muhammed Bedayûnînin hizmetine kavuşup, teveccüh aldım. Vefâtlarından sonra altı yıl nûrlu mezârlarına gitdim. Ondan sonra ârif-i billah hazret-i Hâfız Sa'dullahın "aleyhirrahme" huzûruna gitdim. On iki yılımı, o mürşidin hizmetinde geçirdim. Onun vefâtından sonra zâhidlerin ve âbidlerin kendisiyle iftihâr etdiği, hazret-i Şeyh Muhammed Âbidin "radıyallahü teâlâ anh" huzûruna geldim. On yıl onun teveccühleriyle feyzlendim. Onun vefâtından sonra otuz yıldır, ezkâr, halka, murâkabe ve diğer vazîfelerle meşgûlüm. İnsanların bî'ati ve irşâdıyla uğraşıyorum. Altmış senemi bu yolda geçirdim. Kalbin fenâsı tam ve mükemmel olarak müyesser oldu. Gönülde gerekdiği gibi ilmî ve hubbî taalluk kalmadı. Kendimi ölü buluyorum. Varlıkdan bir nâm, benlikden bir nişân kalmadı. İnsanlar yanıma gelip selâm veriyor, başkalarına âid haberler getiriyorlar. Biliyorum ki, ben ölmüşüm. Bunlar benim kabrimi ziyârete geliyor ve haber getiriyorlar. İkinci def'a konuşduklarında dikkatlice kendime bakıyorum ve kendi kendime: Acaba ben hayâtdamıyım diyorum!

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Cenâb-ı Kayyûm-ı zemân, halîfe-i Rahmân Kutb-i Şâm ve Rûm hazret-i urvet-ül vüskâ hâce Muhammed Ma'sûm "radıyallahü teâlâ anh" buyururlardı ki: "İnsanlar kelime-i tayyibeyi, ya'nî Lâ ilâhe illallahı söylediklerinde, illallah yerine aslında, illâ ene (ancak ben varım) diyorlar. Çünki, enenin kırılmasından ibâret olan, nefsin fenâsı hâsıl olmadıkca, illallah yerine illâ ene demiş oluyorlar."

Yine hazret-i urvet-ül vüskâ hâce Muhammed Ma'sûm "radıyallahü teâlâ anh" şöyle yazmışlardır: "Bir gün Allahü teâlâya, enenin fenâsı için çok yalvardım. Bunun üzerine, nefsimin boynundan çok zünnârların çıkdığını ve kırıldığını müşâhede etdim. Sonra babam ve mürşidim hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" huzûruna vardım. Gördüğüm vak'ayı kendilerine arz etdim. "Henüz tam fenâ hâsıl olmamış" buyurdular. Uzun bir müddet sonra Beytullâhı tavâf nasîb oldu. Orada Allahü teâlânın lûtfu ile bu büyük devlet ve eşsiz ni'met ele geçdi. Allahü teâlâya hamd ve şükrler olsun ki, bu se'âdetin hâsıl olmasından sonra girifdâr olduğum Lâ ilâhe illâ ene'den kurtulup, Lâ ilâhe illallaha kavuşdum. Bu Allahü teâlânın lûtfudur. Onu dilediğine verir. Allahü teâlâ büyük ihsân sâhibidir."

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Kötü ahlâkın, beşerî sıfatların değişmesi ve en'âniyyetin gitmesi için, kelime-i tayyîbeyi tekrâr tekrâr söylemeli ve çok zikr yapmalıdır. İlâhî nûrlar çoğalınca elbette sâlikin ahlâk ve evsâfında kırıklık hâsıl olacakdır. **(Hükûmdârlar bir memlekete girdikleri zemân orayı alt üst edip, halkının şerefli kimselerini hakîr hâle getirirler...)** [Neml sûresi: 34] meâlindeki âyet-i kerîme bu ma'nâya işâret buyurmakdadır.

18 Cemâzil-âhir, Cum’a günü:

Huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân bir azîze hitâb ederek buyurdular ki: **(Nice kimseler vardır ki, onları ne ticâret, ne alış-veriş, Allahı anmakdan alıkoymaz...)** [Nûr sûresi: 37] meâlindeki âyet-i kerîme, kalb ile zikrin devâmına işâret etmekdedir. **(Ayakda iken, otururken ve yanlarınız üzerine yatarken hep Allahı anın...)** [Nîsâ sûresi: 103] meâlindeki âyet-i kerîmeden de bu kalb ile zikrin emr edildiği anlaşılmakdadır. Çünki, kalb ile zikr her zemân olur. Dil ile zikrin devâmlı olması zordur. Bu sırada ihvân Sâhib: Bir büyük hayâtda iken kendine halîfe olarak birisini tâyin etmese, onun vefâtından sonra vaktin meşâyıhı bir şahsı o büyüğün yerine geçirseler, o büyüğün hırka ve külâhını ona giydirseler, o şahsda bereket ve nisbet hâsıl olur mu? diye arz etdi. Hazret-i Îşân: Evet olur, buyurdu ve şöyle bir hâdiseyi nakletdi: Bir büyük vefât etmişdi. Hayâtda iken kimseye halîfelik vermemişdi. İnsanlar onun vefâtından sonra toplanıp, cübbe ve sarığını bir şahsa giydirdiler. O ânda o şahsın hâlleri vefât eden büyük zâtın hâlleri gibi oldu. O büyüğün kavuşduğu terk ve tecrîd mertebelerinin aynısına ulaşdı.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir büyük vefât ederken şöyle vasiyyet etmişdi: “Benim vefâtımın kırkıncı günü insanlar toplansınlar. Bu sırada gaybdan bir kuş gelir. O kuş kimin başına konarsa, o benim halîfemdir.” Orada bulunanlar bunu duyunca hayret etdiler. Allahü teâlânın takdîri ile o büyüğün vefâtının kırkıncı günü bahsetdiği şekilde hâdiseler oldu. Gökden bir kuş uçarak o zâtın talebelerinin toplandığı yere geldi ve çarşıda san’at sâhibi bir şahsın başına kondu. Orada bulunanlar: Bu şahsın hilâfete kâbiliyyetli ve tarîkat icâzetine lâyık birisi olmadığını gördüler. Fekat o büyüğün emri mucîbince o kimseye: Sana hilâfet hırkasının verilmesi vasiyyet edildi, dediler. O şahs: Ben esnâfın biriyim. Bu işe lâyık değilim, dedi. Nihâyet orada bulunanların sözü ile kendi şerefini anladı ve pazara gidip, geçmiş borç ve alacaklarımı temizleyip geleyim dedi ve gidip, işlerini bitirip geldi ve o büyüğün hırka ve sarığını giydi. Allahü teâlâ o ânda onu bâtınî nisbetle şereflendirdi.

Yine buyurdular ki: Şâh Abdurrahmân Kâdirî büyük bir zât idi. Terk ve tecrîdde pek ileri idi. Vaktlerinin çoğunda bir öküze biner, dört ekmeği ve bir parça peyniri başının üstüne bağlardı. Elbise yerine post giyerdi. Kendisinden çok hârikulâde hâller meydâna gelirdi. Onun vefâtından sonra, yerine oğlu geçdi. İnsanlar onun yanına toplandı. Şâh Abdurrahmân Kâdirînin “rahmetullahi aleyh” mürîdlerinden Şâh Hüseyn “rahmetullahi aleyh” adında biri vardı. Kalabalık bir cemâ’atin şeyhin oğlunun huzûrunda toplandıkları bir sırada oraya gelip: Mürşidimin giydiği post bana lutf edilirse, ümmîdliyim, diye arz etdi. Bu sözü birkaç kere tekrâr edince, orada bulunanlar: Bu dîvâne bir kimsedir. Hayr ve bereket umduğu için postu istiyor dediler. Şâh Hüseyn en kıymetli elbiselerden dahâ değerli olduğuna inandığı o postu hemen ona giydirdi. O ânda orada bulu-

nanların teveccühü onun tarafına oldu ve mürşîdinin kâim makâmı oldu.

Sonra hazret-i Îşânın nûrlu huzûrlarında, Allahü teâlânın mahbûbu, iki âlemin efendisi, Ahmed-i Müctebâ Muhammed Mustafâ "aleyhi ve alâ âlihi minessalevâtü etemmühâ ve minetteslimâtü ekmelühâ" mübârek hilyesinden söz açıldı. Hazret-i Îşân şu şi'ri okudu.

Beyt tercemesi:

Senin sûretinde kişi çok az yaratmışdır Hüdâ,
Seni çizmiş ve kalemden elini çekmişdir Hüdâ.

Sonra buyurdular ki, başka bir şi'r dahâ hâtırladım, ama söylemek edebi aşar. Orada bulunanlardan ba'zılarının ısrârı üzerine o şi'ri de okudular.

Bu cemâl, güzellikle Tûra etsen tecellî,
Len terânî söyliyen, şimdi söyler erini.

19 Cemâzil-âhir, Cumartesi günü:

Huzûrlarında idim. O sırada ba'zı azîzlerin hazret-i imâm-ı Rabbânî Müceddîd-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" sözleri ile alâkalı şübhelerinden bahîs açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Fazîlet penâhî Mevlevî Seyyid Muhyiddîn "rahmetullahi teâlâ aleyh", hazret-i Îşân şehîdin talebelerinin ve sevdiklerinin seçkinlerinden idi. Mevlevî Fahreddîn Çeştînin "rahmetullahi teâlâ aleyh" şöyle buyurduğunu nakl etdi: Mevlevî Sâhib merhûm buyurdu ki, hazret-i Müceddîdin **(Mektûbât)**da yazdıkları cevâb gibi hiç kimse cevâb verememişdir.

Sonra buyurdular ki: Mevlevî Gulâm Muhyiddînin kim olduğunu bilir misiniz? Öyle bir büyük zât idi ki, sabr, tevekkül, kanâ'at ve riyâzâtda, Cüneyd-i Bağdâdînin mensûblarına benzemekdeydi. Sanki Seyyid-üt-tâife Cüneyd-i Bağdâdînin "kuddise sirruh" dergâhından birisi gibiydi. İnsanlar, hazret-i Mirza Sâhib, niçin onun yanına gitmezdi dediler. Hazret-i Îşân, insanların bu sözlerine karşı buyururdu ki, insanlar şeyh evlâdı olmanın ne demek olduğunu anlamıyorlar. O, hazret-i Gavs-ül A'zâmın torunlarından idi. Onun üstâdı Mevlevî Bâbullah Sâhib merhûm, Bağdâda gitmek istedi. Hazret-i Gavs-ı Pâk "radıyallahü teâlâ anh" ona görünüp, şöyle buyurdu: Senin yanında benim torunum Gulam Muhyiddîn var. Buraya gelmene hâcet yokdur.

20 Cemâzil-âhir, Pazar günü:

Nûrlu huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân büyüklere lâyık bir bakışla ve kula yakışır bir edeble, bana son derece iltifât buyurarak: "İki günden beri bu şahsın nefs latîfesine teveccüh etmekdeyim. Bu latîfenin nûrları bunun alnında tâ uzakdan görünüyor", buyurdular.

Yine buyurdu ki: Sübhânallah! Müceddid-i elf-i sânînin ne şaşılacak yardımları vardır ki, hangi makâma teveccüh etsem, hemen o anda o makâ-

mın nûrları sâliki kaplıyor. Bunların hepsi büyük pîrlerin ihsânlarıdır “radıyallahü anhüm ecma’în”.

21 Cemâzil-âhir, Pazartesi günü:

Bu fedâileri, feyzli meclislerinden nasîb alıyor, yüksek huzûrlarında mubârek yüzlerini görmekle feyzleniyordum. Güzel bir hitâbla bu gönlü kırığa buyurdular ki: Bu büyüklerin nisbetinde anlaşılamıyan ve anlatılamıyan kemâller ele geçiyor. Bütün bu zevk ve şevkler kalbin vilâyetine bağlıdır.

Hazret-i Îşân yine buyurdu ki: Bu Nakşîbendî yolunda zikr şartdır. Yine nigahdâşt-ı havâtır, vukûf-i kalbî, bâzgeşt, nazâr ve mürşidin teveccühü de bu yolun en büyük esâslarındandır.

Bundan sonra huzûrlarında, hazret-i Alînin “radıyallahü teâlâ anh”, bütün ilmler Besmelenin “Ba”sında Hatda “Ba” harfinin noktasında mevcûddur, buyurduğundan söz edildi. Hazret-i Îşân şu rubâiyi okudu.

Şi’r tercemesi:

Gönlüm, ilm-i ledünnî isterim dedi bana,
Eğer, gücün var ise, hepsini öğret bana.
Elîf [A] dedim, dedi başka, dedim dahâ başka yok,
İçerde kimse varsa, tek bir ses yeter ona.

Müellîf der ki: Bütün ilmlerin “Ba” harfinin noktasında toplanması zâhiren şu ma’nâda olabilir. Çekilen her çizginin başlangıcı noktadır. Hatta elifin [A nın] başlangıcıdır. Çünki, o nokta çekildiğinde çizgi meydâna gelir. O hâlde ilm, noktada mevcûd olan çizgiden ibâretdir.

Bundan sonra huzûrlarında mücâhedeler, riyâzetler, terk ve tecrîdden söz açıldı. Buyurdu ki: Bizler bir işe yaramayız. Gündüz konuşuyor, gece uyuyoruz. Bu yolda gece uyanık olmak, konuşmayıp susmak vardır. Az yimek ve yalnızlık lâzımdır. Ancak, bu sûretle ma’rifet kapısı açılır. Sonra şu şi’ri okudular:

Cân ver, yine cân ver, yine ver cân,
Hiç fâide gelmez çok konuşmakdan.

22 Cemâzil-âhir, Salı günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü teâlâ anh” Mektûbâtından ders vakti idi. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî şöyle yazmışlardı: Başlangıçda Allahü teâlâ semi’dir veyâ basîrdir veyâ alîmdir ve kadîrdir sıfatlarını düşünmeden bütün kemâl sıfatları câmi’, noksan ve zevâlden münezzeh olan Allah mübârek isminin müsemmâsı olan ehadiyyet mürâkabesi yapılır. Bunun üzerine Mevlevî şâh Muhammed Azîm Sâhib: Sem’, basâr, ilm, kudret ve diğer sıfatların düşünülmemesinin sebebi nedir, diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu murâkabede bütün sıfatları câmi’ olan zât [Allahü teâlâ] düşünülmekdedir.

Sıfatlardan herhangi birisi düşünülmez. Çünki bizzat maksûd olan zâtdan, bizzat maksûd olmayan sıfatlara teveccüh etmek, hakîkî maksûddan hakîkî olmayan maksûda doğru gitmekdir.

23 Cemâzil-âhir, Çarşamba günü:

Feyzli sohbetlerinde hâzır idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hakîkî mahbûbu zikr edenler ve hakîkî matlûba ibâdet edenler, gece-gündüz Allahü teâlâyı zikr ederler ve Ona ibâdetle meşgûl olurlar. Bunlar: Allahü teâlâ, zikr etmekde olduğumuzu, elbette gösterecekdir, derler. Âh! yüzlerce âh ki, biz yimek ve içmeyi düşünmekle meşgûlüz. O hâlde bana da; Allahü teâlâ elbette yidiğimi içdiğimi gösterecek demek yakışır.

Bundan sonra huzûrda fakîr sözünden bahsedildi. Buyurdular ki: Fakîr, murâdı olmayandır. Yiyeceği olmayan değildir. Sonra sabr ve kanâatden söz açıldı. Buyurdular ki: Hazret-i Hâce Nâsır “rahmetullahi teâlâ aleyh” tam bir sabr ve kanâat sâhibi idi. O bir temkîn dağı idi. Yokluklar çeker, yerinden ayrılmaz, hiç sarsılmazdı. Ayağa kalkma düşüncesinden kurtulmak için, iki dizini bağlar ve toprak üzerinde otururdu. Devâmlı Allahü teâlâya ilticâ ederek şöyle derdi: Yâ Rabbî! Eğer ben hazret-i Fâtıma evlâdından isem, benim evimden fakîrlik gitmesin. Bana rızk genişliği ve ferâhlığı nasîb olmasın. Hazret-i Hâce Mîr Derd onun oğlu idi. Buyurdu ki, bütün ömrüm boyunca bana bir buçuk fâka (yokluk) müyesser oldu. Birisi yirmi iki gün açlık, diğer yarımı ise onbeş gün açlık idi. Sübhânallah! Yokluk çekmek ne şaşılacak ni’metdir ki, yokluk çekmek her kime ki nasîb olursa, sıfat-ı samediyyet zuhûr ediyor. Bunun içindir ki, fâka (yokluk) gecesi sûfînin mi’râc gecesidir demişlerdir.

Bundan sonra huzûrda tevhîd-i vücûdîden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Âlem, bir maddede toplanmış a’râzlardır sözü Muhyiddîn-i Arabînindir. “Heme ust” [Herşey Odur] diyen diğer sôfîlerin sözlerinin zâhiren şerî’ate muhâlif olduğu ma’lûmdur. Hazret-i Mahbûb-ı Sübhânî Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü anh” ve ona tâbi’ olanların keşfleri olan hâller zâhiren şerî’ate ve bâtınen tarîkate uygun olmakla süslenmişlerdir. “Şerî’ate kıl ucu kadar muhâlif olan ma’rifetler, bir arpa dânesine satın alınmaz.” “Huzûr, âgâhlık ve cem’iyyetden ibâret olan ve zikr-i hafî ve vukûf-i kalbîden hâsıl olan nisbete i’tibâr edilir,” sözleri bu büyüklerindir. Diğer yolların büyükleri zikr-i cehrî ve simâ’dan hâsıl olan hâllere kıymet verirler. Bu büyükler ise bunları önemsemezler. Bu sebeble diğer tesavvuf ehli onların keşflerine i’tirâz ederler. Doğrusu, onların ma’rifetleri zihnlerin anlamasından ve idrâklerin kavramasından çok yüksekdir.

24 Cemâzil-âhir, Perşembe günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Buyurdular ki: Sübhânallah! Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” hadîs-i şerîflerini okumakdan, şaşılacak feyzler ve bereketler zuhûr ediyor. Ne yazık ki, insanların basîret gözle-

rini bu bereketi görmeğe kapatmışlardır. Sabâhleyin, Sahâbe-i kirâmın "radıyallahü anhüm ecma'în" menâkıbı ile alâkalı olarak birkaç hadîs-i şerîf okunmuşdu. Bu esnâda, bedenimin yıkamakdan dahâ ziyâde bir temizliğe kavuşduğunu, kalbimin ise tasfiyeden dahâ yüksek bir letâfete büründüğünü müşâhede etdim.

Bundan sonra buyurdular ki: Ben hergün hayâlimden Medîne-i münevvereye gidip, Ravdâ-i şerîfi ziyâret etmekle şerefleniyorum. Merkâd-ı Resûlullahın ya'nî kabr-i se'âdetlerinin tozlarını arzû gözümün kirpikleriyle süpürerek temizliyorum. Pâk toprağını gözüme sürme yapıyorum. Cân behâsına nûrlu türbesini dolaşıyorum. Ba'zen o cân bahş eden eşiğini öpüyorum. Ba'zen o hayât toprağına bakıp, alnımı ona sürüyorum. Âh, yüzlerce âh! Beyt:

Nereye basmış ise sen nazlının ayağı,
Yaşadıkça o yeri öper hayâl dudağı.

Bundan sonra buyurdular ki: Benim hâlim, hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] hazretlerinin "nevverallahü merkadehu" şu şi'rde buyurdukları gibidir:

Gerçi dönüp bir def'a bakmağa dayanamam,
Cânımla oynasa da gözüm ondan alamam.

Sözlerine devâm ederek buyurdular ki: Âşık-ı şeydâ gönül kapan sevgilinin sokağından zâhiren nasîb alamazsa, hayâl ile dolaşıp, "Biz yâra yakın olmakdan ve onun civârından uzak düşdük der ve her def'asında kıvılcım yağdıran âh çeker ve yanar. Her ân harâret dolu inlemelerle cânını ateşe salar."

Beyt:

Mecnûnun hayâlle Leylâya verdiği nâme aşkına,
Leylânın ona yapdığı nazu işve aşkına.

Onun gamze hançerini düşünmek, ayrılığın öldürdüğü kimselerin gönlüne görünmeyen yaralar açıyor. Yine onun nâz kılıcının hayâli ayrılık hastalarının gönlünü kana boyuyor.

O gün kuşluk vakti halkada bulunduğumdan, sohbet halkasında hiç yer kalmamışdı. Zenginler meclisinde başda oturmakdan, dahâ iyi bir yer olan fakîrlerin en arkasında bir yere oturdum. Hazret-i Îşân bu dervîşlerin en aşağısı tarafına bakıp, şu şi'ri okudular.

Dostun kapısına gelmek sana elbet farz olur,
İçerde yer bulamazsan, kapı eşiğinde dur.

Bundan sonra İhvân Sâhibe bakıp, bu gün huzûrda bulunanların gönüllerine nasıl hâller gelmişdir, diye sordular. O da kırıklık ve niyâz hâli çok görülmekdedir, diye arz etdi. Bunun üzerine hazret-i Îşân şöyle buyurdular: Bu gün büyüklerin büyüğü, üstâdların üstâdı, Allahdan başka-

sından fânî hâce Bâkî Billahın “radıyallahü teâlâ anh” vefâtlarının sene-i devriyesinin gecesi olduğundan, o büyük Velînin pekçok bereketleri ve nisbet-i şerîfleri, cihânı kaplamışdır. Niçin böyle olmasın. Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin dörtde biri onun mürîdidir. Sonra şu şi’ri okudular:

Bizim hazînemizin cevheri, kırık gönüldür.

Sonra buyurdular ki: Ekseri vaktlerimde kendi vücûdumu gözbebeği tesavvur edip, Cenâb-ı Bâriye secde ediyorum. Ba’zen özümün özü ile secdeler yapıyorum. Hayâlimle o kadar çok secde ediyorum ki, buna kendimden nâm ve nîşan kalmayıncaya kadar devâm ediyorum. Tekrâr kendimin hayâtda olduğumu tesavvur edip, Allahü teâlânın dilediği kadar bu işe devâm ediyorum.

25 Cemâzil-âhir, Cum’a günü:

Feyzli huzûrlarında bulunuyordum. Buyurdular ki: Hiç vefâ görmemiş, hep cefâ çekmiş, Cenâb-ı mahbûbun âşıklarının ve Onun didârına tâlib olanların ekserisi, elem hançeriyle maktûl [öldürülmüş] ve gam neşteriyle yaralı olup, derler ki:

Beyt:

Aşk yağdıran zâlimi terkden başka çâre yok,
Bu gönüldür, ey cânım, yerinde katı taş yok.

Ama biz demeyiz ki, bu söz son derece edebden uzakdır ve küstâhça söylenmişdir. Burasını almasa da bu gazelin güzel olan matla’ını ya’nî birinci beytini elbette okuruz:

Beyt:

Senin ter saçan yüzün hep beni böyle yapdı,
Güneşin ve yıldızın yokdur hiç kabahati.

Sonra buyurdular ki: Şi’rdeki yüzden murâd, mahbûbun zâtı, terden murâd, sıfatlar ve şânlardır. Hülâsâ: Beni evsiz barksız, hânesi vîrân, gönlü kırık, hâli perîşân, kalbi yanık, gözü yaşlı, âh diyerek göğsünü döven, rûhu çırpınan, yakası yırtık, her an başka bir tecellî ile tecellî edip, her an başka bir sıfatla zuhûr eden o mahbûbun aşk mâtemiyle mâtemli ve derdli yapdılar. Güneşin ve yıldızların dönmelerinde her hangi bir kusûrları yokdur. Hâl böyleyken, müneccimlerin, mutluluğu ve uğursuzluğu yedi gezegenin dönmesine bağlanmaları yersizdir.

26 Cemâzil-âhir, Cumartesi günü:

Feyz saçan huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân bir şahsa akrâbiyyet murâkabesini telkîn buyurdular. Bu murâkabe **(Biz ona şâh damarından dahâ yakınız)** [Kâf sûresi: 16] meâlindeki âyet-i kerîmenin ma’nâsını mülâhaza etmekden ibâretdir.

27 Cemâzil-âhir, Pazar günü:

Nûr dolu huzûrlarında bulunuyordum. Hazret-i Îşân: Sen, seyri yüksek, âlemdekilerin gönüllerinin kıblesi hazret-i hâce Muhammed Zübeyrin "radıyallahü teâlâ anh" kabrine gitmiş idin. Onun nisbetini bize bildirdin mi, diye sordular. Şöyle arz etdim: Onun nisbet-i şerîfi o derece zuhûr ediyor ki, sanki beni göke çıkarıyordu. Oradaki her taşdan nar yerine nûr yükseliyordu. O makâmın her ağacı Tûr ağacı gibi görünüyordu. O mekânın hurma ağaçları meyve yerine, Allahü teâlânın muhabbetini ihsân ediyordu. Toprağı başdan başa zerre zerre nûrdur. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Sübhânallah! Ne güzel söylüyorsun ve onun vasfını ne kadar belîg anlatıyorsun.

28 Cemâzil-âhir, Pazartesi günü:

O mahbûbu sübhânînin ve kayyûmu zemânın huzûrunda idim. Hazret-i Îşân o gün sâdece teveccüh buyurup, başka şey konuşmadılar.

29 Cemâzil-âhir, Salı günü:

Feyzli meclislerinde bulunuyordum. Buyurdular ki: İnsan eğilerek oturunca, Muhammed "alâ sâhibihessalâtü vesselâm" lâfzının şekli gibi bir şekl alıyor. Bu oturuş tarzıyla baş (mim) harfi şeklinde, iki omuz (ha) harfi şeklinde, bel ikinci (mim) harfinin halkası gibi ve iki bacak (dal) harfi şeklinde oluyor. Bu şekılde oturarak o büyük Peygamberin "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" isminin murâkabesi yapılır, bundan çok feyz gelir.

Yine buyurdular ki: Kalb ile zikr sırasında insanların Efendisinin "aleyhi salevâtullahil melikil ekber" mübârek kalbinden, hazret-i Âdemin "aleyhisselâm" kalbine ulaşan fi'llerin tecelli-i ef'al feyzi, benim kalbime geliyor diye hayâl etmelidir.

Rûh latîfesinin zikrinde, kâinâtın Efendisinin "sallallahü aleyhi ve sellem" mübârek kalbinden hazret-i Nûh ve hazret-i İbrâhîmin "alâ nebiyyinâ ve aleyhimessalâtü vesselâm" rûhlarına ulaşan Allahü teâlânın sübûti sıfatlarının tecellîsinin feyzi benim rûh latîfeme geliyor diye düşünür. Sır zikri sırasında, kâinâtın Efendisinin "aleyhi efdalüsalâtil musallîn" mübârek sır latîfesinden, hazret-i Mûsâ Kelimullahın "alâ nebiyyinâ ve aleyhi salevâtullah" sır latîfesine ulaşan Allahü teâlânın zâtî şânlarının feyzi benim sır latîfeme geliyor diye düşünür. Hâfî latîfesinin zikri sırasında, iki cihânın serveri Resûlullah Efendimizin "aleyhi salevâtullahil-melik-il a'lâ" hafî latîfesinden hazret-i Îsânın "alâ nebiyyinâ ve aleyhissalevâtü etemmühâ ve ekmelühâ" hafî latîfesine ulaşan Allahü teâlânın selbî sıfatlarının tecellîsi feyzi benim hafî latîfeme geliyor diye düşünür. Ahfâ zikri sırasında, Allahü teâlânın bütün şânları câmi' şânının feyzinin Peygamberlerin sonuncusunun "aleyhi salevâtullahil-melikil mennân" Ahfâ latîfesinden benim Ahfâ latîfeme zuhûr ediyor diye düşünmek gerekir. Böyle

mürâkabelerde, nisbetde çok terakkî hâsıl olur.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Her latîfenin zikri yapılırken, mürşidinin, mürşidinin ve onun da mürşidinin ve tâ Resûlullaha “aleyhittehıyyât” kadar bütün mürşidlerinin latîfelerini kendi latîfesinin karşısında ayna gibi tasavvur ederek, bütün insanların Efendisinin “sallallahü aleyhi ve sellem” şerefli latîfesinin feyzini o aynalar vâsıtasıyla kendi latîfesine alır.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Tâlibin hayâlinde her an matlûbuna kavuşmak olmalı ve onun zuhûrunu beklemelidir. Sonra feyz menbaı gönüllerinden bir âh çekdiler ve: Yârin firâkı ile muzdarib ve sevgilinin iştiyâkından kararsız olanların hâline, dert ve gam karışık olan şu beytler münâsibdir, buyurdu.

Dün geceki yanmanı, bu gece hâtırladım,
Acele feryâd etdim ve yerimden fırladım.
Bak işte yâr geliyor dedim, kendim aldatdım.
Her adımda kalbimi bu yolla ferâhlatdım.

Sonra hazret-i İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânîden “radıyallahü teâlâ anh” söz açıldı. Buyurdu ki: İmâm-ı Rabbânî hazretleri, peygamberlik hâriç, beşer için vukû’u mümkin olan her kemâle kavuşmuşdur. Çünki, Hâtemürrüsûl “sallallahü aleyhi ve sellem” ile Peygamberlik sona ermişdir. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” cemâli ve kemâli, onda zuhûr etmişdir.

Şi’r tercemesi:

Görünmiyen, bilinmiyen her güzellik, her letâfet,
Senin güzel sûretinde hep ortaya çıkarıldı.
Hayâl kalemi düşünce kâğıdına her ne çizse,
Senin o kusûrsuz şeklin ondan da güzel yapıldı.

1231 senesi, 1 Receb-ül mürecceb, Çarşamba günü:

Huzûrlarında bulundum. O gün hazret-i Îşânı, meşâyıhdan ba’zıları, Mevdûd Çeştînin vefât yıl dönümündeki toplantıya da’vet etmişlerdi. Buyurdu ki: Biz din büyüklerinden bir büyüğe Fâtihâ bile okunsa, simâ’, vecd ve tevâcüd bulunan yere aslâ gitmeyiz. Sonra şöyle buyurdu: Allahü teâlâ bilir, bizden ne hatâ zuhûr etdi ki, sabâh vakti bid’at meclisine çağrıldık. Bizi bir fakîr kimse sayarak, fukarâ meclisine çağırmalarından ise memnûn olduk.

Sonra üveysîlik nisbetinden söz açıldı. Buyurdular ki: Peygamber efendimize “sallallahü aleyhi ve sellem” veyâ bir büyüğe üveysî olarak bağlanmak isteyen, her gün tenhâ bir köşeye çekilip iki rek’at nemâz kılsın. O büyüğe Fâtihâ okuyup, rûhuna müteveccih olarak otursun. Bir kaç gün içinde bu üveysîlik nisbeti zuhûr eder. Veyâ yatsı nemâzından sonra hayâlinde Server-i âlemin “sallallahü aleyhi ve sellem” mübârek ellerini

kendi eliyle tutup, bî’at etsin ve desin ki, Yâ Resûlallah! Sana beş şeyde bî’at etdim: Lâ ilâhe illallah ve Muhammedün resûlullah demekde, nemâz kılmakda, zekât vermekde, Ramezân orucunda ve gücüm olduğunda hac etmekde. Her gece böyle yapmalıdır. [**(Se’âdet-i Ebediyye)** kitâbının 957.ci sahîfesine bakınız!]

2 Receb, Perşembe günü:

O avâm ve havâssın rehberinin huzûrunda bulunuyordum. Buyurdular ki:

İsti’dâdı vasat olan bir tâlib, kâmil ve mükemmil olan mürşidin teveccühü ile Müceddidiyye yolunun sülûkünu on yılda temâmlar. Bu sırada bir şahs, kötü ahlâkı iyi ahlâka çevirmenin son derece zor olduğu ma’lûmdur, diye arz etdi. Bunun üzerine buyurdu ki: İnsanın cibilliyyetinde bulunan hasletleri gidermek hayli zordur. Hattâ bundan da ötedir. Sâlik, ahlâk-ı ilâhiyye ile ahlâklanmadıkca tarîkat pîrleri zümresinden sayılmaz.

Sonra huzûrda, nisbeti bilmekden söz açıldı: Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hak sübhânehü celle şânühü bana öyle bir idrâk ve anlama kuvveti ihsân etdi ki, bütün bedenim kalb gibi oldu. Her tarafdan, önden, arkadan, sağdan, soldan gelen şahsın bâtın nisbetinin hâllerini biliyorum ve açıkca görüyorum.

3 Receb, Cum’a günü:

Feyz menbaı huzûrlarında bulunuyordum. Hazret-i Îşân, Mevlevî Şîr Muhammed ve Mevlevî Muhammed Azîmin “sellemehümallahu teâlâ”, toprak unsûru hâriç üç anâsırına teveccüh etdiler. Buyurdular ki: Burada, bâtın isminin müsemmâsı murâkabe edilir. Çünki, feyz ondan kaynaklanır ve üç unsûra gelir. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü teâlâ anh” ıstılâhında bu makâma vilâyet-i ulyâ denir. Sonra buyurdular ki: Burada Bâtın isminin murâkabesi yapıldığı gibi, aynı şekilde yedi latîfede Zâhir isminin murâkabesi yapılır. Orada feyzin kaynağı, Zâhir ism-i şerîfinin müsemmâsıdır. Feyzin geldiği yer ise, yedi latîfedir.

Hazret-i Îşân Şehîd “nevverallahü merkadehül-mecîd”, her ne kadar bu Zâhir isminin murâkabesini bana telkîn buyurmadılar ise de, hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü teâlâ anh” Mektûbâtından burada bu murâkabeyi yapdırdıkları anlaşılmakdadır. Ben bunu ba’zı tâliblere telkîn ediyorum. Nitekim Meyân Ebû Saîd Sâhibe –Allahü teâlâ onu iki cihânda saîd eylesin– telkîn etmişdim. Hazret-i Îşân, hiçbir şey olmayan bu bendeye de [Şâh Ahmed Raûf Müceddidîye] telkîn buyurmuşlardı.

4 Receb, Cumartesi günü:

Nûr dolu huzûrlarında idim. Buyurdu ki: Allahü teâlânın bu zevallı kula olan sayısız ni’metlerinin şükrünü hangi dil ile yapabilirim ki, insanlar Allahü teâlâyı taleb için, Bağdâddan, Semerkantdan, Buhârâ ve Taşkent-

den buraya geliyor ve her biri Nakşîbendiyye-i Müceddidiyye yolunun nisbetinden, kendi istidâdına göre feyz alıyor. Ben neyim ki! Allahü teâlânın bütün bu inâyetleri, Cenâb-ı Mirzâ Cân-ı Cânân hazretlerinin teveccühleriyle dervîşlerin âcizinin [benim] hâlini kaplamışdır. Hakîkat şöyledir ki:

Vücûdumdaki bütün kıllar gelse de dile,
Şükrünün binde biri edâ edilmez bile.

Sonra buyurdular ki: Kusûrumu görmem şöyledir ki, evime doğru bir köpek gelse diyorum ki: Yâ Rabbî ben neyim ki, senin yakın ve sevgili kullarını kurtulmam için vesîle edineyim. Senin mahlûkâtından bu köpek için günâhlarımı bağışla ve inâyet nazarıyla bana nazar eyle. Aynı gün hazret-i Gavs-ül A'zamın evlâdından olan seyyid Ahmed Bağdâdî "radıyallahü anh ve erdahû annâ" hazret-i Îşânın hâllerini, en büyük halîfelerinden olan ve o memleketdeki insanların doğru yolu bulmaları için rehberlik eden Mevlânâ Hâlid-i Rûmîden "medde zılluhümül-âlî" işitip, şeyhliği terk etmiş ve hazret-i Îşâna bî'at etmek için uzun yolları katederek Bağdâd-ı şerîfden gelmişlerdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Cenâb-ı Hak aybları örtücü ve günâhları afv edici olması sebebiyle, bu ayb ve kusûrlar sâhibinin [benim] ayblarını ve kusûrlarını örtmüş, gizlemişdir. Çünki, bu bir avuç kirli toprağa rahmet ve lütuf bulutlarının yağmurunu o kadar yağdırıyor ki, olan ihsânın her damlası okyânusa bedel oluyor. Yoksa benim hâlim şu şi'rde bildirilen gibidir:

Ne sülünüm, ne tâvûs, ne de güzelliğim var,
Avcı niçin kanadım kolum kırmayı arar.

Sonra halkaya oturdular, tam bir şevk ve zevkle şu şi'ri okudular:

Çok yaşa, senin aşkın Vahşîye memât verdi,
Birinin ömrü cânı birine hayât verdi.

5 Receb, Pazar günü:

Feyzli sohbetlerinde idim. Buyurdular ki: Sözlerimiz işe yaradı ki, dünyânın dört bir yanından insanlar buraya gelip istikâmet ve temkin ediniyorlar. Allah yolu tâliblerinden yüzkırka yakın kimse, burada toplandı. Gün geçdikce de artmakdadır. Bunlara yiyecek ve giyecek gerekir diye hiç kalbime endîşe gelmemekdedir. Allahü teâlâya hamd ve şükrler olsun ki, kalbimden iki cihânın düşüncesi alınmış ve onun bunun hayâli giderilmişdir. Müellîf der ki, nitekim Nâsır Alî demişdir:

Beyt tercemesi:

Bütün varlığıyla vahdet secdesine varanlar,
Dostun yâdı tırmalasa kalbi, abdest alırlar.

Nerede kaldı ki, Hakdan gayrisine yer olsun. Zîrâ yüksek seyr sâhibi bir ârif için kemâl muhâldir. Bu sırada, **(Biz insanı karışık bir nutfeden yaratdık. Onu deneyeceğiz. Bunun için ona kulak ve göz verdik.)** [İn-

san sûresi: 2], meâlindeki âyet-i kerîmenin tefsîrini yaparken buyurdular ki: Kudret-i ilâhî ile meydâna gelen eşsiz eserlere bakmak gerekir. Cenâb-ı Hak ne hoş sûretler ve gönlü çeken varlıklar yaratmış ve ahsen-i takvîm kalıbını vermişdir. Bir gün meclisime yüzü ve elbisesi güzel bir hindli berehmen çocuk geldi. Meclisde bulunanların hepsi ona bakdılar. Hidâyete kavuşması için ona çok düâ etdim. Nihâyet düâ kabûl olunup, o berehmen çocuk îmân etmekle şereflendi. Güzel boy-posunu sağlam îmân ile süsledi. Güzelliğini islâm nûruyla parlatıp, gitdi.

6 Receb, Pazartesi günü:

Nûr dolu huzûrda idim. Bu gün büyüklerin büyüğü, pîrlerin pîri Hâce Mu'înüddîn-i Çeştînin "radıyallahü teâlâ anh" vefât yıldönümü günü idi. Hazret-i İşân onun hâllerinden şöyle anlatdılar: Hazret-i Hâce onyedi-onsekiz yaşlarında iken, bir gün meyve dolu ve akar suları bulunan bağına teşrîf etdi. O sırada yanına bir kalender (Allah adamı) geldi ve su istedi. Mu'înüddîn-i Çeştî hazretleri bir tabak dolusu meyve ve bir testi tatlı su getirdi. O dervîş meyveyi yiyip, suyu içdi. Hâceye düâ etdi. O ânda hazret-i hâcenin kalbi dünyâdan soğudu. Sâhib olduğu mülkü bırakıp, ilm öğrendi. Sonra kendisini irşâd edecek bir Allah adamı aradı. Nihâyet hazret-i Hâce Osmân-ı Hârûnîye kavuşarak, yirmi seneye yakın sohbetinde bulunup, ondan feyz aldı. Hazret-i Gavs-ül A'zamın "radıyallahü teâlâ anh" huzûrunda da bulundu. Hazret-i Yûsüf-i Hemedânîyi "radıyallahü teâlâ anh" da ziyâret edip, altı ay hizmetinde bulunmuşdu.

Bu sohbet meclisinde yine buyurdu ki: Hazret-i Müceddidin "radıyallahü teâlâ anh" eshâbından Bedreddîn-i Serhendî, kitâbında şaşılacak bir hâdise nakl etmekdedir: Bir sebeble Dehlîde idim. Yol tarafında nûrlar ve bereketler dolu bir bağçe gördüm. O bağçenin içine girdim. Hazret-i Hâce Bâkibillâhın mezârının orada olduğunu gördüm. Hazret-i Hâceye doğru dönerek oturdum. Hazret-i Hâce bana ihsânda bulunarak, kendi husûsî nisbetlerinden verdiler. Sonra Hazret-i Hâce Kutbüddînin "radıyallahü teâlâ anh" ziyâretine gitdim. Murâkabede bulundum. Sana hazret-i Bâkibillâhdan ulaşan nisbet, bizim nisbetimizdir, buyurdular. Sonra hazret-i Sultân Nizâmeddînin ziyâretine gitdim. Buyurdu ki, benim nisbetimde mahbûbiyyet dahâ fazladır. Sonra Ecmîre gidip, büyük Hâcenin (Mu'înüddîn-i Çeştînin) kabrini ziyâretle şereflendim. Bu sırada hazret-i Hâce, sana Hâce Bâkibillâhdan ulaşan nisbet, bizim nisbetimizdir, buyurdu. Bunun üzerine Ona dedim ki; Hazret-i Hâce Bâkibillâh, bana hazret-i Çeştînin nisbeti ulaşdı diye hiç buyurmadı. Siz ise, böyle söylüyorsunuz. Bunun sebebi nedir. Bu süâlime hazret-i Hâce, ben hazret-i hâce Yûsüf-i Hemedânînin hizmetine kavuşdum ve kendisinden nisbet elde etdim. O nisbeti benden Hâce Kutbüddîn aldılar. Hazret-i Hâce Kutbüddînden de hazret-i Bâkîbillaha ulaşdı. O nisbet aslında hazret-i Hâcegânı Nakşîbendiyyenin nisbetidir ki, ondan bana, benden de hazret-i Bâkibillâha ulaşdı, buyurdu.

Bundan sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Büyük Hâce [Kutbüddîn-i Çeştî] vâsıtasıyla islâmiyyet Hindistânda revâç buldu. O büyük zâtdan pekçok tesarruf sâdır oldu ve günümüze kadar geldi. Sonra bir hâfıza, beş âyet-i kerîme okumasını emr buyurdular ve hazret-i Hâceye Fâtihâ okudular. Bundan sonra buyurdular ki: Nakşîbendiyye büyüklerinin yolunda çok nisbetler zuhûr etmişdir. Lâkin esâs nisbet, hazret-i Hâce Nakşîbenddendir "radıyallahü teâlâ anh". Sonra şu ince ma'nâlı sözü buyurdular: Hazret-i Hâce Behâüddîn-i Nakşîbend bir tencere yemek pişirdiler. O tencereye hazret-i mahdûm-i A'zam çok tuz atdılar. Onların nisbeti keskinleşdi. Hazret-i Mîr Ebû Alî "rahmetullahi teâlâ aleyh" kırmızı biber atdı. O nisbet dahâ çok keskinleşdi. Hazret-i Müceddid de ona yoğurt katdı ve başka bir keyfiyyet hâsıl oldu. Nisbetlerin keskinliği o kadar kalmadı.

Sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Müşâhede hâlinde şöyle gördüm: Hazret-i Seyyidetünnisâ Fâtıma-tüz-zehrâ "radıyallahü teâlâ anhâ" bulunduğum yeri nûrlandırarak bana; torunum, senin için dirilip geldim buyurdu.

Bundan sonra huzûrlarında Resûlullahın "aleyhi ve âlihi ve sahbihî salevâtullahi melikil ekber" Eshâbının fazîletinden söz açıldı. Buyurdu ki: Bütün ümmetin en fazîletlisi ve en şereflisi **Hülefâ-i râşidîndir** "rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma'în". Yeryüzünün dört yanına hidâyet, bu dört halîfe vâsıtasıyla ulaşmışdır. Onlardan sonra ümmetin en üstünü **Aşere-i mübeşşere**dir. Hiçbir kimse onların kemâlinin yüzde birine ulaşamamışdır. Böyle bir müjde Onlardan başkası hakkında hiç işitilmemişdir. Bunlardan sonra **Bedr şehîdleri** [Bedrde bulunan Eshâb-ı kirâm] gelir. Onların herbiri şehâdet ve vilâyet semâsının dolunayıdır. Bu sahâbîlerden sonra ümmetin en üstünü **Bî'at-ı rıdvân**da bulunan Eshâb-ı kirâmdır. Bu Sahâbîler ağaç altında Resûlullaha "sallallahü aleyhi ve sellem" bi'at edip, îmân nehrinin suyuna kanmışlardır. Sonra **Eshâb-ı Uhud**dur. Bütün ümmetin Evliyâsı, onlardan birinin derecesine ulaşamamışdır "radıyallahü anhüm ve radû anh". Bunlardan sonra, diğer bütün eshâb "radıyallahü teâlâ anhüm" gelir. Zemânın ve zemînin serveri Resûlullah "aleyhi salevâtullahirrahmân" mü'min olarak gören kimse, o büyüklerin zümresine dâhildir. **(Eshâbım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız hidâyete kavuşursunuz)** hadîs-i şerîfindeki müjde ile sevinçlidir. Cennetle müjdelenmişdir. **(... Allah hepsine de Cennet va'd etmişdir...)** [Nîsâ sûresi: 95] meâlindeki âyet-i kerîme, bunu bildirmekdedir.

7 Receb, Salı günü:

Bu, muhtâcların en aşağısı, gösterişden uzak azîz mürşidimin yüksek huzûrlarında idim. O sırada zemânın kayyûmu imâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" **(Mektûbât)**ının dersi var idi. Mektûbâtdaki bu kısmda dünyanın ve dünyâya düşkün olanların kötülüğü yazılmışdı. Buyuruluyordu ki: "Her kim dünyâya dalmışsa, âhiretde hasret ve pişmânlıkdan başka birşey eline geçmez." Hazret-i Îşân buyurdu ki:

Dünyâ, ihtiyâcdan fazlasını taleb etmekdir. Yine buyurdular ki, kalbi Allahü teâlâdan gâfil eden herşey dünyâdır. Sonra şu şi'ri okudular:

Şi'r tercemesi:

> ***Dünyâ ve dünyâya dalmak nedir bilir misiniz?***
> ***Ey efendi, dünyâ, Hakdan gâfil olmağa derler.***
> ***Ya'nî dünyâ kulu Hakdan alıkoyan şeylerdir.***
> ***Yoksa elbise, para, kadın ve çocuk değil!***

Yine buyurdular ki: Bir gün Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" mubârek kızı hazret-i Fâtımanın "radıyallahü teâlâ anhâ" evine teşrîf etdiler. O kadınların efendisinin elinde gümüş bilezik görüp, buyurdu ki: Dünyâ ile benim işim ne. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" evine dönünce, Hazret-i Fâtıma ki, sevdiklerini ateşden men' ederdi. O bilezikleri kolunu acıtarak sıyırıp çıkardı. Resûlullaha "aleyhissalâtü vesselâm" gönderdi. Resûlullah "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" o bilezikleri fakîrlere tasadduk etdi.

Yine buyurdular ki: Eshâb-ı Soffadan biri vefât etmişdi. Elbisesi arasında bir dirhem [bir gümüş lira] buldular. Resûlullaha "sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem" arz etdiler: **(Ateşinden bir kordur)** buyurdular. Ya'nî ateşden bir koru yanında götürdü. Sonra Eshâb-ı Soffadan başka biri dahâ vefât etdi. Onun elbisesi arasında da iki dirhem buldular. Resûlullaha "aleyhi efdalüssalâti vesselâm" arz etdiler: **(Ateşden iki kor parçasıdır)**, buyurdu.

Hazret-i Îşân bunları anlatdıkdan sonra buyurdular ki: Eshâb-ı kirâmdan ba'zıları, meselâ Kur'ân-ı kerîmi toplayan hazret-i Osmân bin Affân ve havf ve recâ sâhibi Abdürrahmân bin Avf "radıyallahü teâlâ anhümâ", Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" hayâtda iken çok mâl sâhibi, zengin idiler. Resûlullahın "aleyhi efdalüssalâti vesselâm" vefâtından sonra, Eshâbın ekserîsi çok zengin ve dünyâlığa sâhib oldu. Ama, onlar bu kadar dünyâlığa sâhib olmakla berâber, Allahü teâlâya yakınlıkda hiç kusûr ve gevşeklik göstermediler. O hâlde ma'lûm oldu ki, Eshâb-ı Soffanın bir iki dirhemi için Resûlullahın "aleyhisselâm" **(Ateşden bir parçadır)** buyurması, onlar terk ve tecrîd da'vâsında bulundukları hâlde, böyle bir iki dirhem saklamaları, bu iddia ve hâllerine uymadığı içindir. Müellîf der ki, buradan anlaşılıyor ki, Sofînin, Eshâb-ı Soffa yolunda olması lâzımdır. Yoksa, kıymetini kaybeder. Kıyâmet gününde çok hasret ve nedâmet çeker. Evet, mahbûbun ince uzun kirpiklerine tutulan, dünyâ ve dünyâ ehli ile meşgûl olursa, sevdiğini unutmak onun için öldürücü zehr olur. Derin sırlar sâhibi Ferîdüddîn-i Attâr "kuddîse sirruh" şöyle buyurarak, inciler gibi kıymetli nasîhatlerde bulunmuşdur:

> ***İçi yılan gibi zehrli dünyâ,***
> ***Dışardan görünür süslü ve alâ.***

İnsanın gözüne güzel görünür,
Lâkin zehri cânı alır götürür.

Bu süslü yılanın zehri öldürür,
Aklı olan ondan hep uzak durur.

Kırmızı, sarıya çocuk gibi bakma,
Kadın gibi renge kokuya kanma.

Kokana gelindir kendini süsler,
İki günde başka bir koca ister.

Dudakları ile beyine güler,
Ardından ısırır ve helâk eder.

Bahtiyâr o kişi, bu çifti bozar,
Arkasını dönüp, üç def'a boşar.

Eshâb-ı kirâma mal, mülk, yüksek makâm ve mevki'ler verilmiş diye kendini onlara kıyâs etmemeli ve gönül aynasından bu fâidesiz pası temizlemelidir. Hazret-i Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ne hoş buyurmuşdur:

Şi'r tercemesi:

Temizlerin işiyle kendini kıyâslama,
Aslanla [şir] ***süt*** [şir] ***imlâsı yazıda bir olsa da.***

8 Receb, Çarşamba günü:

İnsanların gönüllerinin kıblesinin huzûrunda idim. O gün Tirmüzînin **(Câmi')** adlı hadîs-i şerîf kitâbından ders yapılıyordu. **(Âişenin** "radıyallahü teâlâ anhâ" **diğer kadınlara üstünlüğü, tirid yemeğinin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir)** buyurulan hadîs-i şerîf okunmuşdu. Hazret-i Îşân, bu hadîs-i şerîfle hazret-i Âişe-i Sıdîkanın "radıyallahü teâlâ anhâ" bütün kadınlardan üstün olduğu sâbitdir buyurdu. Ardından buyurdular ki, Onun bütün kadınlara üstünlüğü ilm, ictihâd, fakîhelik, terk ve tecrîd ve Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" tarafından, diğer hanımlarından çok sevilmesi sebebiyledir.

Buyurdu ki: Hazret-i Âişenin dünyâyı terk ve tecrîdi ile alâkalı şöyle bir hâdise bildirilmekdedir: Bir gün ona onyedi bin dirhem ve dinar getirildi. O ânda hepsini bulunduğu yerde sadaka olarak dağıtdı. Kendine hiç bırakmadı. Hazret-i Fâtımanın "radıyallahü teâlâ anhâ" üstünlüğü, Resûlullahdan bir parça olması sebebiyledir. Hazret-i Meryemin fazîleti, hazret-i Îsânın "alâ nebiyyinâ ve aleyhissalâtü vesselâm" annesi olması sebebiyledir. Hazret-i Âsiyenin fazîleti ise, Hazret-i Mûsâyı "alâ nebiyyinâ ve aleyhittehıyyât" büyütüp yetişdirmesi sebebiyledir. Ayrıca, Firavnın yapdığı işkencelere ve ondan gelen musîbetlere katlanmasıyladır. Her tarafdan küfr ve dalâlet fırtınasının esdiği zulmet serâyında îmân meşâlesini ve irfân nûrunu söndürmediğindendir. Hak sübhânehü teâlâ bu sebeble onu yüksek mertebelere ulaşdırdı.

9 Receb, Perşembe günü:

Feyzli meclislerinde idim. O sırada Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretlerinin **(Mesnevî)**sinden ders yapılıyordu. Dersden sonra hazret-i Îşân, cevher saçan dilleriyle buyurdular ki: Bu ümmet arasında üç kitâbın benzeri yokdur. Birincisi Allahü teâlânın kelâmı **(Kur'ân-ı kerîm)**dir. İkincisi **(Buhârîyi şerîf)**dir. Bunlardan sonra Mevlânâ Rûmînin **(Mesnevî)**si gelir. Allahın kelâmından ve Buhârîden sonra o kitâbın bir benzeri yokdur. Eğer bir kimse bu Mesnevîyi şerîfe göre amel etse, tarîkat pîrinin ta'limi olmadan ma'rifet sırlarından büyük pay alır. Hakka kavuşanlar zümresinden olur.

Bundan sonra, İmâm-ı Rabbânî Müceddid-i elf-i sânî hazretlerinden söz açıldı. Buyurdu ki: Hazret-i Müceddidin sâhib olduğu kemâle ümmetden az kimse sâhib olmuşdur. Hakîkat şudur ki, eğer vahdet-i vücûd sâhibi evliyânın hepsine teveccüh buyursa, vahdet-i vücûdun dar sokağından şühûdun geniş caddesine çıkarır. Vahdet-i vücûd tâifesinin müctehîdi olan Muhyiddîn ibni Arabînin "kuddîse sirruh" hazret-i Müceddidin teveccühüyle bu dar makâmdan dahâ yüksek makâma terakkî edeceği muhakkakdır.

Bundan sonra Hazret-i Îşân buyurdular ki: Tarîkat pîrleri ve hakîkat mürşidleri üç kısmdır. Birincisi; keşf sâhibleri. Hazret-i İşân Şehîd (Mazher-i Cân-ı Cânân) "nevverallahu merkadehul mecîd" böyledir. İkincisi: İdrâk sâhibleri. Üçüncüsü; cehl erbâbı olup, idrâk keşfine uygun nisbetleri olmaz. Bu her üç tâifenin kemâlde olduğuna hiç şek ve şübhe yokdur. Sonra Sa'dî Şirâzîden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: O, Sühreverdiyye yolunun vilâyetinin nûrlarına sâhib idi. Yüksek idrâk sâhibi bir zâtdır. Şu iki beytde sülûkün temâmını beyân etmişdir.

Şi'r:

Su üzerinde bana iki nasîhat etdi,
Büyük mürşid ve âlim Şihâbüddîn söyledi.

Biri kendine karşı dikkat et, hodbîn olma,
Diğeri ele karşı sakın hâ, bedbîn olma!

Sonra buyurdu ki, bizimle berâber olanın bizim hâlimize bürünmesi, bizim tavrımızı tercîh etmesi gerekir.

Şi'r:

Ya mâvi gömlekli yâr ile gezme,
Ya da evi barkı hâtırından sil.
Ya file bakanla arkadaş olma,
Ya binâ yap, yaşasın içinde fil.

10 Receb, Cum'a günü:

Huzûrlarında idim. Terk ve tecrîdden bahs açıldı. Şu rubâiyi okudular.

Toprakda oturan bir Süleymânım,
ki bana sultânlık tâcı âr olur.
Kırk yıldan beri hep onu giyerim,
Uryânlık hil'atım berkarâr olur.

Sonra Mevlânâ Cemâlî Sühreverdînin, hepsi terk ve tecrîdi anlatan şi'rlerinden söz açıldı. Buyurdular ki: Birgün, Mevlânâ Cemâlî, Abdurrahmân Câmî ile karşılaşmışdı. Mevlânâ Câmî onunla tanışmadan önce, Cemâlînin şi'rlerinden bir şey hâtırlıyormusun, dedi. Mevlânâ Cemâlî, bir peştemâlden başka elbisesi olmadığı için, kendi hâline uygun olan şu şi'ri okudu:

Üzerimde köyünün toprağından gömlek var,
O da gözyaşından yüz parça eteğe kadar.

O bu şi'ri okur okumaz, mevlânâ Câmî, anlaşıldı, sen Cemâlîsin, dedi. Sonra hazret-i İşân, Cemâlînin şi'rlerini okudu ve böyle yaşamak gerekir buyurdu.

Şi'r:

Hak bana bir izâr, bir rıdâ verdi,
Ne hırsız derdi var, ne de mal derdi.

Bedenimde hasır ve post izi var,
Bir de gönül dost derdiyle bî karâr.

Cemâliye kâfidir bu kadarlık,
Rindlik, serhoşluk ve aldırmamazlık.

Sonra Şeyh İbni Yemîn Kübrevînin "rahmetullahi teâlâ aleyh" bir şi'rini okudular ve dervîşler böyle yaşamalıdır, buyurdular:

Bir arpa ekmeği, bir yün hırka, bir acı su,
Bir mushaf ve hadîs-i Peygamberi doğrusu.
İki üç cüz' yetişir fâideli ilmlerden,
Öf, bu Ebû Alî ve Unsûrînin boş sözlerinden.
Bir de karanlık kulübe ki, aydınlatmak için,
Güneşe minnet etmek değer mi bunun için.
Bir iki ahbâbla ol ki, yarım arpa etmez,
Melik Sencer katında, onlara yer verilmez.
Bu se'âdete hasret gitdi nice sultânlar,
Kayserin, İskenderin tâcını arayanlar.

Sonra muhabbetden söz açıldı. Hazret-i Îşân, Nûr-ül Ayn Vâkıfın beytlerini okudular.

Sabâh yeli, yâr zülfüne ne yapdın?
Benim karârımı bozdun, ne yapdın,
Mükedder olmazsan sana diyeyim,
Benim bir avuç tozuma ne yapdın.

Yâr hâtırından kin tozun yûdun,
Söyle ey göz yaşı işim ne yapdın.
Vâkıfın yatağına diken atdın,
Söyle ey gül yanaklım, sen ne yapdın.

11 Receb, Cumartesi günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Hadîs-i şerîf dersi yapıyorlardı. O sırada Çeştiyye yolunun şeyhlerinden birkaç kişi görüşmek için geldiler. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Muhabbet kadehinin sermesti olan büyüklerin mezesi, simâ' ve nağme olup, gönüle rengârenk şevkler verir ve yârin yüzünden hicâb perdesini kaldırır. Muhabbet kadehinden bâde içen biz Nakşîbendiyye mensûblarının mezesi ise, hadîs-i şerîf ve salevât olup, bunlar kalbe çeşid çeşid zevkler verir. Sevgilinin yüzünden örtüyü kaldırır.

Mısra':

Onlar onlardır, ben herdem böyleyim.

Sonra gönülden bir âh çekdiler ve: Âh Medîne şevkı, âh Medîne şevkı, âh Medîne hasreti buyurdular.

Sonra Hasen-i Basrîden "radıyallahü teâlâ anh" bahs etdiler ve buyurdular ki: Annesi ve babası mevâlîden idiler. Lâkin onun sâhib olduğu fazîlet hiç kimsede yokdu. Küçüklüğünde süt emdiği sıralarda, Cenâb-ı Server-i kâinâtın "aleyhi efdalüssalât" ezvâc-ı Mutahharâtından olan hazret-i Ümm-i Seleme "radıyallahü teâlâ anhâ" memesini onun ağzına verdi. Kudret-i Hakdan memesine süt geldi ve o da emdi. Yine buyurdular ki: Hasen-i Basrî hazretlerinin âdetlerinden biri, hergün kırkbin def'a Sübhânallah demek idi. Sôfîye ulemâsı, tesbîhin ve tehlîlin fazîleti husûsunda farklı söylemişlerdir. Sonra gelen ulemâ tehlîlin efdâl olduğunu söylemişlerdi. Hazret-i İşân buyurdular ki, tarîkatların ve silsilelerin çoğu Hasen-i Basrîye "radıyallahü teâlâ anh" ulaşır. Bütün büyüklerin ve sâlihlerin rehberidir.

Sonra buyurdu ki: Bugün, Hazret-i Şâh Nâsıruddîn Kâdirînin vefât yıldönümüdür. Nûrlu mezârı Dehlîde Habeşpûre mahallesindedir. Ziyâret edilmekde ve bereketlenilmekdedir. Bu fakîrin babasının mürşîdi idi. Dün gece vefât gecesi idi. Onun vefât etdiği gün, ben memleketimden Dehlîye gelmişdim. Babam gelişime çok sevinmişdi. Beni kendi mürşîdine bî'at etdirecekdi. Ama mürşîdi birkaç sâat sonra vefât etdi.

Sonra hazret-i Gavs-ül A'zamın üstâdlarından bahs edildi. Buyurdular ki: Hazret-i Gavsın dört pîri vardır. Biri Hammâd-ı Debbûs, ikincisi Şeyh Ebül Vefâ, üçüncüsü babaları Seyyid Ebû Sâlih [Mûsâ Cengdost], dördüncüsü Ebû Sa'îd Mahzûmîdir "kaddesallahü esrârehüm".

12 Receb, Pazar günü:

Bu fakîr Allahü teâlânın makbûlü olan o hazretin huzûrunda idim. Bu-

yurdular ki: Allah veyâ Lâ ilâhe illallah zikri, âhıretde verilmesi va'd olunan şeylerin dünyâda verilmesi için yapılır. Bu zikrler, Cehennem korkusu ve Cennet temennisiyle değildir. Aşk ateşiyle yoğrulanlar, Cennet arzûsunu terk etmişlerdir. Sonra feyzli gönüllerinden bir âh çekdiler ve buyurdular ki: Vâsl olunca fasl olur. Benlikden geçmek ve Allahü teâlâya bağlanmak lâzımdır.

Bundan sonra Evliyânın vefâtından bahsetdiler ve buyurdular ki: Ba'zı Evliyânın rûhunu melek kabzedib ve Cennet ipeğinden bir parçaya sararak semâya doğru götürmek ister. Bu sırada rûh, melek semâya çıkarmadan elinden sıçrayarak Cenâb-ı İlâhiye ulaşır. Nitekim hadîs-i şerîfde bildirilmişdir. Ba'zı temiz rûhları kabzda can alıcı meleğin de müdâhalesi olmaz. Allahü teâlâ bizzat kendi kudretiyle kabz eder.

Beyt:

Huzûrunda âşıklar öyle can verirler ki,
Can alıcı melek de aslâ girmez araya.

13 Receb, Pazartesi günü:

İnsanların gönüllerinin kıblesinin huzûrunda idim. O sırada **(Kulum beni zannetdiği gibi bulur)** hadîs-i kudsîsinden bahs etdiler. Buyurdular ki: Bu hadîs-i şerîfin ma'nâsı bizim nezdimizde şöyledir: Allahü teâlâ buyuruyor ki, kulum beni hayâl ile veyâ vehm ile yâd ederse, ben onun yanındayım. Nitekim bu hadîs-i kudsînin devâmı: **(Beni zikrederek dudağını oynatdığı zemân ben onun yanındayım.)** Bu ma'nâya delâlet eder. Sonra feyz hazînesi huzûrlarına bir kimse geldi ve şevk ve muhabbet sözleri söylemeğe başladı. Hazret-i Îşân şu şi'ri okudular:

Her sabâh dallarda, çimende kuşlar,
Kendi dilleriyle seni anarlar.

Şi'r:

Bilmiyorum o gülen gül, ne kokuda ne renkdedir,
Her çimendeki her kuş, ondan bahs etmekdedir.

Yine o meclisde şu şi'ri okudular.

Şi'r:

Diyor bana, bir kez, bir eş bir nazîr,
Ben meşhûr olayım, olup bî nazîr.

Bu beyti okudukdan sonra buyurdular ki: Bu şi'rin ifâde etdiği ma'nâ Hâfız-ı Şirâzînin sözlerinde bulunmakdadır. O da şudur:

Beyt tercemesi:

Bir gün cânan dudağından adım çıkmış yanlışlıkla,
Kalb ehline cân kokusu ismimden geliyor hâlâ.

Sonra, Hâfız-ı Şirâzînin ba'zı şi'rleri şu hadîs-i şerîfin ma'nâsına muvafıkdır buyurdular ve şu şi'ri okudular.

Şi'r:

Sakıyâ, bu günün ışretini bırakma yârına,
Ya da kazâ dîvânından emân nâme getir bana.

Buyurdular ki, bu şi'rin ma'nâsı şu hadîs-i şerîfdir:

(Akşama çıkdığında sabâhı, sabâha çıkdığında akşamı bekleme.)

Sonra buyurdular ki: Bu günün işini yârına bırakma. Fırsatı ganîmet bil. Sonra huzûrlarında Hîr ve Rancehâdan bahs açıldı. Buyurdular ki, Hîr, hazret-i Behâeddîn Zekeriyyâ Mültanînin mürîdidir. Bir gün hazret-i Behâeddîn nemâz kılıyordu. Hîr, ansızın önüne geçdi. Nemâzdan sonra sen nemâz kılarken önüme geçdin. Bu işi sakın yapma, günâhdır, dedi. Hîr, sübhânallah, ben bir kulcağızın aşkından öyle kendimi kaybetdim ki, sizi ve nemâzınızı unutdum. Siz ki, Allahü teâlâyı çok sevdiğinizi söylersiniz; o çok sevdiğinizin huzûrunda benim önünüzden geçdiğimi fark etdiniz, dedi. Behâeddîn Zekeriyyâ bu sitem dolu sözlerden çok müteessîr olup, yakasını yırtdı ve: Sana düâ edeyim de Hak vâsıllarından olasın, dedi. Hîr eğer gücünüz varsa beni Rancehâya kavuşdurun ve sevgi yüzümü o tarafdan döndürmeyin, dedi.

Sonra nûrlu huzûrda kalenderlikden söz açıldı. Hazret-i Îşân şu şi'ri okudular:

Beyt tercemesi:

Kalender aşk deryâsının katresidir,
Kalender aşk sahrâsının zerresidir.

Ardında da şunu okudular:

Beyt:

Ey sevgili, bana uygun bir yol göster kalenderden,
Zâhidliğin uzun uzak yolunu bitiremem ben.

Bundan sonra huzûrda Evliyânın tesarrufundan söz açıldı. Şöyle ki, bu tâife-i aliyyenin yardımları bütün muhlîslere ulaşır. İnsanlara meded edip, yardımda bulunduklarını bilmeleri veyâ bilmemeleri fark etmez. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Evliyâullahın çoğundan insanların müşkilleri hâl olur da kendilerinin bu yardımlardan haberleri olmaz. Sonra Meyân Elîf Şâh şöyle arz etdi: Memleketim Ücden, bî'at etmek için huzûra (zât-ı âlinize) geliyordum. Bu sırada, yolu şaşırdım. Âniden hazret-i Îşânı gördüm. Yanıma teşrîf ederek bana doğru yolu gösterdi. Bunun üzerine, siz kimsiniz, isminizi söyler misiniz dedim. Buyurdu ki: Ben bî'at için yanına gelmekde olduğunuz kimseyim. Bu hâdiseyi anlatan kimse dedi ki, böyle iki def'a başıma geldi.

Bundan sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Meyân Muhammed Yâr Sâhib de şöyle anlatdı: Ticâret için yola çıkmışdım. Âniden teşrîf etdiğinizi gördüm. Bineğimin yakınında durup, hayvanı hızlı sür. Bu kâfileden ayrılıp, geç git. Yol kesiciler geliyorlar. Bu kâfileyi soyacaklar, buyurdunuz. Atı koşturup, kâfileden ayrıldım. Yol kesiciler, kâfileyi basıp yağmaladılar. Ben ise, gideceğim yere selâmetle ulaşdım.

14 Receb, Salı günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Büyüklerin dünyâ hâdiseleri hakkında keşflerindeki yanılmalarından söz açıldı. Buyurdular ki: Büyükler ba'zan birşeyi keşf ile anlarlar. Fekat onu ta'bîrde hatâ olur. Keşfde kusûr yokdur. Vâkı'aların ta'bîrinde çok dikkatli olmak lâzımdır. O sırada yabancı bir şahs geldi. İsmini sordular. Benim ismim Dâdâhândır dedi. Hazret-i Îşân şu şi'ri okudular.

Şi'rin tercemesi:

Aşkdan feryâd ederim, aşkdan feryâd,
İşim kaldı yârin bir bakışına.
Verirse ben âcize dâdâ dâdâ [imdâd, imdâd]***,***
Yoksa ben de aşk da döndük berbâda.

Bundan sonra tecellîlerin gelmesinden söz açıldı. Buyurdular ki: Sâlike çeşidli tecellîler gelir. O bîçâreyi fâni yapar. Mübârek dilleriyle şu mısra'ı okudular.

Seherde Leylânın mahmîlinden bir şimşek çakdı.

Ba'zen fi'llerin tecellîsi parlar, kulların işlerini sâlikin nazârından örter. Ba'zen sıfatların tecellîsi vârid olur. Sâlikin nazârından mahlûkların sıfatlarını gizler. Ba'zen zâtın tecellîsi zuhûr eder, Allahü teâlânın zâtında âlemin zâtı yokluk bulur.

Sonra nûrlu huzûrlarında akldan söz açıldı. Buyurdular ki: Akl iki kısmdır. Biri nûrlu, diğeri zulmetli akldır. Nûrânî akl şudur ki, bir şahs kendi kendine yasaklardan sakınır, emrlere uyar. Zulmetli akl ise, mürşidin irşâdıyla yasaklardan sakındırır.

Sonra şöyle nakletdiler: Hazret-i Şâh Abdurrahîm Nakşibendî "rahmetullahi aleyh" birgün sokakda gidiyordu. Yolda bir köpek yavrusunun bir su birikintisi kenârında çamura düşmüş olduğunu gördü. Çamurdan çıkamıyordu. İnsanlara onu çıkarmalarını söyledi. Kimse çıkarmadı. Sonunda o köpek yavrusunu eliyle tutup çıkardı. Orada bulunanlara, bir kimse buna bakıp büyütsün dedi. Bir aşçı, ben bakar, büyütürüm, dedi. Yavruyu aşçıya bırakdı ve ayrılıp gitdi. Bir müddet sonra yine o sokağa yolu düşdü. Sokakda bir kişinin geçeceği kadar yer vardı. Diğer taraflar hep çamurdu. Karşısından bir köpek geliyordu. Köpeği kovup, o dar yerden kendisi geçdi. Köpek dile gelip dedi ki, siz bana zulm etdiniz. Yol sizin ve be-

nim için müşterekdir. Beni men' etdiniz, kendiniz geçdiniz. Bunun üzerine köpeğe, senin üzerin ıslak idi, elbisem kirlenmesin diye sana ma'nî oldum dedi. Köpek, senin elbisen bir testi su ile temizlenir. Hâlbuki sizin gönülleriniz öyle necs olmuş, pislenmiş ki, yedi deryâ ile yıkansa yine temizlenemez. Sûfîler îsâr yolunu, ya'nî başkalarını kendine tercîh yolunu seçerler. Siz ise, kendinizi başkasına tercîh yolunu seçdiniz. Köpeğe bu nasıl oluyor deyince köpek, siz beni yoldan çevirerek kendiniz geçdiniz. Allahü teâlâ, nûrânî akl ile bilinir, zulmânî ile değil. Bu iki aklı açıkla deyince, köpek dedi ki, nûrânî akl, bir nasîhatçının nasîhatı, bir vâizin va'zı olmadan nasîhat kabûl eder. Zulmânî akl hep nasîhata muhtâcdır.

15 Receb, Çarşamba günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Tarîka-i şerîfe-i Nakşîbendî [Nakşîbendî şerefli yolu], şeytânın vesveselerinden emîn ve mahfûzdur. Çünki bu büyükler yollarının esâsını, huzûr, agâhlık ve cem'ıyyet üzerine kurmuşlardır. Nûrların görünmesine, rü'yâlara kıymet vermemişlerdir. Diğer yollar böyle olmayıp, esâsları, nûrlar ve sırlar üzerine kurulmuşdur.

Hazret-i Îşân sonra şunları buyurdular: Birgün hazret-i Gavs-ül A'zama "radıyallahü teâlâ anh" tecellî vâki' oldu. O ânda mübârek kulağına: "Ey dost! Seni nemâzdan ve orucdan muâf tutduk, gönlünü kirlerden temîzledik" diyen bir ses geldi. Bu ses karşısında hayretde kaldı. Cenâb-ı Server "aleyhi salevâtullahil-melikil ekber" bile nemâz ve orucdan muâf tutulmadı. Hâl böyle iken, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" ümmetinden biri olan bizim gibi zevallıların nemâz ve orucdan muâf tutulması nasıl olur diye düşündü ve Lâ havle... okudu ve habîs ve kovulmuş şeytânın vesvesesinden kurtuldu. Rahmân ve Rahîm olan Allahü teâlâ, şeytânın şerrinden kurtarıp, ona doğru yolu gösterdi. O şeytânî tecellî, Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin nazarından kayboldu. Fekat şeytân tekrâr şöyle seslendi: "Ben çok kimseyi bu yüksek makâmdan dalâlet çukuruna atdım. Ancak sizi hidâyete erdiren Allahü teâlâ ve kuvvet kaynağınız Muhammed Mustafâ "aleyhi salevâtullahil-melikil a'lâ" olduğundan, sizi aldatmak oyunum işe yaramadı.

Sonra huzûrda bâtınî meşgûliyyetden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Meşgûl olan, makbûldür. Gâfil olana kim yüz verir.

Müellîf der ki: Birisi ne güzel bir beyt söylemiş:

Kim ki, Hakdan bir zemân gâfil olur,
O vaktde gizlice kâfir olur.

Yine O hakîkî ve en güzel mahbûbu anma husûsunda ne kadar güzel bir şi'r nazm edilmişdir:

Otuz yıllık tecrîbeyle, şübhesiz söyler Hâkânî,
Bir an Allah ile olmak, değer mülk-i Süleymânî.

Sonra huzûrda mürşîde tâbi olmakdan bahsedildi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Rehber olan pîrin râzı olmadığı iş, bâtın nisbetini harâb ve çok beter eder. Sonra şöyle buyurdular: Biri benden iznsiz şehzâdeye kavun götürdü. Bu sebeble kalbi karardı. Fekat bunun sebebinin iznsiz yapdığı iş olduğunu bilemedi. Günâhlarından ne kadar tevbe ve istigfâr etdiyse de, hiç eseri görünmedi. Sonra: "Bu iş, mürşidimin rızâsını almadan şehzâdeye kavun götürme suçumdur. Bundan tevbe ediyorum" dedi. Hemen kalbinde bir açılma olup, önceki hâline döndü.

16 Receb, Perşembe günü:

Feyzli huzûrlarında bulundum. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Benim eshâbımdan kim sabr, tevekkül, kanâat ve takvâ yolunu önde tutar ve kalbde huzûr, cem'iyyet, envâr ve keyfiyyetlere sâhib olursa, isteyenlerin ona bî'at etmesine izn verdim. Sabr, tevekkül ve diğerlerinde gevşekliği olanın bî'at vermesi ve mürid edinmesi kusûrdur. Böyle bir kimse icâzet almış olsa bile, hakîkatde benden icâzetli değildir.

17 Receb, Cum'a günü:

Nûrlu huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân şöyle buyurdular: Seyr-i âfâkî âfâkda seyr, dışardaki nûrları müşâhededen, enfüsîde seyr ise, kendi sînesindeki nûrları görmekden ibâretdir.

Sonra söz nihâyetin bidâyete yerleşdirilmesine geldi. Buyurdular ki: Bu sözün ma'nâları çokdur. Lâkin bize göre şöyledir: Gönülde huzûr ve cem'iyyet hâsıl olup, hâller, cezbeler ve vâridât gelince, nihâyetin bidâyete indirâcı, ya'nî yerleşdirilmesidir ve bu hâl Tarîka-i aliyye-i Nakşîbendiyyede [ya'nî Nakşîbendî yüksek yolunda] başlangıçda hâsıl olur.

Sonra buyurdular ki: Başka yolların büyükleri "kaddesallahü teâlâ esrârehüm", sabr, tevekkül ve diğerlerinden ibâret olan makâmât-ı aşerenin [on makâmın] husûlünden sonra huzûr ve agâhlığa müteveccih olurlar. Bu tâifeyi aliyye ise (Allahü teâlâ onların kabrlerini nûrlandırsın) işin temelini başlangıcda huzûr ve cem'iyyet ile atmışlardır.

Sonra yüksek huzûrlarında söz bu tâife-i kirâmın ıstılâhlarına geldi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Istılâhlardan biri, **sefer-der vatan**dır. Bu, kötü huyları bırakıp, iyi huylar ile huylanmakdan ibâretdir. Ya'nî sabrsızlıkdan sabr tarafına koşmak, kanâatsizlikden kanâat tarafına gelmek, tevekkülsüzlükden tevekkül tarafına yönelmekdir. Ahlâkın güzelleşmesi, seyr ve sülûkden hâsıl olur buyurmuşlardır. Nitekim hadîs-i şerîfde, güzel ahlâkın elde edilmesini tekîd buyurmakdadır. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki: **(Şübhesiz Allahü teâlâ beni güzel ahlâkı ve güzel işleri temâmlamam için gönderdi.)**

Müellîf der ki: Silsile-i aliyye-i Nakşîbendiyyenin [Nakşîbendî yüksek silsilesinin] ıstılâhları ile alâkalı söz buraya gelince, bu yolun büyükleri-

nin diğer ıstılâhlarını da burada bildireyim. Çünki, hazret-i Îşân dâimâ bu ıstılâhlara göre amel etmeyi emr buyururlardı. Bunları pîrlerin pîri Hâce Muhammed Ma'sûmun "radıyallahü teâlâ anh" **(Mektûbât)**ından alarak yazacağım:

Silsile-i aliyye-i Nakşîbendiyyede meşhûr olan ıstılâhların hepsi onbirdir:

1– Sefer der vatan: Bu, seyr-i enfüsîden [kendinde ilerlemekden] ibâretdir. Buna cezbe de denir. Bu büyükler işe bu seyrden başlarlar. Seyr-i âfâkî, sülûkünü bu seyrin [seyr-i enfüsînin], içinde aşarlar. Diğer yollarda iş seyr-i âfâkîden başlar. Seyr-i enfüsî ile son bulur. İşin seyr-i enfüsîden başlaması, bu yola ya'nî Nakşîbendî yoluna mahsûsdur. Nihâyetin bidâyete yerleşdirilmesinin ma'nâsı, diğer yolların nihâyeti olan seyr-i enfüsînin, bu büyüklerin yolunda başlangıç olmasıdır. Seyr-i âfâkî, matlubu, kendinin dışında aramak, seyr-i enfüsî ise, kendine gelmek ve kendi gönlü etrâfında dolaşmakdır. Şu şi'r bu ma'nâda söylenmişdir:

Kör gibi, elini sen uzatma her tarafa,
Senin için olanlar hep kilimin altında.

2– Halvet der encümen: Ya'nî ayrılık yeri olan insanlar arasında kalben matlûbla [Hakla] yalnız olmakdır. Bunda zâhirin dağınıklığı bâtına te'sîr etmez.

Beyt:

Dışardan insanlar arasındayım,
İçerdense özlediğim yârlayım.

Başlangıcda tekellüfle, zorlamayla yapılır, ama sonda zahmet yokdur. Bu ma'nâ bu tarîkatda dahâ başlangıçda ele geçdiğinden ve bunun üsûlünü de koyduklarından, diğer tarîkatlarda sona kavuşanların eline geçse de, asl bu yolun özelliklerinden olmuşdur.

Bu husûsda şöyle söylemişlerdir:

Beyt tercemesi:

İçerden âşinâ ol, dışdan yabancı görün,
Bu kadar güzel bir hâl az bulunur cihânda.

3– Nazar ber kadem: Yolda giderken ayakları üzerine bakmak, duyu organlarıyla anlaşılan çeşidli varlıklar ile nazarı ve zihni dağıtmamakdır. Böylece cem'iyyet hâline dahâ yakın olunur. Çünki, başlangıcda kalb nazâra (bakışa) tâbi'dir. Nazarın dağınıklığı, kalbe te'sîr eder:

Şi'r:

Gözümü ve gönlümü başka ne meşgûl eder,
Gözüm hep seni arar, gönül hep seni ister.

Nerede ve kiminle, ne hâlde olsam ey yâr,
Gönlüm seni arzûlar, gözümde hayâlin var.

4– Hûş der dem: Gafletle girip çıkmaması için her nefese dikkat etmekdir.

Beyt:

Bilmiyorum ne okutdun, ne efsûn yapdın sen bana,
Her zemân sana âşıkım ve her nefes müştâk sana.

Bunlardan üçüncü kelime, âfâkdan hâsıl olan dağınıklığı giderir; dördüncüsü ise, enfüsden olanı def' eder.

5– Yâd-ı kerd ve yâd-ı daşt: Sâlik tarîkatde ve tekellüfde olduğu, hakîkat ve huzûrun meleke hâline gelmesine kavuşamadığı müddetce, yâd-ı kerd makâmındadır. Ya'nî sâlik şeyhinin telkîn etdiği zikri huzûr mertebesine varıncaya kadar, devâmlı çabalayarak tekrâr etmekle meşgûl olur.

Şi'r:

Kardeşim, devlet ipinin ucuna iyi yapışıp,
Bu azîz, kıymetli ömrü boş şeyler ile geçirme.
Nerede, kiminle, hangi işde olursan ol, dâim,
Gönül gözünü gizlice yâra çevir ele verme.

Sâlikde huzûr, devâmlılık kazanıp, zevk hâsıl olunca ve tekellüfden kurtulup, meleke meydâna gelince, bu hâl yâd-ı daşt olur.

Beyt:

Nerede ve kiminle, ne hâlde olsam ey yâr!
Gönlüm seni arzûlar, gözümde hayâlin var.

Yâd-ı daştın başka yüksek bir ma'nâsı dahâ vardır. Fekat onu bu kitâbda anlatmak uygun değildir. Hazret-i hâce Nakşîbend "kuddîse sirruh" buyurmuşlardır ki: Zikrden maksâd, muhabbet ve ta'zîm üzere, kalbin dâimâ Allahü teâlâ ile berâber olmasıdır.

6– Bâzgeşt: Bu ma'lûm nefy ve isbât [Lâ ilâhe illallah] zikrinden sonra, kalb ile: "İlâhî sen benim maksûdumsun. Senin rızân benim matlûbumdur" demekden ibâretdir. Bu zikrin fâidesi, bu sözün iyi kötü her düşünceyi yok etmesidir. Böylece zikr hâlis olur ve o kimsenin kalbi mâsivâdan boşalır. Eğer bununla zikri hâlis olmazsa, mürşidini taklîd ederek söyler. Nihâyet mürşidinin bereketiyle ihlâs hâsıl olur.

7– Nigâhdâşt: Düşünceleri murâkabeden ibâretdir. Ya'nî kelime-i tayyibeyi tekrâr ederken, kalbine mâsivâya âid düşüncelerin gelmemesi için çalışmakdır. Sâlike bir veyâ iki sâat murâkabe ve mücâhede zarûrîdir.

Beyt:

Bir nasîhat yeter iki cihândan,
Bir nefes çıkmasın Hakkı anmadan.

8– Vukûf-i kalbî: Gaflet bulunmayacak ve Allahü teâlâdan başka bir maksadı olmayacak şekilde kalbin uyanıklığı ve Allahü teâlâ ile berâber olmasıdır. O hâlde sâlikin zikr sırasında dâimâ kalbine vâkıf olması, kalbi zikrden ve zikrin ma'nâsından gâfil olmaya bırakmaması gerekir. Hazret-i hâce Nakşîbend "kuddîse sirruh": Nefesi habsetmek ve adede riâyet lâzım değildir, buyurmuşlardır. Lâkin zikr, râbıta ve diğerleri yapılırken, vukûf-i kalbî lâzımdır buyurmuşlardır. O hâlde zikrden maksâd vukûf-i kalbî ve gafleti atmak, sevgi ve ta'zîm üzere hudû' ve huşû' ile devâmlı huzûr hâlidir.

Şi'r:

Kuş gibi kalb yumurtası üzerine bekçi ol,
Ondan sana mestlik, aşk, kahkaha doğmakdadır.
Bilinmez, seherde mi, gece mi çıkmakdadır,
Var git gönül kapısında oturup bekle yâri.

Bir kavle göre, vukûf-i kalbî, kalbe bakmak ve ona vâkıf olmak, dağınıklık olmaması ve mâsivâdan kurtulması için, zikri de düşünmeden teveccüh ve nazarı kalbde tutmakdır. Demişler ki, kalb boş durmaz. Mâsivâya veyâ matlûba bağlanır. İnsan uyanık olduğu müddetce, beş duyu organı câsûs gibi dışarının haberlerini kalbe ulaşdırır, kalbde dağınıklık meydâna getirirler. Kalbin sâhibi kalbine teveccüh edince, sanki kalbin etrâfında bu teveccühden bir kal'a meydâna gelir. Dışardaki haberlerin kalbe ulaşmasına ma'nî olur. Bu sırada, gönül en yüksek maksada bağlanır. Çünki kalb boş durmaz. Mâsivâ düşüncelerinden alıkonunca, çâresiz kalır. Asl maksada dönmekden başka işi kalmaz. Nitekim gönlü düşmandan koru, dostu taleb etmeye hâcet yokdur. Aynadan pası silince, nûrun zuhûrundan başka birşey kalmaz, demişlerdir.

Hazret-i Îşândan işitdim: Kalbin zikrine alışmayan ve bunun te'sîrini görmeyen kimseye, zikri bırakdırıp, sâdece vukûf-i kalbîyi emr etmeli, zikre alışması için ona çok teveccüh yapmalıdır.

9– Vukûf-i âdedî: Bu tarîkatda bilinen şekliyle nefy ve isbâtın sayısına vâkıf olmakdan ibâretdir. Her nefesde tek söyler, çift söylemez. Demişlerdir ki: Bu zikr, mu'teber şartları ile yirmibire ulaşdığı hâlde, kendini yok bilmek, fenâ ve benzerleri gibi netîce meydâna gelmezse, bu işin fâidesinin olmadığını gösterir. O zemân sülûk ve zikri tam bir ihlâs ve takvâ ile başdan yapmak gerekir. Böyle olursa belki fâide elde edilir.

10– Vukûf-i zemânî: Bu, vaktlerin muhâsebesini yapmakdan ibâret olup, eğer vaktleri hayr işlerle geçmiş ise şükr eder. Uygun olmayan işlerle geçmişse, kendi hâline uygun olarak istigfâr eder. Ebrârın hasenâ-

tı mukarreblerin seyyiâtıdır.

11– Zikr-i sultânî: Bu da zikrin bütün bedeni kaplaması ve her uzvun kalb gibi zikredici ve matlûba müteveccih olmasıdır.

Beyt:

Herdem senin sevgin ile birlikde,
Havaya saçımdan bir tel gitmekde.

(Mektûbât)dan aldığımız kısm burada bitdi.

18 Receb, Cumartesi günü:

İnsanların gönüllerinin kıblesinin huzûrunda idim. Buyurdular ki: Tâlibin kelimeleri düzgün telaffuz ederek, ma'nâsını düşünerek, kalb uyanıklığı ile, Allahdan başkasını kalbe getirmiyerek ve Allahü teâlâya teveccüh ederek, dili ile kelime-i tehlîli okuması gerekir. Tarîkatda kelime-i tehlîli bunlara ri'âyet ederek söylemek lâzımdır. Allah ve Lâ ilâhe illallah zikrini de ma'nâsını düşünerek ve diğer husûslara riâyet ederek ve feyz bekleyerek okumalıdır.

19 Receb, Pazar günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân latîfelerin husûsiyyetlerini beyân buyurdular. Nefs latîfesinin nûrunu sabâh aydınlığı gibi ortaya koydular.

20 Receb, Pazartesi günü:

Feyzli huzûrlarında bulundum. Buyurdular ki: Kelime-i tayyibe (Lâ ilâhe illallah) âyet-i kerîmedir. Muhammedün Resûlullah Rabbânî bir kelimedir, ya'nî o da Kur'ândan bir âyetdir. O hâlde bu kelime-i tayyîbe eğer Allahü teâlânın kelâmından bir âyet olduğu düşünülerek okunursa, feyz başka bir çeşid gelir. Eğer bu kelime-i tayyîbe, müslimân olmayan birinin onu okumakla müslimân olduğu gibi, bizim de Peygamber "aleyhissalevâtullahil-melik-il ekber" tarafından onu dil ile söyleyip ma'nâsını kalble tasdîk etmek ile emr olunduğumuz düşünülerek okunursa, feyz başka dürlü hâsıl olur.

Yine buyurdular ki: Bu kelime-i tayyibeyi cünübün birinci ma'nâyı ya'nî âyet-i kerîme olduğunu düşünerek okuması harâmdır. İkinci ma'nâyı düşünerek okumak câizdir. Bu şeklde ister cünüb iken, ister abdestsiz olsun, okunabilir.

Buyurdular ki: Kelime-i tayyîbe dil ile olsun, kalb ile olsun, ikinci ma'nâ düşünülerek okunursa, âlem-i emrin latîfelerinde terakkî hâsıl eder. Birinci ma'nâ düşünülerek okunursa, kemâlâtda ve hakâyıkda tam bir fâide verir.

Yine buyurdular ki: Kelime-i tevhîdin yarısı olan Lâ ilâhe illallah sıfatların tecellîsinden, Muhammedün Resûlullah kısmı ise zâtın tecellîsinden

neş’et etmişdir. O hâlde birinci yarıdan (Lâ ilâhe illallah) gelen feyzin mebdei (kaynağı) sıfatların tecellîsidir. Diğer yarısından gelen feyzin mebdei, zâtın tecellîsidir. Hakîkat şu ki, bu her ikisinin nûrları, sırları ve feyzleri arasında çok büyük fark vardır. Kendisine gören göz ihsân edilen kimse bunları görür.

Buyurdular ki: Tâlibin hiçbir zemân matlûbu anmakdan gâfil olmaması gerekir. Sonra şu şi’ri okudular.

Beyt tercemesi:

Bu aşk şerbetinden, Hüsrev, bulunmaz,
Ciğer kan olmadıkça tat alınmaz.

Yine buyurdular ki: Tecrîd ile tefrîd arasında fark vardır. Tecrîd, zâhirî alâkalardan kesilmek, tefrîd ise, bâtınî alâkalardan kesilmekdir.

Buyurdular ki: **(Kur’ân-ı kerîmi hüzün ile okuyunuz. Çünki o, hüzün ile inmişdir)** hadîs-i şerîfinin ma’nâsı şöyledir: Kelâmullahda fâsıkların zikri gelince, bizim hâlimiz de öyle olmasın diye korkmak ve mahzûn olmak gerekir. Mü’minlerin zikri geldiği zemân, biz böyle değiliz diye korkmak lâzımdır. Emrler ve yasakların zikri geldiği zemân, benden bunlara uygun işler meydâna gelmiyor diye korkmalı ve mahzûn olmalıdır. Diğerlerini de buna kıyâs et.

Yine buyurdular ki: **(Dünyâ sevgisi bütün kötülüklerin başıdır.)** Bütün günâhların başı ise küfrdür. O hâlde, dünyâ sevgisi küfr oldu. Nitekim Mevlânâ şöyle buyurmuşdur:

Beyt tercemesi:

Dünyâ ehli küfre dalmış giderler,
Gece gündüz dünyâdan bahs ederler.

21 Receb, Salı günü:

Huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hanefî mezhebinde olan bir kimseye İmâm-ı Muhammedin **(Muvatta)** kitâbını yanında bulundurması zarûrîdir. Çünki, İmâm-ı Muhammed “rahmetullahi aleyh” bu kitâbda ne güzel işler yapmış, kendi mezhebini te’yîd için sarîh haberleri ve sahîh rivâyetleri toplamışdır.

Sonra şöyle buyurdular: Dört mezhebden her birini diğerinden ayıran dört hâssa [özellik] vardır. Hanefî mezhebinin hâssası **(Hidâye)** kitâbıdır. Diğer mezheblerde onun gibi bir kitâb yokdur. Şâfi’î mezhebinde İmâm-ı Gazâlî “rahmetullahi teâlâ aleyh” şaşılacak bir muhakkıkdır. Hanbeli mezhebinde Hazret-i Gavs-ül A’zam, Allahü teâlâya yakın olanların en başta gelenidir. Mâlikî mezhebinde ise, İmâm-ı Mâlikin “rahmetullahi teâlâ aleyh” vücûdu şerîfleri olup, kendisi Allahü teâlânın âyetlerinden bir âyetdir “radıyallahü teâlâ anhüm”.

22 Receb, Çarşamba günü:

Huzûrlarında idim. Mevlevî Keremullah üçüncü kerre bî'atı yeniledi. Hazret-i Îşân onun hâline çok inâyetler buyurdu. Merhamet edip, ona teberrük olsun diye hırka ve külâh verdiler. Onun hâline yüksek teveccühlerini lutf etdiler. Bundan sonra hazret-i Mevlânânın **(Mesnevî)**sinden derse başlandı. Papağan ve tüccar hikâyesi okunuyordu. Sıra şu şi'rlere gelince:

Vefâya sığar mı bu, ey sevgili dostlarım,
Siz bağçede eğlenir, ben habsden ağlarım.
Bu bîçâre dost ile, hâtırlayın azîzler,
Bir sabâh bâdesini içmişdiniz berâber.

Hazret-i Îşân yüksek ma'rîfetleri ve hakîkatleri beyân buyurdular. Mevlânânın "kuddise sirruh" nisbeti zuhûr etdi. Hazret-i Îşânda hoş bir hâl hâsıl olup, meclisde bulunanlar üzerinde şaşılacak bir te'sîr meydâna geldi ve gönüllerde yanmalar ve harâretler görüldü.

23 Receb, Perşembe günü:

Huzûrlarında idim. **(Mesnevî-yi şerîf)** dersi yapılıyordu. Büyük velîlere vâki' olan kümûn ve bürûz hâllerinden söz açıldı. Mevlânânın "rahmetullahi aleyh" şu şi'rini okudular.

Serçe küçükdür deme, yüreğine ne sığar,
İçinde orduları ile yüz Süleymân var.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ârife bürûz hâlleri geldiğinde o kadar büyür ve genişler ki, yere ve göğe sığmaz. Hattâ yer ve gök, Arş ve içindekiler onun kalbinin bir köşesinde kalır. O hâlde ordusuyla birlikde Süleymân aleyhisselâm onun kalbinde ne kadar yer tutar. Ârife kümûn hâlleri gelince, kendini zerreden dahâ küçük görür. Hattâ kendini hiç bulamaz.

Sonra sohbetde bulunanlara teveccüh buyurmakla meşgûl oldular. Birisine sohbetde bulunanlar için yelpâze sallamasını emr etdiler ve şöyle buyurdular. Hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] "radıyallahü anh" buyurdular ki: Sohbet halkasında bulunanlara yelpâze sallayan birinin oradakilere gelen teveccüh feyzine ortak olduğunu görüyorum. Zîrâ onların herbirine onun sebebiyle râhatlık ulaşmakdadır. Sonra hazret-i Îşân şehîd şöyle nakl etdiler: "Bir gün mürşîdim hazret-i Seyyidüssadât Seyyid Nûr Muhammedin "radıyallahü teâlâ anh" huzûrunda idim. O hazretin neş'eli bir hâlde oturduklarını görüp, bunun sebebini sordum. Hazret-i Seyyid sâhib şöyle buyurdular: Bu gün yelpâze sallayacak birçok kimseyi dervîşlere taksîm etdim. Onların bu amellerini Allahü teâlânın kabûl buyurması sebebiyle, yağmur gibi pek çok feyz ve bereketlerin yağmakda olduğunu görüyorum. Sonra şu şi'ri okudular:

Bizi gamzeyle öldürdü, kazâyı bahâne etdi,
Bizim tarafa bakmadı, hayâyı bahâne etdi.
Yanağını görmek için bir mescide gitdim de,
Elini yüzüne tutdu, düâyı bahâne etdi.

İkrâm ederek elini gayrin omuzuna koydu,
Beni görünce ayağının kaymasını bahâne etdi.
Zâhidin gücü yok idi, bakmak için güzellere,
Bir köşeye çekildi, takvâyı behâne etdi.

24 Receb, Cum'a günü:

Gönüller kıblesinin huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir gün halkada oturmuşdum. Bu sırada hazret-i hâce Kutbüddîn Bahtiyâr Kâkînin “nevverallahü merkadehû” nûrlu mezârından nûrdan bir örtü gelip, bütün halkayı kapladı.

Yine buyurdular ki: Bir gün müşâhede âleminde yanyana iki mezâr gördüm. Biri hazret-i Nizâmeddin Evliyânın nûrlu kabri, diğeri hazret-i Îşân şehîdin “attarallahu ervâhahümâ” çok temiz kabri idi. Sonra benim karşıma bir gömlek getirdiler. Bunun hazret-i Nizâmeddînin inâyeti olduğunu anladım. Bana sizin pîriniz Nizâmeddîn midir diye sordular. Ben: Pîrim Mirzâ Mazher olduğunu söyledim. Tekrâr: Sizin pîriniz Nizâmeddîn midir diye sordular. Ben, Mirzâ Mazherdir dedim. Üçüncü def'â: Sizin sohbet pîriniz Nizâmeddîn midir? dediler. Ben sükût etdim. Eğer onun pîrliğini ikrâr etseydim, bana o gömleği giydireceklerdi.

Sonra o esnâda Magrîbli bir şahs huzûra girdi. Hazret-i Îşânın mübârek ismini işitmiş. Bağdâdda Mevlânâ Hâlid “rahmetullahi aleyh” ile görüşüp, uzun yolları aşarak gelmişdi. O diyarda, Mevlânâ Hâlidin “kuddise sirruh” irşâdının çok meşhûr olduğunu anlatdı. Yaklaşık yüzbin kişinin ona bî'at edip, mürid olduklarını, bin derin âlimin onun tarîkatine girdiğini, huzûrunda el bağlayıp durduklarını söyledi. Bunun üzerine hazret-i Îşân buyurdu ki: Bu müjdeyi duymakdan dolayı gönlüm sivri sinek kanadı kadar sevinmedi. Nerede kaldı ki iftihâr edeyim. Çünki, sevinmek iftihârdan öncedir.

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: İbâdurrahmân her zemân çok bulunur. İbâdullah ise çok az olup, onların ibâdeti ve kulluğu, sırf Allahü teâlânın zâtı içindir. Allahü teâlânın kendilerine rızk verdiği ve çeşidli lütf ve inâyetlerle şereflendikleri için değil. İbâdurrahmân olanlar, böyle değildir. Onlar Hak celle ve alâya, kemâl sıfatları sebebiyle ibâdet ederler. İkisinin arasında çok fark vardır. Sonra buyurdular ki: Ben Abdullahım diyemem. Lâkin bir müddetden beri bana Abdüllahlık zuhûr etmekdedir.

25 Receb, Cumartesi:

Feyzli huzûrlarında idim. Buyurdular ki, hazret-i şeyh Muhyiddîn ibni Arabî “kuddise sirruh” şöyle yazmışlardır: Hiçbir fırka dalâlete düşmemiş-

dir. Her biri hidâyet ve sırât-ı müstakîm üzere yürümüşdür. Bu sözünü te'yîd için, **(..... Hareket eden hiçbir yaratık yokdur ki, idâre ve tesarrufunu O tutmasın. Benim Rabbim, hak ve âdil tarîk üzeredir.)** [Hûd sûresi: 56] meâlindeki âyet-i kerîmeyi delîl olarak bildirmişdir.

Mevlânâ Rûmî de bu ma'nâ ile alâkalı olarak şöyle buyurmuşdur:

Şi'r:

Ve mutlak kötülük yokdur cihânda,
Nisbîdir kötülük anla bunu da.

Hâfız-ı Şirâzî de şöyle buyurmuşdur:

Pîrim, kudret kalemi hiç hatâ yapmaz dedi,
Âferin o nazara ki, hatâyı görmedi.

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Ama bize ve mürşidlerimize bildirilenler buna uymamakdadır. [Vahdet-i vücûd ehlinin keşflerindeki hatâlar için, imâm-ı Rabbânî hazretlerinin **(Mektûbât)** kitâbına bakınız!]

26 Receb, Pazar günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân, birkaç mektûb yazdılar. Biri, Mevlânâ Hâlid-i Rûmî (Bağdâdî)ye "sellemellahü teâlâ". İkincisi, Mirzâ Rahimullaha "sellemehullahü teâlâ". Üçüncüsü, Hâcı Abdurrahmâna "sellemellahü teâlâ" idi. Feyz kokulu birinci mektûbun muhtevâsı şöyle idi: "Sizin o civârdaki irşâd faâliyetlerinizi duyunca gönlümüzde sevinç hâsıl oldu. Tâliblerin gelmesi ve insanların toplanmasına aldanmamalıdır. Kırıklığınızı ve yokluğunuzu her an düşününüz. Halkın size akın edişini, irşâdınızın çokluğunu, hep pîrân-ı kibârın imdâd ve teveccühünden biliniz. Her dem ve her sâat pîrâna ya'nî bu yolun büyüklerine teveccüh ediniz. Onların inâyetinden ümîdvâr olunuz, vesselâm."

Mirzâ Rahimullaha "sellemallahü teâlâ" yazılan ikinci mektûbun muhtevâsı şöyledir: "Huzûra gelen ve müracâat eden her talebeye telkînde bulununuz. Hidâyet ve irşâdda tahsîs (ayırım) yapmamalıdır. Herbiri yâri ya'nî Hakkı tâlibdir. İster aklı başında, ister serhoş olsun, vesselâm."

Hâcı Abdurrahmân Hasene "sellemehullahu teâlâ" yazılan üçüncü mektûbun muhtevâsı da şöyle idi: "Kendi bâtın terakkîlerinizi, tevbe eden tâliblerin hâllerini ve terakkîlerini yazınız, vesselâm."

27 Receb, Pazartesi günü:

Nûrlu huzûrda idim. Hazret-i Îşân, Cenâb-ı Hakka huşû' ile tazarru' ve niyâzda bulundular ve büyük bir şevkle şu şi'ri okudular:

Kâfile gitdi geride kalmışlığımızı gör,
Ey bizim kimsemiz, kimsesizliğimizi gör.

Sonra Âdemoğullarının efendisi, Server-i âlem, müslimânların iftihârı

Rabb-ül âlemînin mahbûbu, günâhkârların şefâ'atcisi, hâtemünnebiyyînden "aleyhi efdalüssalâtil musallîn" söz açıldı. Hazret-i Îşân def'alarca şu şi'ri okudular:

O öyle bir Habîbdir, şefâ'ati umulur,
Korkuya, dehşete o karşı durur.

28 Receb, Salı günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân Mîr Kamerüddîn Semerkandîye şöyle buyurdular: Çalışınız, mahlûkâtın secde etdiği zâta âid sırlar size o kadar galebe çalar ki, kendinizi mahlûkâtın secde etdiği zât olarak görürsünüz.

Sonra Dâmullah Şirâzî Semerkandîye buyurdular ki: Enenin yok olması, ayn ve eserin zevâli için, cenâb-ı Hakka yalvarınız ve bunun için çok çalışınız. Sonra hazret-i Îşân ayn ve eserin zevâlinin ma'nâsını şöyle açıkladılar. Aynın zevâlinin ma'nâsı, kendine ene (ben) demenin son derecede zor gelmesi, ben varım diyememesidir. Hazret-i hâce Ubeydullah-ı Ahrâr "kuddise sirruh" buyurdu ki: Enel-Hak demek kolay, fekat, eneyi kırmak çok zordur. Eserin zevâlinin ma'nâsı ise, kişinin hiçbir sıfatını görmemesidir.

29 Receb, Çarşamba günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ulemâ, Hak sübhânehü ve teâlânın âlemle mâiyyetini [berâberliğini], ilmî bir berâberlik olarak, sôfiyye ise, zâtî berâberlik olarak kabûl ederler. Biz de mâiyyet murâkabesini talebelere telkîn ediyoruz. Fekat Allahü teâlânın zâtî ve ilmî mâiyyetini düşünmeden, bulunduğumuz her yerde, Allahü teâlânın bizimle olduğunu mülâhaza ediniz diye söylüyoruz.

Sonra huzûrda tarîkatda küfrden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu meşrebin ehli, tevhîdi vücûdî erbâbıdırlar. Bunlar din ve dünyâdan geçmiş ve benliklerinden kurtulmuş, vahdet meyini içmişlerdir. Hüseyn bin Hallâc-ı Mansûr bu tâifenin büyüğüdür. Sonra şu şi'ri okudular:

Dostdan geri kaldığın söz, küfr veyâ îmân olsun,
Seni yârdan ayıran hat, çirkin veyâ güzel olsun.

Sonra huzûrda bulunanlara, bu şi'rin ma'nâsını söyleyiniz. Küfr sebebiyle matlûbdan geri kalmak açıkdır. Lâkin islâmdan nasıl geri kalınır, diye sordular. Huzûrda bulunanlar susdular. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Matlûb olan îmândan geri kalmanın şöyle olacağı hâtıra geliyor: Sâlike, hâllerin başlangıçda Allahla birlikde olmak hâlleri verilir. Bu sebeble onda nâfilelere ve tilâvete karşı gevşeklik meydâna gelir. Hâlbuki bu tilâvet ve nâfileler îmâniyâtdandır. O hâlde sâlik, başlangıçda Allah ile olmakla meşgûl olmalıdır. Huzûra mâni' olduğu için çok nâfile ve tilâvet uygun de-

ğildir. Hazret-i Îşân o sırada şu şi'ri okudular:

Avın vefâ gagasıyla kanadından koparır,
Tuzağına tutulmak istemeyen her tüyünü.

Sonra feyzli huzûrlarında bî'atın tekrârından konuşuldu. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Tâlibin birkaç şeyhe bî'at etmesi câizdir. Nitekim Sahâbe-i kirâm "radıyallahü anhüm" Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" vefâtından sonra, hazret-i Sıddîk-i Ekbere "radıyallahü anh" bî'at etdiler. Ondan sonra da hazret-i Ömer bin Hattâb "radıyallahü anh" ile bî'at müsâfehâsı yapdılar. Sahâbe-i kirâmın Hülefâ-i râşidîne bî'atının âhıret işlerinin intizâmı için olduğu, dünyevî bir maksâdla olmadığı açıkdır. O hâlde bundan tarîkatda bî'atın tekrârının câiz olduğu anlaşıldı.

Sonra huzûrda vâridâtdan bahs edildi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Diğer sôfiyyenin ıstılâhında vâride, **rûh-ul kuds** ve **vârid-i Hak** denir. Nakşibendiyye ıstılâhında ise vücûd-i adem denir. Vârid feyz-i ilâhînin celle sultânühü gelmesidir. Sâlike vârid gelince dağınıklığı giderir. Vâridât çok olunca, sâlik her vâridât geldikçe kendinde adem, yokluk görür. Lâkin maksad bu vâridâtın ard arda, hattâ devâmlı olmasıdır. Nitekim bu tarîka-i aliyye büyükleri şöyle buyururlar:

Ademleri birleşdirmekdir hüner,
Merdlere lâyık iş yapar merdler.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir gün müşâhede hâlinde o Serverin "aleyhi salevâtullahil melik-il ekber" teşrîf etdiklerini gördüm. Bana: "Senin ismin Abdüllahdır ve yine Abdülmü'mindir" buyurdu.

Hicrî 1231 senesi, 1 Şa'bân-ı muazzam, Perşembe günü:

O âlemin kutbunun huzûrunda idim. Buyurdular ki: Hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân], (Allahü teâlâ onun kabr-i şerîfini nûrlandırsın,) buyurdular ki: Şa'bân-ı mu'azzam ayı görülünce, Ramezân-ı mübârekin bereketli hilâli doğar. Şa'bân ayının yarısı olunca, o hilâl tam bedr (dolunay) olur. Şa'bân ayı sona erip, Ramezân hilâli doğunca, dolunay olmuş olan o bereketli hilâl, güneş gibi parlak bir şeklde zuhûr eder.

Sonra simâ' ve raksla meşgûl olan ve tevhîd-i vücûdîyi kendilerine yol edinen zemânın sôfîlerinden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Lehv ve la'b [oyun ve eğlence], gına' [tegannî, müzik] ve raksla meşgûl olan ve hayâlî bir tevhîdi kendilerine şi'âr edinmiş olan bu zemânın sôfîleri, kendilerini, önceki tevhîd-i vücûdî erbâbının büyükleri gibi bilirler. Çekinmeden onların sözlerini söylerler. Hâlbuki ilhâd ve zındıklığa yakalandıklarının farkında değildirler. Ben onların gidişâtından bîzârım. Onlar beni zâhir âlimlerinden sayarlar. Hâlbuki onlar, sôfîyyenin yolunun, sünneti seniyyeye "alâ sâhibissalâtü vettehıyye" tâbi' olmak olduğunu anlamıyorlar.

Mısra':

Onlar onlardır, bende hep böyleyim.

2 Şa'bân, Cum'a günü:

Yüksek huzûrda idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Sôfî celvetden (halk arasına karışmakdan) sakınıp, halvetde bulunmalıdır.

Beyt:

Akllıdır tenhâ yer arayası,
Zîrâ halvetdedir, gönül safâsı.

3 Şa'bân, Cumartesi günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Buyurdular ki:

Beyt:

Ayna arkasındaki papağana benzerim,
Ezelî üstâdın, söyle dediğini söylerim.

Bundan sonra yüksek ma'rifetleri ve hakîkatleri beyân buyurdular. Bu sırada bir şahs, Cenâb-ı Seyyid-i kevneyni "aleyhi salevâtullahil-melikil ekber" rü'yâda gördüğünü arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Resûlullahı "sallallahü aleyhi ve sellem" rü'yâda görmek bir kaç şeklde açıklanır. Birincisi, ya sünnet ihyâ edilmişdir. Yâhud bid'atden sakınılmış olup, bu amel rü'yâda görülmekdedir. Veyâ Cenâb-ı Hakkın katında makbûl olan ibâdetleri güzel bir sûretde tecessüm etmiş olup, onu görmekdedir. O zemîn ve zemânın Serverinin, o ins ve cinnin efendisinin "aleyhi salevâtullahil melikil Rahmân" mübârek şemâili ve hilyeleri hadîs-i şerîf kitâblarında yazılıdır. Eğer bir kimse o güzel boyu, gönül çeken endâmı, sürmeli gözü, açık alnı, hilâl kaşı, uzun kirpikleri, o hoş tavrı aynısıyla görürse, iki cihân se'âdetinin menbâ'ını bizzat görüp, cân gözünü o ins ve cinnin mahbûbunun cemâlini görmekle açar ve: **(Beni gören gerçekden beni görmüşdür. Çünki, şeytân benim şeklime giremez)** hadîs-i şerîfinde bildirilenlerden olur ve Resûlullahı "sallallahü aleyhi ve sellem" gerçekden görenler zümresine dâhil olur.

4 Şa'bân, Pazar günü:

O avâm ve havassın gönüllerin kıblesinin yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Mürşidimiz ve hidâyet sebebimiz hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] (Allahü teâlâ onun merkad-ı mecîdini nûrlandırsın) buyurdular ki: Bir gece Resûlullahı "sallallahü aleyhi ve sellem" görmekle şöyle şereflendim. Aramızda hiçbir perde ve ayrılık olmayan bir yakınlıkla o serverin yatağında bulundum. Bu bendeye buyurdukları inâyetleri anlatmak mümkin değildir. O bereketli sohbetin te'sîri bende bir müddet devâm etdi.

5 Şa’bân, Pazartesi günü:

Şerefli mahfillerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Şâh Veliyyullah “rahmetullahi aleyh” hazret-i Muhyiddîn ibni Arabînin kelâmı ile, hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin “radıyallahü teâlâ anhümâ” kelâmını te’lîf etmişdir. Tevhîd-i vücûdî ile tevhîd-i şühûdî husûsundaki ayrılığın sözde olduğunu söylemişdir. Muhyiddîn ibni Arabî hazretleri çok büyük bir zât idi. Yeni bir tarîkat kurdu. Lâkin o makâmda bir hatâ yapdı. Hâli sözle anlatdı. Keşfle elde edilen ma’rifetleri ilmî bahisler arasına götürerek te’lîf yapdılar. Hâlbuki her iki makâm arasında açık bir fark vardır. Hazret-i Müceddidin ma’rifetlerinden nasîbini almış olan bir kimse açıkca görür ki, tevhîd-i vücûdî, hâllerin başlangıcında, ya’nî kalb latîfesi seyrinde, tevhîd-i şühûdî ise, nefs latîfesi seyrinde zâhir olur. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânîye âid ma’rifetler bu iki makâmın ötesindedir. Hazret-i Muhyiddîn-i Arabînin ma’rifetleri katredir. Hazret-i Müceddidin ma’rifetleri okyânusdur.

Mısra’:

Dağ nerede, yüksek gökler nerede?

Eğer Muhyiddîn-i Arabî “rahmetullahi aleyh” hazret-i Müceddid zemânında olsalardı ve bu ma’rifetleri işitselerdi, anlarlar ve anlatırlardı. Hazret-i Îşân yine buyurdular ki: Allahü teâlâ nihâyetsizdir, hudûtsuzdur. Hiç kimse Onun nihâyetine ulaşamaz, ya’nî Onu hakkıyle bilemez. O sübhânehü verâ-ül verâdır. Sümme verâ-ül verâdır. [Ötelerin ötesidir.]

Beyt:

Sen evvelsin bilen yok evvelini,
Enbiyâ ve resûl bilemez seni.

Herkes kendi havsala ve tâkatine göre orada koşabilmiş, kendi isti’dâdına göre birşeyler tatmış, lâkin Onun mâhiyyetinin künhüne erememişdir.

Beyt:

Elest meclisinde olan büyükler,
O vardır, dediler, sözü kesdiler.

6 Şa’bân, Salı günü:

Nûrlu huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Fakr, ba’zı işlerden ibâretdir ki, sâlikin onlara devâmı zarûrîdir. Yoksa fakr, kitâbların dolu olduğu sülûk ve murâkabeler ilminin adı değildir. Fakr sînede [gönülde] tutulması gereken bir hazînedir. Sefînede [gemide] saklanması gereken bir ilm değildir.

Sonra huzûrda, Velînin bu fânî cihândan ayrıldıkdan sonra vilâyetinin ancak müteaddîd yerlerde bâkî kaldığından söz açıldı. Hazret-i Îşân bu-

yurdu ki: Vilâyeti ile olursa, tasarruf ma'nâsınadır. Bu ma'nâda Velînin vilâyetinin bâkî kalıp kalmadığı husûsunda ihtilâf vardır. Esah olan büyüklerin vilâyetinin, ya'nî evliyâlığının bâkî kaldığıdır. Nitekim Gavs-ül A'zam, ve hazret-i hâce Behâeddîn-i Nakşîbend, hazret-i Muhyiddîn ve diğer büyüklerin "aleyhimürrıdvân" şimdiye kadar tasarrufları zemân ve zemîn içerisinde devâm etmişdir ve etmekdedir.

7 Şa'bân, Çarşamba günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu yüksek, temiz Nakşîbendiyye yolunda mücâhedeler, riyâzetler ve erbainler yokdur. Bu yolun büyükleri, ameller ve virdler ta'yîn etmemişlerdir. Onların ameli, sünnet-i seniyye-i Mustafâviyyeye "alâ sâhibissalâtü vettehıyye" yapışmak ve bid'atlerden sakınma üzerinedir. Bunun için onların yolunda cehrî zikr, simâ', vecd, tevâcüd, âh ve nâra yokdur. Susup, kalbe teveccüh ederek otururlar. Devâmlı zikr-i hafî ile meşgûl olurlar. Nefy ve isbâtı, nefesi habs ederek değil, hasr ederek [az tutarak] yaparlar. Çünki habs-i nefes, hindûların yapdıkları işler olup, onlar kulak ve burun deliklerine pamuk koyarak, nefesi dimâğa habsederler. Hâlbuki bu büyükler nefesi göbeğin altına hasredip, hayâl ile (Lâ)yı göbeğin altından çekip, tâ dimâğa ulaşdırırlar. (İlâhe)yi ise dimâğdan sağ omuza götürürler. (İllallah)ı sağ omuzdan çekip, sînede bulunan bütün latîfeler bunun içine gelecek şekIde kalbe vururlar. Nefes darlık yapınca bırakılır ve her nefesde kelime-i tevhîdi tek sayı ile söylerler. Burundan nefes bırakılınca, nefesle berâber (Muhammedün resûlullah) mübârek sözü kalbe girecek, sinir ve damarlara sirâyet edecek şekIde, kalbin karşısında olduğu düşünülerek, söylenir.

8 Şa'bân, Perşembe günü:

Yüksek huzûrda idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ben ta'libe önce, âlem-i emrin latîfelerini ayrı ayrı teveccüh ederim. Bunların tasfiyesinden sonra, nefs latîfesine nisbeti ilka' ederim. Herbiri çirağ gibi parlayan beş latîfenin beşini de toplayıp, tam bir himmetle beş çirağı tek meş'ale yapıp uçururum. Sonra şu şi'ri okudular:

Bakalım yâr kimi ister, ve meyli kime olur.

9 Şa'bân, Cum'a günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "kaddesallahü esrârehüssâmi" **(Mektûbât)**ından ders yapılıyordu. Büyük oğullarına [Muhammed Sâdık] "aleyhirrıdvân" yazılmış olan ikiyüz altmışıncı mektûb okundu. Mektûb, kendilerine mahsûs olan yolu beyân ediyordu. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Sübhânallah! Îşânın (İmâm-ı Rabbânînin "kuddise sirruh") söyledikleri ma'rifetleri, ümmetden hiç kimse onun gibi söylememişdir. Îşânın yazdıkları inciler gibi esrârı ma'rifet ehlinden hiç kimse onun gibi anlatmamışdır. Îşânın kelâmı gökden indirilmiş haberler-

dir. Beyânları, derin Rabbânî sırların açıklanmasıdır. Beyân etdikleri makâmlara, geçdikleri mükâşefe yoluna binlerce talebeyi sülûk etdirmişlerdir. Yoksa bir iki kimse bu sırlardan haberdâr olup, kendileri de sâdece bunları söylüyor değildir. Bilâkis bütün cihânı bu yeni ma'rifetlerle şereflendirmiş ve âlemi de bu husûsda ikrâr etdirmişdir. Âlemi yeni makâmlarla mümtâz kılmış, bu sebeble âlem kendisini medh etmişdir.

Beyt:

Gül yüzüne gazel söyliyen ben değilim sâdece,
Ötmekdedir her tarafdan bülbüllerin binlerce.

10 Şa'bân, Cumartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu şerefli yolda işin esâsı beş şey üzerine kurulmuşdur. Birincisi, sâlikin kalbe teveccüh etmesi, ikincisi, kalbin Hâlıka yönelmesi, üçüncüsü, Allahdan gayrisini unutmak, dördüncüsü, zikr ile meşgûl olmak, beşincisi, "Allahım! Maksûdum sensin ve senin rızândır. Bana muhabbet ve ma'rifetini ver" ma'nâsını kalbinde bulundurmak. Her kim, hep bu beş şey üzere olursa, onun için, beş netîce hâsıl olur. Kendisine bu beş netîce hâsıl olan kimse, matlûb-i hakîkiye vâsıl olur. Bu netîceler şunlardır: Birincisi, latîfelerin zikr edici olması. İkincisi, cem'iyyet ve kalbde mâsivâ düşüncesinin kalmaması hâlinin hâsıl olması. Üçüncüsü, hazret-i Hakka kalbin teveccühünün peydâ olması. Dördüncüsü, latîfelerin yukarı tarafa çekilmesi. Beşincisi, vâridât-ı ilâhînin sâlikin kalbine gelmesi ki, buna vücûd-i adem denir.

Mısra'

Bakalım yâr kimi ister ve meyli kime olur.

11 Şa'bân, Pazar günü:

Nûrlu huzûrlarında idim. O sırada Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmînin "rahmetullahi aleyh" **(Mesnevî)**sinden ders yapıldı. Hazret-i Îşân çok ma'rifetleri beyân buyurdu. Meclisde bulunanlar hazret-i Îşânın beyânlarından çok etkilendiler. Ağlayıp inlediler. Hazret-i Îşân (kalbim ve rûhum ona fedâ olsun), şevk-i ilâhînin kemâlinden dolayı, feyz mekânı gönlünden bir âh çekdiler ve buyurdular ki: Âh! Eğer kendi şevk hâllerimden bir nebze beyân etsem, dinleyenlerin aklı başından gider. İşitenlerin his organları his etmez olur. Heyhât! heyhât! Ayrılığın gözyaşı seli deryâlarca hasret ve elemi harekete getirdi. Ayrılık gözyaşı girdâbı hayret ve şaşkınlık dalgalarını kabartdı. Mahbûbdan ayrı düşen sabrsız gönül nasıl mesrûr olur. Ayrılık derdinden ağlayan ve kavuşmayı arayan göz nasıl sevinir.

Beyt:

Gözümü ve gönlümü başka ne meşgûl eder,
Gözüm hep seni arar, gönlüm hep seni ister.

Ayrılık derdiyle inleyen kalb, nasıl sükûn bulur. Âh mümkin olmayan sûrî buluşma! Temennâ elini kaldırıp hayâlî visâl ile gönlümü tesellî ediyorum. Gözümün bebeğini, kirpiklerden ayırıp, o çok nazlı sevgilinin nâzik ayağına koyuyor, sonra okşuyor ve feryâd ediyorum.

Beyt:

Göz yerinden çıkar ve ayağınla buluşur,
Böylece tasavvurla Kays Leylâya kavuşur.

Ba'zan serâpa âfet olan güzel endâmını tasavvurla kendimi fedâ eder, ba'zan bütün güzelliklerin gıbda etdiği o eşsiz yüzünü gözümün önüne getirir, yüzlerce acz ve niyâz ile cânıma kıyarım.

12 Şa'bân, Pazartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ârif karşılaşdığı mâni'leri, ihsânları, zulm ve cefâları, hep Allahü teâlâdan bilen kimsedir. Ârif ile ârif olmaya çalışan arasında fark vardır. Ârif, kendisine gelen iyiliği de kötülüğü de, hattâ kendisini dövseler bile, düşünmeden Allahü teâlâdan bilir. Ârif olmaya çalışan ise, düşündükden sonra, Allahü teâlâdan bilir. Kim, zarar, fâide, verme, vermeme, kabz ve bast gibi birbirine zıt ve peşpeşe gelen durumlarda zarar ve fâide verenin, ihsân edenin ve vermiyenin, kabz ve bast yapanın Allahü teâlâ olduğunu duraklamadan ve düşünmeden görüp bilirse, ona ârif denir.

İlk ânda bundan gâfil olup, kısa bir müddet içinde fark ederek, Allahü teâlâyı fâil-i mutlak görüp, vâkı'aları sebebler içinde yaratdığını bilen kimseye de ârif olmaya çalışan kimse denir. Ârif denmez. Eğer temâmen habersiz olup, işlerdeki te'sîrleri vâsıtalara havâle ederse, o kimseye gâfil ve gizli müşrik denir. İmâm-ı Ecel Abdurrahmân Câmî "rahmetullahi aleyh" de **(Nefâhat-ül Üns)** adlı kitâbında böyle bildirmekdedir. Sonra hazret-i Îşân şu şi'ri okudular.

Beyt:

Sen varlık gösterme ve kemâl budur bil yeter,
Onda yok ol, kemâl budur bil yeter.

13 Şa'bân Salı günü:

O insanların gönüllerinin kıblesinin eşsiz huzûrunda idim. Buyurdular ki: Nihâyetin bidâyete [başlangıca] yerleşdirilmesi sözünün ma'nâsı, sâlikin kalbine hiçbir mâsivâ düşüncesinin gelmemesi veyâ az gelmesi, Allahü teâlâya teveccühün hâsıl olması ve cem'iyyet hâlinin ele geçmesi olup, bu yüksek yolda, mübtedi'lerin nasîbidir. Ama bu huzûr ve cem'iyyet diğer yollarda sonda ele geçer. O hâlde bu yüksek yolun bidâyeti [başlangıcı], diğer yolların nihâyetine yerleşdirilmişdir.

Beyt:

Hem ilerle, hem de sev, eğer gözün açıksa,
Fenâ yolu Besmele, bizim divânımızda.

Bundan sonra huzûrda kalbin açılmasında kimin vâsıta olacağından bahs edildi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Kalbin açılmasına vâsıta, emîr-ül mü'minîn Alînin "kerremallahü vecheh" mubârek varlıklarıdır. Cenâb-ı Emîr-ül mü'minîn Alînin "kerremallahü vecheh" cömertliği vâsıtasıyla olur. Hazret-i Fâtıma "radıyallahü anhâ" bu tavassutda hazret-i Alîye ortakdır. Ondan sonra oniki imâm ve hazret-i Gavs-ül A'zam "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'in" bu vilâyet emâneti yükünü taşımakdadırlar. Lâkin ikinci bin yılında hazret-i Elf-i sânî "kaddesenallahü teâlâ bi esrârihissâmi" de bu işte ortakdır. Bu ikinci bin yılında hangi hânedâna [yola] mensûb olursa olsun, vilâyet derecesine ulaşmak istiyen herkes için, İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin tavassutu olmadan, bu yolun açılması mümkin değildir. Aktâb, ebdâl, evtâd ve gavs bile olsalar, Onun teveccüh ve imdâdı ile bu merhâleleri aşarlar. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin bu teveccüh ve imdâdından haberdâr olmaları zarûrî değildir.

14 Şa'bân, Çarşamba günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Bu esnâda bir şahs şiddetli sıcakdan şikâyet etdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Mahbûbun işinden şikâyetde bulunmamalıdır. Hattâ, musîbetde inâyetden dahâ fazla lezzet almalıdır. Derdden âh çekmeyelim ve acı suyu, en tatlı ve lezîz sular gibi içelim. Mısra':

Sâkinin koyduğu ayn-ı lutûfdur.

Yine buyurdular ki: Bir gün hazret-i Îşân Şehîdin [Mazher-i Cân-ı Cânân] (Allahü teâlâ onun kabri şerîfini nûrlandırsın) feyzli huzûrlarında bulunmuşdum. Ansızın Cenâb-ı hazret-i Gavs-ül A'zama "radıyallahü teâlâ anh" teveccüh edip, mürşidime beni size havâle etmelerini arz etdim. Hazret-i Îşân Şehîd halka sona erince, bu bendeye dönüp, şimdi kendinizi Cenâb-ı Gavs-ül A'zama "kuddise sirruh" havâle etdiniz, buyurdu.

15 Şa'bân, Perşembe günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Nemâz bütün ibâdetleri ve tâ'atları kendisinde toplamışdır. Resûlullaha "sallallahü aleyhi ve sellem" mi'râc gecesinde hâsıl olan rü'yet devleti ve esrâ makâmının sırları, mi'râcdan döndükden sonra nemâzda zuhûr etmişdir. **(Nemâz mü'minin mi'râcıdır)** hadîs-i şerîfi bu sözümüzü te'yîd etmekdedir. Bu sözümüzün delîli **(Kulun Rabbine en yakın olduğu yer nemâzdır)** hadîs-i şerîfidir. O zemîn ve zemânın Serverine "aleyhi salevâtullahil-melikil mennân" tâbi' olanlara, O efdalül-Beşere "aleyhi ve alâ âlihî salatül-melikil Ekber" ihlâsla tâbi' olmaları sebebiyle, bu büyük ni'metden tam bir pay ve büyük ikrâmdan tam bir nasîb ihsân edilmişdir. Bu Allahü teâlânın ihsânıdır, onu dilediğine verir.

16 Şa’bân, Cum’a günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Bir şahs bir mikdâr para getirip, bunu yüksek dergâhın fakîrlerine taksîm buyurun diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Her bir fakîre bir tenge (para birimi) taksîm edilecek. O vakt dergâhda yüzon sôfî vardı. Hepsi de vatanlarını terk edip gelmiş, Allahü teâlânın rızâsını kazanmakla meşgûl idiler. O parayı tek tek herbirine taksîm etdiler ve biz de bu zümreye dâhiliz ve hissemizi alırız buyurdular. Sonra, **(Allahü teâlâ ganîdir. Siz ise muhtâclarsınız...)** meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudular. [Muhammed sûresi: 38]

17 Şa’bân, Cumartesi günü:

Feyzli huzûrlarında idim. O sırada huzûrda şu hadîs-i şerîfden bahs edildi: **(Müslimânın müslimân üzerinde beş hakkı vardır: Selâm vermek, hastayı ziyâret etmek, cenâzesinde bulunmak, da’vetine icâbet, aksırınca yerhamükallah demek.)** Hazret-i Îşân buyurdu ki: Eğer hasta, akrabâlardan veyâ mahalle halkından ise ve haber verecek kimsesi yoksa, ziyâret farz olur.

Yoksa sôfîyenin hasta ziyâretine gitmesi için şartlar vardır: Hasta fâsık ve bid’at ehli olmayacak. Hastanın yanındakiler tarîkata muhâlif olmayacak. Pazar yolunda olmayacak, yoksa yolda giderken bakışı dağılır. Da’vete icâbet de böyledir. Yemek şübheli olmamalı, o meclisde müzik ve çalgı âletleri olmamalı. Oyun ve eğlence gibi şeylerle meşgûliyyet olmamalı. Da’vet edenler zâlim, bid’at sâhibi, fâsık ve şerli olmamalı. Bu şartlarla bir da’vete icâbet vâcibdir. Yoksa, bu yasaklar bulunan da’vete icâbet men’ edilmişdir. Riyâ ve şöhret için yapılan yemeğe icâbet edilmez. **(Muhît)** kitâbında şöyle denilmekdedir: Oyun, çalgı, gıybet eden veyâ şerâb içen kimselerin bulunduğu sofraya oturulmaz. **(Metâlib-ül mü’minîn)** kitâbında da böyle yazılıdır.

Bu fakîr o gün kendi hâllerimi huzûra arz etdim. (Yazılı olarak takdîm etdim.) Hazret-i Îşân kendi ellerinin yazısıyla birkaç satır yazarak, o arzı zînetlendirip, ihsân buyurdular. O ibâre şöyledir:

“Elhamdülillah ki, hâlleriniz güzeldir. Kalbin tasfiyesinin ve nefsin tezkiyesinin kemâl üzere hâsıl olmasına çalışınız. İşleri kullara nisbet etmenin kaybolup, Allahü teâlâya nisbet etmek hâlinin hâsıl olması, kalb seyrinde olur. Nefs latîfesi seyrinde sıfatları Allahü teâlâya nisbet etmek hâline kavuşulur. Bunlar bu iki latîfenin kemâlidir. Diğer latîfelerde esrâr ayrı ayrı zâhir olur. Eğer bütün bu sırlar meydâna çıkarsa dahâ iyidir. Yoksa düşünceler yığılmadan kalbde ve nefs latîfesinde tam bir teveccühün hâsıl olması için Allahü teâlâya ilticâ ediniz. Kerîm olan Allahü teâlâ kalbin fenâsını ve bu latîfenin ve diğer latîfelerin fenâsını da ihsân buyursun.”

Buyurdular ki: Fenâ, mevhîbeti ilâhîdir, sübhânehû. Bu fenâya kavuşmanın alâmeti, sâlikin bâtınında yokluğun zuhûrudur.

Sâlik, ef’ali ve sıfatları Hak sübhânehüya âid görünce, kendini adem, yok görür. Kendisindeki kötü hâller ve huylar gayb olur.

18 Şa’bân, Pazar günü:

Bu dervîşlerin âcizi, o Kur’ân-ı kerîmin inceliklerinin vâkıfı, Furkânın hakîkatlerinin kâşifinin huzûrunda bulundum. Hazret-i Îşân kelâmullahın ma’nâlarını ve tefsîrini beyân buyurdular. Sonra tahmîd, tekbîr ve tehlîlden söz açıldı. Hazret-i Îşân bunların nasıl yapılacağını beyân buyurdular. Ve yine bu hizmetçi dahâ önce arz etdiğim bir husûsun cevâbı ile şereflendim. Cevâb şudur: İnsanlara fazla lakab takmak, çeşid çeşid hitâblar etmek şerî’atda câiz değildir. Böyle yapmamalıdır. Âlem-i emrin latîfelerindeki hâllerin nefs latîfesindeki seyrinde karşılaşılan hâllerle bir olmasına, fenâ, yokluk ve kusûrlu görmenin gâlib gelmesine, kötü ahlâkın kırılmasına, güzel ahlâkın ele geçmesine çalışınız. Büyük mürşidlerin “rahmetullahi teâlâ aleyhim” mübârek rûhlarını vâsıta ederek, çok yakınlık sırrının zâhir olması için, Allahü teâlâya ilticâ ediniz. Nitekim, vahdet ve tevhîd sırrı da kalb latîfesi seyrinde müşâhede olunmakdadır. Gücünüze göre amelleri tercîh edip, ona devâm ediniz. İnşâallah yukarıya doğru teveccüh edilecek. Fekat eğer latîfelerin hâlleri, bu latîfenin hâlleri ile bir olur ve nisbetde genişleme meydâna gelirse, beklenen işte budur.

19 Şa’bân, Pazartesi günü:

Feyzli meclislerinde bulunuyordum. Tâliblerin gayretinden, çalışmalarından söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hindûlardan bir şahs vardı. Adı Çirendâs idi. Kendi mezhebinde zâhid olup, terk ve tecrîdde çok ileri idi. Bir şahs onu ziyâret için, birkaç aylık mesâfeden gelmişdi. Şöyle ki, her adımda secdeye varır, bu hâlde uzun müddet kalır, sonra kalkar, başını koyduğu yerde ayakda uzun müddet dururdu. Bu şeklde onun huzûruna ulaşmışdı. Onu gözümle gördüm. Onun mücâhedesinden hayretde kaldım.

Sonra hazret-i Îşân istigfâr okuyup şöyle buyurdular: Bahs etdiğimiz hindûlar ve onların mücâhedeleri gibi yapmamalıdır. Sonra üç kerre kelime-i tayyibeyi okudular. Egısnâ, (bize yardım eyle) yâ Resûlallah dediler ve Reesûlullaha “aleyhi salevâtullahi melikil-ekber” salât okudular. Sonra bir şahs: Ehl-i Hak arasında da çok mücâhede çekenler vardır. Nitekim Hicâz yolunda hazret-i İbrâhîm bin Edhem Belhî “rahmetullahi aleyh” her bir adımda iki rek’at nemâz kılardı, diye arz etdi. Hazret-i Îşân: Evet, hazret-i Âdem Bennûrî (Allahü teâlâ onun merkadini nûrlandırsın) Mescid-i Kubâdan Mescid-i Nebevîye kadar aynı şeklde, her adımda iki rek’at nemâz kılarak geldi, buyurdular.

20 Şa’bân, Salı günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Seyr ve sülûkun

hülâsası, düşüncelerin müzâhameti (galebesi) olmaksızın, Allahü teâlâ ile huzûrda olmakdır. Kalb latîfesi seyrinde, kalbde Allaha yönelme hâsıl olur. Bî hataragî [Kalbe mâsivâ düşüncelerinin gelmemesi] ele geçer. Nefs latîfesinde ise nefsde ve dört unsûrda aynısı ele geçer. Nûr ve sırların keşifleri bu huzûr ve agâhlığa bağlıdır. Sermâye budur. Nitekim bir kimsenin gümüş lirası bulunsa, elbîse, yiyecek ve diğer ihtiyâcları hep bu gümüş lirada vardır. Gerçi bunlar o ânda mevcûd değilse de, her ne zemân bunları satın almak isterse satın alabilir. İşte bunun gibi bu yolda sermâye huzûrdur. Diğerleri ondan hâsıl olur. Her makâmın nûrları çoklarına zâhir olur. Sırlar çok az kimseye zâhir olur. Sırlar ve nûrlar bu cihânda kişiyle berâberdir. Hiç biri kabre ölü ile gitmez. Yalnız huzûr ve agâhlık sâhibinden ayrılmaz. O hâlde agâhlığı istemeli, başkasının peşinde koşmamalıdır.

İş budur bundan başkası hiçdir.

Yine hazret-i Îşân buyurdu ki: Kalb latîfesinin esrârı, "Heme ûst" [her şey Odur] ve "Enel-Hak" [kendini bulmayıp, ben Hakkım] söylemekdir. Nefs latîfesinin sırrı, Enenin kırılmasıdır. Kalıp (beden) latîfesinin sırrını hiç beyân etmediler. Hazret-i Müceddidin "radıyallahü anh" şöyle beyân buyurduğunu bildirdiler. Hak sübhânehü ve teâlâ, imâm-ı Rabbânî Müceddid-i elf-i sânî "kaddesallahü teâlâ bi sırrıhîssâmî" hazretlerini kemâlât-ı selâse [üç kemâlât] ve hakâik-i seb'a [yedi hakîkat] ve diğerleri gibi başka yeni makâmların sırrı ile husûsî olarak şereflendirmişdir. İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin vâsıtasıyla onu vesîle edenlere de, bu büyük ni'metden bir nasîb ihsân etmişdir. Bu büyük ni'met, delîl ile bilinen şeylerin, keşifle bilinmesi, düşünerek elde edilen şeylerin, düşünmeye ihtiyâc kalmadan bilinmesi, itmi'nânın kemâli, safâ ve anlaşılamayan, anlatılamayan kavuşma, nefsin, hevânın, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" Allahü teâlâdan getirdiklerine uyması, bîrengî [bilinmemezlik] ve bâtının son derece latîf olması şeklinde sıralanabilir. Allahü teâlânın tenzîhinin sonsuzluğundan, aynîlik ve birleşme, zıl ve zâtın ihâtası ve vücûdun sereyâni gibi nisbetlerin hepsi, kendisinden alınır.

Toprak nerede, Rabb-ül erbâb nerede.

Bundan dolayı hazret-i Müceddid-i elf-i sânî "kuddise sirruh" buyurdu ki: Burada öyle bir yakınlık vardır ki, yakınlar uzaklığı, kavuşanlar ayrılığı ararlar.

Sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] (Allahü teâlâ onun kabr-i mecîdini nûrlandırsın), hazret-i hâcı Muhammed Efdâl "rahmetullahi aleyh" için, kendi pîri olduğunu söylemişdir. Gerçi ondan bâtınen istifâde etmemişdir. Fekat başlangıcda istifâde irâdesi etmişdir. Bu sebeble, onu mürşidi olarak bilmişdir. Hâce Muhammed Efdâl yaklaşık on sene hazret-i Huccetullah hâce Nakşibendin "kuddise sirruh" sohbetinde bulundu. Bir o kadar da hazret-i Abdül Ehadin "kud-

dise sirruh" sohbetinde bulundu. Bu her iki büyüğün yanında tam sülûk elde etdi. Birgün huzûruna büyük mürşid hâce Muhammed Zübeyrin "kuddise sirruh" talebelerinden iki kişi geldi. Onun keyfiyyetsiz nisbetini anlamadılar ve birbirlerine şöyle dediler. Biri, bende olan sende vardır. Diğeri de, sende olan bende vardır. Yine dediler ki, onlar hiçbir nisbete sâhib değildir. Hülâsâ, bu yüksek makâmların nisbeti nasıl olduğu bilinmeyen kemâldir. İdrâk eli onun eteğine ulaşamaz. Bu nisbeti şerîfin sâhibi de kendini bilmemezlikden başka bir şeye sâhib değildir. Nerde kaldı ki başkası bilsin. Hadîs-i kudsîde: **(Evliyâm kubbelerimin** (beşerî sıfatlar) **altındadır. Onları benden başkası tanımaz)** buyruldu.

21 Şa'bân, Çarşamba günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Nisbetin ma'nâsından söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Nisbet; huzûr, cem'iyyet ve agâhlıkdır. Yine o sırada hazret-i Îşân şehîdin [Mazher-i Cân-ı Cânân] (Allahü teâlâ onun kabr-i mecîdini nûrlandırsın) mektûbu okundu. Bu mektûbda hindûların mezheblerinin aslına âid hâlleri ve onların gökden indirilmiş olduğunu söyledikleri dört kitâblarını anlatıyordu. Mektûbun bir yerinde şöyle yazıyordu: "Bu kitâbdan birinde ma'rifetler vardır." Bunun üzerine hazret-i Îşân şöyle buyurdular. Pîrim ve mürşidim hazretlerinin sözü üzerine bir şey söylemem edebe son derece muhâlifdir. Ancak bana göre, hindûların kitâblarında ma'rifetlerin bulunduğu sâbit değildir. [**(Se'âdet-i Ebediyye)** kitâbı 410.cu sahîfeye bakınız!]

22 Şa'bân, Perşembe günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] (Allahü teâlâ onun kabr-i şerîfini nûrlandırsın), tâliblere iki sene müddetince kalb latîfesinin sülûkunu, bir senede nefs latîfesini temâmlatırlar, diğer iki senede ise kemâlâta kavuşdururlardı. Diğer beş senede kemâlâtdan kalan sülûkun diğer yarısını yapdırırlardı. Ondan sonra bir şahs şöyle arz etdi: Sizin huzûrunuzda bir seneden dahâ az zemânda kalb latîfesi kat ediliyor. Diğer makâmlar da aynı şekilde çabuk hâsıl oluyor. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Ben de bu işden hayretdeyim. Bizim burada bu iş uzun sürmüyor. Herhâlde Allahü teâlâ, bu fakîre yardımıyla uzun yolu kısaltmışdır.

Sonra şöyle buyurdular: Her makâmın hâli, pîrânın inâyetiyle az zemânda hâsıl olsa da, her makâmın temâmen kat'edilmesinin on senede olduğu bildirilmişdir.

Sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Şeyh Mevlânâ Muhammed Âbid "radıyallahü anh" tâliblerinin ekserîsinin sülûkunu çabuk yapdırırlardı. Bu sırada her nasılsa Nâdir Şâhın öldürülmesi hâdisesi dile getirildi. Sanki kendilerinde hiç nisbet kalmadı.

Aynı şekilde hazret-i Îşân şehîd (Allahü teâlâ onun kabr-i şerîfini nûr-

landırsın) sâlike bir makâm, enine boyuna tam hâsıl olmadıkca, diğer makâm için teveccüh buyurmazlardı. Sülûkü kat'etme müddetini on yıl olarak tesbît etmişlerdir. **"Bu tam on senedir."**

23 Şa'bân, Cum'a günü:

Feyzli meclislerinde bulunuyordum. Müceddid-i elf-i sânînin "kaddesallahü bi esrârihissâmî" **(Mektûbât-ı şerîfe)**sinden ders yapılıyordu. Hazret-i Î̂şân buyurdular ki: Bu mektûbda i'tikâd bilgilerine âid çok fâideler vardır. Bu mektûbu ayrıca yazıp, arkadaşlara veriniz. Hazret-i Î̂şân bundan sonra, Fâtihâ okudular ve "Errahmânirrahîm"in ma'nâsını açıkladılar: Errahmân: İsteyene verir, Errahîm: İstemeyene gazâb eder, ma'nâsınadır, buyurdu.

24 Şa'bân, Cumartesi günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Meclisde bulunanlardan bir şahs hazret-i şeyh Ferîdüddîn Genc Şekerin "rahmetullahi aleyh" kendine mahsûs bir zikri olduğundan bahs ederek, zikrlerden ve diğer vazîfelerden söz açdı. Bunun üzerine hazret-i Î̂şân buyurdular ki: Herkes kendi diliyle mahbûbunu zikr eder. Bunu kendi ifâdesine uygun belli lâfzlarla yapar. Hindlilerin kendilerine âid deyişleri vardır. Sindlilerin, sind ıstılâhı vardır. Âşık bülbül o güzel gülün cemâline aşkını kendine has nâmelerle söyler. Âşık kumru o güzel şimşir ağacının endâmına olan muhabbetini cânı gönülden feryâdlarla dile getirir.

Beyt:

> ***Her sabâh, dallarda, çimende kuşlar,***
> ***Kendi dilleriyle seni anarlar.***

25 Şa'bân, Pazar günü:

Feyzli meclislerinde bulunuyordum. Hazret-i Î̂şân buyurdular ki: Hazret-i hâce-i Hâcegân Pîri Pîrân Hâce Behâeddîn Nakşibend "radıyallahü teâlâ anh": Benim cenâzemde kelâmullah ve salevât okumayınız. Böyle yapmak edebe uymaz. Yalnız şu şi'ri okuyunuz:

> ***İşte müflîs olarak Senin kapına geldim,***
> ***Güzelliğinden Allah için bir şey isterim.***
> ***Elinde olanları hep zenbilime doldur,***
> ***Elin kolun yaşasın, çünki, rahmetin boldur.***

Sonra huzûrda gizli zikrden söz açıldı. Hazret-i Î̂şân buyurdular ki: Kalbe teveccüh edildiğinde, zikr eder hâle gelir ve intizâr (bekleme) peydâ olur. Sonra rûh latîfesine teveccüh edilir. O da zikr etmeye başlar, Allahü teâlâya teveccüh peydâ olur. Aynı şeklde âlem-i emrin her latîfesinde işin esâsı olan intizâr ve teveccüh hâsıl olur. Ondan sonra intizâr azalır. Teveccüh yok olur. Fekat, intizâr ve teveccühün hakîkati gitmez, bilinmez hâle gelir. Bu yolda ona zikr-i hafî denir. Bundan sonra nefs la-

tîfesinde ve anâsır-ı selâsede [üç unsûrda] ve sonra toprak unsûrunda ve ardından hey'et-i vahdânî de aynı şeklde gizli zikr meydâna gelir. Bu Allahü teâlânın ihsânıdır; dilediğine verir. Allahü teâlâ büyük ihsân sâhibidir.

26 Şa'bân, Pazartesi günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Müceddid-i elf-i sânîye "radıyallahü teâlâ anh" keşf yoluyla bildirilen ma'rifetler, ince bilgiler üç kısmdır. Birinci kısmı kimseye bildirmemişler, yazmamışlar ve söylememişlerdir. İkinci kısm bilgiler husûsî olup, sâdece muhterem evlâdlarına açıklamışlardır. Üçüncü kısm bilgiler ise umûmîdir. Sevdiklerine ve talebelerine bildirmişler ve yazmışlardır. Nitekim üç cildlik **(Mektûbât-ı şerîfe)**si ve yedi risâlesi bu bilgilerle doludur.

Yine hazret-i Îşân, hazret-i Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü teâlâ anh" bî'atını ve nisbet almasını şöyle anlatdılar. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî "radıyallahü anh" önce muhterem babalarından Çeştiyye yolunda bî'at etdiler. Bu yolda icâzet ve hilâfete kavuşdular. Hattâ yüksek babalarından Sühreverdiyye, Kübreviyye, Kâdiriyye, Şettâriyye ve Medâriyye gibi diğer yolların icâzetini de almışdır. Sonra hazret-i Hâce Fânîfillah Muhammed Bâki Billahın "radıyallahü anh" huzûruna kavuşdu. Tarîka-i aliyye-i Nakşîbendiyyenin [şerefli Nakşîbendî tarîkatinin] sülûkunu onun huzûrunda temâmladı ve hilâfet aldı. Bir gün mescidde sabâh halkası yapılmışdı. Hazret-i Şâh İskender "rahmetullahi aleyh", hazret-i Gavs-ül A'zamın "radıyallahü anh" hırkasını büyük dedesi, ârif, gizli ve açık sırların kâşifi hazret-i Şâh Kemâl Kihtelînin "kuddise sirruh" emriyle getirip İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin başına koydu. İmâm-ı Rabbânî hazretleri Kâdirî nisbeti nûrları deryâsına daldı. O sırada: "Ben Nakşibendî hânedânı halîfesiyim. Hâlbuki şimdi beni Kâdirî nisbeti kapladı. Nakşîbendiyye yolunun büyükleri benden incinmiş olmasın diye hâtırından geçdi. O ânda hazret-i Gavs-ül A'zam hazret-i Şâh Kemâl Kihtelî ile hazret-i hâce Behâüddîn Nakşîbend, hazret-i Hâce Bakî Billaha kadar yolun büyükleri ile, hazret-i hâce Muînüddîn-i Çeştî, hazret-i şeyh Şihâbüddîn Sühreverdî ve hazret-i şeyh Necmeddîn Kübrâ teşrîf etdiler. Hazret-i hâce Nakşîbend, o benim halîfemdir buyurdu. Gavs-ül A'zam da, Onu çocuk iken Kemâl Kihteli kendi dilinden tatdırmışdı. Bu sebeble o bendendir, buyurdu. Hâce Mu'înüddîn-i Çeştî de kendileri, babaları ve dedeleri benim silsileme mensûbdur buyurdu. Orada bulunan büyüklerin hepsi bu minvâl üzere konuşdular. Hülâsâ, bu büyüklerin hepsi, onun kendilerinin makbûllerinden olduğunda söz birliği yapdılar. Herbiri onu kendi nisbetleriyle şereflendirip, kendilerine halîfe yapdılar. İmâm-ı Rabbânî hazretleri sabâhdan öğleye kadar murâkabede bu hâlleri müşâhade etdi. Bu büyük ni'metle şereflendi. Sonra bu Müceddiyye yolunda her hânedânın nisbeti zuhûr etdi. Sanki, onda dört uçsuz bucaksız deniz kabarmakdadır. İki deryâ Nakşîbendiyye nisbeti, bir deryâ Kâdiriyye nisbetidir. Bir denizin ise ya-

rısı Çeştiyye diğer yarısı Sühreverdiyye ve Kübreviyyeden meydâna gelmekdedir. Nakşîbendiyye nisbeti diğer bütün nisbetlere gâlibdir. Ondan sonra gâlibiyyet Kâdiriyye, Çeştiyye ve Sühreverdiyye sırasına göredir.

27 Şa'bân, Salı günü:

Feyzli meclislerinde bulunuyordum. O sırada huzûrda tarîkatda küfrden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Tarîkatda küfr, farklılığın ortadan kalkmasından ve gayriyyetin kalmamasından, Zât-ı teâlâ ve tekaddesden başka hiçbir şeyin görünmemesinden ibâretdir. Bu mevzû'da, Hallâc-ı Mansûrun bir beytini okudular.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hallâc-ı Mansûra âid tarîkat silsilesinde beşyüz rek'at nemâz kılınır. Aşkda iki rek'atin abdesti ancak kanla sahîh olur, buyururdu.

Yine Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Ebû Hureyre "radıyallahu anh" buyurdular ki: "Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" bana iki çeşid ilm ulaşdı. Birini herkese açıkladım. Diğerini gizledim. Eğer ondan az birşey açıklasaydım, boynumu vururlardı. Sôfîlerin ekserîsi bu ikinci ilme vahdet-i vücûd ilmi ve "Heme ûst" [Herşey Odur] esrârı demişlerdir. Ulemâ bunlar için, Peygamberin "aleyhi salevâtullahil melikil-ekber" bildirdiği o gizli ilm, münâfıkların hâlleridir demişlerdir. Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî "radıyallahü teâlâ anh", O sırlar başka olup, bu ikisinden ayrıdır, buyurdu.

Bundan sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: İster tevhîd-i vücûdî sırları, ister tevhîd-i şühûdî ma'rifetleri, ister diğer makâmlar olsun, Cenâb-ı Hakkın inâyet buyurduğu şeyler büyük ni'metdir. Sonra Mevlânâyı Rûmînin şu şi'rini okudular:

Ey cânım, ey cânânım, ey dînim, ey îmânım,
Bu fakîre bir şey ver, ey Şâhım, ey Sultânım!

Sonra huzûrda Fahr-ül Ârifîn hazret-i Nizâmeddîn Evliyâdan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Çeştiyye yolundakiler, Ümmet içerisinde kendileri gibi Evliyâ çıkmadığını, her Peygamberde bir hâssa bulunduğunu, her Peygambere âid o her bir hâssanın kendilerinde zuhûr etdiğini söylemekdedirler. Bu esnâda sâliklerin ve âriflerin rehberi, hazret-i Hâce Kutbiddîn Bahtiyâr Kâkî Ûşînin "rahmetullahi teâlâ aleyh" nûrlu mezârından bir şahs geldi. Hazret-i Îşân, Onların mezârından teberrük için kâk nev'inden [kuru ekmek] birşey getirdin mi, buyurdu. O şahs, hayır diye arz etdi. O zemân buyurdular ki: Teberrûk için niçin birşey getirmedin, hatâ etdin. Tekrâr git bir şey getir. Çünki, büyüklerin teberrükünde gizli bir sır ve sonsuz fâide vardır. Sonra şöyle buyurdular: Nakl edilir ki, bir şahs onların mubârek kabrinden kâk [kuru ekmek] getirmişdi. O sırada evinde bir kuş ölmüşdü. O kâkdan bir mikdâr suda ezip o kuşun ağzına koydu. Allahü teâlânın kudretiyle kuş dirildi ve uçdu.

28 Şa’bân, Çarşamba günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Îmândan söz açıldı. Hazret-i Îşân şöyle buyurdular: Îmân üç kısmdır: Birincisi, a’vâmın îmânı olup, gayba inanırlar. Onlar Allahü teâlâyı görmemişlerdir, kalble inanmışlardır. İkincisi, müşâhede ehli olan Evliyâullahın îmânıdır. Onların îmânı şühûdî olup, onlar sabrsızlık, kanâatsizlik, tevekkülsüzlük ve diğerlerinden ibâret olan zulmânî perdeyi geçerek, Zâtî sıfatlardan, şân ve i’tibârlardan ibâret olan nûrlu perdeyi geçip, şühûd mertebesine ulaşmışlardır. Üçüncüsü, büyüklerin îmânı olup, onlar, bu şühûd mertebesini de geçip, visâlin kemâli makâmına ermişlerdir. Onların îmânı gaybî îmân gibi olmuşdur. Çünki, tam kavuşma mertebesinde müşâhedeye yer yokdur. Nitekim bir şahs meselâ kendi elini tam arkasına tutsa, eli ona gaybdır. Yüzüne karşı getirse müşâhede olur. Gözüne kapatsa yine gayb olur. O hâlde devâmlı olan kavuşma mertebesinde de gayb ele geçer. Bundan dolayı, ehassül-havâs olan seçilmişler avâm gibidir demişlerdir. Nitekim, Peygamber Efendimizin; **(...Ben de sizin gibi beşerim)**, diye söylemesini bildiren Kehf sûresi 110.cu âyet-i kerîmede de bu ma’nâya işâret vardır.

Sonra huzûrda, büyüklerin düâlarının kabûlünden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Allahü teâlânın makbûlü olan hazret-i şeyh Ferîdüddîn Gencî Şeker (Allahü teâlâ onun temîz kabrini nûrlandırsın) hasta olmuşdu. Hazret-i Nizâmeddîn Evliyâya “kuddise sirruh”: Baba Nizâmeddîn, hastalığımın def’i ve izâlesi için düâ et, buyurdu. O da düâ etdi. Fekat düânın hiç te’sîri görülmedi. Biz aşağı himmetlilerin düâsı vâsılların kıblesi olan zât-ı âlinizin yüksek eşiklerine kadar ulaşmaz diye arz etdi. Bunun üzerine biz senin düânın kabûl olması için düâ edeceğiz buyurdu. Sonra düâ etdi. Şeyh Ferîdüddîn Gencî Şeker hazretlerinin düâsı bereketiyle, Nizâmeddîn-i Evliyânın düâsı kabûl oldu.

29 Şa’bân, Perşembe günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân cevher saçan dilleriyle şöyle buyurdular: Gönlüm halvete (yalnızlığa) mübtelâdır ve celvetden (halk arasına karışmakdan) yüz çevirmekdedir. Lâkin insanlar istifâde için yanımıza gelirken, yalnız bir köşeye çekilip, uzletde râhat olmak, nasıl mümkin olur. O hâlde kendi se’âdetimizi, yüzümüzü halvetden celvete çevirmekde görüyoruz. Yoksa hâlimiz şu şi’rde bildirildiği gibidir.

Beyt:

O kadar dar bir dünyâ istiyorum ki onda,
Çok yer olmasın, yetsin bir sana bir de bana.

Sonra buyurdular ki: Dahâ önce elem dolu gönlümden âh çekiyordum. Sabr ve tahammül eteğini yırtıyordum. Şimdi onlar kayboldu. Ara sıra geliyor ve beni benden çalıyor.

Beyt:

Hortuma benzer bir âh beni yerimden sökdü,
Dost elinden aldı, âh, nerelere götürdü.

Sonra buyurdular ki: Aşk lâzımdır. Çünki aşk olmadan sır açılmaz. İnsanı ma'şûka kavuşduran aşkdır. Sokakda ve pazarda teşhîre koşduran da aşkdır. İnsanı evinden barkından ayıran aşkdır. İnsanı yakınları ve yabancılar arasında rüsvâ eden de aşkdır.

Beyt:

Taklîdden tahkîka varan aşk yoksa,
Yakanı parçala, toprak saç başa.

30 Şa'bân, Cum'a günü:

Huzûrda bulunuyordum. Hazret-i Îşân, Hâfız-ı Şirâzînin dîvânının matlaını [girişini] okudular:

Beyt:

Sâkî, dikkat et, kadehi çevir de sonra bize ver,
Aşk evvelâ kolay göründü, sonra çıkdı ne müşkiller.

Buyurdular ki, kalb nisbeti zuhûr etdi. Sonra bu gazelin diğer beytini okudular:

Sabâh yelinin açdığı sevgilinin yüzünden,
Gelen koku gönüllere kan düşürdü zülfünden.

Sonra feyz menbâı gönüllerinden bir âh çekdiler. O ânda meclisde bulunanlarda şaşılacak bir hâl meydâna geldi ve garîb hâller zuhûr etdi.

Sonra nemâzdan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir kimse iftitâh tekbîrini alıp nemâza girdiğinde, ayakda iken, bedenim ve kalbim Allahü teâlânın huzûrunda durmakda, rükü'ya varınca, bedenim ve kalbim Allahü teâlânın huzûrunda rükü' ediyor, secdeye varınca, bedenim ve kalbim Bâri gâh-ı kibriyâda secde ediyor diye düşünür. "Yâ Rabbî! Bedenim ve hayâlim sana secde etdi. Kalbim sana îmân etdi".

Sonra Hazret-i Müceddîdin "radıyallahü teâlâ anh" **(Mektûbât-ı şerîfe)** dersi başladı. Okunurken yüksek ma'rifetlerden bahs etdiler. Sohbet, **(... Şâhid olunuz biz gerçek müslimânlarız...)** [Âl-i İmrân: 64] meâlindeki âyet-i kerîme ile sona erince, hazret-i Îşân buyurdular ki: Müslimân olmamız, Allahü teâlânın hidâyeti ile, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" ve bu Mektûbât kitâbının himmet ve bereketi iledir.

Hicrî 1231 senesi, 1 Ramezân-ı şerîf, Cumartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşânda o vakt, za'îflik ve kuvvetsizlik ve şiddetli ateş vardı. Yelpâze sallayınız buyurdular ve ardından da, İnsanların kendisine hizmet etmesini isteyen, mürşîdine hizmeti seçer, dediler.

Mısra’:

Hizmet eden, sonunda hizmet görür.

Aşağı mertebelerden en yüksek makâmlara ulaşdıran hizmetdir. İnsanı toprak derekesinden, göklerin yüksek derecesine çıkartan edebdir.

Mısra’:

Hizmet seni büyükler kal’asına yükseltir.

Sonra buyurdular ki: Ömrün ihtiyârlığa ulaşdığı bu günlerde, bedenin güçsüzlüğü ve kalb za’fiyeti çoğaldı. Zühd, riyâzât, ezkâr ve diğer vazîfelerle alâkalı mücâhedeler ve riyâzetler azaldı. Bundan önce gücüm kuvvetim varken, büyük câmi’de havuz suyu içiyor, Kur’ân-ı kerîmden on cüz’ ve onbin nefy ve isbât [Lâ ilâhe illallah] okuyordum. Bunlarla nisbet öyle kuvvetli zuhûr ederdi ki, büyük câmi’ ve geçdiğim her sokak nûrlarla dolardı. Gitdiğim her mezârda, mezâr sâhibinin nisbeti aşağıda kalır, benim nisbetim ona gâlib gelirdi. Fekat ben kendimi ondan aşağı tutar ve o büyüğe edebi gözetirdim.

2 Ramezân-ı şerîf, Cumartesi günü:

Feyzli meclislerinde bulunuyordum. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Zikr yapmak îcâb eder. Gayret etmek lâzımdır. Yol, yürümeden bitmez.

Yine buyurdular ki: Mâsivâdan temâmen kesilmek gerekir. Alçak dünyâdan tam ayrılmak lâzımdır ki, Allahü teâlânın feyzler denizi, kalbde dalgalansın. Nâmütenâhî nûrlar deryâsı coşsun. Mürşidimiz ve rehberimiz hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] (Allahü teâlâ onun kabrini nûrlandırsın) buyurdular ki: Ba’zen evime gitdiğimde, evdekiler zarûrî bir iş sebebiyle benden birşey isteseler, Allahü teâlâ gönderir. Lâkin bir altın gelse bile, kalb önceki hâli üzere kalmıyor. Nisbetde gevşeklik hâsıl oluyor, vallahi billahi sümme billahi.

Sonra huzûrda fenâdan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Kalb, Allahü teâlâdan başka her şeyden şu’ursuz, habersiz olunca, fenâ hâsıl olur. Şu’ursuzlukdan da şu’ursuz olunca, fenâ-ül fenâ hâsıl olur.

Yine buyurdular ki: Cenâb-ı ârif-i âgâh hazret-i hâce Muhammed Bâkî Billah “radıyallahü anh ve erdahû annâ”, “Şu’ursuzluk bir çeşîd şu’urdur” buyurmuşlardır. Bu feyzli sözün ma’nâsı, şu’ursuzluk halkdan olur. Hakka karşı şu’ur yerindedir, demekdir.

Sonra buyurdular ki: Bu söz ile alâkalı olarak şimdi kalbime bir başka ma’nâ da geldi. O ma’nâ şudur: Şu’ursuzlukda da bir nev’i şu’ur vardır. Ya’nî mahlûkâtdan gelen her fâide ve zarar Hâlıkdan bilinirse, başkasından bilmek yok olur. Fâide ve zarar verenin yalnız Allahü teâlâ olduğunu görür. Lâkin, bu şu’ursuzlukla berâber, o şahsın şu’uru arada vâsıtadır. Nitekim bir şahs, sâlike helva yedirirse veyâ tokat vurursa, sâlik bu işin fâilinin hakîkatde Hak sübhânehü olduğunu bilir. Lâkin o şahsı bu

işte vâsıta bilir ve görür.

Yine buyurdular ki: Sôfiyyenin işi görmek, ulemânın işi ise bilmekdir. Fukâra (tasavvuf ehli) işleri Hakdan görür. Ulemâ, Hakdan bilir.

3 Ramezân-ı şerîf, Pazar günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bugün Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" gözünün nûru Cenâb-ı Zehrâyı Betülün "radıyallahü anhâ" vefât günüdür. Sonra sevâbını ona hediyye etmek için sütlaç pişirilmesini emr buyurdular.

Sonra feyzli huzûrda bir şahs, vilâyet mi efdâl yoksa imâmet mi? Bu ikisi arasındaki fark nedir diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Vilâyet umûmîdir. İmâmet husûsîdir. Her imâm velîdir. Her velî ise imâmlık derecesine ulaşamaz. Çünki, vilâyet, Allahü teâlâ ile huzûrda olmakdan ibâretdir. İmâmet ise öyle bir mansıbdır ki, herkes onunla şereflenemez. Bu mansıb yalnız kâmillere ihsân edilir. Dört halîfe, oniki imâm ve büyük Evliyâdan "radıyallahü teâlâ anhüm ecma'în" ba'zıları böyledir.

Sonra huzûrda Peygamberin "aleyhissalevâtullahil melikil ekber" câmiiyyetinden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Zâhirî ve bâtınî bütün kemâlât icmâlî olarak, ya'nî topluca Seyyid-i Enbiyâya "aleyhi salevâtullahil-melikil A'la" hâsıl olmuşdur. Lâkin bütün bu kemâllerin tafsîlî olarak zuhûru belli zemâna ve belli şahsa bağlı idi. Nitekim Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem": **(Arzın hazînelerinin anahtarları bana verildi)** buyurmuşdur. Hâlbuki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" zemânında ülkelerin çoğu feth olunmamışdı. Bu yerlerin çoğu halîfeler zemânında feth edildi. Fethleri dahâ çok Eshâb-ı kirâmdan sonra meşhûr sultânlar yapdılar. Nitekim Sultân Mahmûd-i Gaznevî, Hindistânı fethetdi. O hâlde bu kemâlin zuhûru sultânlara bağlı oldu. Peygambere "aleyhi salevâtullahil-melikil ekber" tevhîd-i vücûdî ilmî olsun, kelâm olsun, fıkh mes'eleleri olsun, bütün ilmler icmâlî olarak hâsıl olmuşdur. Lâkin tevhîd-i vücûdî ilminin tafsîli Muhyiddîn Arabîye "rahmetullahi aleyh", kelâm ilminin zuhûru Ebul Hasen Eş'arî ve Ebû Mansûr Mâturîdîye "rahmetullahi aleyhimâ", fıkh ilminin mes'elelerinin tafsîli İmâm-ı A'zam, İmâm-ı Şâfi'î, İmâm-ı Mâlik ve İmâm-ı Ahmed bin Hanbele "rahmetullahi aleyhim ecma'în" âid oldu. Hülâsâ, Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" sonra ümmet arasında zuhûr eden kemâl, kimden zuhûr ederse etsin, Resûlullahın kemâlidir. Bu kemâller Resûlullaha "sallallahü aleyhi ve sellem", ümmetinden olan kimselerden zuhûr etmeden önce de hâsıl olmuşdu. Bu kemâller arasında sâdece icmâl ve tafsîl farkı vardır. Ya'nî bu kemâller Resûlullahda "sallallahü aleyhi ve sellem" icmâlî, ümmetinde ise tafsîlidir.

4 Ramezân-ı şerîf, Salı günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Şerefli meclislerinde İmâm-ı A'zamdan "radıyallahü anh" söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular: İmâm-ı A'zam,

İmâm-ı Mâlik ile Medîne-i münevverede görüşdüler. İmâm-ı Mâlik, İmâm-ı A’zama “rahmetullahi aleyhimâ” sen nerelisin diye sordu. Iraklıyım buyurdu. İmâm-ı Mâlik “rahmetullahi aleyh”: Irak halkı ehl-i nifâk olurlar, dedi. İmâm-ı A’zam: Doğrudur, çünki Hak sübhânehü teâlâ: (Irâk halkından bir takım münâfıklar vardır ki, onlar nifak yapmaya alışmışlardır) buyuruyor, dedi. İmâm-ı Mâlik susdu ve ayrıldıkdan sonra konuşduğu zâtın imâm-ı a’zam Ebû Hanîfe Nu’mân bin Sâbit olduğunu öğrendi ve ben ona karşı niçin böyle konuşdum diye teessüf edip, onu çok övdü.

Müellîf der ki: Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde: **(... Medîne halkından bir takım kimseler vardır ki, onlar nifâk yapmaya alışmışdır...)** [Tevbe sûresi: 101] meâlinde bir âyet-i kerîme vardır. İmâm-ı Mâlik Medîne halkından idi. Buna göre İmâm-ı A’zam, İmâm-ı Mâlike ilzâm yoluyla cevâb verip, doğrudur Irâk halkı hakkında, onlar nifâk yapmaya alışmışlardır! bildiriliyor, buyurdu. Ya’nî Hak sübhânehü, Medîne halkından bir takım kimseler için, nifâk yapmaya alışmışlardır, buyurdu. Siz ise ehl-i Irâk olduğunu söylüyorsunuz, ya’nî âyet-i kerîmeyi yanlış anlıyorsunuz, dedi.

Hazret-i Îşân buyurdular ki: İmâm-ı Şâfi’î “radıyallahü anh” bir sabâh İmâm-ı A’zam Ebû Hanîfe hazretlerinin nûr dolu mezârına gitmişdi. Nemâz vakti girince, nemâzı, İmâm-ı A’zam hazretlerinin ictihâdına göre ellerini kaldırmadan kıldı ve bu büyük imâmın huzûrunda ictihâdımı izhâr etmekden hayâ ederim, buyurdu.

Sonra nûrlu huzûrlarında tevhîd-i vücûdîden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Bunlar kalb latîfesi seyrinde hâsıl olan hâllerdir. Bunları, kurb makâmlarının sonu bilenler, hazret-i Müceddîd-i elf-i sânînin “radıyallahü teâlâ anh” beyân buyurduğu yüksek makâmlardan haberdâr değildirler. Zıl dâiresinden geçip, asla kavuşmamışlardır. Teşbîhi tenzîh bilmişlerdir. Mahlûku Hâlık, mümkini vâcib zan etmişlerdir. Nitekim şöyle demişlerdir.

Beyt:

Mağribî, nâm-ü nişândan uzak olan azîz yâr,
Nâm ve nişân kazanır, vaktâ ki, perdeden çıkar.

Bilmezler ki, bu Cenâb-ı Hakkın esmâ ve sıfatlarının zillerinden bir zıldir. Yoksa Allahü teâlânın zâtı değildir. Meselâ aynada güneşin kursu görünürse, onda güneşin bütün parlaklığı güneşdeki gibi vardır. Lâkin böyleleri güneşi görmeyip, zılli güneşin aynı sanmışlardır. Aynı zemânda aynayı da görmüyorlar. Hâlbuki ayna, güneşin görüntüsünün aynı olmamışdır. Ayna yerinde durmakdadır ve onda güneşin görüntüsü vardır. Hâfız-ı Şirâzînin dediği gibi:

Beyt tercemesi:

Senin yüzünün aksi kadeh aynasına düşdü,
Ârif, meyin gülmesinden ham ümîdlere düşdü.

Yine buyurdu ki: Her Evliyâ ulaşdığı her makâmı, maksad budur ve bundan başka birşey yokdur bilir. Meselâ kör bir topluluk fil bulmuşlardı. Birinin eline filin ayağı geldi. O fili sütun gibi bir şey zan etdi. Birinin eline filin hortumu geldi. O da fil asa gibi bir şeydir dedi. Birinin eline filin dişi geldi, fili kuru bir odun zan etdi. Yine birinin eline filin kulağı, sırtı veyâ karnı geldi, o da kendine göre bir şey zan etdi. Herbiri sâdece kendi dediğini kabûl etdi. Başka söylenenleri kabûl etmedi. Diğerlerini inkâr etdi. Yâhud meselâ körler topluluğu bir ağaca rastladılar. Birisinin eline ağacın yaprağı geldi. Birisinin eline budağı, birisinin eline kökü, birinin eline de ağacın meyvesi geldi. Sonra herbiri eline geçeni tatdı. Lâkin herbirine ayrı bir tad ve ayrı bir keyfiyyet hâsıl oldu. Yaprağı tadan yaprağın tadından bahs etdi. Meyvesini tadan onun tadını anlatdı. Böylece herkes kendi tatdığına uygun beyânda bulundu. Ağacın tadı benim aldığım tatdır. Senin söylediğin değildir diye, diğerinin söylediğini kabûl etmedi. Hazret-i Müceddîd "radıyallahü anh" buyuruyorki: Evliyây-ı kirâmın bütün bu keşflerinde matlûbdan bir nişân vardır. Hepsi doğru ve yerindedir. Lâkin Allahü teâlânın zâtı bunların ötesindedir. Çünki, Hak Sübhânehü ve teâlâ nihâyetsizdir. Bu sebeble Onu tanımanın nihâyeti yokdur. Seyyid-ül Beşerin "aleyhi ve alâ âlihi salevâtullahil Melikil ekber": **(Seni hakkıyla tanıyamadık)** buyurduğu yerde, başkasının Allahü teâlâyı tanımanın nihâyetine ulaşmaya ne gücü olur!

Beyt tercemesi:

Her nikâba başka nikâb var cânân yüzünde,
Her hicâba başka hicâb var cânân önünde.

Müellîf der ki: Herkes kendi havsalasına ve istidâdına göre ma'rifetden bir şey tatmışdır. Yoksa ma'rifet-i ilâhî temâmiyle hâsıl olmamışdır:

Şu fârisî şi'r de bu ma'nâyı te'yid etmekdedir:

Güzelliğinin gülü o kadar çokdur senin,
Yanında küçük ve dar kalır nazar eteği.
Behârında etekle gül toplıyanlarının,
Ne kadar büyük olsa, küçük kalır eteği.

Şu arabî şi'r de bu ma'nâdadır.

İplikden yapılmış eşsiz o güzel gömleğini,
Doksandokuz kelime diyemez değerini.

5 Ramezân-ı şerîf, Çarşamba günü:

Feyzli meclislerinde idim. Bir şahs murâkabeler hakkında sordu. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Biz önce ehâdiyyet murâkabesini telkîn ederiz. Bu murâkabe, bîçûn ve çigûne, [anlaşılamıyan ve anlatılamıyan,] kemâl sıfatlarıyla muttasıf, noksan sıfatlardan ve zevâlden münezzehdir diye îmân etdiğimiz Allahü teâlânın mubârek isminin ma'nâsını düşünmekden

ibâretdir.

Bundan sonra mâiyyet [berâberlik] murâkabesini telkîn ederiz. Bu ise, kalb, rûh ve bütün latîfeler ile, bütün beden ile, belki bedenin her kılı ile, hattâ âlemin her zerresi ile Onun "sübhânehü" berâberliğini düşünmekdir.

Sonra huzûrda yüksek hocasından "radıyallahü teâlâ anh" söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Mubârek hocam çok büyük bir zât idi. Otları kaynatıp içer, sahrâya gidip sesle zikr yapardı. Kâdiriyye hânedânı bî'atına, Çeştiyye ve Şettâriyye nisbetine sâhibdi. Kırk gün peşpeşe hiç uyumazdı. Çoğu zemân büyük Velîlerin rûhlarını görürdü.

Sonra huzûrda Ârif-i âgâh Hâce Muhammed Bâkibillahın "radıyallahü teâlâ anh", hazret-i Müceddid-i elf-i sânîden "kaddesenallahü teâlâ bi esrârihissâmî" istifâdesinden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Bu söz benim nezdimde sâbit değildir. Çünki, hazret-i Müceddid "radıyallahü anh" şöyle yazmışlardır: Bayram günü hazret-i Hâcenin kabrini ziyârete gitdim ve büyükler bu günü (vefât günlerini) küçüklere bayram olarak ihsân etdiler. Ben de bu ümîdle huzûrunuza geldim, diye arz etdim. Hazret-i Hâce teveccüh buyurdular ve bana ayrı bir hazzı, ayrı bir keyfiyyeti ve ayrı bir esrârı olan yeni bir nisbet verdiler. Burada deriz ki, hazret-i Hâce imâm-ı Rabbânî hazretlerine vefâtından sonra yeni bir nisbet ihsân etdiğine göre, hayâtda iken nasıl nisbet alır.

6 Ramezân-ı şerîf, Perşembe günü:

Avâm ve havâsın gönüllerinin kıblesinin huzûrunda idim. Buyurdu ki: Sôfîlerden biri vefât etdi. Kendisine Allahü teâlâdan, sen dünyâda iken bana, zâhirî ma'şûk gibi vasflar nisbet etmişdin, diye itâb [azarlama] geldi.

Yine hazret-i Îşân buyurdu ki, ben devlet adamları ile görüşmekden ve dünyâyı istemekden, nağme ve tegannî dinlemekden ve "herşey Odur" demekden uzağım. Çünki, "herşey Odur demek" bir takım hâllerden ibâretdir. Fekat zemânın sôfîleri onu sözle anlatmaya kalkışıyorlar. Hakîkate ulaşmadan, bunu dillerinden bırakmıyorlar. İlhâda düşüyorlar ve zındık oluyorlar. Bundan Allahü teâlâya sığınırız. Bir şahs yanıma geldi ve dedi ki: Herşey Hüdâdır, Ondan başkası nerededir. Ben onu meclisden dışarı çıkardım. Yine bir şahs vardı ki, merkeb sesi işitdiği zemân, Celle ve alâ derdi! Estagfirullah ve neûzübillah bu nasıl kemâl olabilir. Başdan başa Allahü teâlânın kelâmının hilâfınadır. Eğer bu doğru olsaydı, Peygamber "salevâtullahil melikil ekber" kime Peygamber olarak gelir, kim tarafından Peygamber olarak gönderilirdi. **(... Ey Rabbimiz! Kendimize zulmetdik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, muhakkak ziyân edenlerden oluruz.)** [A'râf sûresi: 23]

7 Ramezân-ı şerîf, Cum'a günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Allahü teâlâyı görmekden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Bu dünyâda Vâcib-ül vücûdu "teâlâ ve tekaddes" görmeye imkân yokdur. Zemân ve zemînin Serverinin mi'râcında rü'yetin vukû' bulduğu husûsunda ulemâ ihtilâf etdi. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" bu dünyâdan çıkması, lâ mekâna erişmesi, makâm-ı Ka'be kavseyn ev ednâ ile müşerref olması, mi'râcda rü'yetin vuku' bulduğunu göstermekdedir. Mi'râcda rü'yetin olduğu başka nasıl izâh edilebilir.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Allahü teâlânın lahn, ses ve harfden münezzeh olarak, kelâmını üç def'a işitdim ve onu dinlemekle şereflendim. Bir def'a medresede ve iki def'a şu anda bulunduğum mekânda. Yine buyurdular ki: Bir gece uykuda [rü'yâda] bana çok güzel bir hil'at giydirdiler ve çeşidli zînetlerle süslediler. Benden mahbûbâne sözler sâdır oldu. Uykudan uyandığım zemân hâllerim başka dürlü olmuşdu. Uyanınca rü'yâmda konuşduğum gibi konuşuyordum.

Hazret-i Îşân yine buyurdular ki: Çoğu zemân bana gaybdan bir ses geliyor. Bu ba'zen melekden ilhâm, ba'zen büyük mürşidlerden nidâ oluyor. Ba'zen de Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" seslendiğini duyuyorum. Bir gün geniş bir yerim olması için düâ etdim. Çoluk-çocuğun yok, geniş yeri ne yapacaksın? Kalmak için burası sana yeter, diye nidâ buyurdular. Bir gün de, Allahü teâlâya düâ ederek komşunun yerini bana ihsân etmesini istedim. Komşuna eziyyet ve sıkıntı veriyorsun, onu yerinden etmek mi istiyorsun, diye ilhâm olundu. Yine bir gün hac için yolculuğa çıkmaya karar verdim. Burada kal, insanlar senden istifâde etmekdedir, diye ilhâm olundu.

8 Ramezân-ı şerîf, Cumartesi günü:

Feyzli sohbetinde idim. Bir şahs hastalanmışdı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Şu âyet-i kerîmeyi çok okumalıdır ve iki rek'at nemâz kılıp, kıyâmda, rükû'da, secdede hep okumalıdır. Bu: **(Rabbim şübhesiz bana zarar ulaşdı. Sen Erhamürrahimînsin)** meâlindeki âyet-i kerîmedir. [Enbiyâ sûresi 83.cü âyeti.] Nûrlu huzûrlarında şi'rden söz edildi. Hazret-i Îşân şu şi'ri okudular:

Benim işe yarayan, bir kalbim bir gönlüm yok,
Ancak bir feryâdım var, bülbül gibi iniler.
O kadar ağladım ki, sokaklar çamur oldu,
Onda bir şey yetişmez ve gelir iniltiler.

9 Ramezân-ı şerîf, Pazar günü:

İnsanların kıblesinin huzûrunda idim. Nûr dolu meclislerinde terâvîh nemâzından ve Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" terâvîhi yirmi rek'at kıldığının sâbit olmadığından bahs edildi. Hazret-i Îşân buyurdu-

lar ki: Abdüllah ibni Abdülber el-Mâlikî, O Serverin “sallallahü aleyhi ve sellem” yirmi rek’at terâvîh kıldığını tesbît etmişdir.

Sonra **(Mişkât-ı şerîf)** kitâbını istediler. O kitâbın hâşiyesinde terâvîhle alâkalı bu mes’ele yazılı idi. Meclisde kitâbdaki bu ibâreyi okudular.

Bundan sonra nûrlu huzûrda, mümkinâtın varlığından, acaba vehm mi, yoksa hakîkî mi olduklarından söz açıldı. Hazret-i Îşân (urdûca) bir rubâî okudular ve buyurdular ki: İlm-i ilâhî sahîfesinde mümkînâtın şeklleri bulunmakdadır. Bunlar â’yân-ı sâbitelerdir. Allahü teâlâ ilmdeki sûretlerin zuhûra gelmesini dileyince, her sûreti dilediği zemân yaratır. Varlıkların tavırlarını ve eserlerini, bu zemânlara göre tertîb buyurmakdadır. O sûretin ayn-ı sâbitesinin bulunduğu kendi ilm sahîfesini adem aynasının karşısına koyar. Sonra o aynaya o â’yân-ı sâbite aks edib, hâricde bir sûret yaratır. Ona varlık tavırları ve eserleri verir.

Yine buyurdular ki: Nutfeden mudga, mudgadan kemikler ve et olması ve sonra bir sûret meydâna gelip, cenin hâsıl olması, sonra bunun genç bir insan olması ve ihtiyârlaması, varlık tavırları ve safhalarıdır. Gülmek, ağlamak, konuşmak ve diğer hâller ise varlık eserleridir.

10 Ramezân-ı şerîf, Pazartesi günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Buyurdular ki: Sôfînin işlerini, ahlâkını ve nefsini terki, Peygamberin “aleyhissalevât-ül melikil ekber” ahlâkı, işleri ve terki gibi yapması îcâb eder. Hazret-i Enes bin Mâlik “radıyallahü anh” Resûlullaha “sallallahü aleyhi ve sellem” on sene hizmet etmekle şereflendi. O Server “sallallahü aleyhi ve sellem” hiçbir zemân ona öf bile demedi. Kötülük edenlere iyilik ederdi. Geceleri nemâz kılmakdan mübârek ayakları şişerdi. Birgün huzûruna yetmişbin altın ve gümüş getirdiler. Hepsini fakîrlere taksim etdi.

11 Ramezân-ı şerîf, Salı günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Halka sırasında zikr yapmamalıdır. Bilâkis mürşide müteveccih olmalıdır. Zîrâ mürşidin teveccühü zikrden dahâ fâidelidir.

Yine buyurdular ki: Halkadan bir kimseye teveccühün te’sîri, halkada bulunanların hepsine ulaşır. Lâkin teveccüh müshil gibidir. Etrâfına olan te’sîri yâkutî üzümü gibidir. Yâkutî üzümü müshilden sonra fâideli olur.

12 Ramezân-ı şerîf, Çarşamba günü:

Yüksek huzûrda idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Benim hazînelerim, ilâhî vaâdlardır. Celle sultânuhü.

Beyt:

Toprakda oturan bir Süleymânım,
Tâcların utandığı bir Sultânım.

13 Ramezân-ı şerîf, Perşembe günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Vasiyyet ediyorum ki, cenâzeme katılanlardan biri, gönlü çeken hoş bir ses ve edâ ile şu rubâîyi okusun:

İşte müflîs olarak senin kapına geldim,
Güzelliğinden Allah için bir şey isterim.
Elimde olanları hep zenbilime doldur,
Elin kolun yaşasın, çünki, rahmetin boldur.

Bu rubâîyi okudukdan sonra buyurdu ki: Hazret-i hâce-i Hâcegân pîr-i pîrân, İmâm-ı tarîkat, hasta gönüllerin ilâcı hâce Behâeddîn Nakşibend de "radıyallahü teâlâ anh ve erdâhu annâ" cenâzesi götülürken bu rubâînin okunmasını emr buyurmuşlardı.

Bundan sonra huzûrda hayâdan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hayâ birkaç kısmdır. Birincisi: Kişinin, gizli ve açık işlerini bilen ve gören Allahü teâlâdan hayâ etmek sebebiyle, günâhdan sakınmasıdır. İkincisi: Kişinin meleklerin görmesi sebebiyle, onlardan hayâ ederek, günâhdan sakınmasıdır. Üçüncüsü: Meleklerin, amelleri Resûlullaha "sallallahü aleyhi ve sellem" arz etmeleri sebebiyle, Resûlullahdan "sallallahü aleyhi ve sellem" hayâ ederek, günâhdan sakınmakdır. O hâlde hayânın hangi kısmı olursa olsun, îmândan bir şûbedir.

Bundan sonra huzûrda muhabbet ve aşkdan söz açıldı. Hazret-i Îşân şu şi'ri okudu:

Bir gönlüm var, ne gönül, yüz mahrûmluk var onda,
Kanlı gözüm yerimde, tûfan var gözyaşımda.
Kıyâmet günü gelir herkes defteri ile,
Ben de hâzır olurum o yârin tasvîri ile.

14 Ramezân-ı şerîf, Cum'a günü:

Yüksek huzûrlarında bulunuyordum. O sırada müdârâ ve müdâhenenin ma'nâsından söz açıldı. Hazret-i İşân buyurdular ki: Müdârâ, dünyâyı din için sarf etmekdir. Müdâhene ise, dîni dünyâ için vermekdir. Bundan Allahü teâlâya sığınırız. [**(İslâm Ahlâkı)** kitâbının 102.ci sahîfesine bakınız!]

Sonra nûrlu huzûrda Peygamberimizden "aleyhi ve alâ âlihissalevâtullahil melikil ekber" bahsedildi. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Cenâb-ı Şefîül müznibîn Hâtemül-mürselîn "aleyhi efdalü salevâtil musallîn ve ezkâ selâmil-müsellimîn" buyurdular ki: Her Peygamberin müstecâb bir düâsı vardır. Bir def'aya mahsûs Allahü teâlâdan istedikleri verilir. Bütün Peygamberler o düâyı bu dünyâda bir iş için yapdı. Ammâ ben o düâyı dünyâda yapmadım. Sıkıntılar çekdim, acılara katlandım, o düâyı âhiretde şefâ'at-i kübrâ için bırakdım. Yine o büyük Peygamber "sallallahü aleyhi ve

sellem” buyurdular ki: Allahü teâlâ bana öyle bir müjde verdi ki, onu izhâr edersem, ümmetimden olanlar, itaât ve ibâdetleri bırakırlar.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” varlığı bütün âleme rahmet idi. Kâfirlere küfrleri sebebiyle ve fâsıklara fıskları sebebiyle olan cezâlar dünyâda durdurulmuşdur. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” gelmesinden sonra mesh ve nesh (sûret değişmesi) yokdur. Melekler şeytâna dâima darbe vururlardı. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” gelmesinden sonra bu da durduruldu.

Kârunun hazînesi, Kârunun başı üzerinde bir yük idi buyurdular ve başlarını işâret etdiler.

Bundan sonra huzûrda Peygamberi “aleyhil salevâtullahil-melikil ekber” rü’yâda görmekden söz açıldı. Buyurdular ki: Hadîs-i şerîfde: **(Kim beni** (rü’yâda) **görürse, gerçekden görmüşdür. Muhakkak ki şeytân benim sûretime giremez)** buyuruldu. Bundan anlaşılan, Medîne-i münevverede istirâhat buyuran Resûlullahı aslî sûretinde görmekdir. Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” başka bir sûret ve şekllerde görmek, iyi ameller yapdığına veyâ sünneti meydâna çıkardığına yâhud bid’ati kaldırdığına işâretdir. Bunlar bu şekllerle zâhir olmakdadır.

Yine buyurdular ki: Bir şahs Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” rü’yâda aslî sûretiyle görünce, şeytânın ona dahli yokdur. Gerçekden görmüşdür. Fekat Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” rü’yâda her ne buyurmuşsa, hayâtda iken buyurduğuna uygun yapmak gerekir. Eğer uygun ise, onunla amel etmelidir. Eğer rü’yâda buyurduğu hayâtda iken buyurduğuna muhâlif ise sakınmalıdır. Çünki, bu durumda o söylenilen şeylere şeytânın karışmasından korkulur. Fekat şeytânın görülen sûrete karışması korkusu yokdur. Çünki, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” hayâtda iken, bir gün şeytân Onun “sallallahü aleyhi ve sellem” sözleri arasına putları medh eden birkaç söz karışdırmışdı. Bunu işiten Eshâb-ı kirâm hayret etmiş, kâfirler ise, Peygamber de bizim dînimizi te’yid ediyor diye sevinmişlerdi. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” bu hâdiseden dolayı çok üzüldüler. Bunun üzerine Cibrîl-i Emîn, Rabbil âlemîn indinden gelerek “Şeytân her Peygamberin sözleri arasına söz karışdırmışdır. Fekat Allahü teâlâ kendilerini şeytânın bu müdâhalesinden haberdâr eder. Sizin sözleriniz arasına karışdırılan kâfirlerin medhi ile alâkalı bu sözler şeytânın sözleridir” buyurdu.

Bunları anlatdıkdan sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir şahs Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” rü’yâsında gördü. Resûlullah “aleyhisselâm” o kimseye: Şurada bir tencere hazîne gizlidir, onu çıkar. Bunun beşde birinden de seni mu’âf tutdum buyurdu. O şahs uykudan uyandı. İşâret edilen yerde hazîneyi buldu. Kâdıdan beşde birden kendisini mu’âf tutması için fetvâ istedi. Kâdı dedi ki: Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sel-

lem” rü’yâda görmek hakdır. Fekat bulduğun hazînenin beşde birinden mu’âf tutulamazsın. Çünki, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” hayâtda iken bildirdiği hükm geçerlidir. O hâlde, bu cihândan intikâlden sonra rü’yâda rûhâniyyetleriyle buyurdukları hükm, uyanık iken ve hayâtda iken bildirilen hükmü yürürlükden kaldırmaz.

15 Ramezân-ı şerîf, Cumartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. Buyurdular ki: Kendime bakıyorum, bende ne kemâl vardır ki, herkes bana mürâca’at ediyor. Kendimde hiç kemâl bulamıyorum. Tâ’at ve ibâdetlerime bakdığımda, oruc, nemâz ve diğer ibâdetlerimi, Bârigâh-ı ilâhîye “celle sübhânehü” hiç lâyık göremiyorum. Varlığıma bakdığım zemân kendimi ney gibi boş buluyorum. Biz hiçiz, bizde ne varsa Ondandır.

Şi’r:

O ney’e üfleyendir, biz ise ney gibiyiz,
O bir ân bizsiz değil, biz de onsun değiliz.
O her nefesde ayrı bir hüner gösteriyor,
Hepsi neyi çalanın nefesinden geliyor.

16 Ramezân-ı şerîf, Pazartesi günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân Peygamberimizin “aleyhi ve âlihissalevâtullahil melikil ekber” tevâzu’unu şöyle beyân buyurdular. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” meclislerde topluluğun bir kenârına otururlar, da’vetleri kabûl ederler ve önce selâm verirlerdi. Sonra, salât okudular ve tam bir şevkle ellerini açarak, kucaklaşır gibi, temîz göğüslerine yapışdırdılar. Müellîf der ki: Resûlullahın sûretine âşık ve o Serverin “aleyhi salevâtullahil melikil ekber” mübârek şekline mübtelâ olan gönüllere ma’lûm olsun ki, hazret-i Îşân [Abdullah-i Dehlevî hazretleri] Hazret-i Mahbûb-ı Rabbil âlemînin mübârek ismine âşık, Cenâb-ı imâm-ül-Mürselînin zât-ı pâkine hayrândırlar.

Ne zemân Resûlullahdan “sallallahü aleyhi ve sellem” bahs edilse kendinden geçer, def’alarca salât okur, O zemîn ve zemânın efendisinin ismi pâkini işitince çok sevinçli ve mutlu olurlardı. Her ne kadar bu günlerde ömrünün yetmişbeş yaşına ulaşması ve ayrıca gece gündüz az gıda alması sebebiyle son derece za’îflemiş bir hâlde ise de, Resûlullahı hâtırlayınca, mübârek bedeninde tam bir kuvvet hâsıl olurdu. Sonra şu şi’ri okuyup ve insanlara teveccüh buyurdular.

Yaşlıyım, tâkatsızım, kalmadı bizde dermân,
Cemâlin düşündüm mü, gençleşirim o zemân.

17 Ramezân-ı şerîf, Pazartesi günü:

Feyzli sohbetlerinde idim. Feyz Taleb Hân dergâha harcanmak üzere bir mikdâr para göndermişdi. Hazret-i Îşân bundan hoşlanmadı ve bu-

yurdu ki: Biz ilâhî vaâdlarla oturmakdayız. Ümerâ ile ne işimiz var. Sonra fâhişe bir kadının evinden ve başka bir emîrin evinden yemek geldi. Hazret-i Îşân o yemekleri muhtâclara dağıtdılar. Kendisi o yemeklerden bir lokma bile yimediler. Hazret-i Îşânın âdeti dâima şöyle idi ki, hiç kimsenin evinin yemeğini yimezdi. Dâima evinde pişen yemekleri yirdi. Sôfîlere de başka yemek yidirmezdi.

18 Ramezân-ı şerîf, Salı günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bugün hazret-i Âişe-i Sıddîkanın "radıyallahü teâlâ anhâ" ve Hazret-i Şeyh-üş şuyûh Mevlânâ Muhammed Âbidin "radıyallahü anh" vefât günleridir. Bugün Emîr-ül mü'minîn hazret-i Alî "kerremallahu vecheh" yaralanmışdı. Sonra onların rûhlarına fâtihâ okunması için yemek pişirilmesini emr etdiler.

19 Ramezân-ı şerîf, Çarşamba günü:

Feyz hazînesi huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Mübârek Ramezân-ı şerîf ayında çok feyz geliyor ve bereketler artıyor. Bu ayda, ibâdet ve tâ'at için çok gayret ve çaba göstermek gerekir. Bu ayın bereketli iki on günü geçdi, son on günü kaldı. Dergâhda bulunanlar i'tikâf yapmalı. Çünki, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bu i'tikâfı devâmlı yapmışlar ve hiç terk etmemişlerdir. Bir def'a terk etmişler, onun da kazâsını yapmışlardır. Bir kimseye i'tikâf yapmak müyesser olmazsa, halveti tercîh etsin. Çok zikr-i kalbî, vukûf-i kalbî, nigâhdaşt-ı havâtır, nefy ve isbât, zikr-i tehlîl-i lîsânî yapsın. Bu şerefli yolda, başka evrâd ve vazîfeler yokdur. Sonra bu fakîre buyurdular ki: Müceddid-i elf-i sânî sözünün ma'nâsına kimsenin i'tirâzı yokdur. Bunun ma'nâsı şudur: Hadîs-i şerîfde: **(Şübhesiz ki, Allahü teâlâ her yüz sene başında dînini yenileyecek bir kimseyi gönderir!)** diye bildirildi. İşte her yüz sene başında bir müceddid gelir. Nitekim Cüneyd-i Bağdâdî, Gavs-ül A'zam ve diğerleri "radıyallahü anhümâ" her biri birer müceddid olup, dîni tecdîd etmişlerdir. Müceddid ile Muhyiddînin ma'nâları birdir. İşte onbirinci asrda, Allahü teâlâ, imâm-ı Rabbânî hazretlerini göndererek dîni tecdîd buyurmuşdur. Müceddid-i elf-i sânî İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin kendileri ve talebeleri nezdinde bu ikinci binin müceddidi olmaları, ikinci binde vilâyet feyzine vâsıta olmaları demekdir. Nitekim hazret-i İmâm-ı Rabbânî hazretleri şöyle yazmışlardır: (Bana keşf olundu ki, hazret-i Emîr-ül mü'minîn Esedullahil-Gâlib Aliyyibni Ebî Tâlib ve Seyyidetün-nisâ Fâtıma-tüz-zehrâ "radıyallahü teâlâ anhümâ", geçmiş ümmetlerin Evliyâsı da dâhil, mutlak olarak vilâyet feyzinin gelmesine vâsıtadırlar. O ikisinden sonra Oniki imâma kadar bu makâm devâm etdi. Sonra, hazret-i Muhyiddîn-i Geylânî "kuddise sirruh" de o yüce makâmla şereflenmişdir. Onlardan sonra iki bin yılının başında Hak sübhânehü beni de bu makâmda onlara nâib eyledi ve bu hil'at ile şereflendirdi. Bu sebeble bu ikinci bin yılında vilâyet derecesine ulaşan herkese, feyz vâsıtası ben olurum. Beni vesîle etme-

den hiçbir velî vilâyete kavuşamaz. Benden önceki büyükler vesîle edilmeden evliyâlığa ulaşılamadığı gibi, bu ikinci binde ben onlara bu işte ortağıyım.)

20 Ramezân-ı şerîf, Perşembe günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu gün sabâhdan Ramezân-ı şerîfin yirmibirinci gecesinin bereketleri görülmekdedir. Kadîr gecesi olma ihtimâli vardır. Sonra şöyle buyurdular: Ramezânın bu bereketli son on gününün tek târihli olanlarında mutlaka Kadr gecesi bulunur. Ancak hangisi olduğu ihtilâflıdır. Bu on günün her tek gecesi meselâ yirmibir, yirmiüç, yirmibeş, yirmiyedi ve yirmidokuzuncu geceleri feyzler ve bereketlerle dolu olurlar. Çift târihli geceler tek târihli gecelerden feyz alırlar. Ayrıca çift târihli geceler her iki tarafındaki tek târîhli gecelerden bereketler alırlar. Böylece son on günün bütün geceleri bereketli olmakdadır. Hepsini ihyâ etmelidir.

21 Ramezân-ı şerîf, Cum'a günü:

İnsanların gönüllerinin kıblesinin feyzli huzûrunda idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: İlm-ül yakîn kalbde hâsıl olur. Ayn-ül yakîn, Allahü teâlâya tam yönelmekden hâsıl olur. Hakk-ul yakîn, sâlikin bu teveccühde, ya'nî Hakka yönelmede yok olmasıdır. Bu fakîre göre, sôfiyyenin üç makâmının beyânı böyledir.

22 Ramezân-ı şerîf, Cumartesi günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Allahü teâlânın bu fakîre ihsânlarını nasıl beyân edeyim ki, nereye baksam, o ihsânlardan bir belirti görünüyor. Sonra şu şi'ri okudular:

Söyleyen iki dilim var, neyde olduğu gibi,
Dudaklarının içinde gizli dil olduğu gibi.

Yine aynı meclisde şu şi'ri de okudular:

Kuş gibi hep bekçi ol gönül yumurtasında,
Bu yumurta, mestlik, aşk, kahkaha doğursa da.

23 Ramezân-ı şerîf, Pazar günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Bir şahs nûrlu huzûrda **(Su temizdir, hiçbir şey onu necs yapmaz)** hadîs-i şerîfini okudu. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bu İmâm-ı Mâlikin "rahmetullahi aleyh" sened olarak aldığı hadîs-i şerîfdir. Fekat suyun üç vasfından biri değişmedikce böyledir. Diğer bir hadîs-i şerîf de Kulleteyn hadîsidir. Bunu ise İmâm-ı Şâfi'î "rahmetullahi aleyh" delîl olarak almışdır. Bu sırada o şahs suyun üç vasfından birinin değişmesi şartı hadîs-i şerîf ile sâbit midir, diye arz etdi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Ulemâ her ne buyurmuşsa, Kur'ân-ı kerîmden ve hadîs-i şerîfdendir. Kendilerinden birşey söylememişlerdir.

24 Ramezân-ı şerîf, Pazartesi günü:

Feyzli sohbetlerinde idim. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Şeyhimizin şeyhi hazret-i şeyh Muhammed Âbid "radıyallahü teâlâ anh" Ramezân-ı şerîfde bu işe lâyık olanlara tarîkat ta'limi için icâzet verirlerdi. Ben de bunu kendime usûl edindim. İnşâallahü teâlâ bu ayın yirmi yedisinde birkaç kimseye icâzet vereceğim. Sonra birkaç külâh yapdırmalı, buyurdular.

Yine buyurdular ki: Bir kimse kalbini düşüncelerden ve arzûlardan tasfiye, nefsini kötü ahlâkdan tezkiye etdikden sonra icâzete elverişli olur. Fekat bu husûsda birkaç kayd dahâ olup şunlardır: İcâzet alacak olan kimse çarşıda, pazarda çalışmamalı, üçüncü ve kırkıncı günlere gitmemeli, devlet adamları ile ve tarîkat muhalifleriyle görüşmemeli, sôfîyenin makâmât-ı aşere [on makâm] dedikleri sabr, tevekkül, kanâat ve diğerlerine sâhib olmalıdır. Hâce Ubeydullah-ı Ahrâr "kuddise sirruh" buyurdular ki: "Nisbeti, meclisdekileri te'sîri altına alacak şeklde arz edebilen kimse, tarîkat icâzetine lâyık ve elverişlidir."

Bundan sonra nûrlu huzûrlarında simâ' ve simâ' ehlinden söz açıldı. Çeştiyye ve Sühreverdiyye tarîkatları arasında simâ' husûsunda berâberlik ve yakınlık vardır. Lâkin Çeştiyyeye mensûb olanlar ve Sühreverdiyye yolunda tarîkat, simâ' hâriç, Allahü teâlâya yaklaşdıran herşeyledir diyorlar. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Hazret-i Şeyhüşşuyûh Behâeddîn Zekeriyyâ Mültanî gazeller dinlerdi. Nitekim bir gün şu beytle coşdular:

Beyt tercemesi:

> ***O âşıklar katıksız saf şerâbı içdiler,***
> ***Kalbin kenârından kebab yidiler.***

O coşma hâlinde sanki mübârek bedeni yokdu da, sâdece gömleği vardı, o da çırpınıyor, yuvarlanıyordu.

25 Ramezân-ı şerîf, Salı günü:

Feyzli sohbetlerinde idim. Feyzli huzûrlarında meşhûr üç makâm ya'nî; ilm-ül yakîn, ayn-ül yakîn ve hakk-ül yakînden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: İlm-ül yakîn, sâlikin kalbinde envâr ve esrâr hâsıl olmasıdır. Ayn-ül yakîn, sâlikin kalbinde huzûr hâlinin peydâ olması ve Allah mubârek isminin müsemmâsına teveccühün hâsıl olmasıdır. Başda iki göz olduğu gibi, gönülde de gören bir göz peydâ olur. **(Sanki sen onu görüyorsun)** makâmından tadar. Hakk-ül yakîn ise, o huzûrda ve Allah mubârek isminin mefhûmunda fânî ve Allahü teâlânın sıfatlarıyla sıfatlanmakdır "Celle şânühü".

26 Ramezân-ı şerîf, Çarşamba günü:

Yüksek huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân, buyurdular: İnsanlar Allahü teâlânın rızâsına kavuşmak için buraya gelmişler. Devâmlı zikr, nigâhdâşt-

ı havâtır ve vukûf-i kalbî ile meşgûl olmaları gerekir. Bir an ve bir lahzâ Allaha teveccühden gâfil olmamalıdırlar. Gece gündüz vaktlerini ma'mûr etmelidirler. Her gün iki cüz' Kur'ân-ı kerîm okumalıdırlar. Her sabâh ve akşam yüzer def'a **"Sübhânallahi ve bihamdihi sübhânallahil aliyyil azîm ve bihamdihi, estagfirullah"** demelidirler. Yüz kelime-i tevhîd, yüz tesbîh, yüz tahmîd söylemelidirler. Yatacakları zemân Resûlullaha "aleyhi ve alâ âlihî ve eshâbihissalâtü vesselâm" bin salevât göndersinler. Her sabâh ve akşam pîrân-ı kibârın rûhlarına Fâtihâ okusunlar. Hak sübhânehü ve teâlâya tazarru' ederek, yalvararak; ilâhî, Fâtihâ sûresinin bereketinden ve kendilerine inâyet buyurulan şecerenin pîrleri vâsıtasıyla bana da ihsân buyur, diye düâ etsinler.

Yine bu fakîrin [müellîf, Şâh Ahmed Râufun] hâlimi huzûra arz için yazdığım kâğıdın arkasına kendi elleriyle husûsî olarak yazdıkları cevâbı teberrüken burada yazıyorum:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Efendim, bu bende-i nâçîz, bir kimsenin tarîkat talebi için yanına gelmesine lâyık değildir. Allahü teâlâ settârdır ve azîzlerin ayblarını örtmekdedir. Büyükler, bu lâyık olmıyana teveccüh buyurmakdadırlar. Allahü teâlâ onlara en iyi karşılıklar versin. Müceddidiyye semtinin bu en aşağısı istiyorum ki, sâhibzâdeler ya'nî İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin evlâdı, keyfiyyetsiz ve bîrenk olan bu nisbeti taleb için gelmesinler. Gerçi gelmelerini ganîmet bilirim. Fekat iş yavaş yürüyor. Ma'zûr görsünler ve işleri ile meşgûl olsunlar. Tarîkatın temâmının nisbetini ihsân sâhibi olan Allahü teâlâdan taleb etsinler.

27 Ramezân-ı şerîf, Perşembe günü:

Feyzli meclislerinde idim. Hazret-i Îşân cevher saçan dilleriyle buyurdular ki: Hâce Bîrenk ya'nî Muhammed Bâkî billâh hazretleri "kuddise sirruhül azîz" hâce Hüsâmeddîne tarîkat ta'limi icâzeti verdi. O kabûl etmedi ve: Ben bu işi yapamam, buna lâyık değilim dedi. Hazret-i Îşân onun bu sözüyle alâkalı olarak: İyi yapmış. Hâce Hüsâmeddînin anlayışı yerinde olduğundan bu işi kabûl etmedi. Çünki, halvetden, inzivâdan mahrûm kalıp, gece-gündüz halk ile meşgûl olacakdı.

28 Ramezân-ı şerîf, Cum'a günü:

Feyzli huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân sohbetde bulunanlara ba'zı şeyler anlatdılar. Sonra Kur'ân-ı kerîmin tefsîrinden ve Mevlânânın **(Mesnevî)**sinden ders yapdılar. Cevher saçılan dillerinden öyle yüksek hakîkatler ve ma'rifetler döküldü ki, dinleyenleri kendi nisbet-i şerîflerinin deryâsına gark etdiler. Feyz hâsıl oldu. Hazret-i Îşân, Allahü teâlânın kudretini gösteren bir alâmet ve Resûlullahın "alâ sâhibihessalâtü vetteslimâtü etemmühâ ve ekmelühâ" mu'cizelerinden bir mu'cizedir. Hazret-i Îşânın mübârek zâtı, onüçüncü asrın müceddididir. Kendisine kayyûmiyyet

makâmının verildiği ilhâm olundu. O hazretin halîfeleri dünyânın büyük bir kısmına ulaşmış, âlem onun feyzi ve şerefli nisbeti ile dolmuşdur. Allahü teâlâ irşâdını kıyâmet gününe kadar artdırsın.

29 Ramezân-ı şerîf, Cumartesi günü:

Feyzli meclislerinde idim. O sırada hazret-i Îşân müceddidiyye yolunun yüksek ma'rifetlerini şöyle beyân buyurdular: Bu makâmları ümmetde hiç kimse böyle beyân etmemişdir. Sonra buyurdular ki: Müceddidiyye makâmları ve sırları ile önceki büyüklerin keşfleri ve makâmları arasındaki farklılık, nahv ilminde Sibeveyh ile Ahfeş arasındaki farklılık gibidir.

Hicrî 1231 senesi, Fıtr (Ramezân) bayramı, Pazar günü:

İki rek'at bayram nemâzını kıldıkdan sonra nûrlu huzûrlarında idim. Dervişlerin huzûruna koşduğu Hazret-i Îşân, –kalbim ve rûhum ona fedâ olsun– bu satırların lâyık olmıyan müellîfini [Şâh Raûf Ahmed Müceddidî] tarîkat ta'limi icâzeti külâhıyla şereflendirdiler. Önce Nakşîbendiyye büyüklerinin "kaddesenallâhü teâlâ bi esrârihim" rûhlarına Fâtihâ okudular. Sonra, Kâdiriyye büyüklerinin "nevverallâhu merkadehüm" rûhlarına, sonra Çeştiyye mürşidlerinin rûhlarına Fâtihâ okudular. Her üç tarîkatdan icâzet verdiler ve çok düâ etdiler. Buyurdular ki: Sabâh akşam yüksek Nakşîbendiyye tarîkatı büyüklerinin rûhlarına Fâtihâ okuyunuz "Rıdvânullahi aleyhim ecma'în". Onlardan yardım isteyiniz. Tarîkat talebiyle gelen herkese, bu tarîkatlardan istediğini ta'lîm ediniz. Nakşîbendiyye tarîkatına tâlib olana ism-i zât, nefy ve isbât ve vukûf-i kalbîyi telkîn ediniz. Kâdiriyye ve Çeştiyye tarîkatlarına tâlib olana her ne kadar cehrî zikr tarîkatda ihdâs olsa da zevk ve şevk için vasat derecede cehrî zikri ta'lîm ediniz.

Biz bu dil ile yapılan cehrî zikri hazret-i Îşân Şehîdin [Mazher-i Cân-ı Cânân] "nevverallahü merkadehül mecîd" ta'lîm etmelerinden aldık. Sâlikin kalbine teveccüh ve himmet ediniz. Önce zikrin, sonra huzûrun, cezbelerin ve vâridâtın husûlü için teveccüh yapınız. Sonra aklî ve naklî, usûl ve füru' ilmlerinde derin âlim Mevlevî Azîm Sâhibi, tarîkat icâzetiyle şereflendirdiler. Yine Şîr Gâzî Semerkandîye ve Hôcel Kul Semerkandîye icâzet verdiler ve bu büyükler için çok düâ yapdılar.

Hazret-i Îşânın feyzli sözlerinin günlük olarak beyânı burada temâm oldu.

Bundan sonraki kısm, gün kaydedilmeden yazılan diğer muhtelif sohbetleridir. Muvaffakiyyet Allahü teâlâdandır.

Bir gün Hazret-i Îşân, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmînin şu şi'rini okudular:

Bâde bizden, netîcemiz Ondandır,
Kalıb bizden, yürümemiz Ondandır.

Biz arı gibiyiz ve kalıblar mum,
Kalıb petek gibi ev evdir umûm.
Bâde köpürmede dilencimizdir,
Felek de idrâkde dilencimizdir.

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Benim Kâdiriyye yolundan bî'atım vardır. Fekat Nakşîbendiyye yoluna göre zikr ve vazîfe yapmakdayım. Tâlibleri de Nakşîbendiyye yoluna göre sülûk yapdırmakdayım. Ben Nakşîbendiyye-i müceddidîyim.

Çeştiyye büyükleri de benim pîrlerimdir. Her tarîkatın büyükleri tarafından kabûl edilmek, fahr ve büyük bir ni'metdir. Lâkin kişi kendisine hangi hânedânın nisbeti ulaşmışsa onun ismini almalıdır.

Kâdiriyye yolundan bir şahs, yüksek Nakşîbendiyye yoluna girmek için huzûra geldi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hâcelerin hâcesi, pîrlerin pîri, hasta gönüllerin tabîbi, hazret-i Hâce Behâeddîn-i Nakşibend "radıyallahü teâlâ anh" buyurdu ki: Bizim yolumuzda simâ', cehr (cehrî zikr), vecd ve tevâcüd, âh ve nâra yokdur. Bizim yolumuz, huzûr, yâd-ı dâşt ve bîhataragîden ibâretdir. Huzûr, kalbin Allah mubârek isminin ma'nâsına teveccüh etmesidir. Başta iki göz olduğu gibi, gönülde de bir göz hâsıl olur. Hakîkî sevgilinin cemâline bakarak hayrân kalır. Sonra o şahs, mürşîd-i agâh mücâhidi fî sebîlillah fâni fillâh mahbûb-i ilâhî hazret-i Mevlânâ Şâh-ı Dergâhîden "radıyallahü teâlâ anh" bahsetdi. Hazret-i Îşân, o bunun mürşidi idi diyerek mübârek eliyle bana (Şâh Ahmed Râufa) işâret etdiler. Sonra şöyle buyurdular: Rampura gitmişdim. Lâkin o zât ile görüşemedim. Onun mürşidi, gerçek Evliyâdan idi. Sıcak bir günde huzûruna gitdim. Bana karpuz verdiler. Ben de, huzûrunuza muhabbet harâreti için gelmişim. Ben muhabbet harâreti istiyorum, dedim.

Müellîf der ki: Burada bu bî'atım ile alâkalı bir husûsu açıklamak münâsib olacak. O husûs kısaca şöyledir: Bu fakîr bülûg yaşıma yakın bir sırada mürîd olmak için onların pâk eteğine yapışdım. Tam bir i'tikâd ve muhabbetle onların mübârek eliyle Kâdiriyye-i müceddidiyye yoluna bî'at etdim. Himmet kemerini bağlayarak takrîben oniki sene feyz hazînesi huzûrlarında ömür geçirdim. Onların dergâhında Cüneyd hazretlerinin usûlüne göre, yapılagelen riyâzet ve mücâhedeyi gücüm yetdiği kadar yerine getirdim. Onların teveccühleriyle zevk, şevk, istiğrâk, bîhûdî, âh ve nâra, esrâr ve tevhîd-i vücûdî ve vilâyetin diğer kalb hâlleri hâsıl oldu. Kâdiriyye, Nakşîbendiyye, Çeştiyye, Sühreverdiyye, Kübreviyye ve Medâriyye tarîkatlarının hilâfet hırkasıyla ve ta'lîmi icâzetiyle şereflendim. Birkaç tâlibi de tarîkatlere dâhil etdim. O cenâbın vefâtından sonra "nevverallahu merkadehü" arzû şûlesi peydâ oldu. Aşk ateşi iki kat yukarı çıkdı. Bu hâller bende kalb latîfesinin hâlleriydi. Allahü teâlâ ebedîdir, nihâyetsizdir. Onun yolunun nihâyeti yokdur. Teveccühüyle terakkî elde edilen bir zâtı aramak zarûrîdir. İşte, Müceddidiyye yolu halîfelerinden bu yolun nisbetine tam sâhib olan bir zâtın huzûruna kavuşup, bu nisbet-i şe-

rîfeye tam olarak kavuşmak istedim. Nihâyet inâyet-i ilâhî ile murâdıma kavuşdum. Hattâ, hazret-i Îşân şehîdin [Mazher-i Cân-ı Cânânın] (Allahü teâlâ merkadini nûrlandırsın) şu şi'rinin ifâde edildiği şeklde.

Öyle bir eşik buldum, aşk secdesi etdirir,
Öyle bir vatan buldum, gökleri imrendirir.

Tevfîk kılavuzu, beni hazret-i Îşânın eşiğine kavuşdurdu. Hak sübhânehü hazret-i Îşân vâsıtasıyla gönlümdeki murâdımı ihsân etdi. Hak teâlâ lütûf ve ihsânıyla o cenâbı, âlemîn hidâyetine vâsıta yapdı. Hazret-i Îşân önce murâkabe-i ehâdiyyet-i sırfanın [Allah zikrini] başından sülûku yapdırdılar. Nakşîbendiyye-i müceddidiyye hânedânı bî'âtını da hazret-i Îşândan aldım. Hazret-i Îşân buyurdu ki: İsm-i zâtdan (Allah ismi şerîfinden) cezbe peydâ olur. Nefy-i isbâtdan ahlâkı güzelleşdirmek demek olan sülûk müyesser olur. Murâkabelerden bâtın nisbetinde kuvvet hâsıl olur. Allahü teâlânın kelâmını okumakdan nûrlar dahâ çok artar. Salevât okumakdan, rü'yâlar ve vâkı'at hâsıl olur.

Yine buyurdular ki: Zikrler, vazîfeler ve murâkabeler yapmak, mukarreblerin yoludur. Çok nemâz kılmak ve nâfileler ebrârın yoludur. Nizâmeddîn Evliyâ hazretleri de "radıyallahü teâlâ anh" böyle buyurmuşdur.

Yine buyurdular ki: Yemeğe Besmele ile başlamak sünnetdir. Nitekim hadîs-i şerîfde şöyle bildirilmişdir: Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" yemeğe **"Bismillah"** diyerek başlardı. **(Sizden biriniz yemek yiyeceği zemân Bismillah desin. Eğer unutursa, hâtırlayınca başı ve sonu için Bismillah desin)** buyurdu. Bu hadîs-i şerîf, Müsned-i Ahmedde ve İbni Mâcede rivâyet edildi. Bir hadîs-i şerîfde de buyurdu ki: **(Besmele çekilmeyen yemekden şeytân yir)** Bu hadîs-i şerîf, Müsned-i Ahmedde ve Müslimde rivâyet edildi. Eshâb-ı kirâm dediler ki: Yâ Resûlallah! Yemek yiyoruz doymuyoruz. Buyurdular ki: **(Her hâlde siz yemeği ayrı kablarda yiyorsunuz)**. Evet dediler. Buyurdular ki: **(Bir kabdan birlikde ve Besmele ile yiyiniz)**. Bu hadîs-i şerîf, Müsned-i Ahmedde ve Sünen-i Ebû Dâvüdda rivâyet edilmişdir. Sonra Hazret-i Îşân buyurdu ki: Yemek yirken Besmele ile başlamak, yemekden şehvânî ve nefsânî kuvvet hâsıl olmaması için, aksine, o yemek ile sırf ibâdet ve tâ'ate kuvvet vermesi için Allahü teâlâdan yardım istemekdir.

Yine buyurdular ki: Fukarâ (dervîşler) her lokmanın evvelinde Bismillah, sonunda Elhamdülillah derler. Yine buyurdular ki: Dostlar ile toplanarak birlikde yimekde çok bereketler vardır. Fekat herbiri diğerine îsâr etmelidir, ya'nî din kardeşini kendine tercîh etmelidir. Güzel yiyeceği diğerinin yimesini istemelidir. Kendisi dahâ iyisini yimemeli ve dahâ fazla yimek hırsında olmamalıdır. Sonra şöyle nakl etdiler: Bir şahs Bağdâd pazarında dellâllık yaparak kazanc sağlıyan birini gördü. Ona dedi ki: Ben seni falan şehrde görmüşdüm. Sen zâhid bir kimseydin. Ne oldu da buraya geldin ve bu belâya mübtelâ oldun? Şöyle cevâb verdi: Bir gün ba-

lık pişirmişdim. İstedim ki iyi tarafını ben yiyeyim. Diğer kısmını da başkalarına vereyim. O düşüncem sebebiyle bu musîbet başıma geldi ve beni buralara getirdiler.

Yine buyurdular ki: Yemeği üç parmakla yimelidir. Çünki, sünnetdir. Nitekim hadîs-i şerîfde, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem": **(Üç parmağıyla yerdi. Yemeği bitirince parmaklarını yalardı)** diye bildirilmişdir. Bu hadîs-i şerîfi Bezzâr rivâyet etdi. Yine bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Parmakları yalamak bereketdir.)** Bu hadîs-i şerîfi de Taberânî rivâyet etdi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Bereket artmak demekdir. Burada ise, o yemek sebebiyle tâ'atlara ve ibâdetlere muvaffâkıyyetin artmasıdır. Yine buyurdu ki: Her kim Peygambere "sallallahü aleyhi ve sellem" muhabbetinin çok olmasını isterse, hadîs-i şerîfle ameli seçsin. Hadîs-i şerîflerde bulamadığı cüz'î mes'elelerde dört mezhebden hangisinde ise, ona göre amel etmelidir. Hanefî ise, Hanefî mezhebinin mes'elelerine, Şâfi'î ise onun mes'elelerine göre amel etmelidir. Fekat kendi mezhebinde bir mes'elenin hükmü, sahîh hadîs-i şerîfin hilâfına ise ve o mes'elede mezhebine uyarsa, avâmdan ba'zısının: Babalarımız ve dedelerimiz bu mezhebe göre hareket etmişler. Ben buna nasıl muhâlefet ederim, dediği gibi demiş olur. Hâlbuki o da bilmekdedir ki, Seyyid-ül Beşere "sallallahü aleyhi ve sellem" uymakla me'mûruz. [Fekat, **(Ehl-i sünnet âlimlerinin)** bildirdikleri şekilde uymalıyız. **(Fâideli Bilgiler)** kitâbının 1.ci kısmına bakınız!]

O hâlde hadîs-i şerîfe muvâfık olan her mes'elede o hadîs-i şerîf ile amel etmelidir. Hadîs-i şerîfe uymıyana tâbi' olmak uygun değildir. Fıkhî mes'elelerde Hanefî mezhebine uymak evlâdır.

Yine buyurdular ki: Hazret-i Bâkibillah "radıyallahü anh" bir gün imâm arkasında Fâtihâyı okudular. Hazret-i İmâm-ı Ebû Hanîfe Kûfîyi (rü'yâsında) gördü. Ona buyurdu ki: Bizim mezhebimizde büyük velîler ve seçilmişler çokdur. (Onlar dâhi imâm arkasında Fâtihâ okumadılar) Bu rü'yâdan sonra Hazret-i Hâce Bâkibillah "radıyallahü anh" imâmın arkasında Fâtihâ okumadılar.

Müellîf der ki: Hadîs-i şerîfle amel etmek, hadîs ilminde tam mütehassıs olan kimse içindir. Böyle olmıyanın bir mezhebe tâbi' olması lâzımdır. Hanefî mezhebine tâbi' olmak dahâ iyidir. Çünki, çoğunluk ona tâbi' olmuşdur. Ümmetin dörtde üçü bu mezhebdedir. Dörtde biri de diğer üç mezhebdedir. Nitekim güvenilir kimseler ve diğer beldelerden, meselâ Anadolu ve benzeri yerlerden insanlar buraya gelmekdedirler ve onların çoğunun Hanefî mezhebinde olduğu görülmekdedir. Hanefî mezhebinin evlâ olduğuna bir delîl de İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî ve hazreteynin (iki oğlunun) bu mezhebde olmalarıdır "rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma'in". Yine hazret-i Îşân şehîd [Mazher-i Cân-ı Cânân] "nevverallahü merkadehül-mecîd" hadîs ilminde âlim ve sağlam bir sened olduğu hâlde, kendilerinin hanefî mezhebinden olduğunu yazmışlardır.

Buyurdular ki: Şu beytin ma'nâsını yanlış anlamışlardır.

Senin görmen önündekinden başka değildir,
Gâye anlayışındır senin, Allah değildir.

Bu beyti şöyle anlamakdadırlar: İnsan karşısında gördüğü şeyi bilir. İşte maksûd-ı hakîkî budur. Bunun ilerisine yol yokdur. Hâlbuki senin anlayışında bunun ötesindeki şeyler maksûddur. Fekat, o Allah değildir, derler. Beytin doğru ma'nâsı şudur: Ötesine yol yokdur diye anladıkların, senin anlayabildiğin son nokdadır. İşte bu Allah değildir. Bilakis, Allahü teâlâ senin bildiklerinden ve anladıklarından çok başkadır. Ötelerin ötesidir.

Yine buyurdular ki: Hadîs-i şerîfde: **(Kur'ân-ı kerîmi güzel sesle okumayan bizden değildir)** buyurulmakdadır. Buradaki gınâdan murâd, kalbin gınâsıdır. Ya'nî, Kur'ân-ı kerîm ile Hak celle ve a'lâdan başkasından müstegnî olmıyan bizden değildir, demekdir.

Yine buyurdular ki: Yimekden ve içmekden sonra şu düâyı okumak hadîs-i şerîfde bildirilmişdir. **(Elhamdülillahillezî et'amenâ ve eskânâ ve cealenâ minel müslimîn.)** Bu hadîs-i şerîf İmâm-ı Ahmedin Müsnedinde, Sünen-i Ebî Dâvûdda ve Tirmizîde ve İbn-i Mâcede rivâyet edilmişdir. Hadîs-i şerîfde geçen, **(Cealenâ minel müslimîn)** şeklinde müslimân olmak, ilâhî ni'metlerin en büyüğüdür. O hâlde bu büyük ni'mete hamd etmek en önce lâzımdır. Yine buyurdular ki: "Dünyâ hayâtı bir gündür, bize bunda oruç tutmak gerekir" sôfiyyenin sözüdür.

Buyurdular ki: Sôfiyyenin makâmlarının kemâlinin nihâyeti, zevk, şevk, tevhîd-i vücûdîye dâir, keşf yoluyla hâsıl olan bilgilerdir. Diyorlar ki: Zâtın tecellîsi, berkî, şimşek çakar gibi olur. Nitekim şöyle demişlerdir: Beyt:

Yüzünü gösteriyorsun, hem sakınıyorsun,
Hem kendi kıymetini, hem ateşimizi artdırıyorsun.

Bu şânı yüce Nakşîbendiyye-i müceddidiyye hânedânının kemâli, devâmlı olan zâtın tecellîsidir. Kemâl mertebeleri ihrâz edilirken bu da ele geçer. Yine hazret-i Îşân şu şi'ri okudular:

İş yap iş ki, laflar bir şeye değmez,
İşden başkasından bir fâide gelmez.

Yine hazret-i Îşân buyurdular: Hırka üç kısmdır. Birincisi, şeyhin mürîdliğe kabûl etdiği vakt ihsân etdiği bî'at hırkasıdır. Mürîdin bu hırkayı başka yerden alması câiz değildir. Diğeri, teberrük hırkasıdır. Bu hırkayı çeşidli yerlerden almak câizdir. Bir hırka da icâzet hırkasıdır. Bunu da birkaç şeyhden almak câizdir. Ve yine hazret-i Îşân şu şi'ri okudular:

Sen o kimsesin ki, sensiz yaşıyamam,
Sen de bilirsin ki, sensiz yaşıyamam.

Kısacası, seni görmesem ölürüm,
Sen cânımsın zîrâ, sensiz yaşıyamam.

Yine hazret-i Îşân şu şi'rleri okudular:

(Maktûlden kâtile) meded ulaşmazsa kusûrdur,
Göğsünü onun hançerine vur şehîdlik budur.

―――

Hüsnüne nazı eklenip, o gelince mahşere,
Şikâyeti şeker yapar, verir istiyenlere.

―――

Gönül zengin değil çuha istesin,
Arzûlarını Allah nasîb etsin.

―――

Naz kılıcı çekmediğin kalmadı başka,
Halkı dirilten ve öldüren sen misin yoksa.

Birgün huzûrlarında kutublardan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hak sübhânehü ve teâlâ dünyânın işlerini yürütmeyi medâr kutbuna ihsân buyurur. Yolunu şaşırmışların irşâd ve hidâyetini irşâd kutbuna havâle eder. Sonra buyurdu ki: Hazret-i Bedîüddîn Şâh Medâr "kuddise sirruh" medâr kutbu olup, mertebesi çok yüksekdir. "Yâ Rabbî bir dahâ acıkmıyayım ve elbîsem eskimesin" diye düâ etdi. Nitekim öyle oldu ki, bu düâdan sonra kalan ömründe yemek yimediler. Elbîsesi de hiç eskimedi. Vefâtına kadar bir elbîse kâfi geldi.

Yine birgün hazret-i Îşân buyurdu ki: Büyüklerden biri buyurdu ki: Şerî'at, Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" sözleridir. Tarîkat hâlleridir. Hakîkat ise o Serverin "aleyhi ve alâ âlihisalevâtullahil melikil ekber" maksûdudur. Hazret-i müceddid-i elf-i sânî "rahmetullahi aleyh" nezdinde şerî'at makâmı, tarîkat ve hakîkat makâmlarından dahâ yüksekdir. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyurdular ki: Tarîkat ve hakîkat şerî'at tarafına uçmak için iki kanatdır. Tarîkat ve hakîkat sıfatların tecellîsinden, şerî'at ise, zâtın tecellîsinden hâsıl olur.

Yine birgün nûrlu huzûrlarında Müceddid-i elf-i sânînin "radıyallahü anh" **(Mektûbât)**ından söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Ümmetin bütün Evlîyasının ma'rîfetleri, İmâm-ı Rabbânî hazretlerinin sözlerinde münderîcdir (toplanmışdır). Ona mahsûs ma'rîfetler hiçbir Evliyânın sözünde bulunmamakdadır.

Yine buyurdu ki: Birgün Mektûbât-ı şerîfi müteâlâ edip, teveccüh eyledim. Çok yükseklerden bir feyz geldi. Sonra hazret-i Şâh Veliyyullah "rahmetullahi aleyh" sözlerini müteâlâ edip, teveccüh etdim. Kalbime melekût âleminin sırları geldi. Sonra **(İhyâ-u ülûmüddîn)** kitâbını müteâlâ et-

dim. Kalbime melekût feyzi geldi.

Yine birgün bir şahs huzûrlarında: Hazret-i Müceddid-i elf-i sânî Hindistânın bütün Evliyâsına denkdir, dedi. Hazret-i Îşân tebessüm ederek: O, yeryüzünün bütün Evliyâsına denkdir, buyurdu.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Birgün İbn-i Sînânın kitâbından bir sahîfe kadar okumuşdum. Kalbime zulmet geldi. Kelime-i şehâdet söyliyerek o zulmeti giderdim.

Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Şeyh Müceddid, kalem-i Rabbânîdirler. Yine buyurdular ki: Ebû Sa'îd ilk pîrinden şu kadar Çeştiyye nisbeti getirmiş idi, diyerek iki parmağını gösterdiler. Raûf Ahmed ise, şu kadar Çeştiyye nisbeti getirmiş idi diyerek üç parmağını gösterdiler. Belki Raûf da bundan fazladır buyurdular.

Yine birgün hilâfet verirken, hırka giydirmekden ve sarık sarmakdan söz açıldı. Buyurdular ki: Sarık ihsân etmek hadîs-i şerîfle sâbitdir. Nitekim Taberânînin rivâyetinde şöyle bildirilmişdir: Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" sarık sarmadan ve ucunu sağ tarafdan kulak tarafına doğru sarkıtmadan hiç kimseye vâlilik vazîfesi vermezdi. İbni Ebî Şeybenin rivâyetinde ise, Alî "radıyallahü anh" şöyle buyurdu: Resulullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bana, (Gadîr-i hum) günü sarık sardı ve ucunu arkamdan sarkıtdı. Ebû Ya'lâ Mûsulî ve Bezzârın rivâyetinde ise, Resulullah "sallallahü aleyhi ve sellem" Abdurrahmân bin Avfa sarık sardı ve ucunu arkasından dört parmak veyâ bir karışa yakın sarkıtdı. Sonra **(İşte böyle sarık sar, ve güzel yap)** buyurdu.

Birgün bu kitâbın müellîfi bendeniz, nûrlu huzûrlarında, Rampûrdan bir mektûb geldiğini, mektûbda oradaki evimin şiddetli yağmur sebebiyle yıkılmış olduğunun bildirildiğini arz etdim. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Elhamdülillah, senin zâhirin ve bâtının fenâ mertebesine ulaşdı. Burada vücûduna fenâ hâsıl oldu, orada evine.

Yine feyz hazînesi huzûrlarında yiyecekde ihtiyâtlı olmakdan söz açıldı. Buyurdular ki, biz, kimsenin evinin yemeğini yimiyoruz. Birgün her nasılsa birkaç lokma başkasının yemeğini yidim. Âlem-i müşâhedede Cenâb-ı Hazret-i Îşân şehîdin [Mazher-i Cân-ı Cânânın] "nevverallahü merkadehü" temiz rûhâniyyetini gördüm. İstifrâ etdiler ve bu fakîre hitâb ederek şöyle buyurdular: "Herkesin ve nâkesin yemeğini yimemelidir. Lokmalarda dikkatli davranmak zarûretdir ve dervîşliğin şartlarındandır."

Yine bir gün buyurdular ki: Hazret-i Kutbuddîn-i Bahtiyâr Kâkînin "rahmetullahi aleyh" nûrlu kabrlerine gitmişdim. Hazret-i Hâce, kabri şerîfinden çıkıp, bana doğru bir kaç adım teşrîf ederek, boynuma sarıldı ve çok iltifâtda bulundu.

Yine buyurdular ki: Birgün hazret-i Nizâmeddîn-i Evliyânın "rahmetullahi aleyh" mübârek mezârına gitmişdim. Hazret-i Nizâmeddîn mezârın-

dan dışarıya teşrîf etdiler. Bedenime teveccüh buyurmalarını arz etdim. Henüz sözümü temâmlamamışdım. Sâdece (ba) ve (dal) harfleri ağzımdan çıkmışdı ki, o ânda çok kuvvetli teveccüh buyurdular.

Yine birgün bir şahs Nakşîbendiyye yoluna bî'ât etmişdi. Hazret-i Îşân buyurdu ki: Hazret-i Hâce-i Hâcegân hâce Behâeddîn Nakşibend "radıyallahü anh" buyurdu ki: "Bizim tarîkatımızda mücâhede yokdur. Biz cehrî zikr yapmayız. Erbaîne oturmayız. Simâ' dinlemeyiz, çünki, bid'atdır." Sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Erbaîn, hazret-i Mûsâ kelîmullahın sünnetidir "Alâ nebiyyinâ ve aleyhissalevâtü vetteslîmât". Bizim Peygamberimiz "aleyhiminessalevâti etemmühâ ve ekmelühâ" erbaîn yapmadı. Lâkin şu bir hadîs-i şerîfden erbaînin fazîleti anlaşılmakdadır: **(Kim kırk sabâh Allah için ihlâs üzere olursa, onun kalbinden hikmet pınarları akar.)**

Müellîf der ki: **(Fütûh-ül evrâd)** kitâbının sâhibi, başka bir hadîs-i şerîfi dahâ nakl etmişdir. O hadîs-i şerîf şudur: **(Kim kırk gün ihlâs üzere az yemek için nefsiyle sözleşirse, Allahü teâlâ ona din ilmlerini açar.)** Hadîs-i şerîflerde geçen, Allah için ihlâslı olmak ve Allahü teâlâdan başkasından alâkayı kesmek lafzları, kavuşmanın esâslarının ihlâs ve Allahü teâlâdan başkasından kesilmek olduğunu bildirmekdedir.

Hazret-i Îşân, Allahü âlem, bu hadîsi, za'îf olma ihtimâliyle zikretmediler.

Sonra hazret-i Îşân buyurdu ki: Çeştiyye ehlinin vasiyyetlerinde erbaîn yapılması vardır. Her yıl tek tek erbaîne girmek gerekir. Ayrıca şunlar tavsiye edilir. Herkesin yemeğini yime, herkese kendi yemeğini yidir. Yokluk gecesini kendine mi'râc bil, borç alma, meşâyıhının vefât yıl dönümünü kutla ve meşâyıhın akrabâsına ihtirâm ve hurmete ri'âyet et.

Yine birgün nûrlu huzûrda Allahü teâlâyı görmekden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ulemâ yazmışlar ki: Cennetde mü'minler Allahü teâlâyı her hafta bir def'a görecekdir. Sabâh ve akşam murâkabe halkası yapanlar, bu iki vaktde Allahü teâlâ ile huzûrda olanlar, akşam ve seher vaktlerinde olmak üzere günde iki def'a Melîk-ül gaffârın cemâlini göreceklerdir. Bundan sonra hazret-i Îşân buyurdular ki: Bundan anlaşıldı ki, bu dünyâda dâimâ kalb huzûru ve agâhlığı hâsıl olan herkese Cennetde devâmlı rü'yet ihsân edileceği umulur.

Hazret-i Îşân hicrî 1231 senesi Zilkâdesinin yirmibiri Pazartesi günü, bu fakîrin üç unsûruna teveccüh buyurdular ve Esmâ-i hüsnâdan Bâtın ismi şerîfinin müsemmâsının murâkabesini telkîn buyurdular.

Yine birgün feyzli huzûrlarında hazret-i Emîr Hüsrev Dehlevîden "rahmetullahi aleyh" söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki, onun sâhib olduğu kemâle sâhib olan ümmetde kimse görülmüyor. Birgün o, hazret-i

Hızıra “alâ nebiyyinâ ve aleyhissalatü vesselâm” rastladı. Emîr Hüsrev, fesâhat ve belâgatda, nükteli konuşmakda ve şi’r söylemekde en yüksek dereceye ulaşması husûsunda hazret-i Hızırdan “aleyhisselâm” düâ istedi. Hazret-i Hızır buyurdu ki: “Bu kemâli benden Sa’dî aldı götürdü.” Bunun üzerine o kederli olarak kendi mürşidinin, ya’nî Nizâmeddîn-i Evlîyanın huzûruna geldi. Hazret-i Nizâmeddîn-i Evliyâ üzgün olmasının sebebini sordu. Hâlini başından sonuna arz etdi. Hazret-i Nizâmeddîn “nevverallahü merkadehü” inâyet buyurdular ve mübârek dilini onun ağzına uzatdılar. Mübârek ağzının suyundan tatdırdılar. Allahü teâlâ Emîr Hüsrev Dehlevîyi fesahât ve belâgatda, güzel ifâdede gerçekden pek yüksek yapdı.

Sonra hazret-i Îşân şu şi’ri okudular.

Misk zülfün zincirini aç sabâh rüzgârına
Etekde bir demet sünbül çıkıversin karşına.

Yine birgün yüksek huzûrlarında nefesi (nefhayı) Rahmânîden söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Sâlike gelen nefahât-i ilâhiyyeye nefes-i Rahmânî denir. Onu önce kalbden çıkarırlar, sonra tekrâr kalbe geri getirirler. Bundan sonra da fânî ederler.

Yine bir şahs hazret-i Îşâna “Berd-i yakîn”, râhatlık, serînlik yakîni nedir diye sordu. Şöyle buyurdular: Bu, nübüvvet kemâlâtında hâsıl olan bir makâmdır. Berd-i yakînin ma’nâsı serinlik demekdir. Ya’nî yakîn serinliği ve râhatlığı bu makâmda hâsıl olur. İstidlâl ile bilinen şeyler keşfle bilinir. Allahü teâlânın vahdâniyyeti, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” risâleti, kıyâmetin kopması, münker ve nekîrin süâlleri, sırat, mîzân, Cennet, Cehennem ve diğerleri gibi delîllerle sâbit olan i’tikâd bilgilerinde, huccet ve delîle ihtiyâc kalmaz. Huccetler ve deliller yakın mertebesiyle hâsıl olmakdadır. Buna, bu şânı yüce hânedânda (yolda) “Berd-i yakîn” denir.

Yine birgün feyzli huzûrlarında Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem”: **(İçinde köpek ve resm bulunan eve rahmet melekleri girmez)** hadîs-i şerîfinden söz açıldı. Buyurdular ki: Sôfiyye ilme i’tibâr eder. Her âyet-i kerimeden ve hadîs-i şerîfden ibret alıp, kendi maksâdlarına uygun olan ma’nâyı çıkarırlar. Kendi da’vâlarına delîl yaparlar. Onun için ben de bu hadîs-i şerîfin ma’nâsını bu minvâl üzere açıklıyacağım. Hadîs-i şerifdeki evden murâd gönül, köpekden murâd hırs, resmden murâd mâsivâya âid sûretler ve şekller, rahmet meleklerinin inmesinden murâd ise, rahmeti ilâhîye âid feyzlerin ve nûrların gelmesidir. Buna göre, hadîs-i şerîfin ma’nâsı, içinde hırs köpeği ve mâsivâ sûretleri bulunan gönül evine rahmet-i ilâhî feyzi ulaşmaz ve envâr-ı ilâhî gelmez.

Sonra şu şi’ri okudular:

Önce evi temizle misâfir istiyorsan,
Ayna ol, sevgiliye kavuşmak diliyorsan.

Birgün hazret-i Îşânın muhlislerinden bir zât vefât etmişdi. Onu dergâhda defn etdiler. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Herkim ki burada defn edilirse, onun afvı için Allahü teâlâya müteveccih olarak afv edilinceye kadar düâ ederim. Sonra buyurdular ki: Bundan önce buraya bir kadın defn edilmişdi. Kabrinden alevler yükseldiğini gördüm. Baş tarafında ayakda durarak teveccüh ve himmet etdim ve rûhuna bin kelime-i tayyibenin sevâbını bağışladım. Bu sırada baş tarafından kabrine rahmet-i ilâhî suyunun yükseldiğini ve kabrinin temâmını serinletdiğini ve kabrin nûrlandığını müşâhede etdim.

Yine birgün hazret-i Îşân buyurdular ki: Her kim gece yarısından sonra bin def'a "Yâ Rab, yâ Rab" derse, her müşkili kolaylaşır. Her murâdına kavuşur ve yapdığı her düâ kabûl olunur.

Yine buyurdular ki: Bir gece "Yâ Resûlallah" dedim. Lebbeyk sesi işitdim. Bir gün Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" bana Abdüllah diye hitâb buyurdular. Bir gün o büyük Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" bana "Sen mü'min kulsun. Allahü teâlâ böyle buyuruyor" diye müjde verdiler.

Yine bir gün yüksek huzûrlarında müceddidiyye hanedânının kandili, Ahmediyye ocağının çırağı, makbûlü bârgâh-ı Allahüssamed, hazret-i Şâh Sirâc Ahmedden "nevverallahü merkadehü" söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Sübhânallah! O şaşılacak bir zât-ı şerîf idi. Bizlerin iftihâr vesîlesi idiler. Gerçi nisbetleri sâdece kalbde idi, ama Hakkın mukarreblerinden idiler. Kurb, Allahü teâlâya yakınlık yolu, talebeye sülûk yapdırılan bu tarîkata münhasır değildir. Allahü teâlâya kavuşduran yollar sayısızdır.

Sonra şu hikâyeyi anlatdılar: Bir ârif vardı, üstâdının vefâtından sonra, hem talebelik vazîfesini yerine getirmek için, hem de nûrlu kabrinden kendisiyle nisbet hâsıl etmek için mezârının yanına oturup teveccüh etmeye başladı. Üstâdı mezârdan çıkıp azarlıyarak dedi ki: Ey adamcağız! Biliyorsun ki, Hüdâya yaklaşma yolu sâdece bu benim kavuşduğum yol değildir. Git, Hüdânın nihâyeti yokdur ve Ona kavuşduran yollar sonsuzdur. Benim dergâh-ı ilâhîye kavuşduğum yoldan sen nasıl haberdâr olursun.

Yine bir gün huzûrda nemâzda huşû'dan söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Ülemâ indinde nemâzda huşû', kıyâmda secde yerine bakmak, rükû'da iki ayağının üzerine, secdede burnun yan taraflarına bakmakdır. Sôfiye nezdinde ise nemâzda huşû' şudur: Nemâz kılan, Allahü teâlânın dîdârının şevkinden öyle kendinden geçer ki, sağında ve solunda kimlerin bulunduğunu dahî bilmez. Nitekim nakledilir ki, hazret-i Emîr-ül mü'minîn Alînin "kerremallahü vecheh" nemâzda bedenine yılan dolandı da, ondan hiç haberi olmadı. Hazret-i İmâm-ı Zeynel âbidîn "radıyallahü anh" nemâz kılıyordu. Evinde yangın çıkıp, her yer yandı. Ateş ne-

mâz kıldığı seccâdesine kadar ulaşdı ve insanlar: Ey İmâm, yangın vardır, diye ne kadar bağırdılarsa da, hiç farkına varmadı. Nemâzdan sonra bu hâlini sorduklarında: Biz âhiret ateşini düşünüyorduk, buyurdu.

Bir gün hazret-i Î̂şân dergâhın sôfîlerine çok zikr ve nâfile ibâdet etmelerini, teheccüd ve işrak nemâzını kılmalarını söyleyip, şöyle buyurdular: Bunları cân çıkarırcasına yapmak îcâb eder. Tâ ki iş kulakdan kalbe ulaşsın. Yine buyurdular ki, muhabbet eşiğine baş koyan birini göremiyorum.

Yine bir gün buyurdular: Önceki büyükler talebelerine bir hizmet buyururlardı. Çünki, hizmet bâtının terakkîsine ve âhiret sevâbına sebeb olur. Bunları söyledikden sonra buyurdular ki: Bir şahs bir şeyhin huzûruna geldi ve bana bir hizmet emr ediniz, diye arz etdi. Şeyh: Bütün hizmetler talebelere verildi. Şu ânda sana verilecek bir hizmet yokdur. Ancak, kırdan yeşillik ve benzeri şeyler getir ve bu işi devâmlı yap dedi. O şahs kırlardan hergün başının üzerinde demetler hâlinde o bitkilerden getiriyordu. Bir gün rü'yâsında şöyle gördü. Kıyâmet kopmuş ve hesâb günü olmuş. İnsanlar bir ateş deryâsından geçiyorlardı. Ben hemen başımın üzerinde taşıdığım o bitki demetlerini o ateş deryâsına atdım ve üzerine oturarak râhatca geçdim.

Hazret-i Î̂şân buyurdular ki: Bu yol mücâhedeler yoludur. Çok zühd, tam bir gayret gerekir. Hazret-i Nâsıruddîn Ubeydullah-ı Ahrâr "kuddise sirruh" yatsı nemâzının abdesti ile otuz sene sabâh nemâzını kıldılar. Sonra öyle bir mertebeye ulaşdılar ki, âleme rehber oldular. Vilâyetin kemâlini elde etdiler. Cân fedâ etmeden maksâda ulaşmak muhaldir. Allahü teâlâdan gayri herşeyden yüz çeviren Muhammed Bâki Billah "radıyallahü anh", geceyi ihyâ eder ve buyururlardı ki: İlâhî! Geceye ne oldu ki, bu kadar çabuk geçdi. Âh, birazcık olsun durmadı.

Bir gün hazret-i Î̂şân buyurdular ki: Memleketimden Dehlîye hicrî 1174 de gelmişdim. O zemân onyedi veyâ onsekiz yaşında idim. Bundan anlaşılıyor ki, o cenâbın se'âdetli doğum târihî hicrî 1156 senesidir. Müellîf, bendeniz, velâdet-i şerîflerini nazm olarak yazıyorum. Tâ ki, mürîdler onun dünyâya teşrîfleri hakkında şübheye düşmesinler.

Nazmın tercemesi:

Hidâyet semâsının yıldızı Gulam Alî,
Doğdu cihâna, dünyâ onunla aydınlandı.

Onun doğum yılını arayınca bu Râfet,
Meh-i sipehrî hidâyet şûde tulû begûft.

Yine bir gün hazret-i Î̂şân, kemâlâta âid nisbeti beyân etdiler ve buyurdular ki: Bu nisbet son derece latîf ve belirsiz olduğu için anlaşılamaz. Bu kemâle ulaşanların hâli, kavuşamamak ve mahrûmlukdur. Bu hâllere kavuşanların sonu, belirsizlik ve anlayamamakdır. Hazret-i Mirzâ sâhib

kıble “radıyallahü teâlâ anh” buyurdular ki: Vallahi sümme vallahi kendimi boş bir kab gibi buluyorum. Yanıma gelip teveccüh alanlar, bizlere her teveccühde pek çok fâideler hâsıl olmakdadır diyorlar. Müslimânlar yalan söylemeyeceğine göre, herhâlde bizde nisbetden birşeyler vardır.

Hazret-i Îşân düâda birkaç kelime ilâve ederek, Fâtihayı şu üsûl üzere okurlardı. “Elhamdülillahı Rabbil âlemîn. Errahmânirrahîm. Mâliki yevmiddin. İyyâke na’büdü (bi hidâyetike) ve iyyâke nesteîn (bi inâyetike). İhdinassıratal müstekîm, (bi kemâli fadlike) sıratallezîne, enamte aleyhim (ve huve Muhammedün sallallahü aleyhi ve sellem ve eshâbihî) gayril mağdubi aleyhim, veleddallîn. Âmin.

Yine şu düâyı okurlardı: **(Sübhânallahi ve bihamdihî sübhânellahil azîm ve bi hamdihî. Estagfirullahe Rabbî min külli zenbin ve etûbü ileyhi ve sallallahü alâ Muhammedin ve âlihi ve eshâbihi ecma’în adede halkıhi ve rıdâe nefsihi ve zinete arşihi ve midade kelimâtihi. Sübhânellahi ed’âfe mâ sebbeha lekel müsebbihûn. Elhamdülillahi ed’âfe mâ hamideleke’l-hâmidûn. Allahü ekber ed’âfe mâ kebbere lekelmükebbirûn Lâ ilâhe illallâh ed’âfe mâ hellele leke’l-mühellilûn Lâ havle velâ kuvvete illâ billah ed’âfe mâ meccede leke’l-mümeccidûn ve’ş-şükrülillahi mâ şekere lekeşşâkirûn. Elhamdülillahillezî âfânî mimmebtele’l-Hakku ba’duhüm bil emrâdı’l-bâtıneti ke’ş-şirki vennifâkı velhasedi velkibri velbugdı ve’l-gıybeti ve’l-bid’ati ve ba’duhüm bil emrâd-ız-zâhireti ke’lbarasi ve’lcüzzâmi ve’lhümma vessuda’ Allahümme kün lî kemâ künte linebiyyike Muhammedin sallallahü aleyhi ve sellem. Allahümmerfa’ an kulûbinâl hucube vel estâressâtirate’l-hâcibeti an müşâhedeti cemâlike’l-mübâreki. Yâ Allah! Allahümmehyınî leke ve emitnî leke vahşurnî leke ve calnî leke kemâ cealte Muhammeden leke sallallahü aleyhi ve sellem.)**

Yine hazret-i Îşân buyurdular ki: Efendimiz ve mürşidimiz sâhib kıble “radıyallahü teâlâ anh” buyurdu ki: Sôfî, insanların eziyyetinden dolayı hâsıl olan üzüntünün gönülde ne kadar kaldığına bakmalıdır. Eğer bir veyâ iki sâat kalırsa iyidir. Bütün gece kalırsa yeniden tevbe etmelidir. Çünki, henüz onun bâtınında nisbet nûru yerleşmemişdir.

Bir gün nübüvvet kemâlâtı nisbetinden ve o yüksek makâmın idrâk edilemeyeceğinden ve bilinemeyeceğinden söz açıldı. Hazret-i Îşân, şu şi’ri okudular:

Hiç vasf edilemiyen yâra tutuldun ey gönül,
Vasf edilene âniden kanmayasın ey gönül.
Vasf edilenlerin aslı vasf edilemiyendir,
Allahdan dahâ güzeli kimler yapar ey gönül.

Hazret-i Îşân bir gün eserde vârid olan şu düâyı okudular: **(Allahümmerzuknî hubbeke ve hubbe men yuhıbbuke ve hubbe amelin yukarribunî ilâ hubbike.)** Buyurdular ki: Birinci cümle, ya’nî “Allahümmerzuk-

nî hubbeke” ile murâkabeye, ikinci cümle ile râbıtaya, üçüncü cümlede ise, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” ümmetine öğretmek için bildirdikleri zikre işâret olduğu anlaşılmakdadır.

Yine bir gün hazret-i Îşân buyurdular ki: Hayâlimle Kâ’beye gidiyorum ve orada Kâ’benin sâhibini arıyorum. Ondan sonra Beyt-i Mukaddese gidiyorum ve istekle hânenin sâhibini arıyorum. Sonra Beyt-i Ma’mura giderek aynı gayreti ve arzûyu gösteriyorum. Arş-ı A’zama gidiyorum ve Arşın sâhibini arıyorum. Sonra dahâ yükseklere gidiyorum. Nihâyet mahbûbumu buluyorum. Bütün bedenimi göz yapıp ayağının tozuna sürüyorum. Alnımı yere koyup, O sübhânehüya o kadar secde ediyorum ki, fânî oluyorum. Tekrâr bâkî oluyorum, tekrâr fânî oluyorum. Bu hâl üzere mahbûbdan uzak düşmüş olan gönlümü tesellî ediyorum. Sonra şu şi’ri okudular:

Aczimi biliyorum, ileriye gidilmez,
Ki, Onun cemâline bakmaya gücüm yetmez.

Bir gün nûrlu huzûrda hazret-i Şâh Eşref Cihangîrden “kuddise sirruh” söz açıldı. Hazret-i Îşân buyurdular ki: Bir şahs ona alaylı bir tavırla: Sizin nâmınız cihângir (Cihâna hâkim olan)dir dedi. O kişiye gadâbla ben cangirim (cândan edenim), cihângir değilim buyurdu. O kimse hemen o ânda öldü. Bir gün yolculuk sırasında onlara bir ejderhâ hücûm etdi. Asâsını yere atdı. Asâsı, Mûsâ “alâ nebiyyinâ ve aleyhissalâtü vesselâm” asâsı gibi bir yılan olup, o ejderhâyı helâk etdi.

Hicrî 1231 senesi Muharrem ayının ondördünde hazret-i Îşân bu satırların müellîfine (Şâh Raûf Ahmed Müceddidî) nübüvvet kemâlâtı telkîni yapdılar. Bundan birkaç gün önce de toprak unsûruna birçok teveccühler etmişdi. Fakîr bu makâmın te’sîrini hâlâ kendimde bulmakdayım. Nitekim bunu yüksek huzûrlarına arz etdim.

Muharrem ayının sonunda hazret-i Îşân sıtma hastalığına tutuldular. Her sıtma nöbeti şiddetle oluyordu. Bu satırların müellîfi hep yanlarında bulunuyordum. Hastalık şiddetli iken de zevk ve şevki ilâhî “celle şânühü” üzere idiler. Hattâ sıtma hastalığının şiddetinden âcizliği ve rahâtsızlığı artdıkca, lezzet alması ve ma’nevî şevki de artıyordu. Ba’zen iştiyâkın fazlalığından iki kolunu açarak hayâlle hakîkî mahbûbu bağrına basıyordu. Ba’zen kendini huzûru ilâhîde görerek, Lebbeyk, sa’deyk, ayrılığımız çok uzadı, diye nidâ ediyorlardı. Tâkat getirebildiği kadar böyle söylemesi devâm ediyor ve kendinden geçiyordu. Ba’zen de o hastalık sırasında şu şi’ri okuyorlardı.

Sen olmasaydın ölmezdim vallahi,
Vallahi ölmezdim Sen olmasaydın.

Yine bir gün hastalıkları sırasında buyurdular ki: Allahü teâlâ kıyâmet günü bir kuluna diyecek ki, “Ben hastalandım, sen beni ziyâret etmedin”.

Söylenen kimse, hayretde kalıp: “Yâ Rabbî! Sen hasta olmakdan münezzehsin” diye arz edecek. Bunun üzerine Allahü teâlâ şöyle buyuracak: “Dünyâda iken filan şahs hasta idi. Eğer onun ziyâretine gitseydin, beni bulurdun. Çünki, ben onunla idim.” Sonra hazret-i Îşân: Hastalık acâib bir ni’metdir. Çünki, Allahü teâlâ o hastalığın sâhibi ile olur” buyurup, tam bir şevk ve zevk ile şu şi’ri okudular:

O ân ki ayağını yâr hânemize koysa,
Eşiğimizin taşı lâyıkdır Kâ’be olsa.

Yazık ki, hasta, hastalıkdan kurtulmak ister. Bu hastalıkdan kendisine bıkkınlık gelir. Mahbûbuyla olmayı terk eder. Lâkin sıhhat için düâ etmek sünnete ittibâdır. Hazret-i Îşân hasta iken eshâbı her ne kadar Sahîh-i Buhârînin hatm edilmesini ve hatm-i Hâcegân “kaddesallahü bi esrârihim” yapılmasını istediler ise de, hastalıkdan kurtulup, sıhhate kavuşması husûsunda kendileri düâ etmediler ve kimseye düâ etmesini emr etmediler. Ancak, son, ya’nî beşinci sıtma nöbetinde şöyle buyurdular: Bugün şifâ için Cenâb-ı kibriyâya düâ edeyim diye kalbimden geçiyor. Nihâyet düânın semeresi göründü ve tekrâr sıtma nöbeti ve titreme gelmedi. Yine o günlerde idi. Safer ayının sekizi Cum’artesi günü, bu hastalıkdan şifâ bulup, sıhhatime kavuşdukdan sonra, kalbimde bir iki gün Cehennem ateşi korkusu fazlaca peydâ oldu. Çok gamlandım. Bir de gördüm ki, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” teşrîf etdiler ve buyurdular ki: “Cehennem ateşinden korkma! Her kimin bize muhabbeti varsa, o Cehenneme düşmeyecek.”

Yine hastalıklarının ilk günlerinde sıtma ve titreme nöbeti geldiği sırada, hazret-i Îşânın en önde gelen halîfelerinden, aklî ve naklî ilmler ve ma’rifetler sâhibi Mevlevî Beşâretullah Sâhib yüksek huzûra geldi. Çok memnûn oldular ve çok sevindiler. Bulundukları yerden hazret-i Mirza Sâhibin nûrlu kabrine kadar onu karşılamağa gitdiler. Sonra onları kendi yerine götürdüler ve çok iltifâtlarda bulundular. Elhamdülillah ki buradan götürdüğünüz nisbeti artdırarak getirdiniz. Ben sizden râzıyım. Rızâ külâhı da vereceğim buyurdular. Hazret-i Îşân bundan önce hiç kimseye rızâ külâhı vermemişlerdi. Hicrî 1231 senesi Safer ayının onunda Mevlevî Muhammed Azîm Sâhibe ve Mevlevî Şîr Muhammed Sâhibe ülül-azm kemâlâtının murâkabesini telkîn etdiler. Bu kitâbın müellîfi liyâkatsıza da aynı şeklde ülül-azm peygamberlerin kemâlâtının murâkabesini telkîn buyurdular.

Safer ayının ondokuzu Çarşamba günü feyzli huzûrlarında idim. Hazret-i Îşân, Sahîh-i Buhârî dersi yapıyorlardı. Dersden sonra buyurdular ki: Tesbîh, tahmîd ve diğerlerini okuyordum ve sevâbını Peygamberimizin mubârek rûhuna “aleyhissalevâtullahil melikil ekber” gönderiyordum. Bir gün sehven okuyamamışdım. Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” gördüm. Teşrîf etdiler ve Benim hediyyemi niçin göndermedin, buyurdular. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” mubârek şeklini ve şemâlini aynen

Tirmizînin bildirdiği gibi gördüm. Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” durdukları yeri gösterdiler: Burası, Hazret-i Îşânın ibâdet ve tâ’atla meşgûl oldukları eyvânın altı olup, batı tarafdaki merdivenin iki parmak bitişiğinde ve bir karış batısındadır.

Yine buyurdular ki: Başka bir gün Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” teşrîf etdiklerini gördüm. Hemen: **(Beni gören gerçekden görmüşdür)** hadîs-i şerîfi sahîh midir, diye arz etdim. Dahâ sözümü temâmlamadan, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem”, aynen öyledir, buyurdu. Bunları anlatdıkdan sonra, Ârif-i agâh Mevlevî Beşâretullah Behrâyiçî “sellemehullahü teâlâ” bu hadîs-i şerîfi rivâyet için iznini istedi. Hazret-i Îşân ihsân etdiler.

Yine buyurdular ki: Bir gün Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” görmek için ağlayıp inliyordum. Hattâ iş kendini yere atmaya kadar vardı. Sünnetin zâhirine göre yasak olan bu işden kalbime zulmet geldi. Hülâsâ uyuya kaldım. Bir ara gördüm ki, Mirzâ sâhib kıblenin “kuddise sirruh” yârânından olan Mîr Rûhullah “rahmetullahi aleyh” geldi ve dedi ki: Cenâb-ı Mahbûbu Rabbil âlemin “aleyhi efdalü salatil musallîn ve ezkâ selâmül-müsellimîn” oturuyorlar. Sizi beklemekdedirler. Ben yüzlerce şevkle koşup, huzûr-ı se’âdete vardım. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” boynuma sarıldılar. Dikkatlice bakdım. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” kendi şeklinde idi. Bu kucaklamadan sonra, Resûlullah, hazret-i seyyid Emîr Gilâlin “rahmetullahi aleyh” şekline girdiler. Sonra hazret-i Îşân şu şi’ri okudular:

Toz olayım atının kuyruğuna düşeyim,
Zilletim izhâr için ne güne bekliyeyim.

Yine buyurdular ki: Bir gün yatsı nemâzından önce uyudum. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” teşrîf buyurdular ve beni yatsıdan önce uyumakdan men etdiler. Hattâ böyle yapana vaîd (cezâ) vardır, buyurdular.

Hicrî 1232 senesi Safer ayının sonunda, Cum’a günü, Cum’a nemâzından sonra, bu kitâbın müellîfi bendenize Rampûr şehrine gitmem için izn verdiler. Nakşîbendiyye, Kâdiriyye, Çeştiyye ve Sühreverdiyye büyüklerinin rûhlarına ayrı ayrı Fâtihâ okuyup, her dört tarîkatın ta’limini yapmama icâzet verip, gitmeme müsâade etdiler. Bu sırada bana hakîkat-i Kur’âniyeye kadar teveccüh buyurdular. Rampûra varınca yedi ay evde ikâmet etdim. Vaktleri zikr ve murâkabe ile ma’mur edib, sabâh ve ikindi nemâzından sonra halka yapdım ve tâliblere teveccüh etdim. Bu müddet içinde hazret-i Îşânın bu fakîrin adına gönderdiği benim ve tarîkat yârânının, bâtın hâllerini soran mektûbları geldi. Aynı sene Şevval ayında hazret-i Îşânın bu satırların müellîfi bu fakîri çağırdıklarını bildiren mektûblarını aldım. Hemen Dehlîye dönüp, Hazret-i Îşânın huzûruna ulaşdım. Çok memnûn olup, bâtınını düzelteyim, buyurdular. Sonra bir kaç gün uhuv-

vet penâh irfân destgâh Mevlevî Beşâretullah Behrâyiçîye, başdan başa nûr olan Mirzâ Abdulgafûra, ma'rifet alâmetli Şeyh Halîlürrahmâna "sellemehullahü teâlâ" ve hepsinin ayak tozu olan bu kitâbın müellîfi bendenize kalb latîfesinden i'tibâren teveccüh buyurdular. Birkaç ay bana ve bu üç büyüğe Kâ'benin hakîkatine kadar teveccüh etdiler. Sonra Mevlevî Beşâretullaha Behrâyiç tarafına, Mirzâ Abdülgafur Sâhibe de Harcaya gitmeye izn verdiler.

Sâdece bu bendeye (bana) Kâ'benin hakîkatinden, lâ teayyün denilen Müceddidî sülûkünün iki tarafındaki makâmların sonuna kadar teveccüh buyurdular. Her makâmın murâkabelerini telkîn buyurdular. Lâyık olmadığım yüksek müjdelerle ve rızâ külâhı ile şereflendirdiler. Tarîkat arkadaşlarına halka kurmamı ve teveccüh etmemi emr buyurdular. İki ay hazret-i Îşânın dergâhının mescidinde sabâh ve akşam halka kurarak teveccühde bulundum. Kendi keşf ve anladıklarımla her makâmın esrârını, hâllerini ve murâkabelerini beyân eden **(Merâtib-ül-vüsûl)** adlı bir risâle yazdım. Hazret-i Îşâna takdîm etdim. Hazret-i Îşân çok memnûn olup, mübârek dilleriyle müjdeler buyurdular. Lâkin lâyık olmadığım için, hakkımdaki buyurdukları o yüksek müjdeli sözleri buraya yazmakdan hayâ ediyorum. Sonra hazret-i Îşân, hicrî 1233 senesi Cemâzil-âhir ayında bu köleyi Kûta ve Surunç beldeleri tarafına tâliblere tarîkat telkîni yapmak için izn verip, gönderdiler. Hazret-i Îşânın ayaklarını öperek, Kûta beldesinin yolunu tutdum. Ve sallallahü teâlâ alâ hayri halkıhi Muhammedin ve âlihî ve eshâbihî ecma'în birahmetike yâ erhamerrahimîn.